

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL PENTRU STUDIUL TOTALITARISMULUI

RADU CIUCEANU

PECETEA DIAVOLULUI

INSTITUTUL NAȚIONAL PENTRU STUDIUL
TOTALITARISMULUI

COLECȚIA MEMORII

PECETEA DIAVOLULUI

INSTITUTUL NAȚIONAL PENTRU STUDIUL TOTALITARISMULUI

Str. Arh. Grigore Cerchez Nr. 16 Sector 1 București 011876

Telefon: 021-230 6992; Fax: 021-230 7682

www.totalitarism.ro; <http://inst-idst.ro>

www.arhiveletotalitarismului.blogspot.com

E-mail: inst.academia@gmail.com;

secretariat@totalitarism.ro

Ediția întâi: Radu Ciuceanu, *Memorii III. Pecetea diavolului*,
Cuvânt înainte de Octavian Roske, Fără editură [Institutul
Național pentru Studiul Totalitarismului], București, 2002, 304 p.
ISBN 973-86107-0-2

RADU CIUCEANU

PECETEA DIAVOLULUI

Ediția a doua revăzută și adăugită
îngrijită de Corneliu Beldiman

Cuvânt înainte al ediției întâi
de Octavian Roske

Notă asupra ediției a doua
de Corneliu Beldiman

INSTITUTUL NAȚIONAL
PENTRU STUDIUL TOTALITARISMULUI
București
2021

Coordonator colecție:	Octavian Roske
Redactor:	Corneliu Beldiman
Culegere:	Corneliu Beldiman
Corectură:	Corneliu Beldiman
Concepție grafică și machetare:	Corneliu Beldiman
Lista abrevierilor:	Corneliu Beldiman
Coperta:	Corneliu Beldiman
	Coperta 1: Francisco Goya, <i>3 mai 1808</i> (detaliu), Muzeul Prado, Madrid După: https://www.museodelprado.es/en/the-collection/art-work/the-3rd-of-may-1808-in-madrid-or-the-executions/5e177409-2993-4240-97fb-847a02c6496c
Tipar executat la:	NEDEA PRINT S.R.L. București

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CIUCEANU, RADU *Pecetea diavolului* / Radu Ciuceanu ; cuvânt înainte de Octavian Roske; notă asupra ediției de Corneliu Beldiman. – Ed. a 2-a, rev. și adăugită - București : Editura Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2021. - ISBN 978-606-9053-06-5

I. Roske, Octavian (pref.)

II. Beldiman, Corneliu (pref.)

821.135.1 94

© INSTITUTUL NAȚIONAL PENTRU STUDIUL TOTALITARISMULUI, 2021
Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate I.N.S.T. Reproducerea integrală sau parțială a textului fără acordul I.N.S.T. este interzisă și se pedepsește conform legii. Distribuirea în străinătate fără acordul I.N.S.T. este interzisă.

ISBN 978-606-9053-06-5 ISSN 2601-0607 ISSN – L 2601-0607

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	9
NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI A DOUA	13
1 UN OM LA POARTĂ.....	15
2 FLORAR '49	21
3 AVOCAȚII.....	31
4 SCHIMBAREA LA FAȚĂ	37
5 FRANCEZUL	41
6 PRELIMINARIILE PROCESULUI.....	47
7 ZIUA CEA MARE: PROCESUL	63
8 PRIMA ZI - DUPĂ AMIAZĂ.....	95
9 ZIUA A DOUA	117
10 ZIUA A DOUA - DUPĂ AMIAZĂ	133
11 ZIUA A TREIA.....	183
12 ZIUA A PATRA	205
13 ZIUA A CINCEA	209
14 20 Iunie - ÎNAINTEA SENTINȚEI	223
15 „GIUDEȚUL”	239
16 DUPĂ PRONUNȚARE	249
17 ÎNTREBĂRI... ÎNTREBĂRI.....	271

18 PECETEA DIAVOLULUI.....	281
19 DEȘTEPTAREA.....	291
20 AL TREILEA ZID	299
21 GREVA	311
Cenușa speranței	311
Victorie în deșert.....	314
22 TRANSPORTUL 173	331
23 NOAPTE ȘI CEAȚĂ	335
LISTA ABREVIERILOR.....	349

*Camarazilor mei de luptă
ce au ajuns înaintea Atotputernicului,
mărturisindu-și nețărmurita iubire de neam.*

CUVÂNT ÎNAINTE

Rezistența anticomunistă nu are în România mulți supraviețuitori. Vânați de trupele de Securitate, vânduți pe promisiuni deșarte, prinși în ambuscade îndelung ticluite, luptătorii cu arma în mână au pierit înainte de a vedea declanșată o decisivă confruntare cu ocupantul sovietic. Supraviețuitorii, atâția câți au fost, au avut de înfruntat bătaile din timpul anchetei, umilința unui proces deja judecat, lunga detenție și spaima unei iminente execuții, comandate de sus și pusă în faptă, fără formalități sau hârtii de rutină. Dacă, totuși, au trecut și de aceste primejdii, le-a mai rămas după eliberarea din temniță, sușul spre normalitate, reînvățarea gramaticii unanimității, într-o societate supravegheată, în care „foștii bandiți” sunt tolerați doar atâta vreme cât mimează exercițiul integrării totale. Se aștepta de la ei, li se impunea de fapt un nou consemn al tăcerii, după ce, prin regimul de izolare, își sigilasera buzele, sub primejdia morții. O tăcere perpetuă, de parcă nimic nu s- ar fi întâmplat, o tăcere amnezică li se așeza pe chip pentru a fi acceptați în rândul „oamenilor cinstiți”, vrednici constructori ai unui viitor de aur, deși niciodată egali cu ei. Ținuți sub atenta supraveghere a organelor mereu vigilente, foștii luptători din rezistență au trăit sub acest legământ al tăcerii, a doua lor temniță, fără zăbrele și miradoare.

Sub acest legământ al tăcerii a trăit și Radu Ciuceanu. După cincisprezece ani de temniță grea, trecut prin caznele anchetelor de la Securitatea din Craiova, prin grozăviile reeducării de la Pitești și Gherla, prin coșmarul medicației psihiatrice la spitalul Văcărești, Radu Ciuceanu ducea cu sine, deopotrivă, memoria rezistenței și a suferinței carcerale.

Era un supraviețuitor, și nu i se îngăduia să vorbească. Pentru sine, dar și pentru cei morți lăsați în urmă, sub pământul aruncat în taină peste groapa comună a pușcăriilor. Când a rupt tăcerea, era în 1981, Radu Ciuceanu a coborât în timp, s-a înrolat din nou în luptă, a acceptat toate riscurile, fiindcă, nu-i așa, „fostii bandiți” nu aveau dreptul la memorie, iar cine vorbea putea plăti cu viața. Nu am știut atunci, aveam 25 ani, eram un tânăr absolvent, iar temnițele românești din anii '50 erau pentru mine la fel de impalpabile ca cele din Arhipelagul Gulag, cât de primejdios era drumul pe care pășise Radu Ciuceanu, vorbind despre sine, împotriva legii nescrise a tăcerii. O parte din aceste mărturisiri, așezate pe hârtie în anii '80, și păstrate în ascunzători, au fost readuse la lumină, revizuite, adăugite, adunate, comentate și tipărite, în 1991 sub titlul *Intrarea în tunel*, și trei ani mai târziu, într-un volum care amintea de temuta închisoare Craiova, *Potcoava fără noroc*.

A sosit acum ziua publicării celui de-al treilea volum din seria *Memoriilor* lui Radu Ciuceanu. El îmi amintește, ca și celelalte două volume, de curajul unui om care nu a conținut să se împotrivească unui regim politic impus României prin forță.

Dacă în 1981 am fost încredințat că ceea ce notam după amintirile lui Radu Ciuceanu era o pagină de istorie, un *restitutio* necesar, acum văd în această carte un reper și un exemplu de comportament.

Nu vom putea reclădi instituțiile României, ca țară democratică și europeană, decât punând la temelia lor asemenea cărți, din păcate foarte puține, tot mai puține, și, din acest motiv, de o valoare uriașă.

Octavian Roske

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI A DOUA

La 40 de ani de la începutul procesului laborios de relatare și consemnare a datelor (1981) și la 30 de ani de la publicarea primului volum (1991), inițiativa acad. Radu Ciuceanu de a publica ediția a doua (revăzută și adăugită) a *Memoriilor* sale, vol. I-IV, acoperă, pe de o parte, necesitatea de a repune la îndemâna cititorilor volumele respective (epuizate demult din librării), iar pe de altă parte permite editarea într-un format unitar (machetare, liste, copertă) a întregii serii a volumelor I-VI.

Primele trei volume, apărute între 1991 și 2002, poartă titlurile și subtitlurile: *Memorii I. Intrarea în tunel*, Editura Meridiane, București, 1991; *Memorii II. Potcoava fără noroc*, Editura Meridiane, București, 1994; *Memorii III. Pecetea diavolului*, f.ed., București, 2002. Începând cu vol. IV (*Prea mult întuneric Doamne!*, Colecția „Memorii”, INST, București, 2012), continuând cu vol. V (*La taină cu diavolul*, Colecția „Memorii”, INST, București, 2015) și vol. VI (*Thalassa! Thalassa! Thalassa!*, Colecția „Memorii”, INST, București, 2017) s-a renunțat la titlul *Memorii*, urmat de cifra volumului, subtitlul devenind titlu.

Pentru uniformitatea formatului seriei, la reeditarea volumelor I-III s-a adoptat această din urmă opțiune, care se va menține și la reeditarea volumului IV.

Realizarea ediției a doua a volumului III al *Memoriilor* a impus editorului revizia și completarea textului (adăugarea listelor), ca și

operarea îndreptării (relativ) numeroaselor greșeli de culegere și a formelor unor nume proprii de instituții, persoane și locuri.

Intervențiile au vizat:

- actualizarea grafiei (ghilimele corecte, î/â, sînt/sunt, unele denumiri redactate cu majuscule, uniformizarea redării unor nume de persoane și de locuri, denumiri de instituții etc.);
- operarea completărilor în text între paranteze drepte [] pentru facilitarea înțelegerii unor propoziții;
- elaborarea și inserarea listei abrevierilor.

Corneliu Beldiman

UN OM LA POARTĂ

În seara aceea nimeni nu mai avea chef de vorbă, iar profesorul nostru de Belle Arte, Ilie Marineanu, se aciuisse în patul său, trăgându-și peste cap pătura de cal putredă și cu miros rânced. Și Tălpășanu dădea semne de imersiune, cum numeam noi perioadele când refuzam să mai vorbim între noi, cufundându-ne în abisul amintirilor, eliberându-ne de dimensiunea carcerală. Atunci nu mai auzeam nimic, nu mai vedeam pe nimeni. Era un fapt real sau o simplă dorință? Cred că era și una și alta și a trebuit să se depeze din crugul vremii ani mulți de exercițiu până când am reușit, și eu și alții, să obținem acea detașare de contingent. Pe iarnă ne povestise Rizescu, cu școală la Aiud, că a avut prilejul și privilegiul de a întâlni un ardelean, profesor de la Cluj, fost ofițer în armata chezaro-crăiască, om care reușea să se rupă de prezentul mediului, ore în șir, căzând într-un fel de transă care îi tăia nu numai legăturile cu exteriorul, ci îi păstra capacitatea de a rezista, fără efort vizibil, la foame, dar mai ales la frig.

Tot bătrânul șef de gară Rizescu îmi mărturisise că profesorul, în plină iarnă, putea dormi neacoperit sau că o zi întreagă era total absent, revenind a doua zi la o perfectă luciditate.

Mă retrăsesem și eu în colțul patului de fier, refugiindu-mă în amintirea unei alte primăveri, cu versurile lui Leopardi pe buze: „O, tinerețe, primăvară-a vieții,/ O, primăvară, tinerețea anului!”

Deodată, liniștea cu care ne obișnuisem după stingere a fost spartă violent de vocea gaborului. Pronunța un nume, căuta pe cineva. Dacă oi fi eu? Iarăși eu? După opt luni de anchetă? Cam cu ce ar semăna această chemare?

Ar rima cu un om în mare, pierdut în valurile ce-l pot înghiți, grijindu-i un mormânt etern, cu un salt în gol când nu știi dacă ți se deschide parașuta și la ce depărtare ești de pământul reavăn, cu o prezență într-o cușcă cu tigri înfometați care te mai lasă o clipă nesfârțecat, după ce și-au luat în ziua respectivă porția de carne. Poate aceste similarități la un loc îți dau ca tensiune clipa când îți auzi numele urlat înaintea celulei sau șoptit viclean pe dreptunghiul căscat în ușa de fier numit vizetă. Și cât de puține lucruri îți mai rămân de făcut din momentul acela, după ce ai fost ciugulit ca un grăunte din purcoiul de semințe și când sute de perechi de ochi te-au țintuit sfredelindu-ți fața, pironindu-ți trupul.

Un om la poartă! Și atunci când este auzit, numele tău răsună ca o trosnitură de bici peste spinările tuturor și cascada întrebărilor pornește pe dinăuntru. Numai el, sau vom urma și noi?

La cine se va mai opri chemarea ca o săgeată arzândă? Pentru cel care pășește pragul celularului se naște, pe lângă fireasca îndoială a unui nume pocit și înțeles câș al gardianului, și veșnicul reproș pe care îl adresezi societății: ce idee le-a venit oamenilor să-și aleagă câte un semn, câte un nume, așa cum ai vârsta blana unei oi sau ai brăzda cu fierul roșu un număr pe spinarea unei vite.

Nu era destul să ne recunoaștem între noi după ochi și chip? De ce oare i s-a furat omului posibilitatea de a se confunda cu

semenii săi, de a se cufunda în stirpea sa, odată ce biologic și spiritual are oricum această textură de idealuri și necesități dar, mai ales, același sfârșit inexorabil? Care va fi numele următor? Al cui și de ce? În numele unei solidarități de haină vărgată, întrebarea îi unește pe toți, îi unește ca să-i despartă în viitoare victime. Și ce puțin îți mai rămâne de făcut pe drumul care este - întotdeauna - scurt către poartă. Poarta aceea care poate fi de dimensiuni diferite, dar întotdeauna de o singură culoare: neagră. Cum s-ar defini în graiul de toate zilele cuvântul poartă? O ușă ce se deschide și care mărginește ceva. De n-ar fi așa, ar fi rămas un zid sau o barieră, un pas de tăcere, o temelie ridicată pentru a separa, a despărți, a izola spațiul prin măsura timpului. Da, cam așa ar trebui să fie porțile în general, pentru aceasta le-au scornit oamenii și s-au scornit și ele. Să fie o deschidere, un ochi prin care să privești și să pășești spre aer și lumină.

Dar acestea sunt porțile pe care le cunoaștem cu toții, pe care le folosim zi de zi, clipă de clipă, cele de afară, cele ce se văd și se pot pipăi, cele ce au praguri pentru a fi trecute, cele ce se pot închide și se pot deschide de oricine și oricând, în fine, cele ce sunt menite să lege oamenii între ei, să le slujească lor și nu împotriva lor...

Dar mai există o specie de porți din încrengătura mare a lucrurilor. Vămi de fier ale întunericului, ele nu se mișcă decât la cheremul celor ce știu să drămuiască zarea și lumina și să o vândă la bunul preț al unei piețe unde adeseori ceea ce câștigă este cu mult mai puțin decât ceea ce pierzi. Toate acestea le știi, le simți, le afli de la primul ghiont ce ți-a „mângâiat” coastele și de la ultima privire a celor dragi, pe care o ții ascunsă pe un petic de retină; la ele nu te mai gândești, îți merg odată cu coșul pieptului, cu respirația sau balansul brațelor; ceea ce rămâne însă în tine, țipătul

de alarmă declanșat este chemarea pe care nu numai că nu ai voie să nu o auzi sau să nu o asculți, ci să o multiplici ca pe un ecou din văgăuna sufletului tău, în zbucium și tensiune.

Dacă ar exista vreodată în istoria omenirii o epocă de concordie, fără conflicte și crime, cred că oamenii s-ar recunoaște după alte criterii...

Oricum, în noaptea aceea, și după câteva minute, pe culoarul celularului cu o lumină galbenă, bolnavă, aveam să pășesc către o nouă anchetă. În spatele meu, împingându-mă brutal, un găligan cu cheile celularului puse în diagonală pe umăr, precum cartușele unui revoluționar dintr-un film sovietic. Afară se înălbea de ziuă. Dinspre bucătărie se auzeau glasuri și se zăreau umbre. Deja, „deliciosul” terci fiert peste noapte, cu câteva grame de zahăr în el, urma să ne încălzească burțile și să ne potolească (?) foamea până la prânz.

Depășesc poarta a doua, cu gaborul după mine. Mă strecor de-a lungul gangului și ajung în mai puțin de un minut în perimetrul porții 1. Cotesc la dreapta și mă dumiresc pe loc. Din nou în camera preferată, cu tablourile tovarășilor spânzurate pe pereți. În fața ușii, de data aceasta însă, mă întâmpină un tânăr în pantaloni negri și bluză albă. Nu-l mai văzusem pe nicăieri.

Gardianul îmi desface cătușele de la mână - începusem să mă obișnuiesc cu ele fiindcă erau puse în față - dar, în schimb, îmi lipește de ochi niște ochelari de tablă care îmi zgârie sprâncenele până la sânge.

Parcă aud un glas-sfat de la ipochimen:

- Să răspunzi scurt și fără vicleșuguri!

Intru și mi se pare că înăuntru e mai cald decât afară.

- Stai jos!

Sunt împins fără menajamente pe ceva care seamănă a bancă. Invitația a tășnit din fața mea de la minimum doi metri. Din colțul drept al ferestrei aud o voce cu inflexiuni slave. Pe loc mi se aprinde în cap scânteia: o fi aceeași echipă de astă iarnă, cu Nicolschi în frunte? Dar ce rost are panarama asta să mă țină legat la ochi?

Îi aud șușotind. Se opresc și reîncep. Simt o prezență foarte aproape de mine. Îi aud chiar răsuflarea, iar un damf de apă de colonie mă izbește ca un val în față. Cine dracu' o fi animalul?

Nu-i de la „noi”. Cu excepția aviatorului care mă anchetase la început și care venea ferchezuit, pomădat și parfumat, ceilalți, poate pentru a demonstra că nu s-au molipsit de la putreda burghezie, duhneau a stârv, mai ales după ce se încinseseră la un „meci” cu noi. Personajul mă studia. Ce o fi vrut să afle din trăsăturile feței, nu știu, și n-am să aflu niciodată. Nu cred că era înalt și nici spătos.

Dușumelele nu trosneau decât la chintalele lui Ionescu 22 și ale lui Oancă și scârțâiau puțin la umbletul de felină al lui Vasilescu. Încăperea o știam pe de rost și fiecare metru îmi era familiar.

Se așezaseră la masa cu o bancă sculptată de lemn, executată cred în atelierele-tâmplărie ale pușcăriei. În spatele lor era zidul cu zeii și semizeii noului Olimp. Cred că acum mă priveau toți, fiindcă se așternuse o tăcere de mormânt. Măinile îmi erau slobode și aș fi putut să-mi scot ochelarii ca să-i privesc dar nu mai aveam chef ca alte dăți să-i înfrunt și să le ofer prilejul să mă ia la poceală.

Înăuntru era foarte cald, iar în interiorul meu se lăsase o răceală de ghețar. Trecusem prin sute de ore de interogatoriu, dar atunci erai sancționat când tu te cufundai în tăcere. Acum era pe invers. Nu mă chemaseră să îmi mai pună întrebări. Se uitau la mine, pur și simplu mă studiau.

Dosarul meu și al altora era prins în copci și peceți ca la Mănăstirea Voroneț unde, pe peretele de vest, sus, sub acoperiș, îngerii la Judecata de Apoi strâng sulurile vremii. Și pentru mine lucrurile stăteau aidoma. Dar de ce au mai avut nevoie să mă mai vadă o dată și cine?

„Vizionarea” s-a întins pe câteva minute lungi, ca de cutremur. Orb în fața lor, mă simțeam ca prima ființă umană în fața bestiarului cuaternar. A urmat o mână grea pusă pe umărul meu, care m-a împins către ușă. M-am clătinat, m-am redresat izbindu-mă însă cu capul de ușa închisă. Trecându-i pragul, ochelarii mi-au fost smulși de pe ochi și pe loc am văzut zorile roșii ale zilei de vară ce cuprinseseră de mult țara.

Într-un târziu, peste câteva zile, prin alfabetul de serviciu, am aflat că penitenciarul fusese „onorat” de vizita și controlul lui Pantiușa și Mazuru.

- Ce fericire pe mine, îmi ziceam, că au dorit să-mi vadă mutra! Să fie un semn că se apropie procesul?

2

FLORAR '49

Dar semnul cel mai sigur părea să fie apariția bruscă a pachetelor. Ca și-n alte dăți, interpretarea lui (căci n-am avut timp să primim decât unul) stârni din nou discuții între noi. Se iviră iarăși pe cerul penitenciarului profeții fantastice: americanii le-au cerut rușilor să părăsească țările din estul Europei, alegerile sub egida O.N.U. în țara noastră sunt iminente. „Fraților, mai avem câteva săptămâni de chin și umilință.” Dincolo de sursa obscură a informațiilor, evenimentele, atât cât le puteam percepe noi din spatele zidurilor, cu ajutorul canalelor păstrate constant - poșta, Naidin, Călin și bănuiesc și alții - funcționa în condiții onorabile, nu păreau deloc „ambalate” în defavoarea noastră. Ba, dimpotrivă, din ziarele ce reușeau să intre pe sub tunici, mozolite de multe ori, încât trebuia câte o zi întreagă pentru a le restabili formatul, nu reieșea nimic printre rânduri care i-ar fi pus pe Aliați în fruntea unei ofensive diplomatice, cu revers ultimativ. Afacerea Berlinului părea, din cele ce spicuiam noi, un vulcan stins, din a cărui lavă își mai puteau încălzi speranțele naivii sau proștii. Apariția ultimului pachet înainte de proces, menit să ne dreagă fețele supte, fu însoțită și de o frecvență mai mare a plimbărilor, așa încât luna florilor, cu cerul său îmbălsămat de seve și culori

fusese pentru noi un nou prilej să ne vedem pe rând, de la înălțimea celularului, după o iarnă în care numai îmbrăcămintea ne oferise adăpost împotriva frigului (caloriferul nu mersese deloc, ferestrele erau sparte, era curent în celule, ca într-un tunel aerodinamic). „Uitați-vă cât a slăbit Gherasim, e numai o umbră, Mandinescu s-a ascuțit ca lupta de clasă, are mutra lui Maiakovski înainte de revoluție.” Dintre aceste imagini, una se distingea, fără a fi în acord cu realitatea: aprecierea unanimă asupra lui Vlădescu: „Uitați-vă cum s-a îngrășat, s-a făcut ca un porc.”

Și așa, din zori până-n noapte, observațiile cădeau asupra fizicului, conținând însă imagini din timpul îndelungatei anchete. Pachetul devenise un simbol cu atât mai funest cu cât, de data aceasta, lista alimentelor prohibite fusese redusă în mod neașteptat: erau lăsate să intre toate dulciurile, inclusiv câteva tablete de ciocolată (conservele nu erau permise, se puteau strecura mesaje în ele). În ciuda masacrării tuburilor de pastă de dinți, privite cu suspiciune, am avut din nou șansa să ne spălăm dinții pe o perioadă de timp (până în proces). Carnea tăiată, măcelărită de cuțitele casapilor de la poartă, venise să ne ofere câteva mii de calorii și gustul că în lume există și altceva în afară de supă de arpacaș sau coji de cartofi; ouăle și fructele au avut și ele permis și au trecut fără rezistență pe sub ochii vigilenților milițieni. La filtru se mai operau și furturi: dispăreau în chip cu totul inexplicabil săpunurile bune, țigările de calitate și în general tot ceea ce constituia o tentație și totodată o marfă de vânzare la bursa neagră a orașului (pachetele au avut 3-5 kg - unul singur până la proces). Tot îngăduința semnalată de noi și dirijată de sus a făcut ca la cântar să nu se mai aplice legea de fier a celor 3 kg. Se primiră toate pachetele, cu tot conținutul lor, iar norocoșii

primitori ai celor voluminoase, depășind chiar 5 kg, își îmbrățișară în gând familiile, felicitându-le inspirația, îndrăzneala.

„Se îngrașă porcii, domnilor” se auzi vocea lui Mandinescu într-o seară; pe celular. Sergiu era cinic, poate din naștere. Pușcăria, ancheta îl maturizaseră subit. Era, poate, dintre tineri, singurul care înota împotriva curentului declanșat de optimiști. Poziția lui se detașa cu atât mai limpede cu cât se ferea să cadă la polul opus al acelor care își săpau mormântul în fiecare zi, ca să și-l acopere seara. Dintre tineri părea cel mai realist, atent cu bătrânii, perorând de circumstanță asupra inevitabilității unui conflict între cele două lumi, conflict care numai el și prin el ar fi curmat imediat suferința noastră. Cu noi, tinerii, părea sceptic și zeflemitor. „Ăștia”, se referea la americani, „n-au avut niciodată un cap politic de la Lincoln încoace, și asupra lui Lincoln sunt îndoieli că a fost ceva mai mult decât un fabricant de pălării. Au învins în război fiindcă au fost mulți și-au avut sacii doldora. Singurul examen de inteligență pe care l-au dat a fost când le-au întins japonezilor o cursă la Pearl Harbor, în care „japii” au căzut ca niște gugustiuci. Altfel, americanilor nici nu le trecea prin minte să intre în Al Doilea Conflict Mondial. Domnilor, acum Unchiul Sam are jobenul tras peste ochi, Leul Imperiului Britanic a decedat, iar Tătucu’ pufăie cu pipa, din plin, peste Europa. Lumea are nevoie de un alt dement, cel puțin egal cu Hitler, ca să se deschidă porțile pușcăriei noastre. Ne-au pus la îngrășat, ca să capete preț bun.”

Adevărul este că arătam cu toții la fel cu cele mai splendide exemplare culese din lagărele de exterminare naziste. Vineți, descărnați, bălăbănindu-ne pe picioare, am fi reprezentat, neîndoielnic, pentru publicul unei săli de judecată o mostră a ceea ce înseamnă regimul „în prevenție” al tribunalului comunist.

Simțeam mâna lui Vasilescu și a ciracilor săi în tot ceea ce ne înconjură în aceste ultime săptămâni dinaintea procesului. Asociată cu vizitele și recomandările de ultim moment, regia se înscria la înălțimea scopurilor propuse: aruncarea sub veșmântul legii și ulterior cufundarea în întunericul temniței și al uitării, a unor conștiințe care încercaseră să se opună, sub diferite forme, terorii și tiraniei instaurate de sovietici în țara noastră.

*

Prima săptămână din luna iunie ne-a adus, în sfârșit, confruntarea oficială a iminentului nostru proces (al definirii noastre în fața instanțelor judecătorești), spulberând din mințile unora speranța, de altfel nejustificată de nimic pe plan extern sau intern, de o eliberare printr-un conflict izbucnit peste noapte sau printr-o înțelegere între Est și Vest. Aveam oare, din nou, de-a face cu o falsă manevră a Securității: metoda de intimidare folosită înainte de a ne căpăta cu toții libertatea?

Sosirea procurorilor în penitenciar a însemnat un dublu eveniment: o dată, o prezență legată de constituirea unei instanțe unde urmau să se dezbată culpele acuzaților; pe de altă parte, și acest lucru părea cel mai important, apariția pentru prima oară a unor organe judecătorești menite, prin însăși funcția lor, să instrumenteze viitorul nostru proces.

De la „procurorul Republicii” din acea noapte de ianuarie ‘49, nimeni nu mai zărise, de-a lungul coridoarelor sau prin celule, chipul acela asemănător cu funcția de procuror. Acum însă se produsese parcă o proliferare a lor, parcă toată Procuratura Militară își deversa conținutul uman în celularul nostru; procurori mici sau mari, înalți sau burtoși, cu ochi aprigi sau priviri indifferente veniseră mânăți ca de curiozitate, oficial permisă acum,

să vadă, să pipăie pe viitorii incriminați sau criminali ce vor da socoteală, în fața lor, de fărădelegile comise.

După zarva primelor zile, când toți te întrebau și puteai să nu răspunzi nimănui, a urmat interogatoriul și confruntarea preventivă prin recunoașterea directă a acuzatului. Unul după altul eram conduși într-un birou la poarta 1, pavoazat de tablourile scârboase cu „Ana, Luca, și Teo”, pe o parte și pe cealaltă, într-un cadru de panglici roșii, chipul lui Dej, cu buzele-i subțiri tăiate parcă de o bardă.

La un birou somptuos, confiscat din cine știe ce casă de proprietar, am dat cu ochii de Vasilescu. Nu m-am putut abține să nu zâmbesc, văzându-i mutra și-n special trupul cufundat în fotoliul de piele.

„Râzi tu, bă, acum, da’ peste-o lună îți promit eu, Vasilescu, c-ai să plângi.”

După introducerea asta se sculă în picioare și, cu un gest care voia să fie reverențios, îl pofti la birou pe un bărbat scund, corpulent, îmbrăcat într-o impecabilă uniformă kaki a Justiției Militare, cu o stea mare de maior pe epoleți.

- ăsta-i banditul cel mare, zise Vasilescu. ăsta, dacă ne scăpa la munte, trebuia să alergăm mult după el. Vă las cu el, continuă apoi pe un ton concesiv, că, deh, așa scrie la carte.

Ușa capitonată se închise în spatele meu. Procurorul se cufundă în scaun cu un aer ce dorea să fie cât mai oficial.

- Numele, prenumele dumitale. Data și locul nașterii.

Mă uitam la el și regretam că am numai doi ochi cu privire frontală. Aș fi vrut să-i văd ceafa, să-i măsoar cutia craniană, să-i fac într-o secundă fișa antropometrică. Mai dihai decât ne-o făcuseră ei, cu o săptămână în urmă.

Am lăsat să se scurgă o pauză destul de lungă, încât l-am obligat să-și ridice privirile cvasimărite către mine.

- Sunt... 1928 aprilie 16, în comuna... Arad.

Tipul m-a învăluit cu o privire cercetătoare.

- Da, da, și părinții? plecându-și din nou privirile pe dosar. Cine-au fost, ce profesie au avut?

I-am răspuns muindu-mi cuvintele în răceală și indiferență.

- Ștefan și Elena, profesor, dacă vrei să mai știți și meseria lor.

- Și dumneata ești Radu? Radu, feciorul profesorului Ciuceanu?

Tonul familiar mă irita. Bulldogul ăsta, gândii eu, să își permită să mă tutuiască înainte de a mă împoșca în proces cu toate fărădelegile și a-mi cere, poate, în final, muncă silnică pe viață sau condamnarea la moarte.

Nu știu cât i-au vorbit ochii mei, dar bondocul din spatele biroului își curmă mângâierile, făcându-mi semn să iau loc pe-un scaun, în fața biroului. A urmat apoi o scenă ce mi-a rămas întipărită pe veci în adâncul memoriei. Procurorul Tribunalului Militar se sculă de la birou, îl ocoli parcă cu grijă și veni drept spre mine. Imaginea celui-lalt îl dublă imediat. „Dacă m-o lua și ăsta la poceală ca «procurorul Republicii?»” Celălalt mi se păruse măcelar, dintru început. „Ăsta trage înspre tagma intelectualilor, dar poți să știi?” Toate au mers cu viteza luminii în mintea mea și când l-am văzut proțăpît, masiv, m-am ridicat în picioare, îndepărtându-mi ușor scaunul din spatele meu. Dacă mă pocnește, măcar să nu mă dea peste cap. Mă uitam țintă în ochii lui, erau cenușii, și cu o undă de duioșie parcă.

- Nu mă cunoști...?

Eram la o palmă depărtare de el. Disprețul îmi țâșni din priviri.

- Nu-ți mai aduci aminte când veneam la voi, în Bălcescu?

Tonul mă făcu îndrăzneț.

„N-am primit niciodată ticăloși în casă.”

Îl văzui cum clipește din ochi și m-am temut că totul era o farsă care se va termina cu obișnuitele palme sau pumni, anexă necesară oricărui interogatoriu.

Procurorul însă se făcu că nu aude și continuă cu o voce fermă.

- Nu te pripi să judeci oamenii după ce au pe ei.

Se depărtă puțin de mine și continuă:

- Avem câteva minute la îndemână, singuri numai noi doi, aş vrea să-ți spun că atunci când dumneata erai mic, ți-am cunoscut familia, în special pe tatăl dumitale, care mi-a fost profesor la Colegiul „Carol I” și în același timp și pedagog. De la el am învățat multe. Știu că-ți repugnă tot ceea ce este uniformă, dar imensa majoritate a celor ce-și mai păstrează uniforma din vechea Procuratură sunt oameni cinstiți.

Îl auzeam vorbind ca de departe. Cât să cred din justificarea pe care nu i-o ceruse nimeni? Între mine și el, însă, între mine și ei, se căscase o prăpastie adâncă. Erau zilele și nopțile de tortură, erau nopțile și zilele cu geamurile smulse, cu zăpadă în celule, erau urmele detunăturilor în zidurile celularului, erau, erau, erau...

Mi-a întins mâna. Am luat-o, cu efort însă și strivindu-mi în minte toate imaginile, și asta pentru că omul a riscat, în momentul acela, a încercat să treacă râul, să fie de partea noastră. Pentru că mi-a arătat adevărata lui față și l-am crezut pe moment, așa cum l-am crezut și în timpul procesului, și în anii ce-au urmat.

Dialogul a fost scurt și înapoia cuvintelor se ascundea teama mea că nu voi reuși până la sfârșitul minutelor sortite interogatoriului să aflu drumul pe care ne angajasem, odată cu trimiterea lotului în fața Justiției Militare.

- Ce gânduri au cu noi? am întrebat.

La capătul privirilor maiorul mi-a răspuns scurt, cu o detașare care pe moment m-a crispat.

- Să oficializeze distrugerea unui grup de opozanți.

A continuat pe același ton.

- Sunt zeci și sute de grupuri ale căror dosare vor fi judecate până la sfârșitul anului.

A continuat fără să-l provoc:

- Oricum, ceea ce ați făcut voi cu mijloacele pe care le-ați avut, a fost extraordinar. Și mai ales acel Robu.

Răspunsul a curs ca o apă liniștită.

- Condamnările sunt deja date, evident în niște limite. Dacă generalul va fi recunoscut ca șeful grupului, condamnările vor fi mari și grele.

Satisfacția că-i ghicisem gândul lui Vasilescu mi-a dat aripi. M-am repezit să-i spun:

- Asta nu se va întâmpla, de altfel veți vedea.

Și pe urmă l-am întrebat tărăgănat:

- Se va cere pedeapsa capitală pentru noi?

Maiorul a stat puțin pe gânduri, dar mi-a răspuns repezit:

- Nu, în nici un caz n-au cum să vă judece pe Legea 16.

Pe urmă m-a privit direct în ochi și mi-a spus răspicat:

- Dacă e vorba de suprimat, au ei alte mijloace pe care nu vor întârzia să le aplice. Înțelegeți că justiția e o parodie, iar legea o fac și o desfac ei, după cum vor.

Acum maiorul vorbea repede, fiindcă știa că în curând dialogul se va curma până la apariția lui Vasilescu.

L-am întrebat direct, cu sufletul la gură și cu o disperare nedisimulată:

- Dar pe plan extern mai e vreo nădejde?

Mi-a răspuns sec și cu tristețea așternută pe față:

- Încă nu-i nimic serios. Lucrurile târăgănează la Berlin, iar rușii nu vor forța nota.

S-a ridicat și a pus mâna pe umerii mei, ca într-o îmbrățișare de încurajare. A luat dosarul și a ieșit.

După el au intrat în trombă trei-patru procurori tineri, până în 30 de ani. Aș comite un act de jignire a istoriei dacă nu i-aș cupla dialogului anterior. Au intrat vijelios în cameră și au rămas câteva minute, timp în care au vorbit numai ei. Pentru fiecare afirmație, fiecare dintre ei ar fi căpătat fiecare câte 5-10 ani temniță grea.

- Ați căzut fiindcă n-ați știut să vă organizați!

Altul a completat:

- Pe verticală și pe orizontală.

- Ați avut și ghinioane, e drept, a spus al treilea, dar le puteați depăși. Bătrânii s-au comportat mai bine ca voi tinerii.

Ultimul m-a învăluit cu o privire încurajatoare:

- Ține-te bine fiindcă vei fi în prim-plan. Nu-l acuza pe bătrân!

Eu am încuviințat și ei au ieșit din cameră tot cum intraseră. Dacă Vasilescu ar fi zărit chipul procurorului șef al Tribunalului Militar din Craiova și ar fi auzit și spusele „tinerilor nădejdi” ale justiției poporului ar fi căzut într-adevăr pe gânduri... negre.

3

AVOCAȚII

În zilele ce-au sosit pe urmă, roțițele s-au mai învârtit o dată și limbile ceasului de judecată au mai încălecat o cifră. Mecanismul se pusese de mult în funcțiune, fără zgomot pentru noi și controlat, în cele mai mici mișcări, de cei ce voiau să ne vadă, în fine, la loc sigur și ferecat, pe un drum tăiat cu grijă până-n buza unei gropi comune. Dar teatrul judiciar inaugurat de stăpânii veniți în căruțele Răsăritului își avea regulile lui, semnele sale peste care orice guvernare, fie ea chiar și despotică, nu putea trece cu vederea. E drept că erau simple prejudecăți burgheze născocite într-o lume despărțită în clase, unde cei avuți, fiindcă aveau puterea, aveau întotdeauna și dreptatea.

Acum, când lucrurile se întorseseră pe dos, proletariatul era cel care își înstăpânise forța, iar burghezia îi ședea la picioare. Pe temeiul sfintei lupte de clasă, necruțătoare, pentru a transforma orice colibă într-un palat și a promova „exproprierea” după cum afirmase Mesia bolșevismului internațional, V. I. Lenin. Nimicirea până la ultimele rădăcini, a tuturor celor care se împotriveau, fie din rea-credință și interesați, fie înțeleși și mânați de alții, devenea o obligație a purtătorilor de carnet roșu, dar și o condiție *sine qua non* a ridicării unei noi lumi, pe ruinele celei defuncte. De aici

încolo, totul era permis, încurajat, numărul victimelor convertindu-se în banale statistici, dezastrele economice în căi ale dezvoltării revoluționare, eșecurile politice în victorii ale comunismului internațional, mizeria în fericire.

Pe toboganul acesta, justiția aluneca spre cele mai fetide zone ale comportamentului uman și, în nopțile noastre, când aerul răcoros izbutea să treacă de barele groase prinse în ferestre, ne tot hârjoneam susținând, mai în fiecare noapte, pe rând, câte o părere, abandonând-o și reluând-o pe poziții exact inverse în noaptea următoare. De ce mai este nevoie, într-un regim unde totul e la îndemână, strâns într-o singură mână, de farsa unui proces cu tipologie burgheză, cu președinte, procurori și mai ales avocați, când sentința îți este anticipată de alții și în locul rațiunii s-ar desfășura o comedie rocambolescă, cu deținuți, milițieni și judecători? Cealaltă tabără, care își agita și ea armele în sus, și pe care nu întârziem s-o adopt chiar a doua zi, era cea care admitea esența aparențelor.

Nici un regim politic, și cu atât mai mult cel comunist, nu poate face abstracție de ceea ce se numește poză, acea imagine confecționată cu mai mult sau mai puțin talent, gândită mai mult sau mai puțin bine, atotcuprinzătoare, dar în fond neconținând nimic, acea oglindă imensă care reflectă totul în afara adevărului și pe care îl focalizează departe de privirile indiscrete, în spatele ei.

De patru ani, Partidul Comunist alias Partidul Muncitoresc Român, lefegiu și slugă docilă între cele două războaie mondiale, proțâpît acum la putere, își aduna cu osârdie, dându-le spoială și strălucire, fragmente ce urmau să compună marea frescă a alcătuirii socialiste-revoluționare. Justiția, instrument orb al asupririi de odinioară, se prefăcuse în Marșul Internaționalei, în braț neobosit și tare al dreptății sociale, al luptei de clasă, al

asupririi celor bogați și privilegiați. Tocmai de aceea, pentru că proletariatul nu avea nimic de ascuns, iar uneltirile burgheziei se țineau lanț, trebuiau demascate public și fără milă actele sale banditești. Și iată cum se ajungea la formula magică a tribunalului revoluționar, unde poporul își plătea polițele asupritorilor, iar dușmanii lui, indiferent de sex, vârstă sau credință își primeau binemeritata pedeapsă.

*

Procurori, primo tempo. Avocați, secondo tempo. „În curând vor veni avocații” ne-a avertizat Mihail Paulian, profesor și avocat pledant. Nu s-a înșelat. Avocații au sosit între 5 și 6 iunie 1949. Pasămite apărători ai noștri, distinși apărători ai Baroului doljean, devotați adevărului. Figuri cunoscute, nume necunoscute. Un Dan Călinescu, Valentin Gabrielescu, Victor Popescu, alături de „ilustri necunoscuți”. Cu toții scăpați, strecurați prin marele filtru al epurărilor post 1946. Avocați din oficiu, cel puțin așa mi s-a spus.

Apariția lor în penitenciar, cu fețe bronzate, în costume croite elegant, a stârnit mai mult hazul decât invidia. Cel puțin în rândul tinerilor. Maiorul Dimitriu a refuzat nu numai să-i întindă mâna avocatului din oficiu, dar chiar să-l și vadă. La fel au procedat și alții, ca Sergiu Mandinescu, care, văzându-și apărătorul în față, i-a zis: „Domnule avocat, dumneata ești prea mic pentru a apăra o cauză atât de mare ca a noastră”. Ghinionul avocatului a fost dublu: era scund de statură și lipsit de spontaneitate. A tăcut și a plecat și, de fapt, nu a mai fost cel care a pledat pentru Sergiu.

M-am pomenit în vorbitorul penitenciarului, față în față cu un om cam în pragul a 60 de ani, îmbrăcat într-un costum gris-vert de cea mai bună calitate. Frunte bombată, olimpiacă, față plăcută, bronzat frumos. Îmi stâlceam memoria să-l scot la iveală; luase un

ton afabil și-mi vorbea de parcă m-ar fi cunoscut de când sugream la țâța mamei. „De unde dracu’ îl cunosc și pe ăsta?” mi-am zis pe moment și toată concentrarea mea părea în van. Individul intrase în detalii, mai mult decât atâta, îmi transmitea știri de acasă. Îl auzeam ca din spatele unui perete de sticlă și-i urmăream doar fizionomia și buzele cum se mișcă.

M-am trezit când a pronunțat numele de Alexandru.

- Care Alexandru? am sărit ca ars.

- Cum care Alexandru? mi-a întors-o, unchiul dumitale, profesorul¹ și a continuat puțin iritat:

- Doctorul Alexandru Daniel, unchiul dumitale! Îți vorbesc de un sfert de oră și dumneata nici nu mă urmărești.

Subit am recompus figura lui în biroul unchiului meu. Aveam în fața mea pe unul din cei mai apropiați prieteni ai săi, Valentin Gabrielescu. Trecuseră doi ani și mai bine de când, într-o seară, în cabinetul doctorului ne înfruntasem, eu, un tânăr entuziast și aprig, el, pe panta descendentă a vieții, și cu 35 de ani de meserie în spate. Se înscrisese la comuniști, de voie, de nevoie. Avea teoria lui, cu exemplificări istorice. „Rușii, ca și turcii n-au plecat niciodată de bunăvoie din țară. Vor mai trece zeci de ani până când vom vedea lumina soarelui drept în ochi. Suntem sub obroc și trebuie să ne ascundem fața adevărată.” Fusesse cândva socialist, auzise părerile mele despre socialism, la ora aceea neclare, vagi, imprecise, i-am spus ce cred despre socialiști, cât aveam în minte, și mai ales cât simțeam. Cum au netezit calea comuniștilor și cât sunt de vinovați de concubinajul lor cu bolșevicii. De altfel au plătit cu viața aventura dragostei. Doctorul Daniel ne asculta într-o tăcere neutră. Trecerea prietenului său în rândurile ocupanților

¹ Unchiul meu, profesorul doctor docent Alexandru Daniel (1886-1963), a ocupat funcția de secretar al Colegiului Medicilor în timpul guvernării Antonescu (1941-1944) (n.a.).

sovietici îl uimise, dar prudent, cu memoria acelor ani de secretariat la Colegiul Medicilor din Craiova, se abținuse de la orice comentariu. Ne urmărise replicile.

- Ne recomandați nouă, tinerilor, să îngroșăm rândurile Partidului Comunist, îi spuneam. Pentru ce? Pentru a ne scăpa pielea?

- Cătuși de puțin, răspunse el, ar însemna ca toată țara să fie în pericol de a fi jupuită. Asta practic nu se poate. Eu vă spun să vă înscrieți în P.M.R. pentru a fi înaintea altora care de pe acum sunt tâmpiți sau oportuniști. Întotdeauna am făcut față la indivizi...

- Cu spinarea plecată, am adăugat.

- Da, dar care imediat, când circumstanțele au permis, au revenit la normal.

Valentin Gabrielescu luptase în război și, într-un fel sau altul, participase la realizarea visului României Întregite. Avea, deci, grăunțe suficiente în sac ca să-mi vorbească și ca patriot, și ca eventual socialist. Deocamdată îmi pleda pentru o ajustare în fața inamicului, de unde ar răsări, în condiții favorabile, o societate nu fără clase, că asta era imposibil, zicea el, dar cu diferențe mai mici între cei mai bogați și cei mai săraci. Cât credea el, în acel moment, din biroul profesorului Daniel, în cuvintele lui, mi-era greu de imaginat. Atunci, despărțirea a fost cu invective.

- Ce s-ar fi petrecut pe front, în 1917, dacă cineva v-ar fi propus să fraternizați cu inamicul care vă era superior și vă putea nimici într-o clipă? Ați fi acceptat?

- Acum e pace, mi-a replicat el.

- Nu, războiul nu s-a terminat în 1945. Ocupantul e încă în țară.

Rupându-și muțenia, unchiul meu a dat din cap, vorbindu-și mai mult sieși: „Războiul continuă, dar tranșeele sunt goale”.

Acum, Valentin Gabrielescu îmi zâmbea încurajator, spunându-mi că-i pare rău că lecția lui de patriotism din seara aceea nu fusese ascultată.

- Păcat de voi, băieți tineri, veți mucegați prin pușcării și ăștia bătrâni, ce netoți, vor plăti cu viața... Așa-i când te așezi de-a curmezișul curentului. N-au reușit nemții să-i doboare pe ruși, și vă găsirăți voi. Am să fac ce pot pentru dumneata. Dar dacă mă ascultai atunci, multe lacrimi nu se mai adunau pe obrazul mamei dumitale.

4

SCHIMBAREA LA FAȚĂ

Aceeași toacă la crăpat de ziuă. Violența rece, tăioasă a metalului peste trupurile noastre lipite de cimentul celularului. Prin pâcla care se topește, cenușie, soarele deja își aruncă aceleași priviri indifferente peste furnicarul de pinguini din curtea dreptului comun, ce-și frecau trupurile unii de alții într-o țopăială furibundă. Ne supunem ritualului: mișcări obligatorii, pregătirea hârdăului, expulzarea lui într-o covată mare ce execută pe traiectul celularului o veritabilă elipsă. Prilej fericit, în ciuda miasmelor, de a mai vedea eventualele schimbări din celulele vecine. Așteptam cu sufletul la gură momentul deschiderii canatului de fier și din alt motiv. În pumnul stâng țineam ascuns un mic bilețel pe care voiam să-l plasez în palma întinsă a lui Naidin. Ziua cu pricina mai trebuia să aducă ceva. Cel puțin la ultima întrevedere cerusem, în ultimul bilet, un ziar. Un ziar care să pună capăt tuturor balivernelor, zvonurilor, știrilor abracadabrante țâșnite din aceeași sursă a Securității.

Zgomotul ivărelor se apropie vertiginos. Înșfac hârdăul. Când ușa se deschide, proiectez conținutul pestilențial în covată și aștept

în cadrul ușii umbra lui Naidin. Nimic, nimeni și nimic. Mă răsucesc, scot capul pe culoar.

Lovitura o primesc instantaneu și-mi cuprinde tot maxilarul stâng. Stupoare! Să fi înnebunit gardianul? Sau îmi dă un semnal? Nici una, nici alta și după curbura celularului apare o matahală precedată de o ploaie de înjurături. „Bagă-te, bă, în celulă, că te fac piftie!” Față necunoscută, ochi de taur, mușchi proeminenți. Mă retrag precaut din cale, bâlbâi câteva cuvinte și-mi strâng biletul mai tare între degete.

Mintea pornește, după ce ușa s-a pecetluit, ca un motor care intră în direct în priză. Ce s-a petrecut? Și a venit altul să-i țină locul?

În așteptarea terciului imund - o zeamă gălbioară, cu vagi urme de mălai - am trecut la geam, încercând să-mi clarific misterul. O oră mai târziu aflasem tot ceea ce ne interesa. Pur și simplu se schimbase garda, de sus până jos, de la căpitan până la caporal, de la directorul penitenciarului până la ultimul milițian din celular. Unii părăsiseră definitiv nobila instituție, alții - oamenii noștri - fuseseră aruncați în curțile 1 și 2, la dreptul comun.

Printre cei ce părăseau definitiv penitenciarul se număra și Rocambole, primul gardian, omul care bănuiesc că, din umbră, prin forme și mijloace simpatetice, ne înlesnise nouă, datorită cadrelor vechi, posibilitățile de contact cu exteriorul și de relativ dialog între noi. Orice schimbare în penitenciar - și pentru asta mi-au trebuit ani buni de învățătură - are un singur sens, de la valori relativ negative către valori absolut negative. A fost primul punct asimilat dintr-un decalog de fier pe care mereu încercam să-l schimb, dar pe care realitatea mereu mi-l confirma, ori de câte ori am trăit o schimbare, o prefacere, „o schimbare la față”.

Totdeauna trebuia să mă gândesc la ceea ce mai puteam pierde din puținul pe care îl posedam. De aici, și prin asta, țâșnise în universul concentraționar aforismul purtat pe buze de mii și mii de oameni, atunci când evenimentele hotărau într-un fel sau altul schimbări de regim, de lagăre, de celule, toate privite cu scepticism și prudență: Ferește-mă, Doamne, de mai bine! Schimbarea, așa cum o vedeam sau, mai ales, cum urma s-o simțim, se bucură imediat de un adevărat potop de interpretări. Vasilescu a mirosit ceva și vrea să curme răul de la rădăcină. Vasilescu, același Vasilescu și-a pus ciracii aleși pe sprânceană pe celular și în fruntea penitenciarului, întrucât situația de afară îl obligă să ia măsuri de securitate externe. De aici concluzia că miroase a praf de pușcă și că suntem pe ultima sută de metri în captivitatea noastră.

5

FRANCEZUL

Și totuși, pentru a confirma regula, excepția s-a ivit. Mecanismul începuse să funcționeze prea bine pentru a nu se strecura în el și o roțiță care a mers invers, producând, e drept pentru puțină vreme, alarmă și... pagubă. Alarmă fiindcă izolarea trebuia să fie ca un sac gros și dens, o versiune românească la *Nacht und Nebel* aruncată peste noi. Pagubă întrucât, din nou, cadrele și-au scos dosarele din safé-uri, le-au adulmecat, le-au purecat pentru a alcătui un nou bestiar, o nouă formație demnă de încrederea Partidului, a Securității... și a poporului din paginile ziarelor.

Fisura s-a produs într-o zi. Mică, dar sub linia de plutire și a zguduit o clipă, prin intensitate și consecințe, „batalionul de aur”, cum numiserăm noi noua echipă de hingheri adusă de Vasilescu în preajma procesului.

Într-o duminică liniștită, când tot penitenciarul intra într-o torpoare demnă de un lazaret de ciumați, și când programul își pierdea rigurozitățile, și deșteptarea, chiar dacă își păstra ora matinală, nu mai era urmată de un prânz la oră fixă, iar stingerea venea în mod matematic, cu o oră-două mai devreme, pentru a permite personalului de pază să beneficieze de avantajele căminului, nu mică mi-a fost mirarea când în pragul celularului a

apărut o ființă firavă, într-o uniformă șleampătă, cu un chipiu aruncat pe cap ca o căciulă de cobilițar. Nu părea deloc rătăcit și stângaci în *mediul* nostru.

Dar ceea ce era surprinzător la el - și mi-a sărit în ochi din prima zi - erau mâinile și limbajul. În pragul unui an de detenție, după sute de zile de anchetă, ți se înfig în fire două nivele: primul este cel pe care-l bați zi de zi, pe care ești obligat să supraviețuiești. Comunicarea pe el, limbajul, este cu sens unic: dispare persoana, apare individul, dispare pluralul, care devine aberant, hilar și lipsit de obiect. Tu ești „mă, bă, tu”. Ei sunt „domnii”, și, în consecință, fac și desfac toate și tot. De la ciomag până la autoritate și respect. Limbajul devine univoc și dobândește o semantică proprie. Potrivită acelor de ceasornic. Ceea ce este bine, bun, acceptabil sau adevărat dimineața, pentru tovarăși, se poate schimba, potrivit orarului sau împrejurărilor, în opusul lor. Ani de zile am rămas blocat în fața unei metamorfoze nu numai de limbaj, ci și de comportament. Învățasem de la Naidin, pesemne, că în timp ce gura te suduie și-ți aduce aminte de familie, mâna și sufletul pot să-ți fie alături, ba chiar să încerce să te schimbe. A trebuit să treacă ani răi, și nu „buni” cum spune românul, ca de la faza primară, unde gestul și lovitura erau precedate prompt de privire și sudalmă, să se alunece pe nesimțite, odată cu primenirea cadrelor și cu intrarea intelectualilor, la formele reprezentative, rafinate ale anchetei. Și dacă în prima fază de la primitivi puteai anticipa cu precizie, într-un raport de 99%, momentul impactului, după mutra și vocea gorilei, în faza următoare, reperele dispăruseră și ropotul loviturilor, fără anticipare, erau urmate de surâsuri largi, de ochi veseli, de fețe întinse și calme. Mânia torționarilor, ca și prefacerile de comportament își aveau o sorginte plasată chiar la linia orizontului nostru vizual.

Undeva în față, dincolo de poarta a doua, spre ieșire, în dreptunghiul clădirilor se găsea acea faimoasă sală de ședințe unde deseori fusesem anchetat de Vasilescu și unde primitivii erau asmuțiți periodic în numele luptei de clasă, al poporului înșelat, exploatat, victimă constantă a tuturor orânduirilor de până acum. Dar dacă asupra celor tineri - și, în general, nu era suficient să fii numai tânăr, ci mai trebuia să mai fii și haimana -, otrava cuvântului își făcea efectul ușor și rapid, asupra celor maturi, sau chiar în vârstă, îndemnurile la bestialitate se stingeau odată cu lumina din sala de festivități. Dar partidul, cu marea lui experiență - consilierii sovietici veniseră în România cu bagajele doldora - știa că trebuie să îngroape trecutul ca pe ceva mârșav, iar exponenții lui, foștii lui exponenți, cu toți ai lor, dacă se poate, să fie aduși la judecată și osândă.

Pe aici trecuse și cel care urma să aibă, în lipsă de nume, numai poreclă: Francezul. Era tânăr, dar grohăiturile agitatorilor nu i-au stăruit în timpane. Era sărac, după cât ne-a permis timpul să-l zărim, dar nu l-a ademenit parvenirea. Și toate acestea fiindcă pe dinăuntru, sub uniformă de milițian al Direcției Generale a Penitenciarelor, era un suflet cinstit care, chiar dacă nu cunoștea multe, știa un lucru: că noi acolo suntem căzuți la ananghie și el, ca român, trebuie să ne ajute. Francezul, îl botezasem așa pentru mustața lui tunsă scurt și elegant, pentru mâinile lui lungi, fine, și mai ales pentru acel „dumneavoastră” ce-l onora mai mult pe el decât pe noi, intrat în celularul *politicilor* cu cheile de gât, se constitui ușor în evenimentul lunii iunie. I-au trebuit câteva săptămâni până ne-a dibuit.

Odată operația săvârșită, ziarele, corespondența, legăturile cu exteriorul fură reînnodate. Făcea totul cu subtilitate și abilitate de

actor. Poate prezența lui ar fi fost mai lungă dacă în cadrul „programului” dispozițiile directoriale nu ne-ar fi vizat direct.

În acea duminică, una spre sfârșitul lunii mai, când liniștea se așternuse peste trupurile noastre, s-a iscat scandalul. Nu am aflat niciodată și taina evenimentului va rămâne îngropată între cele două personaje. El și Șapcaliul (directorul).

- Fă ceea ce-ți ordon eu, auzeam răcnetele directorului în curbură celularului.

- Nu vreau, pentru că sunt om, și chiar dacă aș vrea, nu pot. Mi-ar cădea cheile din mână.

Se așternuse o liniște de moarte pe tot celularul. Zeci de perechi de ochi se lipiseră de metalul negru al ușii. Rezonanța era perfectă. Cuvintele au rămas întipărite [în minte] pentru totdeauna.

- Ești o bestie, nu ești director!

- Te arestez!

Răspunsul imediat:

- Nu mă poți aresta, sunt în timpul serviciului!

Tonul devenise violent și așteptam momentul când maimuțoiul cu șapcă va încerca să-l atingă pe Francez. Dar aceasta nu s-a produs. Amenințarea și-a făcut efectul.

- Dacă pui mâna pe mine în timpul serviciului, te împușc ca pe un câine!

Totul n-a durat decât câteva minute. Am auzit pe urmă poarta de fier bufnind și s-a așternut liniștea.

La prânz, când s-a servit masa, l-am întrebat ce se întâmplase. Singura explicație pe care i-am smuls-o a fost: „N-am vrut să-i fac pe plac tâlharului”.

Aș fi vrut să aflu amănunte. Am așteptat cu sufletul la gură să revină cu cheile pe umăr, dar nu a mai revenit pe celular niciodată.

Prin gardianul Călin am aflat că „Șapcaliul a vrut să-i facă proces dar nu i-a mers, fiindcă toți i-am luat apărarea”.

- A mai rămas? l-am întrebat.

Călin a dat din cap, adăugând:

- Poate pică pe aici, într-o tură de duminică. Oricum Oancă e cu ochii pe el.

6

PRELIMINARIILE PROCESULUI

La începutul lunii iunie, în ciuda unui calm ecuatorial ce părea a plana peste relațiile celor două lumi de sub acoperișul Europei, înăuntru, în țară, cât și în spațiul nostru încarcerat, evenimentele intrau într-o accelerație îngrijorătoare. Degeaba încercam noi, locuitorii celulei cu nr. 5 să încopciem o atmosferă stenică, îmbibată cu haz, glume și voioșie. Dincolo de ușa ferecată simțeam cum se adună privirile pe noi, se îndesesc mișcările spre noi, într-o convergență ce-o bănuiam, aproape cu certitudine, că ne va duce, nu peste mult timp, în pragul unui sfârșit premeditat cu sârg de noii stăpâni ai României.

Vasilescu parcă juca pe sârmă când îi era fața inundată de un zâmbet trădat însă de ochii lui mici, răi și șireți, când alerga la polul opus și se încărca de țăfnă, mohoreală și ură, psalmodiind amenințări, scuipând înjurături ce păreau că acum își pierduseră direcția și individualitatea.

Își modificase substanțial orarul vizitelor diurne, ajungând să ne vadă la față într-o vizionare demnă de o grădină zoologică înțesată de specii, de câte două sau trei ori pe zi. Celulă de celulă, atunci lua în primire hemiciclul celular, „conversându-se” cu oaspeții lor.

Nu mai era vorba acum de o inspecție sau un tur de rond obligatoriu, rutinier și lipsit de noimă. Vasilescu își plimba ochii lui mărunți, cu priviri de geambaș care evaluează și cântărește marfa din târg înainte de a-și duce mâna la chimir. Frecvența vizitelor, și-n special căutătura ascunsă a privirilor, combinată cu primirea pachetelor de acasă ne duceau nemijlocit către o singură concluzie: după îngrășatul berbecilor de dragul pieței, urma abatorul și sacrificarea lor. Asta, cel puțin, pentru cei cu lâna mai deasă și coarnele mai răsucite. Încetul cu încetul, însă, zâmbrele lui Vasilescu au căpătat miez și noimă. Potrivit vânatului prins, maiorul își doza promisiunile. De la fiarele mari, în rândul cărora mă însciriam și eu, cu cinste, până la vânatul de strânsură, necopt și cu fapte puține, care căzuse în bătaia puștii deoarece confundase pădurea cu șirul gonacilor, toți de-a valma primeam asigurarea, fluturată pe buzele lui, că la judecată nu faptele sau crima noastră de-a fi uneltit împotriva poporului vor fi puse în cumpănă, ci sincera noastră dorință și conștiință de-a înțelege în ceasul al 12-lea că, în fine, în Țara Românească s-a instalat un regim care și-a propus o revoluție în favoarea celor săraci și obidiți, în detrimentul celor bogați, și un regim de dreptate socială, cum n-a avut România nicio dată de la nașterea ei.

Noi trebuia acum, în preajma unui eveniment de mare importanță pentru noi, pe care maiorul, din anumite considerente, ni-l ascundea privirilor, să ne decidem, să luăm o poziție și o opoziție. Pe scurt, în această fază, ce s-a dovedit a fi un prolog, Vasilescu își strunea corzile ca un veritabil *Meistersinger*, ademenindu-ne spre o pădure vrăjită, unde iepurele urma să fie invitat la masă de către lup, iar tigrii să ofere flori gazelelor îndoliate. Vasilescu după cum am mai spus, nu era prost și, fie că i se șoptise de la eșaloanele superioare ale etajului 6, de la M.A.I.,

ocupat exclusiv de către sovietici (N.K.V.D.), fie că ajunsese prin propria stoarcere de minte, mergea treptat și calculat spre concentrarea către un singur punct ce însemna, fără doar și poate, procesul, judecata celui mai masiv lot de subversiune și teroriști din istoria Olteniei. Și, oricât de sus se întindeau flăcările revoluției și oricât de mare părea vrajba libertăților ei, formele trebuiau împlinite, dacă nu respectate, e drept, mai puțin pentru cei dinăuntru țarcului și mai mult pentru cei de afară și liberi.

Vasilescu mă chemase, dar tot vorbea el într-una, aceleași și aceleași lucruri. Nu dădea semne că ar vrea să-și întrerupă monologul punându-mi vreo întrebare. L-am lăsat să-și depene firul: Ochii mei poate i-or fi inspirat răspunsul.

- Tu stai pe scaun, adică în boxă, iar eu, adică judecătorul, te întreabă ce ai făcut. De acolo, 'tu-ți crucea mă-tii, n-ai nici cum să le mai întorci, nici să le mai apuci de unde vrei tu.

Poate am clipit sau poate mi-a tremurat omușorul. Încă o dată, Vasilescu avu prilejul să-mi citească gândurile clar.

- De altfel, dacă ai avea tu cap și ți-am spus eu de atâtea ori, judecata de la tribunal ar fi așa, de dragul poporului, ca să vă vadă pe voi, pe bandiți, pe criminali. Ei ne-au cerut-o, ca să le dăm și lor satisfacție. Dar anii de pușcărie vi-i dăm noi, uite eu cu tovarășii mei. Eu îți scriu, mă, banditule, pe frunte câți ani te vei duce la fundul minei de plumb sau la „școală” la Pitești. Faci un an-doi, poate faci și cinci, pe la Canal, unde poți s-o vezi pe mă-ta în fiecare lună, dacă o să muncești bine se deschid porțile pentru tine. Bă, oi crede tu că noi mâncăm carne de om, știu eu ce vorbești voi bandiții între voi, prin celulă, da' noi pe ăștia tineri nu vrem să-i lăsăm din mână. Pe de-alde Carlaonț, Hălălău, boșorogii ăștia, ți-am mai spus ce-avem noi pentru ei. Să ne îngrașe pământul, că destul l-a sărăcit războiul.

Se opri, parcă și-ar fi făcut un scrupul de conștiință.

- Ce să fac cu ăștia, mă, peste 50 de ani, să le dea statul pâine degeaba și ei să trăncănească? Ce să fac eu cu Carlaonț, care-și trage bășinile pe-aici? Să-i dăm cameră, să-l trimitem la odihnă într-o stațiune, după ce-a vrut să răscoale pe toți de pe-aici?! El a fost tartorele vostru și v-a dus de nas cum a vrut!

S-a oprit o clipă. de parcă ar fi obosit. Nu era așa și-i știam tertipurile.

- Poți să spui de el ce-oi vrea tu și să-l întorci de la groapă. Din dosarul lui, bă, n-o să zboare nici o pagină, bă, oricât te vei zbate tu sau alți tâmpiți ca tine. Ascultă, mă, cât ai fi tu de nebun și înrăit.

Maiorul de irozi ajunsese, parcă, la sfârșitul discursului său.

Nu știu dacă am mârâit aprobativ.

A doua zi, zeul Hermes a fost solicitat, și-n curând știrile aduceau suport ferm supozițiilor. Vasilescu, cu „completul” lui funcționase toată noaptea; se perindaseră toți, inclusiv generalul. Preț de un minut m-am gândit la ce naiba o fi născocit, să-i spună și lui. Luate la analiză „speech-urile” maiorului se încărcau de gravitate. Mai mult ca oricând, Securitatea, în cadrul pregătirii procesului, își concentra loviturile pe frontul unității noastre. Spargerea ei, pulverizarea noastră ar fi însemnat, poate, cel mai mare și ultim succes al Direcției Securității Craiova. Manipularea unuia împotriva altuia și dirijarea tuturor împotriva generalului Carlaonț, prezentarea lui ca unicul șef al M.N.R.O. ar fi plasat întregul proces pe o orbită de foc.

O dată, se accepta agregarea unor grupuri disperate, cel puțin asta o demonstrase ancheta în jurul unei persoane. În al doilea rând, acea persoană, fiind totuna cu un general comandant de Corp de Armată, devenea automat o personalitate. În al treilea rând, dar nu și ultimul, personalitatea, prin profesie, imprima un

caracter particular întregii formații. Și, în fine, un ultim aspect era acoperit de faptul că o condamnare capitală a generalului sau la cota maximă de detenție, arunca în sus, automat, toate celelalte condamnări. Planul, de altfel, nu era insolit, el devenise potențial operant, odată cu căderea generalului și atârname deasupra noastră luni de zile. Iminența procesului, ca și exemplul grupului Banat îi dădeau acum o consistență amenințătoare.

Dar trecerea, mai mult sau mai puțin bruscă, la o nouă atitudine de amenințare și pressing se putea întoarce, dacă nu era mânărită cu dibăcie, chiar împotriva celui care o declanșase. Paradoxal, Vasilescu, amenințând în stânga și dreapta, și dozându-și viitoarele fulgere sau trăsnete, putea obține efecte nu numai contrarii scopului propus; unele puteau să-i scape complet de sub control și cu efecte imprevizibile. Mai întâi, o amenințare generală declanșa automat o solidaritate comună de grup, în care suma intereselor individuale era, în fond, egală cu produsul primilor factori, dorințele noastre.

Luați în parte, și sub lupă, fiecare din membrii organizației, în majoritatea lor covârșitoare, nu-și propunea mai mult decât o ieșire grabnică și convenabilă, ceea ce, în fond, rima cu aceea speranță pe care împărțeam și noi la nivelul celor din fruntea organizației. Miza era mare, iar Vasilescu, cu nu știu al câtelea simț al lui, i-a prins dimensiunile.

În zilele următoare, și mai ales în nopțile ce le-au succedat, maiorul cu echipa lui de „înțelepți” se transformase într-un birou-oracular. Pe fiecare îl lua în primire de cum intra. Din informațiile pe care le căpătăm, strecurate până la noi, se alcătua, în general, cam același tablou: „Nouă (adică lor, securiștilor) nu ne face plăcere să împușcăm oamenii”. De aici începea jocul subtil al maiorului. Își făcuse socoteala că deja trecuseră opt luni de la

arestarea celor mai proaspeți. Deci, în nici un caz nu mai putea coborî, chiar și pentru cei inocenți, la o eliberare imediată. Și, cu atât mai puțin, cu scuze din partea Securității. Pentru aceștia, câțiva numai, își luase ca unitate anul. Cele 12 luni ale sale. Evident că nici unul, chiar din această ultimă categorie, nu avea voie să-și închipuie că a fost „nevinovat”. Conform principiului oricărei revoluții, și cu atât mai mult al celei bolșevice, că orice cetățean care nu a făcut nimic împotriva revoluției a făcut, totuși, ceva condamnabil, atât timp cât a stat cu brațele încrucișate, Vasilescu își putea permite să înceapă cu aceștia, cei nevinovați, oferindu-le generos măcar un an de condamnare.

Odinioară atare vinovății nu s-ar fi bucurat de mai mult decât o declarație dată la biroul unei Siguranțe locale. Cu ei, maiorul deja vedea eșaloanele M.N.R.O. Pentru ei, primele cuvinte își interverteau termenii. După comoția-șoc a introducerii, Vasilescu își învăluia victima, precum păianjenul prada, într-o uitătură lugubră, ce-o lăsa să persiste câteva minute. Apoi el adăuga cu arțag: „Tu ai vrut să dai în popor și acuma, ce, faci pe sfântul?!”

Pe fundalul împușcăturilor din Pădurea Babadagului sau din Munții Banatului, amenințarea se îmbiba repede în culorile realului. „Ce nu-i posibil la ăștia - gândea anchetatul - când au totul la îndemână.”

Toate firele întrebărilor ținute în mână de Vasilescu ținteau un singur scop: acuzarea cât mai gravă și deplină a generalului Carlaonț. Când am auzit că biografia sa fusese încărcată cu un genocid, țărani răsculați în 1907, mi-am zis că nu este posibil. Plasată însă, în context, „crima” de atunci a generalului căpăta și mai multă suculență, odată cu intensă sa activitate contrarevoluționară de acum. Și ceea ce scăpase tăișului justiției

atunci își găsea în vremurile noastre o dreaptă și legitimă condamnare.

Nu știu cât și nu știu câți din cei care se perindau, odată cu căderea serii, în sala de ședință a penitenciarului se spălau pe mâini de orice amestec, intenție sau dorință de a mai rămâne cu noi sau de a fi luptat pentru noi. Cu atât mai mult cu cât lansasem deviza: „Cine vrea să lupte mai departe să ajungă dincolo de ziduri”. Sub faldurile ei trimisesem *Urbi et Orbi* mesajul că nu doar că înțeleg, dar și încurajez orice vină transferată asupra-mi, ca și orice decizie de la cauza noastră, oricât de violentă sau totală ar fi. Toate însă cu o singură condiție, pe care o găseam cheia de boltă a oricărei justificări ulterioare: să continue lupta, fiecare după posibilitățile sale, până la un capăt care nu putea fi decât al nostru.

Cu maiorul Dimitriu nu i-a prea mers lui Vasilescu, fiindcă dintru început acesta i-a tăiat macaroana. Erau, pasămite, „colegi de grad” și Luc își permitea de multe ori să i-o plesnească în față.

- Ascultă, maiorule, i-a zis Dimitriu, după ce l-a ascultat plictisit un răstimp, scutește-mă.

Cu colonelul Grigorescu lucrurile s-au petrecut și mai pieziș. Vasilescu a vorbit vreo jumătate de oră, iar colonelul n-a scos un sunet, manifestându-și, însă, indignarea în chip discret. Vasilescu a mai îndrugat ceva amenințări cu grija lui pentru familia colonelului și pe urmă, vădit nemulțumit, l-a expediat în celulă.

Pe urmă a făcut semn gardianului să-l scoată și să-l ducă, aducându-l în loc pe Gherasim Iscu.

- Te-am chemat aici la judecată, că la voi așa e, că faci bine, că faci rău, te judecă Dumnezeu, oricum ai da-o, oricum ai drege-o. Voi ziceți că nu scapă nimeni de osândă. Eh, acum s-au întors lucrurile: au venit sfinții pe Pământ, ca la judecata aia a voastră popească, dar tu ai fost și mai prost, că acolo unde erai tu, te trăgeai

și tu la vreo mănăstire de maici și nu te lăsa nimeni acolo să rabzi la poartă. Bă, că te-a pedepsit Dumnezeu, ca Iov ăla din poveștile noastre. Puneați ouă încinse la subțiori ca să vă dea dări și să vă aducă plocoane la poartă. Acum Hristos nu te mai scoate din fiare; eu sunt Hristosul tău și să bați mătăanii, cum e la voi obiceiul, de când se crapă de zori și până se întunecă, voi aștia cu sutana neagră și sufletul la fel.

Și multe altele i-a mai spus maiorul Vasilescu la ureche părintelui Gherasim, dar ochii lui albaștri, ca apa tăurilor de munte sau auzul lui acoperit încă de pletele negre ca ale Sburătorului din poveste, de mult nu mai percepeau mutra boccie a celui din fața sa sau scuiptatul cuvintelor sale. Căci părintele Gherasim își schimbase numai locul de viață, dar nu și modul de viețuire. Nimic nu l-ar fi clintit din lungile ore de rugăciune, meditație și predică. La el totul era după tipic și canon.

Dar acolo unde Vasilescu și-a dat în petec, cu toate că e de presupus că n-a dorit, a fost când l-a avut în față pe fostul său tovarăș din organizația de bază a Securității, pe Iancu Robu.

A fost necesar să treacă luni de zile încărcate de evenimente, cu priviri mai lungi sau mai scurte, într-un trecut ce constituia în fond acum însăși acuzarea noastră, într-un trecut pe care ancheta se străduise să-l spargă în mii de bucăți pentru a-l face cât mai vizibil, ca să mă apropii, e drept, cu pași încă nesiguri, pentru amănunte, dar cu siguranță în ceea ce a însemnat pentru noi fapta modestului șef operator al Regionalei Oltenia. Faptele săvârșite de el pe suportul timpului demonstraseră Securității că „trădarea” nu mai era un element conjunctural și de-o clipă. Atașate unei sărăcii notorii, ele îl plasau pe Iancu Robu între liniile normalului în judecata unui regn ce-și dirija viața pe circumferința burții și îngustimea minții.

După un potop de înjurături de bun sosir, în care Vasilescu parcă s-a mai ușurat, a urmat încălzirea și antrenarea subiectului, care te fură cum îl lași singur.

- Bă, mare ticălos ai fost tu, ce mă-ta-n cur luai de la Căraușu ăla, că și el era calic!? Îți zâmbea, îți strângea mâna, te considera mare! Da' nu ți-a mers, așa cum nu-i merge nimănui, din ăștia care au câte două fețe, că degeaba te-o fi pupat Căraușu pe una, că noi ți-am scuipat-o bine pe aialaltă, și până la urmă ai rămas cu noi, înainte de-a ajunge tu la el. Bă, Robule, pe tine te-am bătut zdravăn, întâi ca să spui, iar pe urmă te-am bătut și mai bine, pentru ce-au spus alții despre tine. Tu ai văzut cine te-a ajutat să intri la apă, tu cu mintea ta de găgălice, când te pui de-a curmezișul poporului și prietenul tău cel mai bun, Marinică, fără el trebuia să-ți dăm drumul, dar ți-o spun eu, că numai dacă îmi venea ordin, și ți-aș fi muiat bine oasele înainte de a te lăsa să ieși pe poartă. Acum soarta ți-este pecetluită. Tu ai fost dintre ai noștri. Tu știi că noi nu râdem când se ivește câte-o uscătură printre noi care vrea să ducă de nas poporul. Bă, tu ne-ai făcut mai mult rău decât toți „Scarlaonții” ăștia de generali. N-aveai de ce să dai mâna cu dușmanul de clasă, dar ai vrut mai mult și ai căpătat nimic. Mai ai un dram de noroc, tu știi că noi suntem și anchetatori și judecători și anii se numără întâi la noi... Când te-or întreba judecătorii cine-a fost șeful și căpetenia în organizația asta, să nu te puie dracu' să taci din gură și să mesteci cuvintele după cum ți-o veni. Tu știi cine-a fost și de la cine primeai ordine.

Robu, care cunoștea metodele, cât și etapele regiei unui proces, n-a zis nimic și, într-o semitrezie, l-a ascultat pe fostul său șef așa după cum avusese prilejul de nenumărate ori să-i audă tiradele în cursul interminabilelor ședințe de partid sau profesionale.

Cu Vlădescu, însă, se schimbau lucrurile și ele mi se arătau așezate la locul lor, iar tot ce clădisem despre fostul meu ajutor și prieten se stivuiseră cu grijă, din păcate în timpul anchetei, și nu mai întrezăream nici o surpriză pe dinăuntru defunctei noastre organizații, doar o stare de preeliberare. Căci dacă pentru mine maiorul fluturase flamura reeducării și a întoarcerii grabnice la libertate, pentru el, care deja dăduse dovezi de sinceritate și vai, părea tot atât de necesară pe cât are nevoie peștele ca să lunece prin apă, dialogul bănuiesc că a fost scurt, iar indicațiile concentrate pe tema celui care trebuie să plătească: generalul. A fost asigurat că mușcătura lui nu va fi singura, ci în haită. Parcă îl vedeam mic, silnic și cu acea fierbințeală pe care o au apostolii atunci când întâlnesc noi Dumnezei, fugind de propriul blestem.

*

Maestrii pentru declanșarea și instrumentarea proceselor nu lipseau și nici stufoasa lor experiență: consilierii sovietici, burduhănoșii cu mantăile de piele și capetele tunse chilug.

Avusesem prilejul să-i văd „loco”, în București, ca și pe reprezentantul lor de la Craiova; colonelul taciturn îmi lăsase o impresie precisă de ce înseamnă asistență și ajutor frățesc. Acum, când pierdusem orice planificare, după ce epuizasem cu camarazii mei tot ce putea fi ordonat ca subiecte de prezentare și dialog, băteam câmpii fiecare, prizărind mai știu eu ce amintire, frântură de imagine sau pagină răzleață. Acum, în preajma procesului și cu ochii țintă pe Vasilescu, multiform îmi apăreau, în contururi sigure, portretele marilor comandanți ai armatei sovietice traduși în fața tribunalelor militare pentru crime fictive și fapte imaginare, alături de lideri ai partidului pe care megalomania lui Stalin îi sortise pieirii și dezonoarei.

Toți, cu excepția celor ce fuseseră împușcați chiar de mâna lui Stalin, pe câte îmi aduceam aminte din articolele din Almanahul „Universului”, recunoscuseră un univers de minciună și fărădelege în care se bălăciseră, deși zeci de milioane de oameni, poate chiar sute, îi recunoscuseră, alți zeci de ani, ca făuritori ai statului sovietic. Ceea ce mă îngrozise atunci nu era trimiterea lor la judecată și moarte, Stalin nefiind primul sau ultimul dictator ce se debarasase de foștii lui camarazi, deveniți incomozi, și poate chiar periculoși, ci acea fervoare a mărturisirilor halucinante, acea apologie făcută în preajma morții, răului, violenței și absurdului. Mă gândeam, numărând clipirile din ochii maiorului și rânjetul său de hienă, dacă nu cumva, prin mai știu eu ce formulă magică, voi ajunge și eu, de la înălțimea boxei, să-mi blestem părinții, credința, despuindu-mă de tot ce este uman în mine, făcând și cântând osanale unui regim căruia lumea viitoare nu-i va găsi pereche. Cum au acceptat, de ce au capitulat mareșalii sovietici?! Să fi fost pachetul de torturi atât de voluminos și metodele de obnubilare a eului atât de perfecte, grefate pe spălarea creierului, încât să repete textele diriguite de călăi cu atâta fidelitate? N.K.V.D., fiu al CEKA, își avea maestrul său. Dar, totuși, creierul e partea cea mai nobilă a trupului, îngemănarea cea mai favorabilă a celulelor vieții. Nu poți topi totul, nu poți altera totul. Mai rămân crâmpieie, secțiuni și zone nevătămate, cu neuroni numeroși ca stelele cerului. Cu ei adevărul poate supraviețui și mai ales mărturisi. Tortura, chinul, groaza au efectele amestecului calculat de specialist. Când doza s-a mărit, pacientul moare înainte de a fi operat. Era imposibil ca acești nefericiți mărturisitori ai minciunii să-și modifice comportamentul în așa măsură peste pragurile înalte ale supliciului moral și fizic, familiile în totalitate arestate, copiii împușcați, soțiile internate, fără să nu fie ei înșiși purtători ai

aceluiași virus ce ulterior i-a devorat. Toți făcuseră o revoluție pe a șasea parte a pământului, peste fața căreia omenirea întreagă căscase ochii și ciulise urechile. Se ridicaseră acolo niște drapele de culoarea sângelui, dar și a judecății sociale, a egalității oamenilor între ei în fața imperiului legilor și a înzestrării individuale. Dar *Internaționala* fusese ascultată și urmată de zeci de milioane de mujici scăpați din urgia unui război pe cât de stupid, pe atât de inutil pentru ei, căzuseră pradă unui sistem infinit mai organizat, mai subtil și mai feroce decât cel care-l precedase. Și, mai mult, trecerea la ofensiva colectivizării, transformarea agriculturii dintr-o producție economică într-una funcțională și politică aruncase țara într-un alt război, unul civil, mai sângeros chiar decât cel care se stinsese cu nouă ani de zile înainte. Nimeni în afara unor minți halucinante n-a crezut în eficiența sistemului. Totuși, milioane de oameni din aparatul represiv și-au dat mâinile în a comite cea mai abominabilă contrarevoluție și a stinge din viață milioane de oameni care n-aveau decât o singură vină, aceea de a-și iubi pământul.

Și-n acest abator cu porțile închise, care a tocat victime cât un război mondial, nici unul din cei care au apărut mai târziu în boxele acuzării, nici unul din acești bravi mareșali ai Uniunii Sovietice sau mari conducători ai Uniunii Sovietice, membri ai Polit-Biuroului n-a schițat vreun gest de împotrivire, n-a rostit un „nu”, măcar murmurat. Toți au concurat la crimă, participând direct la săvârșirea ei, crezând poate că niciodată nedreptatea nu-i va căuta.

Mă gândeam atunci de-a lungul și de-a latul zilei fierbinți de vară, răspunzând de multe ori monosilabic, ce-i mai făcuse pe aceste Bronzuri ale revoluției să descindă atât de lamentabil în

turpitudine, să se scoată singuri din istorie atunci când o aveau inserată pe ani buni și mulți din viața lor.

Dar în fața rezultatelor măiestre trebuia să-mi plec capul și să-mi macin gândurile la versiunea noastră, la ceea ce urma să se întâmple cu mine, cu camarazii mei, cu soarta noastră. Așteptam cu nerăbdare ca Vasilescu să închidă perioada roz a raporturilor cu noi. Narcoza generală o administrase și urma ca, în faza următoare, sub amenințarea bisturiului, să obțină reacții variate. Mă întrebam, apreciindu-l global cât de larg îi va fi deschis evantaiul de posibilități și cum le va plasa în câmpul celor peste 80 de inculpați. Va merge nu numai nuanțat, dar și gradat. O amenințare voalată astăzi va căpăta mâine tentă cenușie, transformată în nori de furtună. Nu va mai schingiui sau bate acum, fiindcă ar anula perioada de pregătire, dar va folosi tot ce-i oferă gradul și instituția lui în a intimida pe viitorii clienți ai Tribunalului Militar.

Dar Vasilescu era prea șmecher pentru a se opri aici. Ar fi însemnat să ignore psihologia învinsului cu vinovății infime și medii. Nu putea și nu îi era permis, în postul pe care-l avea, să ne bage pe toți într-o oală din a cărei fiertură să ne extragă ulterior glasul președintelui sau rechizitoriul procurorului. Știa prea bine că tribunalul reprezenta actul V care, dacă, totuși, se juca, nu se îmbrăca decât de o valoare pur formală și de spectacol. Restul, drama în sine, a noastră, o știa prea bine el că se consumase aici pe un cerc ce cuprindea suma camerelor de tortură, unde fiecare își luase o notă în acord cu mărturisirile sale și poate mai puțin cu faptele lui. Vasilescu nu putea ignora nimic de acolo de unde era, atât timp cât eu, de aici, îi puteam măsura pașii și ghici mișcările. Procesul nostru nu putea fi departe de procesul altora ce fuseseră, ca și noi, închiși, bătuți, terorizați. Vasilescu, însă, avea nevoie de

un public în sală și de un scenariu pe care se grăbea să-l compună cu o acribie profesională. Totul trebuia să meargă ca pe roate.

De la formarea completului de judecată, la audierea ultimului martor și până la rechizitoriul furtunos al procuraturii. Mai mult ca oricând, maiorului i se cerea minte, suplețe și dibăcie în teatrul de păpuși ce avea să-și deschidă stagiunea cu o premieră nemaivăzută până acum; toate sforile urmau să fie aduse pe degetul marelui sforar. Procesul ce însemna finišul binemeritat al „bandiților”, marcând sfârșitul unei anchete, pecetluirea dosarului M.N.R.O. Însemna mai mult decât un succes profesional sau o victorie obținută cu sagacitate și viclenie. El îl proiecta pe maior pe înaltele tărâmurii ale consacrării și devotamentului dotat față de R.P.R. Poate Vasilescu se simțea frustrat în sinea sa de poziția secundară pe care o dobândise ancheta în raport cu marile procese consumate în toamnă la București și, mai ales, la începutul verii, la Timișoara.

Acum îmi săreau în minte insistențele lui: „Bă, de mortăciuni, voi, nimic...” sau tentativa lui disperată de a ne arunca în cărcă asasinarea colonelului Căraușu. Ce bucuros ar fi fost și cât ar fi crescut în față-și dacă ne-ar fi descoperit cu ceva activitate pe la munte, cu câțiva țărani „nevinovați” împușcați pe niște coclauri sau cu vreun atac mărunțel cu mâna pe armă operat aiurea. Dar Vasilescu nu găsisese nimic din ce i-ar fi dat lui apă la moară. Nimic din ce ne-ar fi introdus sub incidența Legii 16 și ne-ar fi condus fără zăbavă în fața plutonului de execuție. E drept că, în sinea lui, maiorul gândea politic: de ce - își zicea el - să ajung la o execuție într-un oraș de provincie unde probabil va trebui să mai stau și unde victimele au o mulțime de relații, ba chiar posibilități de răzbunare, când pedepsele, prin anii lor mulți, vor oferi același drum cu același sfârșit. Și asta fiindcă, pe drept cuvânt, o ieșire

imediată din scenă a unor „ticăloși” i se părea o trișare a însuși principiului judecării și condamnării. Dar pentru a smulge completului maximum de pedeapsă, Vasilescu trebuia să dea și el cât mai mult și asta nu fiindcă s-ar fi temut că lista condamnărilor făcută la Securitate ar fi coborât ștacheta odată ajunsă în mâinile Tribunalului Militar.

Pentru noi, fără înconjur, procesul înscris pe ultima sută de metri a condiției noastre de „reținuți” însemna, pe de o parte, posibilitatea confruntării publice cu dosarul, cât și, pe de altă parte, prilejul de a depăși limita temniței și a ne rosti convingerile dintr-o boxă al cărei nivel îl puteam ridica sau coborî după măsura vorbelor și tăria caracterului.

Dincolo de aceste aspecte însoțite mai erau și altele mai puțin luminoase, cufundate în ciudă și disperare. Niciodată nu întrezărisem, în cele mai alterate variante, posibilitatea supraviețuirii mele în rolul de mărturisitor, punând cheazășie un dosar și mărturie un public. Gândul că, în curând, voi fi obligat, nu să stau într-un ȧarc sau să merg cu mâinile în cătușe, ci să răspund la ordin unor întrebări scotocitoare, unor indivizi aduși acolo să oficializeze fărădelegea mă umilea până la dezintegrare.

Brusc, perioada roz s-a stins odată cu pâlپăirile de purpură în asfințit ale unei zile de iunie. Din locul unde mă găseam îmi lipsea total posibilitatea aprecierii bilanțului. Mă întrebam, numărându-i pe ortacii mei de suferință, bob cu bob, ce rezultate o fi obținut maiorul după ce deșertase cu atăta dărnicie sacii promisiunilor. Părea, totuși, posibil ca pentru cei aduși pe ușa din dos a Securității pentru mărunțișuri ce altădată n-ar fi trezit din somn nici măcar un subcomisar, darămite instituția Siguranței, cuvintele lui, pline de nectar și ambrozie, să se fi lipit cu ușurință. În acest caz puteam conta pe o opoziție chiar în rândurile noastre. O opoziție care se

traduce în cadrul oricărei proceduri comuniste prin apariția „martorilor dirijați”. Mă întrebam, mai puțin asupra depozițiilor, ce vor însemna tot atâtea asalturi asupra pozițiilor noastre vulnerabile.

7

ZIUA CEA MARE: PROCESUL

Zorile înaintau încet, iar noaptea își destrăma negura topită de tipsia de aur a soarelui. Sosise ziua procesului. Ziua pe care majoritatea celor din grupul nostru o vedeam departe, alții nicicând. Intram acum între roțile unui angrenaj ce urma nu numai să ne pună stigmatul judecății poporului, dar în final, ca scop ultim și definitiv, să ne zdrobească, să ne elimine, drept ceea ce eram și devenisem în fața justiției populare: „bandiți” înarmați, „otrepe” ale claselor dispărute, „scursoari” ale burgheziei putrede, și ale moșierimii criminale; printre noi, elemente descompuse, în cadru disponibil din armata R.P.R., aparținând armatei conduse de moșieri și de un rege vândut. Sosise ceasul când fărădelegile noastre urmau să fie dezvăluite în fața întregului popor, iar mânia lui urma să se abată necruțător asupra noastră și asupra familiilor noastre.

Sunase deșteptarea și, după ritualul hârdăului și primirea terciului matinal, mă agățasem de drevele dese și groase ale celulei. Orașul se deștepta grăbit în freamătul zilei; dincolo de centura zidurilor se ridica zvon de glasuri, de porți deschise, de huruit de căruțe, de claxoane, de glasuri de copii. Începea o zi de vară frumoasă. O zi ca toate celelalte ce urmau să vină sau

trecuseră deja. Din înălțimea celularului, prin țesătura străzilor, de-a lungul caselor, privirile îmi prindeau siluetele trecătorilor, picioarele copiilor, o lume trezită ce se ducea supusă să intre fără murmur în aceleași canale hărăzite de bolșevici pentru a le fi locuri de muncă sub pază.

Fără un gând emfatic aș fi vrut să le spun, să le strig celor de dincolo, celor supuși deja, sau pe cale de a-și căpăta lanțurile, că noi, cei din spatele zăbrelelor, numai de câțiva cunoscuți, încercasem, doar încercasem, să le aducem o zi, o stradă sau o casă în care să nu mai fie vegheați, să nu mai fie întrebați, să-și ducă munca în tihnă și odihnă, în liniște, pentru ei și pentru copiii lor. Gândurile mi se rupseră pe loc.

Nu știu de ce mi s-a părut, în dimineața aceea de 14 iunie, că toaca deșteptării a sunat altfel. Bătea mai rar și parcă într-o dungă, ca la înmormântare. Soarele, însă, era același, pornit să urce povârnișul cerului și să ne scalde în aceeași lumină, atât pe cei buni, cât și pe cei răi, pe cei liberi sau pe cei osândiți. Dimineața părea răcoroasă dar ne așteptam ca, spre amiază, căldura să ne asedieze iarăși în chingi de foc, chiar și între zidurile tribunalului.

Eram pregătit fizic; mâncasem zdravăn în ultimele zile, din pachetul trimis cu atâta dragoste de ai mei. Prinsesem ceva vlagă în mine, încât acum, când mă ridicam de pe jos, nu mai trebuia să mă sprijin de cel mai apropiat perete. Îmi pieriseră din ochi acele umbre colorate care-mi însoțeau privirea și concentrarea ochilor pe un punct fix, părul crescuse și el, la fel și mustața și cred că afixam alura unui convalescent dintr-un spital pentru tuberculoși.

Poate numai ochii, sub streășina sprâncenelor, păstrau acea privire metalică pe care ți-o dă suferința și încrâncenarea. Eram însă clorotic, aș putea spune chiar alb, după mărturiile camarazilor mei din celulă și mă gândeam cum de n-au folosit și cu noi acele

tertipuri josnice de „pregătire” a viitorilor condamnați. Din lista măsurilor uzitate înainte de proces mai lipsea expunerea la razele ultraviolete, pe care începuseră să o folosească la subiecții cu tentă cadaverică. Pesemne că celor de la Craiova le lipsea aparatul convenit și atât de folosit la Ministerul de Interne, pentru înfrumusețarea martorilor și acuzaților.

Ultimele instrucțiuni le-am căpătat de la profesorul Marineanu: „Recunoaște ce-ai scris, asumă-ți răspunderea, încearcă să salvezi pe cine poți. Nu te teme, că nu vom face anii pe care ni-i vor da ei”. Cuvintele mi se păreau pline de bun simț și, în fond, nu făceau decât să repete, sub o formă concentrată, ceea ce noi, de mult timp, hotărâsem.

De departe, din ovalul celularului se auzea obișnuitul trosnet al ușilor. Veneau temnicerii să ne ia în primire. Am trecut pragul împingând ușa în afară cu putere. Pe culoar, o galerie întregă de fiare. Surpriză, în mijlocul lor, se plasa Oancă, în plinătatea condiției sale fizice.

- Ce, bă, te grăbești să ajungi mai repede la proces?!

Rânji și adăugă:

- Să te văd eu pe urmă când o să vii cu anii grei de temniță, dacă o să fii la fel de sprinten. Sau, poate, dacă te facem strecurătoare nu mai pupi tu celularul!

Toți se hlizesc. Au dispărut, însă, zgomotul de fond, înjurăturile, îmbrâncelile, loviturile. Tonul e mios. Se vor civilizați, în limitele purtării cazone. Pesemne că instrucțiunile au fost precise: „Nu-i provocați (era vorba de noi). Purtați-vă cu ei cu mânuși. Mușcați-vă buzele, strângeți pumnii, pentru clipa când vor fi din nou în labelle voastre”.

S-a format convoiul. În fața mea, un grup pe care nu reușesc să-l deslușesc. Pășim încadrați, strâns, și trecem succesiv din

poartă în poartă. În fine, clădirile Administrației și careul din față. În mijlocul lui, o gardă M.A.I. ne așteaptă, străjuind o mașină-dubă vopsită straniu în roșu cu galben. Suntem îndemnați să urcăm și, domol, intrăm unul după altul; în spate au rămas doi milițieni, care ne păzesc cu armele la picior. Mașina demarează după ce ușile s-au închis ermetic. Țâșnim în mare viteză pe poarta cea mare a penitenciarului. În fața mea, în încăperea cu pereți metalici, un beculeț electric ne împoașcă o lumină palidă, în care recunosc fețele celor din jur: colonelul Hălălău, colonelul Grigorescu, părintele Gherasim; în față se detașează figura de ascet a lui Sergiu. Mai în spate zăresc și fețe necunoscute. Din Bulevardul Gării, mașina o ia pe o stradă plină cu bolovani, ce ne proiectează capetele spre tăbliile tavanului. Ocolim pesemne, tovarășii și-au luat măsuri de precauție. O luăm când la stânga, când la dreapta. Umblăm parcă bezmetic. În cele din urmă, mașina stopează. Suntem poftiți afară. Glasurile au devenit și mai mieroase, milițienii parcă s-au transformat în bone care-și duc copiii la grădiniță. Afară este soare orbitor. Ducem mâna la ochi, toți. Explozie de verde, de albastru, de zeci de culori. Privirile mătură pentru câteva secunde strada. Circulația e însă oprită. Nimeni pe trotuare, doar în spatele ferestrelor, în casele de vis-à-vis zărim fețe ascunse în dosul perdelelor.

Suntem împinși într-o clădire somptuoasă, pe care o recunosc cu ușurință: casa magistratului Popp, casă mare cu etaj, cu două intrări. Pe cea mai convenabilă Securității, intrăm noi. Suim grăbiți, pe o scară de serviciu, la etaj. Am intrat în sala de ședințe aranjată ad-hoc din două încăperi ce și-au pierdut peretele despărțitor. Spre curtea interioară se instalase un podium unde pesemne va lua loc justiția poporului. La câțiva metri, în spate, șiruri dense de bănci și de scaune marchează locul unde vor fi așezați dușmanii poporului.

În spatele nostru, în încăperea posterioară, alte șiruri de bănci, cu scaune pe margine. Acolo vor sta, fără îndoială, familiile noastre, înconjurate de nelipsiții securiști.

Luăm loc la întâmplare. În spatele nostru se aud murmure de voci. Strecor o privire peste umăr. Sunt, într-adevăr, familiile noastre. Pe lături, securiștii în civil; milițienii în uniformă ne somează să nu întoarcem capetele. Nu-mi pot stăpâni emoția, mă întorc și mă uit stăruitor în spate. Pe primul șir de bănci o zăresc pe mama, însoțită de o verișoară. M-a văzut și a tresărit. Vrea să se ridice, să meargă după mine, dar e oprită de milițienii care ne păzesc. Îi fac semne să stea liniștită. Încerc să-i strecor o vorbă, dar sunt îmbrâncit și proiectat pe scaun.

- Uită-te, bă, în fața ta, că dacă-ți dau o labă, te umplu de borș!

Mă simt neputincios, urlu de furie în mine, mi-e ciudă de neputința noastră, de greșelile pe care le-am făcut, de tot ce s-a săvârșit și ne-a adus aici, la cheremul lor. Încerc să mă liniștesc, spunându-mi că totul va fi o farsă și pentru ea nu merită să-ți faci nervi. Îmi recapăt locul și poziția legală: adică cu privirea în față.

S-a făcut liniște de mormânt. Îmi arunc ochii și zăresc cum, unul după altul, își fac apariția printr-o ușă laterală pe care n-o zărisem, judecătorii. Îi număr, așa cum odinioară obișnuiam să număr la circ animalele: 1, 2, 3, 4, 5, și în fine și al 6-lea, procurorul (2 asesori, 2 acuzatori publici, 1 președinte). Mă uit la grade să văd care-i mai mare. Președintele Tribunalului Militar, cu grad de colonel a luat loc, flancat de un maior și un căpitan; în stânga lor, pe latura scurtă a podiumului, procurorul. Pe partea dreaptă, grefierul își așează domol dosarele.

După ce-am fost îndemnați să ne ridicăm în picioare la intrarea magistraților, acum suntem poftiți să ne așezăm la loc. Încerc să-i cântăresc din ochi și privirea mi se agață din primul moment de

cel care urma să conducă dezbaterile procesului nostru. Colonelul căruia îi voi cunoaște mai târziu numele, Marin Gheorghicescu, nu prea părea în apele sale. Răsfoia niște hârtii. Luase în primire niște dosare, aruncând priviri piezișe către noi, parcă speriat de numărul mare al celor pe care el era menit să-i judece și să-i condamne. Cu fața oacheșă, înalt, umeri de muncitor și gesturi strânse, părea parcă străin de meseria pe care o exercita. L-am bănuț ca produs al justiției populare, racolat din rândurile clasei muncitoare, dar în aceeași zi am aflat că era magistrat de profesie și-și spăla cu condamnările noastre, ca de altfel și colegul său, generalul Alexandru Petrescu, din justiția antonesciană, o parte din păcatele săvârșite în timpul regimului putredei burghezii; el era cel care, cu un an înainte, judecase lotul Tămădău, în cadrul procesului Iuliu Maniu.

În stânga lui, un tip pipiriu, cu o față prelungă, cu o mutră tâmpă. L-am recunoscut cu ușurință. Era căpitanul Mustătea, proaspăt magistrat al justiției populare, individ ce se oploșise, la adăpostul galoanelor, în casa unor buni prieteni ai familiei mele. Acolo își manifestase din plin autoritatea și adeziunea sa la Partidul Comunist. Opus lui, în poziție simetrică, își așezase fundul alene pe scaun un individ scund, îmbrăcat într-o uniformă demnă de revoluțiile mexicane. Nestingherit de tunica boțită și de epoleții aruncați în sus, maiorul Șendrea, căci avea o stea mare pe două bare, pe epoleți, ne studia îndelung. Bătea la peste 35 de ani. Avea ochi ascunși de o sprânceană continuă ce îi da un facies de gorilă, nas borcănat și o bărbie cu prognatism marcat. Părul însă contrasta cu întreaga-i față: roșu-roșu, stătea vâlvoi și-i completa aerul general de agresivitate.

Urmau trei căpitani. Toți păreau cufundați în lectura dosarelor și mă întrebam în sine-mi câți dintre ei absolviseră „umanioarele”

(cele patru clase de liceu). Unul dintre ei avea o mutră atât de comică încât îi prevesteam o carieră strălucită la Circul de Stat.

Instanța odată așezată în scaune, murmurul se prefăce în tăcere și cu acest prilej constat că în dreapta noastră, într-un mic careu de scaune, a fost introdusă apărarea. Sunt șapte-opt figuri, în parte cunoscute, ale Baroului de Dolj, cei care s-au strecurat în ultimii ani, care-au dat mâna și conștiința cu noii stăpâni. În ținută de vară, degajați, își aruncă privirile peste noi, într-o încercare, presupun, de a-și identifica fiecare pe clientul său. Au apărut cu voluminoase dosare în brațe și mă întreb la ce ne va folosi conținutul lor, cât și pledoaria apărării. Valentin Gabrielescu, avocatul meu, îi domină prin statura masivă. În grup îl recunosc pe Dan Călinescu, avocat pledant de valoare și pe avocatul Victor Popescu, mărunțel la trup. Celorlalți timpul le-a ros amintirea.

Deodată s-a făcut liniște. Am întors capul să văd cui îi este încredințată regia de scenă, pentru că pe aceea de culise o știam. Parcă toți înghețaseră în scaune și n-am prins din aer nici o comandă. Din dreapta mea pornește o voce baritonală. Mă uit bine și îl văd pe procuror, maiorul Pârvu, ridicat în picioare.

Citește actul de acuzare:

Noi Maior Magistrat Pârvu Iosif, Procuror Militar Șef de pe lângă Tribunalul Militar Craiova, văzând actele ce formează dosarul cercetărilor privitor la acuzații:

1. Carlaonț Iancu
2. Ciuceanu Radu
3. Vlădescu Paul
4. Hălălău Ștefan
5. Dimitriu Lucian
6. Mandinescu Sergiu
7. Țolescu Tiberiu

8. Grigorescu Petre
9. Paulian Mihail
10. Robu Iancu
11. Popescu Marin
12. Georgescu Eugenia
13. Iscu Gherasim
14. Ionescu C. Marcel
15. Stavrîl Constantin
16. Becheraş Vasile
17. Popa Alexandru
18. Ploşniţă Victorin
19. Lăpuşneanu Ştefan
20. Lăzărescu Dumitru
21. Calotescu Toma
22. Percea Mircea
23. Săceanu Ion
24. Gutuescu Adrian
25. Isailă Constantin
26. Stăncescu Virgil
27. Ciobanu Eugen
28. Popescu Lucian
29. Ionescu Valeriu
30. Cunescu Ilie
31. Spulber Cristian
32. Nicolaescu Sorin
33. Grădinaru Constantin
34. Nica Mihalache
35. Pătruţoiu Ioan
36. Gulie Marin
37. Toma Constantin

38. Țolescu Traian
39. Dinu Constantin
40. Moșneguțu Traian
41. Cătuneanu Mihai
42. Dondoe C. Marin
43. Vasilescu Cristinel.¹

După enumerarea [membrilor] grupului, maiorul se oprește, parcă ar fi obosit. Își ridică privirea către sală și, cu voce fermă, continuă:

„După arestarea și condamnarea conducătorilor fostului Partid Național Țărănesc, în frunte cu Iuliu Maniu, în noiembrie 1947, reacțiunea a primit o puternică lovitură, dar nu a fost distrusă încă.

Dându-și seama de această lovitură puternică pe care o primise și prevăzând că alte lovituri va primi în viitor, bazându-se pe neînțelegerile ivite între foștii Aliați din timpul războiului, neînțelegeri întetite cu iscusință de imperialismul anglo-american, scontând deci pe un eventual conflict armat între foștii Aliați - reacțiunea din țară începe să se reorganizeze, să se grupeze și să formeze organizații subversive teroriste, având drept scop inițial echiparea și înarmarea acestor organizații, instalarea lor în munți și de acolo, la momentul potrivit - moment apreciat de ei ca fiind izbucnirea războiului, să pornească acțiunea lor teroristă asupra armatei regulate, asupra transportului, să comită acte de sabotaj etc. - pentru ca prin aceste mijloace să pună mâna pe putere, să înlăture guvernul legal ales prin voința poporului, să anuleze toate reformele îndeplinite de actualul regim de democrație populară și

¹ Lista inclusă în ediția întâi cuprinde 43 poziții, fiind însă omis numărul 12 (greșeală de culegere) (n.ed.).

să întroneze din nou trecutele regimuri retrograde pe care poporul le respinge.

Din cine sunt formate aceste organizații? Din toți nemulțumiții actualului regim și anume: moșierii expropriati care tânjesec după vremurile de jaf și exploatare pe seama țăranului muncitor, bancherii și industriașii care tânjesec după vremurile de cruntă exploatare a proletariatului, ofițerii deblocați și alții.

O astfel de grupare teroristă este aceea descoperită în orașul Craiova. Din mărturisirile acuzaților, din actele și corpurile delictelor descoperite, precum și din depozițiile martorilor se constată că, în cursul lunii noiembrie 1947, ia ființă în Craiova, din inițiativa studentului Radu Ciuceanu, o organizație subversivă cu caracter terorist.

Inculpatul Ciuceanu ia prima legătură cu prietenul său Paul Vlădescu, fiu de moșier, căruia caută să-i explice că după condamnarea lui Iuliu Maniu, rămășițele țăraniste încep să se regrupeze și că este momentul să se treacă la recrutarea de elemente care să formeze un grup terorist care să ducă o acțiune armată teroristă alături de trupele imperialiste anglo-americane, în eventualitatea unui conflict armat între Uniunea Sovietică și puterile anglo-americane.

În acest scop se întrunesc, într-o ședință conspirativă, acasă la Ciuceanu, ședință care a durat circa o oră. În această ședință s-a arătat scopul organizației și anume, în cazul unui conflict armat între Uniunea Sovietică și puterile imperialiste, să lupte împotriva regimului democrat, pentru înlăturarea lui și să comită diferite acte de sabotaj contra R.P.R. În vederea îndeplinirii acestui scop fiecare și-a luat sarcina de a recruta cât mai mulți membri din ofițerii deblocați, studenți, elevi și diferiți nemulțumiți contra regimului, aceștia urmând fie a face parte din organizație, fie numai a face

propagandă sau a întreprinde acțiuni în favoarea membrilor sau a scopurilor urmărite de aceștia în cadrul organizației. Odată aceștia recrutați urmau să fie înarmați cu arme și explozive [sic!] pe care urmau să le procure prin diferite mijloace, ca atacarea depozitelor, dezarmarea soldaților etc., să se retragă apoi în Munții Gorjului și, sub conducerea unui militar, să treacă la acțiune.

Scurt timp după aceea, cei doi se pun pe lucru. Inițial pornesc în recunoaștere în regiunea Tismana, regiunea acceptată de ei ca fiind cea mai bună pentru retragerea organizației la momentul potrivit și apoi fiind bună și pentru că de acolo se putea acționa în mod camuflat. Pădurile și munții permiteau o ascundere a membrilor organizației și permiteau și depozitarea în optime condițiuni a alimentelor și în special a armamentului.

Interogat, acuzatul Ciuceanu declară:

«Fixându-ne regiunea Tismanei ca loc de depozitat alimente și armament ne-am dus în susmenționata regiune, unde am recunoscut terenul, unde urma să depozităm armamentul și alimentele».

Li se pune o nouă problemă, problema recrutării membrilor. Amândoi inițiatorii pornesc la recrutare de noi membri și într-adevăr până în aprilie 1945 organizația este mărită cu Sergiu Mandinescu și Nelu Pârvulescu (în prezent fugit peste graniță). De asemenea, în acest timp, organizația a fost ajutată de Dondoe Marin și Cristinel Vasilescu. Prin noile recrutări, organizația, din punct de vedere numeric, ia o amploare mai mare, dându-se misiuni fiecăruia în parte, ca asigurarea cu armament și muniții, explozibil, alimente etc. Acestea urmau a fi procurate prin orice mijloace și în special s-au gândit imediat că opera lor va găsi desigur un răsunet la imperialiștii anglo-americani, care dacă ar fi știut de existența acestei organizații, le-ar fi trimis cele necesare. Se

gândesc deci la efectuarea legăturii cu anglo-americanii. Ocazia se ivește cu ocazia sosirii în țară a unui agent din zona americană, agent ce urma să primească de aici anumite date și pe care apoi să le transmită în zona americană. Prin aceasta urma să se facă și legătura cu străinătatea.

O legătură mai serioasă voiau să facă, însă, prin plecarea unui membru din organizație în Apus, unde să expună tot despre organizația lor și de unde să primească ajutoare. Se gândesc la un avion și desigur la un aviator. Se fac în această direcție tatonări pe la București, unde acuzatul Sergiu Mandinescu și mai apoi Ciuceanu se duc la acuzatul Eugen Ciobanu, care avea o fermă lângă aeroportul „Romeo Popescu”, cu intenția de a cunoaște un aviator care s-ar declara de acord să-i transporte în Grecia sau Italia. Această încercare dă greș. O alta, făcută la Cluj, de asemenea dă greș.

Organizația este ajutată în acest timp de către acuzatul Percea Mircea și locotenent de Marină Paparizu, Sandu Popa și Ploșniță Victorin; aceștia din urmă, având cunoștințe de radiofonie, primesc sarcina de a construi un aparat de radio care să fie instalat în regiunea Tismana. Nu poate face acest aparat. Sunt recrutați între timp și alții și fac rost de două pistoale automate, unul care este dus de numitul Pârvulescu la Tismana, unde face legătura cu acuzatul Gherasim Iscu, starețul mănăstirii, care intră în organizație și căruia îi dă indicativul R.325, iar al doilea pistol este ascuns de acuzatul Vlădescu în podul casei sale, împreună cu 70 cartușe și 3 kg de trotil.

Activitatea desfășurată până acum a fost destul de fructuoasă, totuși, ei și-au dat seama că pentru a se organiza cum trebuie, pentru a fi dotați au nevoie de ajutoare și aceste ajutoare nu puteau veni decât de la anglo-americani. Mai știau însă că aceștia sunt

negustori și că negustorul nu-și dă marfa oricui, unor necunoscuți, deci era nevoie de un nume reprezentativ, de un nume cu suprafață politică din regiune și cu cunoștințe militare, un om potrivit regimului, un om care să conducă sau în numele căruia să fie condusă organizația și dacă această persoană are și cunoștințe militare atunci cu atât mai bine. Oferă în acest caz postul de Comandant acuzatului Carlaonț, fost general de Divizie, care a făcut politică P.N.Ț.-Maniu, deci o persoană care îndeplinea cu prisosință condițiunile cerute și arătate mai sus. Înainte de a cunoaște pe acuzatul Carlaonț, acuzatul Ciuceanu, organizatorul acestei opere, cunoaște prin Sergiu Mandinescu pe doctorul Căraușu, decedat în prezent și care avea și el o organizație subversivă. În jurul datei de 15 iunie, ține o ședință la locuința doctorului Căraușu, la care au luat parte în afară de doctorul Căraușu, acuzatul Carlaonț și Ciuceanu Radu.

Acuzatul Ciuceanu declară:

«În jurul datei de 15 iunie, prin intermediul lui Sergiu Mandinescu, iau legătura și cu generalul Carlaonț, în casa doctorului Căraușu, cărora le expun planul organizației, care constă dintr-o retragere a tuturor elementelor din organizație în masivul muntos dintre Jiu și Dunăre, iar de acolo, cu armament, muniție și echipament date prin parașutare sau aterizare de către anglo-americani, să se ducă o acțiune de terorism și sabotaj aplicată în regiunea de nord a Olteniei».

În continuare este expus planul doctorului Căraușu, care consta din declanșarea unei acțiuni de insurecție în Craiova și în întreaga Oltenie. Pentru un moment acuzatul Carlaonț nu ia nici o poziție, în schimb peste câteva zile acuzatul Ciuceanu se duce acasă la acuzatul Carlaonț, când acesta se declară de acord cu planul acuzatului Ciuceanu.

Acuzatul Carlaonț mai avea un prieten, pe acuzatul Hălălău și de comun acord cu Ciuceanu hotărâsc să ia legătura și cu acesta, ceea ce îndeplinesc, ținând ședințe conspirative împreună.

Este recrutat între timp acuzatul Grigorescu Petre, locotenent-colonel în rezervă, care urma să plece în străinătate cu avionul, pentru a face legătura cu anglo-americanii. Acum urmează acele tatonări pentru avioane despre care am vorbit.

Arestarea unui comandor în care ei își puseseră mari nădejdi a făcut să dea greș această intenție. În organizația doctorului Cărașu exista acuzatul Robu Iancu, care fiind radiotelegrafistul Siguranței, copia toate ordinele primite de la Centrala București, punându-le la dispoziția organizației.

Se țin între timp mai multe ședințe, fie la acuzatul Hălălău acasă, fie la acuzatul Carlaonț, prin care se căuta soluționarea problemei plecării unui membru să facă legătura cu anglo-americanii. Pe la 15 august 1948 acuzatul Ciuceanu cunoaște prin intermediul lui Mandinescu pe acuzatul Dimitriu Lucian.

Acuzatul Ciuceanu declară:

«Am cunoscut pe maiorul Dimitriu la general acasă unde am fixat o întâlnire cu generalul Carlaonț unde ne-am dus chiar în ziua aceea. La generalul Carlaonț acasă, maiorul Dimitriu a declarat generalului că are un grup format din foști camarazi și prieteni care în caz de conflict se va retrage în pădurile Craiovei de unde va începe acțiunile teroriste».

În general organizația avea drept scop strângerea cât mai multor elemente ostile actualului regim și care în eventualitatea unui conflict armat între puterile imperialiste și Uniunea Sovietică să treacă la o acțiune de terorism și sabotaj, iar dacă vor putea acumula cantități suficiente de armament, munițiuni și alimente, să treacă imediat la acțiune, fără ajutorul americanilor.

În vederea acestui scop, acuzații își concentrau atenția și se gândeau la o legătură cu anglo-americanii. Ei fixaseră ca punct de refugiu pentru membrii organizației Târgu-Jiu, iar depozitul de armament Gura Motrului era sortit a fi atacat și a se lua armament și muniții. Ca puncte de acțiune fixaseră aerodromuri, depozite de cale ferată Caransebeș, Petroșani, Târgu-Jiu.

Cu alte cuvinte organizația avea drept scop înlăturarea actualului regim și lupta contra Uniunii Sovietice, prin acțiuni de sabotare și insurecție.

Din cercetări s-a stabilit că organizația subversivă și teroristă din Craiova avea următoarea schemă de organizare:

Comanda acestei organizații o avea acuzatul [general Carlaonț], ajutat de Ciuceanu, Vlădescu și Hălălău.

Acest grup avea misiunea de a dirija și îndruma întreaga activitate a organizației, căutând prin orice mijloace să procure armament, muniții și materiale explozive pentru organizație.

S-a dat comanda generalului Carlaonț ca unul ce era bine cunoscut în regiune având o suprafață politică și care prezenta o garanție că organizația va fi luată în considerare de americani, venindu-le în ajutor totodată, prezentând această garanție, să poată la momentul potrivit să facă legătura cu alte organizații subversive, coordonându-și toată activitatea lor nefastă în vederea atingerii [sic!] aceluiași terorism și sabotaj.

Al doilea grup este format aproape în întregime din ofițeri și subofițeri cadre disponibile, condus de acuzatul maior Dimitriu. Acest grup urma ca printr-o campanie de știri false să caute să determine pe ofițerii și subofițerii din cadrul disponibil să se regroupeze în organizații subversive deoarece tot vor fi în curând arestați, închiși în lagăr sau deportați în Uniunea Sovietică și deci mai bine să se refugieze în păduri în regiuni muntoase ca apoi să

treacă la acțiuni de terorism. Din acest grup fac parte acuzații: Dimitriu Lucian și Țolescu Tiberiu, ajutați de către acuzații: Grădinaru Constantin, Toma Constantin, Nica Mihalache, Pătruțoiu Ion, Gulie Marin, Becheraș Vasile și Țolescu Traian.

Un alt grup mai slab conturat este al doctorului Cărăușu - mort între timp, format din acuzații: Paulian Mihail, Robu Iancu și Popescu Marin, ajutați de acuzata Eugenia Georgescu.

Acest grup avea misiunea ca în cazul unui conflict armat să treacă la declanșarea unei acțiuni de insurecție în Craiova și în întreaga Oltenie, bazat pe elemente recrutate din oraș și din mediul rural.

La aceste grupuri s-a adăugat cu timpul și o parte din ceilalți acuzați, unii rămânând în afară de organizație, dar care au făcut propagandă sau au întreprins acțiuni în favoarea organizației.

Culpabilitatea fiecăruia dintre acuzați se stabilește după cum urmează:

1. *Carlaonț Iancu*, general de Divizie, pensionar se face vinovat prin aceea că: a acceptat devină șeful unei organizații subversive teroriste, ca unul ce avea suprafață politică, cunoștințe și relații, impunând celor din organizație. A acționat în acest sens în contra intereselor R.P.R., subminându-le, voind ca prin acte de diversiune, terorism și sabotaj să înlăture guvernul legal ales prin voința poporului. În acest scop a prezidat ședințe conspirative atât la domiciliul său din Craiova cât și la doctorul Cărăușu și acuzatul colonel Hălălău. Acuzatul recunoaște faptele ce i se aduc ca vină. Este arătat că a făcut parte din organizație, în același timp conducător, de către Radu Ciuceanu, Mandinescu Sergiu, Paul Vlădescu și colonel Hălălău Ștefan.

2. *Ciuceanu Radu* este, împreună cu acuzatul Paul Vlădescu, inițiatorul acestei organizații subversive teroriste. El a fost acela

care a recrutat cele mai multe elemente. A elaborat un plan de acțiune al organizației. S-a îngrijit pentru strângerea de armament, muniții și alimente. A dat comanda organizației acuzatului [general Carlaonț] dându-și seama că acesta are o suprafață politică și pricepere în conducerea militară a operațiunilor. A luat parte la ședințe conspirative. În podul casei sale s-a găsit un pistol-mitralieră rusesc, cu muniții, ascuns de acuzatul, lucru recunoscut de el. A posedat și troitul pe care l-a predat apoi lui Vlădescu. În câteva cuvinte a fost elementul de bază al organizației. Este arătat de Paul Vlădescu, Carlaonț Iancu, Hălălău Ștefan, Grigorescu Petre și Mandinescu Sergiu. Acuzatul recunoaște învinuirile care i se aduc.

3. *Vlădescu Paul*, student, fiu de moșier, împreună cu acuzatul Ciuceanu pune bazele unei organizații subversive cu caracter terorist. A fost un element foarte activ în organizarea acestuia și în recrutarea de noi membri, depunând în acest scop tot sufletul. La percheziția domiciliară ce s-a făcut s-a găsit un pistol *Mauser*, 70 cartușe, precum și 300 manifeste format mic, scrise de el personal cu mâna sau la mașina de scris, manifeste cu caracter șovin și ațâțător la adresa regimului democrat, precum și arhiva P.N.Ț.-Maniu Organizația Dolj.

Este arătat de Radu Ciuceanu, Mandinescu Sergiu, Gherasim Iscu, colonelul Hălălău, Carlaonț Iancu și alții. Acuzatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

4. *Hălălău Ștefan*, colonel în rezervă, a făcut parte din grupul de comandă al organizației. A luat parte la ședințe conspirative. A acceptat să dea anumite informații anumitor spioni. Și-a luat angajamentul să procure armament de la diferite depozite de armament. Este considerat un element de nădejde în organizație,

fiind cunoscător în materie de conducere militară. Acuzatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

5. *Dimitriu Lucian*, maior în cadru disponibil, a luat inițiativa formării unui grup subversiv format din ofițeri și subofițeri cadru disponibil care urmau să se retragă în munți și de acolo să comită apoi - după ce se vor înarma - acte de sabotaj. A împărțit pe cei recrutați, pe cartiere, pentru a li se poate face comunicări urgente iar pe acuzatul Țolescu l-a însărcinat cu organizarea unui grup în comuna Cârcea-Dolj.

6. *Mandinescu Sergiu*, absolvent de liceu este recrutat în organizație de către Radu Ciuceanu și Paul Vlădescu. Acesta la rândul lui duce o activitate intensă pentru recrutarea de noi membri, fie că aceștia urmau pentru moment să ajute organizația și pe membrii ei. Astfel de ajutoare a găsit în acuzații Gutuescu Adrian, Lăpușneanu Ștefan, Lăzărescu Dumitru, Percea Mircea și alții. A participat la toate ședințele organizației subversive, făcând și legătura între Ciuceanu, Hălălău și doctor Căraușu. În septembrie 1948 a fost prins pe când încerca să treacă frontiera în Iugoslavia. La percheziția făcută i s-a găsit un pistol asupra lui. El avea un grup al lui și primea ordin de la Carlaonț și de la Ciuceanu. Acuzatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

7. *Țolescu Tiberiu*, împreună cu acuzatul maior Dimitriu Lucian pun bazele unei organizații subversive în luna ianuarie 1948. Primește misiunea de a recruta membri din comuna Cârcea, ceea ce îndeplinește. Primea instrucțiuni de la maiorul Dimitriu de felul cum să organizeze elementele recrutate. A ținut ședințe în mod conspirativ, prin care caută să infiltreze partizanilor lui ură contra regimului și încredere într-o viitoare victorie imperialistă. Este omul de încredere și omul de legătură al acuzatului Dimitriu Lucian. Acuzatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

8. *Grigorescu Petre*, colonel în rezervă cadru disponibil, a făcut parte din organizație participând la ședințe conspirative, în caz de conflict era gata să conducă acțiunea armată a membrilor organizației. A acceptat să plece în străinătate în misiune la Atena. Acuzatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

9. *Paulian Mihail*, avocat și profesor, avea legături cu doctorul Căraușu, din organizația căruia făcea parte. El era acela care primea materialul informativ de la acuzatul Robu Iancu și-l transmitea doctorului Căraușu. Primea acest material prin intermediul acuzatului Popescu Marin avocat stagiar la el. Acest material conținea circulare, ordine de urmărire, instrucțiuni, toate cu caracter secret. Prin declarația dată recunoaște că este un dușman al regimului de azi.

10. *Robu Iancu*, radiotelegrafist (fost) în Inspectoratul de Siguranță Craiova, fost membru P.M.R. A devenit omul de legătură al organizației subversive conduse de doctorul Căraușu Gheorghe, căruia îi pune la dispoziție secrete de serviciu ale Inspectoratului de Siguranță Craiova. În acest sens a predat fostului comisar Popescu Marin, circa 45 copii diferite, acte secrete pe care apoi acesta le înmâna acuzatului Paulian Mihail și de la acesta ajungeau în mâna doctorului Căraușu Gheorghe. A ținut mai multe ședințe conspirative ținute la acuzatul Popescu Marin. Acuzatul recunoaște învinuirile iar notele date, semnate și recunoscute de el sunt atașate la dosarul cauzei.

11. *Popescu Marin*, fost comisar de Poliție și avocat a determinat pe acuzatul Robu Iancu să-i dea diferite note informative, primite de către Securitate și care apoi prin intermediul acuzatului Paulian Mihail erau predate doctorului Căraușu din organizația căruia făcea parte. A determinat apoi pe acuzatul Cătuneanu să-i dea

diferite note cu membrii de conducere ai P.M.R. Acuzatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

12. *Georgescu Eugenia* a întreprins acțiuni în favoarea organizației și a membrilor ei făcând pe intermediara între acuzatul Popescu și acuzatul Paulian. Acuzata recunoaște învinuirile ce i se aduc.

13. *Gherasim Iscu*, stareț la Mănăstirea Tismana-Gorj, a făcut parte din organizația subversivă, recrutat fiind de Nelu Pârvulescu, luând parte la ședințele conspirative. Și-a luat angajamentul față de organizație că va oferi adăpost și alimente tuturor membrilor din organizație și care erau urmăriți de Securitate, primind în acest scop indicativul R.325. A dat tot concursul pentru instalarea unui post de radiorecepție în Munții Tismaniei, post care nu a mai fost instalat. Acuzatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

14. *Ionescu C. Marcel*, elev în clasa a VII-a de liceu, nu a făcut parte propriu-zis din organizație însă a servit organizația fiind întrebuințat drept curier.

15. *Stavril Constantin*, fost locotenent-colonel în rezervă, fiind funcționar al Episcopiei Craiova a fost trimis de aceasta ca administrator la Mănăstirea Tismana. Acolo a luat legătura cu acuzatul Gherasim Iscu pe care îl prezintă apoi acuzatului Grigorescu. La locuința inculpatului s-a ținut apoi o ședință conspirativă între acuzații Gherasim Iscu, Ciuceanu și Carlaonț. Nu a făcut parte propriu-zis din organizație dar a întreprins acțiuni în favoarea acestei organizații. Inculpatul recunoaște acuzațiile ce i se aduc.

16. *Becheraș Vasile*, elev de liceu, a ajutat organizația grupului Dimitriu, unde urma să fie întrebuințat drept curier. A recrutat și el la rândul lui un grup de șapte elevi care urmau să fie

întrebuințați tot [ca și] curieri. Dintre aceștia făcea parte și inculpatul Ploșniță Victor care făcea serviciul la stația de megafoane. Inculpatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

17. *Popa Alexandru* și-a luat angajamentul de a procura pentru organizație un aparat de radio-emisiune pe care urma să-l instaleze personal în Munții Tismana. Prin declarația dată recunoaște învinuirile ce i se aduc.

18. *Ploșniță Victor* a fost rugat de acuzatul Dimitriu să construiască un aparat de radio-emisiune. Acesta promite inițial dar nu poate să facă. Învinuitul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

19. *Lăpușneanu Ștefan* nu a făcut parte din organizație propriu-zis dar a servit membrii organizației în calitate de curier. El a fost acela care a transportat un pachet cu trotil de la inculpatul Lăzărescu Tache pe care l-a înmănat apoi lui Sergiu Mandinescu. Inculpatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

20. *Lăzărescu Dumitru*, pictor de firme fost legionar a servit organizația primind în casa lui pentru dosire, un pachet cu trotil pe care îl predă apoi lui Lăpușneanu. Inculpatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

21. *Calotescu Toma* nu a făcut parte propriu-zis din organizație dar a servit această organizație. Împreună cu acuzatul Sergiu Mandinescu au vrut să treacă frontiera în Iugoslavia fiind surprinși la frontieră. Inculpatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

22. *Percea Mircea*, sublocotenent în cadru disponibil, nu a făcut parte propriu-zis din organizație dar a mijlocit întruniri între diferiți membri ai organizației. Prin el a fost recrutat locotenent Păparizu. Inculpatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

23. *Săceanu Ion* a primit bani de la acuzatul Paul Vlădescu pentru a-i procura un pistol pentru organizație. De asemenea a scris unui oarecare Toma Ionică membru P.N.T.-Maniu, cerându-i

acestuia să vină la Craiova pentru a lua legătura cu Paul Vlădescu, în vederea încadrării lui în organizație. Inculpatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

24. *Gutuescu Adrian*, elev de liceu, a găzduit pe acuzatul Sergiu Mandinescu, a făcut pe curierul între Sergiu Mandinescu și Paul Vlădescu. A transportat o servietă cu trotil. Inculpatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

25. *Isailă Constantin*, fost subofițer cadru disponibil, având motocicletă a fost întrebuințat drept curier, făcând legătura cu Radu Ciuceanu și locotenentul Paparizu. Inculpatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

26. *Stăncescu Virgil*, absolvent de liceu a fost întrebuințat drept curier pentru organizație. Inculpatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

27. *Ciobanu Eugen*, student la Politehnică, având fermă lângă aeroportul „Romeo Popescu” a dat posibilitatea acuzatului Sergiu Mandinescu să facă recunoașterea aeroportului, unde spera să găsească un aviator care să transporte pe unul din organizație în străinătate. Inculpatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

28. *Popescu Lucian* a știut de organizație; la percheziția domiciliară i s-au găsit un număr de cartușe care urmau a fi date organizației. Inculpatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

29. *Ionescu Valeriu Anastasie*, student anul III - membru în U.N.S.R. și A.R.L.U.S., a avut legături cu Paul Vlădescu, căruia i-a promis că-i va da anumite informații și în plus că are legături cu Legația Anglo-Americană. Inculpatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

30. *Cunescu Ilie*, student anul IV la Politehnică, fiu de muncitor, din cercetările întreprinse și din actele dosarului nu rezultă probe pentru vinovăția lui.

31. *Spulber I. Cristian*, funcționar la Serviciul de Mișcare C.F.R. Craiova, se face vinovat prin aceea că a dat anumite informații acuzaților Paul Vlădescu, Sergiu Mandinescu și Nelu Pârvulescu despre trupele rusești ce erau în trecere prin Craiova. Inculpatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

32. *Nicolaescu Sorin*, colonel pensionar, este unchiul lui Sergiu Mandinescu care i-a cerut concursul moral și material pentru organizație. A știut de organizația din care făcea parte acuzatul Sergiu Mandinescu. Inculpatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

33. *Grădinaru Constantin*, locotenent în cadru disponibil, a acceptat să facă propagandă printre elevi și subofițeri cadru disponibil și ofițeri cadru disponibil pentru a activa în grupul acuzatului Dimitriu. Inculpatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

34-39. Inculpații *Nica Mihalache*, *Pătruțoiu Ioan*, *Gulie Marin*, *Toma Constantin*, *Dinu Constantin*, *Țolescu Traian* au luat parte la câteva ședințe conspirative ținute de acuzatul Țolescu Tiberiu în vederea încadrării acestora în organizație. Au întreprins astfel acțiuni în favoarea scopurilor urmărite de organizație. În declarațiile lor recunosc învinuirile ce li se aduc.

40. *Moșneguțu Traian*, din cercetările întreprinse și din actele dosarului nu rezultă probe pentru vinovăția lui.

41. *Cătuneanu Mihail*, subinginer a făcut politică P.N.Ț.-Maniu, și-a luat angajamentul față de organizație de a procura pistoale și munițiuni. Inculpatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

42. *Dondoe Marin*, student la Politehnică a făcut legătura între acuzatul Paul Vlădescu și acuzatul Hălălău. A luat parte și la ședințe declarându-se de acord cu scopul organizației. A asistat și la ședințe conspirative împreună cu acuzatul Paul Vlădescu la locuința acuzatului Hălălău. În declarația dată inculpatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

43. *Vasilescu Cristinel*, funcționar la Serviciul Sanitar al județului Dolj, a știut de organizația subversivă, luând parte și la ședințe conspirative, acționând în felul acesta în favoarea organizației, a membrilor organizației și a scopurilor urmărite. Inculpatul recunoaște învinuirile ce i se aduc.

Faptele astfel stabilite constituie crimele și delictele de uneltire contra ordinii sociale prevăzute și penalizate de art. 209 Pt. IV C.P., trecerea frauduloasă a frontierei prevăzută și penalizată de art. 267 C.P., de răspândire de publicațiuni interzise, prevăzută și penalizată de litera c), de înaltă trădare prin necredință prevăzută și penalizată de art. 190 punct 1 C.P.

Într-adevăr faptul de a iniția, organiza, activa sau participa la organizații de tip fascist, politice sau paramilitare, constituie uneltiri contra ordinii sociale art. 239 Partea a III-a C.P.

Faptul de a întreprinde acțiuni în favoarea organizațiilor prevăzute în Partea III-a, a membrilor lor sau a scopurilor urmărite de ele constituie uneltire contra ordinii sociale art. 209 Partea IV-a C.P.

Faptul de intra sau a ieși din țară prin alte locuri decât cele destinate trecerii călătorilor sau prin acestea, dar în ascuns, constituie delictul de trecerea frauduloasă a frontierei prevăzută și penalizată de art. 267 C.P.

Faptul de a păstra în vederea răspândirii în public afișe, embleme, imprimare clandestine sau alte asemenea, prin care se provoacă la comiterea unei infracțiuni, crime sau delict, constituie delictul de răspândire de publicații interzise art. 325 lit. c) C.P.

Faptul de a transmite informații sau orice alte referințe interesând Siguranța Statului, de către o persoană care avea cunoștință de acestea cu ocazia funcțiunii sau însărcinării sale, constituie crimă de înaltă trădare prin necredință art. 190 al. 1 C.P.

Faptul de a comite mai multe infracțiuni calificate crime sau delictе înainte de a fi survenit vreo condamnare definitivă pentru vreuna din ele, constituie cumulul de infracțiune prevăzut și penalizat de art. 101 C.P.

Or toate aceste fapte sunt dovedite în sarcina acuzaților după cum s-a arătat mai sus la fiecare în parte.

Pentru aceste motive:

Având în vedere că nu mai este necesară o instrucție prealabilă:

Având în vedere și dispoziția art. 165 C.J.M.

Opiniem:

Trimiterea direct în judecată în stare de arest a acuzaților:

1. *Carlaonț Iancu*, de 63 ani, general de Divizie în rezervă, căsătorit, domiciliat în comuna Jupânești-Gorj, în prezent arestat pentru crimele prevăzute de art. 209 Partea III-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

2. *Ciuceanu Radu*, de 21 ani, student, domiciliat în Craiova strada N. Bălcescu nr. 14, în prezent arestat pentru crima prevăzută și penalizată de art. 209 Partea III-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

3. *Vlădescu Paul*, de 23 ani, student, necăsătorit, domiciliat în Craiova strada Sf. Mina nr. 20, în prezent arestat pentru crimele și delictеle prevăzute și penalizate de art. 209 Partea III-a C.P., art. 325 pct. c) C.P. toate combinate cu art. 101 C.P., art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

4. *Hălălău Ștefan*, de 56 ani, colonel în rezervă, căsătorit, cu doi copii, domiciliat în Craiova, strada I. C. Frimu nr. 12, în prezent arestat pentru crima prevăzută și penalizată de art. 209 Partea III-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

5. *Dimitriu Lucian*, de 37 ani, maior în cadru disponibil, căsătorit, domiciliat în Craiova, strada General Magheru nr. 42, în prezent arestat pentru crima prevăzută și penalizată de art. 209 Partea III-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

6. *Mandinescu Sergiu*, 23 ani, domiciliat în Craiova, strada Vasile Roaită nr. 2, în prezent arestat pentru crimele și delictele prevăzute și penalizate de art. 209 Partea a III-a 267 C.P. combinat cu art. 101 C.P. art. 457 C.J.M. 856/1938;

7. *Țolescu Tiberiu*, de 26 ani, locotenent cadru disponibil, domiciliat în comuna Cârcea, județul Dolj, în prezent arestat pentru crima prevăzută de art. 209 Partea a III-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

8. *Grigorescu Petre*, de 50 ani, colonel cadru disponibil, domiciliat în Craiova, Calea București nr.141, în prezent arestat pentru crima prevăzută de art. 209 Partea a III-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

9. *Paulian Mihail*, de 23 ani, avocat și profesor, domiciliat în Craiova, Calea București nr. 185, în prezent arestat pentru crimele prevăzute și penalizate de art. 209 Partea a III-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

10. *Robu Iancu*, de 43 ani, căsătorit, radiotelegrafist, domiciliat în Craiova, strada Craiovița nr. 4, în prezent arestat pentru crimele și delictele prevăzute de art. 209 Partea a III-a C.P. și art. 190 al. 1 C.P. combinat cu art. 101 C.P. art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

11. *Popescu Marin*, de 33 ani, căsătorit, fost comisar de Poliție la Craiova, domiciliat în Craiova, strada Nicolae Bălcescu nr. 32, în prezent arestat pentru crima prevăzută de art. 209 Partea a III-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

12. *Georgescu Eugenia*, divorțată, de 47 ani, domiciliată în Craiova, Calea București nr. 79, în prezent arestată pentru delictul

prevăzut de art. 209 Partea a III C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

13. *Gherasim Iscu*, stareț la Mănăstirea Tismana-Gorj, de 37 ani, domiciliat la Mănăstirea Tismana-Gorj, în prezent arestat pentru delictul de crimă prevăzut de art. 209 Partea a III-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

14. *Ionescu C. Marcel*, elev clasa a VII-a de liceu, de 19 ani, domiciliat în Craiova, strada Logofătul Tăutu în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea III-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

15. *Stavril Constantin*, de 48 ani, locotenent-colonel în rezervă, căsătorit, domiciliat în Craiova, strada Banu Mihalcea nr. 31, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

16. *Becheraș Vasile*, elev clasa a VII-a de liceu, de 20 ani, domiciliat în Craiova, strada Unirii nr. 216, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

17. *Popa Alexandru*, de 19 ani, absolvent de liceu, domiciliat în Craiova, strada Obedeanu nr. 6, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

18. *Ploșniță Victorin*, de 18 ani, domiciliat în Craiova, strada Ioanițiu nr. 65, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

19. *Lăpușneanu Ștefan*, elev clasa a VII-a de liceu, de 21 ani, domiciliat în Craiova, strada Unirii nr. 44, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

20. *Lăzărescu Dumitru*, pictor de firme, de 44 ani, domiciliat în Craiova, strada Madona Dudu nr. 34, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

21. *Calotescu Toma*, de 20 ani, absolvent de liceu, domiciliat în Craiova, strada Oota nr. 31, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. și combinat cu art. 101 C.P. și 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

22. *Percea Mircea*, de 25 ani, sublocotenent în cadru disponibil, domiciliat în Craiova, strada Frații Golești nr. 59, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

23. *Săceanu Ioan*, absolvent de liceu, de 20 ani, domiciliat în Craiova, strada Alexandru Lahovari nr. 53, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

24. *Gutuescu Adrian*, elev clasa VI-a de liceu, de 17 ani, domiciliat în Craiova, strada Vasile Roaită nr. 2, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

25. *Isailă C. Constantin*, subofițer în cadru disponibil, domiciliat în Craiova, strada Libertății nr. 2, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

26. *Stăncescu Virgil*, absolvent de liceu, de 20 ani, domiciliat în comuna Secu, județul Mehedinți, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

27. *Ciobanu Eugen*, de 20 ani, student, domiciliat în București, Bulevardul Domniței nr. 46, în prezent arestat pentru delictul

prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

28. *Popescu Lucian*, de 18 ani, clasa a VII-a de liceu, domiciliat în Craiova, strada Mărășești nr. 1, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

29. *Ionescu N. Valeriu*, de 23 ani, student, domiciliat în Craiova, strada Leon Vodă nr. 6, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

30. *Spulber I. Cristian*, de 23 ani, funcționar la Serviciul de Mișcare C.F.R. Craiova, domiciliat în Craiova, strada Nicolae Tătărescu nr. 10, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

31. *Nicolaescu Sorin*, de 50 ani, colonel pensionar, domiciliat în București, strada Radu de la Afumați nr. 37, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C 856/1938;

32. *Grădinaru Constantin*, locotenent în cadru disponibil, domiciliat în Craiova, strada Cuza Vodă, nr. 3, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

33. *Nica Mihalache*, absolvent de liceu industrial, domiciliat comuna Cârcea-Dolj, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

34. *Pătruțoiu Ioan*, de 28 ani, subofițer în cadru disponibil, domiciliat în comuna Ghercești, județul Dolj, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

35. *Gulie Marin*, de 37 ani, subofițer în cadru disponibil, domiciliat în comuna Cârcea-Dolj, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

36. *Toma Constantin*, de 37 ani, fost plutonier, domiciliat în comuna Bumbești, județul Gorj, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

37. *Țolescu Traian*, de 24 ani, domiciliat în comuna Cârcea-Dolj, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 și D.L. 856/1938;

38. *Dinu Constantin*, de 31 ani, plutonier în cadru disponibil, domiciliat în Arad, strada Sever Barbură nr. 106, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

39. *Cătuneanu Mihail*, de 27 ani, subinginer C.F.R., căsătorit, domiciliat în Craiova, strada Caracal nr. 80, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

40. *Dondoe Marin*, de 22 ani, student, domiciliat în Craiova, strada Unirii nr. 101, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938;

41. *Vasilescu Cristinel*, de 20 ani, funcționar, domiciliat în Craiova, strada Filimon Sârbu nr. 9, în prezent arestat pentru delictul prevăzut de art. 209 Partea a IV-a C.P. combinat cu art. 457 C.J.M. și D.L. 856/1938.

În ceea ce privește pe Cunescu Ilie și Moșneguțu Traian, faptele lor neîntrunind elementele constitutive ale vreunei

infracțiuni, opiniem clasarea afacerii pentru ei punerea lor în libertate.

Corpuri delictive:

- 1 pistol-mitralieră sovietic;
- 4 pistoale automate diferite;
- 1 armă vânătoare;
- 1 kg și jumătate trotil;
- 4 metri fitil Bickford;
- 6 capse detonante;
- 100 cartușe diferite;
- diferite hărți militare;
- arhiva P.N.Ț.-Maniu din județul Dolj;
- 300 manifeste format mic, contra regimului;
- material informativ cu caracter secret.”

Citirea actului de acuzare a durat aproape trei ore. Maiorul nădușise de-a binelea și stropi de sudoare i se adunaseră în sprâncene. Renunțase să-și mai arunce ochii spre sală și citise ca o lectură numai pentru el. Ultima frază o rostise cu năduf și cu o transparentă satisfacție a datoriei împlinite.

Toate vin de-a valma, într-o înșiruire rocambolescă, menită să justifice prezența noastră acolo, și mai ales dreapta sentință pe care reprezentanții poporului o vor da împotriva celor care-au încercat să dea alt curs istoriei.

Din priviri camarazii mei din organizație păreau liniștiți, ba unii chiar amuzați. Se rostiseră sute de articole în care pasămite nelegiuirile noastre s-ar fi încadrat, se pomeniseră atâtea fapte ce puneau în pericol viața tinerei republici, încât, pe bună dreptate, fără a fi tânăr și cu pieptul bombat, te puteai mândri că s-au găsit câteva zeci de români ce le-au dat de furcă comuniștilor.

Se făcuse ceasul 13.00 și instanța se retrăsese. În coada ei, apărarea. În spatele nostru s-a produs o foială și cu coada ochiului am perceput o mișcare ce părea să ne fie favorabilă.

Urma să avem câteva minute dialog cu ai noștri. Și de data asta planul Securității era bine pus la punct. Cine ne-ar fi muiat dârzenia mai bine, cine ne-ar fi stins mai repede ura și disprețul la adresa lor, decât cei pe care nu-i văzusem de aproape un an de zile. Încă o dată ajunsesem la concluzia că Vasilescu e un mic geniu al aranjamentelor de culise.

Am văzut-o pe mama într-un colțișor al sălii de ședințe. În spatele ei, spre deosebire de alții, păziți de milițieni, mă onora cu prezența-i însuși Vasilescu. Mama, tremurând, mi-a împins pachetul în mână.

- Ce slab ești, băiatul mamei!

O simțeam cum își stăpânește șuvoiul lacrimilor, pentru a nu da satisfacție nemernicilor din spatele ei.

M-a îmbrățișat și la potopul meu de întrebări mi-a răspuns numai că-i sănătoasă și se descurcă.

Am încercat cu prudență să aflu ce se întâmplase cu fratele meu.

- De ceea ce vei spune tu acum, va depinde soarta fratelui tău.

I-am aruncat o privire nedumerită.

- Lasă, bă, lasă, că ai să te lămurești tu în instanță. Îl am aici, și-mi arată cu indexul căușul palmei. „Ești băiat de treabă...”. Rânjește. „De nu, rămâne mă-ta văduvă a treia oară.”

Mi se urcase sângele la cap și cred că pe rând am și pălit, m-am și roșit. Mă lovise sub centură, iar izbitura îmi paralizase vocea.

8

PRIMA ZI - DUPĂ AMIAZĂ

Căldura de după prânz ne încinsese bine, când, după „festinul” privilegiat (cum este firesc, refuzasem cu toții mâncarea adusă de la penitenciar, o zeamă lungă și turtoiul necopt) eram curioși să asistăm la spectacolul la care, de data aceasta, eram actori principali. Regia o cunoșteam: Partidul, Securitatea și Justiția bineînțeles „a poporului”. Regia de sunet și lumină era asigurată din plin de corifeii Securității Craiova (Vasilescu, Jianu, Vistig) plus câteva figuri întunecate pe care le zărisem în culise: colonelul Patriciu și maiorul Anghel. În cușca sufleurului îl vedeam pe urangutanul Oancă, arătându-ne când pumnii lui ca ghioaga, când temuta rangă de fier.

Se făcuse ora 17, de fapt cred că trecuse deja, când maiorul Vasilescu a intrat în sala de la demisol unde luasem masa și uitându-se peste noi, a pus degetul pe mine. Ticălosul luase o mină neutră, chiar binevoitoare.

- Treci în sală!

Parcă m-ar fi poftit la un spectacol. Am urcat la etaj, frământat de gânduri contradictorii; spectrul Legii 16 mi se înfipsea în țeastă ca un cui înroșit. Ce i-ar costa încadrarea noastră într-o lege unde ar avea ușor la îndemână sentința capitală?

Doar nu pentru iepuri și alt vânat elaborase Partidul Muncitoresc Român, alias P.C.d.R., această lege, care îi permitea aducerea în fața plutonului de execuție a mii și mii de opozanți. Dacă o puneau în practică acum cu noi, aveau toate avantajele: suprimarea noastră fizică și un exemplu al cărui ecou s-ar fi repercutat pe teritoriul Olteniei în special, paralizând, fără îndoială, încă din fașă, orice inițiativă similară.

Argumente și dovezi pertinente aveau destule în coș: armament, muniție, explozibili, legături cu cercurile imperialiste, acțiuni de comando și multe altele încă.

Problema era dacă puteau merge retroactiv în folosirea acestor acuze.

Când am intrat în sală, eram singur sau doar așa mi s-a părut. Pe podiumul prezidiului instanței trebăluiau aceiași ofițeri inferiori din Justiția Militară, pe care îi văzusem și cu câteva ore mai devreme. M-au pivotat în boxa acuzațiilor, cu consemnul de a nu întoarce capul și a nu rosti vreun cuvânt.

Evident că, odată cu primele rumori stârnite în sală, în spatele meu, am întors privirea și am încercat să-i categorisesc pe cei care se îmbulzeau, în dorința de a-și ocupa mai repede un scaun. Erau tineri și îmbrăcați-șablon: pantaloni negri și cămașă albă cu mânecă scurtă. Nu mi-a fost greu să le stabilesc identitatea: elevi și viitori ofițeri de Securitate. Printre ei, ici și colo, câte unul mai matur, pesemne deja ofițer. Au ocupat centrul sălii, pe mai multe rânduri, lăsându-le, în mod vizibil, libere pe primele două. Nu se terminase bine primul val, că i-am auzit pe ceilalți, mult mai zgomotoși și vociferând: erau reprezentanții așa-zisei „clase muncitoare”. Fără doar și poate fuseseră selectați, instruiți și închinși pentru un spectacol unde urmau să se „producă”.

I-am privit cu atenție. Unii spătoși, cu fețe de brută, își ocupau locurile zgometos, aruncând deja în aer câteva înjurături la adresa „bandiților”. Păreau mulțumiți, dacă nu chiar încântați de prezența lor, activă, la înfierarea grupului de „teroriști”, așa cum fuseserăm noi botezați în Cetatea Banilor.

- Întoarce-ți, bă, capul la locul lui, că ți-l sucesc de tot!

Oancă apăruse pe scenă și îmi șoptea „umanitar”, de maniera lui, strivindu-și înjurăturile printre dinți, încercând să zâmbească.

- Bă, Ciucene, ar trebui să te las să te uiți la oamenii ăștia cinstiți, la muncitori, împotriva cărora tu și generalul tău, Moș Teacă ăsta, v-ați pus de-a curmezișul!

Urangutanul îmi apăsa umărul, cu laba lui, arhicunoscută nouă.

- Uită-te, bă, la ei, că în toată tinerețea ta n-ai să-i mai vezi!

Între timp încep să apară „cunoștințele” mele: Vistig, Vasilescu, Ionescu 22, Jianu și, cu un pas înaintea lor, colonelul Patriciu. Sus pe podium se aduc ultimele pahare cu apă, se aranjează vrafurile dosarelor, în așteptarea completului de judecată.

Vasilescu se apropie și îmi șuieră la ureche:

- Ai grijă ce spui: de tine depinde soarta mă-tii și a banditului de frate-tău. Pe amândoi îi am în palmă. Dacă spui vreo tâmpenie, vă întâlniți toți trei în spatele gratiilor, în mai puțin de o săptămână.

Maiorul blufa și se străduia, ca un regizor general ce se credea, să aibă textul, dar și actorii sub control desăvârșit.

Aflasem fără putință de tăgadă că în ajunul declanșării procesului, fratele meu mai mare, Constantin, pentru noi Țuți, reușise să se pună bine la adăpost. M-am întrebat pe moment dacă trecuse deja granița sau înfundase codrul, „frate cu românul”. Cât

despre mama, eram convins că maiorul mințea „tovărășește” și că dacă ar fi prins-o cu ceva, cât negru sub unghie măcar, nu ar fi crușat-o până acum.

Monologul lui Vasilescu a fost întrerupt de o revărsare de trupuri care intrau zorite în sala tribunalului, ocupându-și la întâmplare, primele rânduri rezervate. După cefe, burți și priviri încruntate erau, de bună seamă, cadrele de partid, invitate și ele la panarama procesului. De altfel nici nu puteau lipsi: clasa muncitoare urma să-i pedepsească exemplar pe dușmanii de clasă, bandiții care îndrăzniseră să se ridice cu arma în mână împotriva „cele mai drepte orânduiri” de pe fața Pământului.

S-a auzit o comandă scurtă și pe loc am primit un ghionț zdravăn în spate:

- Scoală, bă! Nu vezi că intră tovarășii judecători?!

Într-adevăr, unul după altul, [judecătorii] intrau joviali și plini de importanță, în frunte cu colonelul Marin Gheorghicescu, președinte, urmat de restul completului, iar plutonul se încheia cu primul grefier, costeliv și cu o mutră clasică de arhivar.

În stânga mea, pe o bancă, la câțiva metri, l-am zărit pe prietenul familiei, avocatul Valentin Gabrielescu, care mi-a zâmbit emoționat, încercând să mă încurajeze din priviri.

De la tribună, președintele, cu un aer concentrat, ca și când nu m-ar mai fi văzut înainte, se uită la mine din spatele ochelarilor, cu un aer vădit curios.

În sală s-a făcut liniște deplină și, la un gest scurt al lui Gheorghicescu, grefierul cel un cap de știucă trece la stabilirea identității acuzatului (adică eu).

De o manieră elegantă, fără Paști și Dumnezei, sunt poftit să mă ridic în picioare.

După ce accept să-mi declin numele și datele de stare civilă, președintele începe interogatoriul:

- Recunoști că împreună cu Paul Vlădescu ai pus bazele unei organizații subversive, în toamna anului 1947?

Îi răspund sec afirmativ.

- Ce prime măsuri ați luat în acest sens și pentru ce ați fixat regiunea Tismana ca loc de depozitat alimente și munițiuni?

În privința primelor măsuri, sau mai bine zis a primilor pași, răspund că au fost către Sfânta noastră Biserică și pentru aceasta ne-am orientat și fixat Mănăstirea Tismana, vechi lăcaș domnesc, ca punct de raliere.

Fraza am tăiat-o aici și mintal, am trecut în revistă și celelalte mănăstiri incluse în planul nostru: Stânișoara, Turnu (le vizitasem chiar în ultima zi de libertate, împreună cu două camarade de luptă, Dita Csap și Rodica Savopol), Cozia, Frăsinei, Arnota, Polovragi, Bistrița și altele.

Ce etaj al penitenciarului nostru ar fi umplut tovarășii cu cinul monahicesc din atâtea mănăstiri!

Întrebarea a treia suna alandala:

- Ați transportat ceva la Tismana, alimente și diferite unelte?

După cum erau înșiruite întrebările mi-am dat seama că totul se făcuse în pripă, pentru a fi audiați și cât mai repede condamnați.

A patra întrebare mi s-a părut de umplutură și circumstanță, doar formală:

- Pe cine ați mai recrutat în organizație?

Am reluat „pomelnicul” și completul m-a ascultat într-o totală indiferență.

În spatele meu nu s-au mai auzit tropăielile și şuierăturile turmei bipede; pesemne că, din culise, li se făcuse semn de potolire și așteptare.

Evident că i-am pomenit pe toți cei cunoscuți de mine din lunga listă citită dimineața, dat fiind că pe câțiva nu-i văzusem niciodată și nici nu știam de existența lor. Președintele părea că ascultă cu atenție litania mea. A avut o singură remarcă, dar căreia nu i-am putut găsi, nici atunci și nici mai târziu, o explicație plauzibilă.

- Dar pe locotenentul Păparizu l-ai cunoscut?

- Da - i-am răspuns senin. Da! Era un militar desăvârșit, care a luptat ca brav ofițer de punte în Războiul din Răsărit.

Deodată, parcă din toate părțile, a izbucnit o hărmălaie dominată de expresii triviale. Am întors capul să văd ce se petrece. În prima linie a bonzilor de partid, în spate la câțiva metri de mine, frontul era liniștit dar, dincolo de rândurile lor, băieții de la Securitate (civili) săriseră în picioare și într-o tovărășească înfrățire cu muncitorii mă luaseră în primire:

- Huo! Banditule! Își bate joc de Armata Roșie eliberatoare! La zid cu el! Să n-avem milă!

- De ce îi mai judecăm, tovarăși? Să terminăm mai repede cu ei, să nu mai mănânce în închisoare pâinea copiilor noștri. Să-i împușcăm!

- Moarte lor, bandiților!

Se scanda din ce în ce mai tare, de cei mai mulți.

Ciudat, dar urletele nu mă speriau, nu numai fiindcă văzusem cum se umpluse ochi sala de lepădături, dar și prin faptul că, cel puțin pentru ochii lumii, nici un fir de păr nu mi se va clinti.

- Când l-ai cunoscut pe doctorul Căraușu și ce ți-a destăinuit acesta?

Simțeam că podeaua începe să se încingă sub tălpile mele. Dispariția doctorului Căraușu ne fusese multora de mare folos, dar în preajma procesului îl simțisem pe Vasilescu că ar vrea, totuși, să

instrumenteze, favorabil lui, moartea celui mai activ membru al Comitetului nostru Militar. În judecata maiorului, începusem să am convingerea că regreta neimplicarea doctorului Gheorghe Căraușu în pregătirea procesului. Știa prea bine că orice om își are punctul său de topire, după care ori sucombă, ori capitulează și devine ceară moale. Și ce mare avantaj ar fi avut dacă unul sau mai mulți ar fi recunoscut, prin declarații, că eu sau generalul, noi fiind cei vizați ca țapi ispășitori, am pus la cale asasinarea lui Căraușu.

Ehei, ce ușor ar fi fost atunci să ne aducă pe Câmpul Romanешtilor, unde se făceau execuțiile oficiale. Ocazia însă o pierduse, și Vasilescu suferea vădit.

Am încercat să merg liniar, într-o frază atotcuprinzătoare:

- L-am cunoscut pe doctorul Căraușu în primăvara anului 1948 și mi-a destăinuit că este un convins adversar al comunismului, din afara și dinlăuntrul țării.

Roșcatul maior cu părul vâlvoi a preluat ștafeta:

- Când și unde l-ai cunoscut pe generalul Carlaonț, ce ai discutat cu el?

Am răspuns plat, înșiruiind cronologic momentele când m-am văzut cu generalul.

M-au ascultat cu același plictis, ca niște școlari cărora li se repetă o lecție deja știută.

- Care a fost părerea generalului Carlaonț referitor la planurile expuse de dumneata și de doctorul Căraușu?

Răspunsul meu trebuia să fie sibilinic, pe de o parte oferindu-mi mingea la plasă și încărcându-mă de atâta autoritate încât un general de Corp de Armată și un colonel stat-majorist ascultau părerile sau planurile - cum zicea președintele completului - unui tânăr novice în ale milităriei, și apăream ca un veritabil inițiator al organizației, ceea ce, de fapt, chiar urmăream. Pe de altă parte,

negarea dialogului cu cei doi ar fi însemnat deplasarea centrului de greutate al comenzi, în prioritate, către Carlaonț și fostul său subaltern.

În consecință, le-am răspuns într-o dungă, evitând capcana întinsă:

- I-am expus generalului Carlaonț și colonelului Cărăușu planurile inițiate de mine, drept să vă spun - sub beneficiu de inventar. Domnia sa mi-a răspuns că le ia ca pe o temă de studiu tactic și strategic, dar, la prima vedere, le lipsește o componentă esențială: cea politică.

- Și altceva? a insistat Gheorghicescu.

- Altceva nimic și nici nu m-am așteptat ca tezele mele „războinice” să fie cotate elogios de profesioniști.

Următoarea întrebare s-a legat de recomandările generalului pentru întărirea rândurilor organizației.

- Nu mi-a recomandat pe nimeni. Am spus și o repet, domnule președinte, nicidecum și niciunde generalul nu a fost și nu s-a impus drept șef al organizației noastre. Eu, pe poziția pe care o aveam, eu li l-am prezentat pe locotenentul Paparizu și pe maiorul Lucian Dimitriu, din partea tinerilor.

- Referitor la legătura cu anglo-americanii, în ce fel vedeai că s-ar putea lua și cine a fost destinat să plece cu avionul, să facă această legătură?

- În opinia noastră, a tinerilor, un contact cu cercurile occidentale nu se putea executa decât *de visu*. De aceea l-am propus pe colonelul Grigorescu, fost comandant de regiment de Grăniceri, om cu o aleasă pregătire militară, vorbitor al mai multor limbi. Dânsul a acceptat și numai împrejurările care au urmat l-au împiedicat să îndeplinească misiunea pe care i-o solicitasem.

- De unde urma să faceți rost de avion și de aviator, prin cine, cu ce mijloace?

- Nu-mi mai amintesc totul, dar rețin că a fost la domiciliul domnului colonel Ștefan Hălălău.

- Cine asigura adăpost și hrană în regiunea Tismanei?

- Starețul Mănăstirii Tismana. Cât despre o veritabilă sarcină nu poate fi vorba. Evident că Tismana era privită ca un refugiu și un punct de sprijin tactic în regiune. Prin amplasarea sa în zona muntoasă și mai ales prin hinterlandul ei, zeci de sate românești, fără populație străină, mănăstirea urma să fie pivotul rezistenței din nordul Olteniei.

- La alte mănăstiri vă mai gândiserăți și cu cine ați luat legătura?

- Nu am avut timp.

În gândul meu: „Dacă ați ști, pușorilor, de întreaga noastră salbă monastică din Munții Olteniei, ce-ați mai fi umplut voi penitenciarul!”

Am rânjit în sine-mi și am răspuns imediat la următoarea întrebare, legată de asamblarea unui post de radio-emisie.

- Nu știu exact cum s-au desfășurat diligențele, dar existența unui post ca atare era absolut obligatorie, chiar pentru o mică organizație cum eram noi.

- Chiar mică? - a insinuat unul dintre maiori - cu ramificații în toate județele și cu legături la București și peste graniță?!

- Oricum, cu un număr redus de participanți, dar cu priză la masele populare.

Uitasem că erau cuvinte pe care nu trebuie să le pronunț. Dintr-odată, ca un plesnet de bici, din spatele meu au pornit huiduielile și imprecățiile.

- Huo, bandiților!

Mi-am întors capul pe jumătate și, cu coada ochiului, am încercat să văd ce se petrece. Toată mitocănimă muncitorească, sau așa-zis muncitorească, din ultimele trei-patru rânduri, se ridicase în picioare, vociferând, cu „sfântă mânie proletară”.

- Auziți, tovarăși, se plânge că nu a avut adeziunea maselor! Asta le mai lipsea lor! Să dăm mâna cu ei, cu bandiții, cu moșierii, cu „exploatorii”. Huo!

Înainte, însă, ca liniștea să se aștearnă subit, la un semn din culise, am auzit aceeași voce baritonă:

- Tovarăși judecători, v-am mai spus că nu merită să ne pierdem timpul cu bandiții ăștia. Lăsați-i pe mâna noastră și-i judecăm noi imediat.

Cu invitația judecătorească în gând, m-am concentrat să-i răspund colonelului Gheorghicescu la o întrebare cu grad mare de pericol; prin căpitanul Robu de la Regionala Securității Craiova executasem zeci de misiuni de prevenire a arestărilor și urmăririlor, atât ale persoanelor vizate, cât și ale organizațiilor, unele misiuni mai periculoase ca altele, căci multe se puteau întâmpla, dat fiind timpul scurt avut la dispoziție de la primirea radiogramelor până la predarea lor în mâinile Comitetului Militar al M.N.R.O. În fond, era o cursă contra cronometru, căci materialul informativ avea specificate pe el ora emisiei și cea a recepției și orice întârziere i-ar fi bătut la ochi lui Vistig sau lui Vasilescu. În fond, eram conștient că porneam de la aceeași linie de start cu Securitatea și, deci, în ultimă instanță, reușea acela care ajungea primul la obiectiv. Deosebirea era că „ei” ajungeau pentru a opera arestările, iar noi pentru a le bloca intenția. De câte ori nu s-a întâmplat însă să ajungem prea târziu!

- Prin doctorul Cărăușu ați primit o notiță cu informații culese de la Siguranță și în care era vorba de o organizație descoperită și

care urma să fie avertizată. Prin cine primise doctorul Cărăușu aceste informații?

- La ora aceea nu aveam cunoștință de existența domnului Iancu Robu și, prin funcția pe care a avut-o, bănuiesc că informațiile ultrascrete proveneau de la dânsul.

- Ce crezi dumneata de acuzatul Robu Iancu, întreabă radios unul din cei trei căpitani, uscățiv, cu o mustață pleoștită și ochii adumbriți de sprâncene groase; a trădat clasa muncitoare, clasa din care făcea parte?

Mi se făcuse dor de urletele haitei din spatele meu și, ca atare, am răspuns pe loc:

- Depinde pe ce parte te plasezi, domnule căpitan.

M-am uitat fix în ochii lui și mi-am încleștat mâinile de bară.

- Noi am fost ocupați și „eliberați” în același timp, am continuat ironic. Pentru unii dintre noi, și mulți, cred eu, pierderea unui teritoriu istoric, cum este Basarabia, a însemnat și o luare de poziție împotriva celor care ne-au răpit-o în '40 și nu vor să ne-o mai dea înapoi.

Trăgeam cu urechea, dar în spate nu se petrecea nici o mișcare; dimpotrivă, cred că eram ascultat cu toată atenția.

Am continuat:

- Iancu Robu, ca și noi toți, tineri sau bătrâni, ne-am ridicat împotriva celor care au uitat de această provincie românească.

Căpitanul ar fi vrut să continue șirul întrebărilor, dar Gheorghicescu i-a tăiat-o concluziv:

- Fostul căpitan Robu rămâne un trădător al clasei muncitoare, al partidului acesteia și al misiunii pe care acesta i-a încredințat-o.

- Unde, prin cine și când l-ați cunoscut pe maiorul Dimitriu și unde a fost prima întâlnire între dumneata, generalul Carlaonț și maiorul Dimitriu?

- L-am cunoscut pe maiorul Dimitriu, în vara anului 1948.

Și-am început să repet lecția, declarațiile din toamna anului 1948. Comitetul și colonelul nu au mai cerut amănunte suplimentare.

La sfârșit, însă, mi s-a pus o întrebare în legătură cu subiectul:

- Ce părere ai dumneata de maiorul deblocat Dimitriu?

- Excelentă! A fost un viteaz al oștirii române pe ambele fronturi, ba chiar un erou, în măsura în care ei mai supraviețuiesc faptelor lor.

Atunci, din sală, s-au auzit proteste și ceva parcă în legătură cu armata populară. Rumoarea creștea precum o mare învolburată în repezișul vântului.

- Banditul, banditul! Jos armata burgheză! Jos cu armata moșierilor!

S-au potolit tot așa de repede pe cât se stârniseră. Degetul orchestral al lui Vasilescu era prompt și nu admitea nici o eschivă.

- Ce-ați discutat cu această ocazie, ce întrebări a pus Carlaonț și ce a răspuns Dimitriu?

- Maiorul Dimitriu nu era militarul pe care să-l câștigi la un 10 Mai, cu defilări și retrageri cu torțe.

Era momentul - gândeam eu - să-l scot pe lup dacă nu înger, cel puțin călugăr.

- Maiorul Dimitriu, domnule președinte, nu a fost de acord cu nimic din ce i-am prezentat eu și nici din ceea ce era aluziv, din partea generalului Carlaonț. Dânsul considera că am pierdut războiul definitiv și trebuie să înțelegem acest lucru, orice rezistență directă și mai ales armată fiind pe cât de inutilă, pe atât de nocivă.

- Și cum vedea el viitorul?

- Maiorul părea a avea exprimarea limpede: soarta României fusese hotărâtă la Ialta și la Potsdam pe decenii înainte și poporul român trebuie să se resemneze. N-are nici un rost să ne pregătim de un război pentru că acesta nu va veni niciodată. Și americanii și rușii sunt la fel de ticăloși.

Curios, iarăși, degetul lui Vasilescu nu s-a mișcat și gloata din spatele meu nu s-a manifestat nicicum.

- De altfel, spunea maiorul generalului Carlaonț, cu ce să ne împotrivim? Cu niște pușcoace și câteva pistoale?

Gheorghicescu era de-a dreptul contrariat.

- Vrei să spui că maiorul nu a făcut parte din organizație?

Am răspuns fără să clilesc:

- Nici vorbă! Niciodată! Cel puțin nu din organizația noastră.

M-am uitat afară. Lumina orbitoare de vară scăzuse în intensitate. Trecuseră câteva ceasuri bune și interogatoriul meu continua.

- De unde ai făcut rost de trotil și armament? Cu ce scop le-ai păstrat și ce ai făcut cu ele?

- Cineva din anturajul lui Paul Vlădescu, sau chiar eu am procurat explozibilul. În privința folosirii lui este evident că nu-l păstram pentru focuri de artificii. Cât despre armament, nu l-am strâns pentru vreo vânătoare, ci pentru conflictul armat pe care-l așteptam și-l doream din toată inima.

Gheorghicescu părea mulțumit că-i servesc argumentele acuzării, ca pe o tavă de argint.

- Care a fost atitudinea generalului Carlaonț când te-ai dus și i-ai propus să accepte o întâlnire cu un agent străin?

În răspunsul pe care i l-am dat nu am făcut nici un efort, deoarece adevărul era că generalul refuzase categoric orice contact cu agentul străin.

- Ce știi referitor la comisarul Popescu?
- Despre comisarul Popescu nu pot să vă spun decât că l-am cunoscut în temniță la Craiova.
- Dar înainte nu?
- Nu, am răspuns ritos.
- Cine l-a ucis pe colonelul doctor Căraușu și ce ne poți spune de asasinarea lui?

Întrebarea m-a luat prin surprindere. După ancheta de la N.K.V.D., aveam convingerea că Securitatea română va ezita la orice întrebare referitoare la unul dintre șefii rezistenței oltene anticomuniste.

- Domnule președinte, răspunsul despre legăturile subversive ale lui Căraușu cu ofițerii superiori ai Armatei Roșii nu vi-l pot da decât autorii, cei care l-au omorât mișelește pe doctorul Gheorghe Căraușu.

- Și cine sunt făptașii? Nu voi, care v-ați certat pentru comandă? m-a întrebat imprudent colonelul.

Nu am ridicat tonul, am vorbit rar și apăsător:

- Doctorul Căraușu a fost împușcat, cu martori, de către un individ purtând uniforma armatei sovietice, iar mașina era a aceleiași Armate Roșii. Îmi permiteți să atrag atenția Tribunalului că am fost anchetat pe acest subiect de către N.K.V.D.

Colonelul a tăcut mîlc, a făcut o pauză și a continuat cu glas mîeros:

- Bine, bine. Ce știi însă de arhiva P.N.Ț.-Maniu a județului Dolj? Cum a ajuns în mâinile organizației dumitale?

Pe loc, paternitatea organizației, recunoscută de Gheorghicescu, m-a bucurat, căci aceasta însemna o recunoaștere a faptului că, în sinea lui, președintelui i se statornicise

convingerea-gând de eliminare a generalului Carlaonț din fruntea organizației, ceea ce mă liniștea pe de-a-ntregul.

Am dat detaliile și filiera prin care arhiva P.N.Ț.-Dolj ajunsese la Paul Vlădescu. Consideram că a fost o grea pierdere și o gravă înfrângere a organizației când ea a încăput pe mâinile Securității, chiar dacă noi ne consolam cu gândul că o bună parte a materialelor confiscate era deja arhicunoscută de ea. În astfel de cazuri, singura soluție este distrugerea totală și definitivă a respectivei arhive. Dar pentru aceasta îmi trebuiau mai mulți ani de vârstă și experiență, care s-au prefirat de-a lungul vremii.

Gheorghicescu a mai răsfoit dosarul și l-a desfăcut ca și cum ar fi tăiat pachetul de cărți de joc.

- Dar ce știi de curierul Andreievici? m-a întrebat pe un ton familiar. Ce i-ai dat dumneata ca material informativ și ce i-a dat colonelul Ștefan Hălălău?

Fără să mai ezit i-am răspuns cu aplomb:

- La dosar se află tot ceea ce i-am transmis eu locotenentului Victor Andreievici și este cunoscută și rezerva mea totală față de camaradul său, Pascariu Ciprian, care după opinia mea de acum, ca și de atunci, era un agent provocator al Siguranței. Nu știu ce i-a predat lui Andreievici colonelul Hălălău și nu cred ca dânsul să fi căzut într-o capcană facilă.

- Ce armament s-a găsit la dumneata și, în general, de cât armament dispunea organizația?

- Problema armamentului am discutat-o de multe ori, în fel și chip. Cum nu se punea problema unui atac sau a unei ofensive imediate împotriva armatei de ocupație - în spate iar s-au auzit mormăieli și şuierături în registru mediu - armamentul care era la noi se rezuma la pistoale de autoapărare.

- Dar pistolul-mitralieră de la dumneata din pod - întreabă spontan maiorul roșcat - cu două încărcătoare, pentru ce-l aveai? Îl păstrai pentru vânătoarea de vrăbii?

Din primele rânduri de lângă mine, „baronii” partidului, grași și bucălați, râdeau pe înfundate.

- I-a zis-o maiorul banditului! Credea că scapă, ticălosul!

Umbrele înserării împăienjneau ferestrele larg deschise, prin care pătrundea o răcoare plăcută. În sala de ședințe s-au aprins luminile.

Simțeam că sunt la capătul chestionarului și, într-adevăr, nu mă înșelam, căci președintele, după ce și-a închis dosarul, și-a luat ochelarii de pe nas și m-a întrebat grav:

- Acuzat Ciuceanu, în general ce scopuri nutrea organizația voastră?

S-a lăsat pe spătarul jilțului, pironindu-și ochii în tavanul aurit al casei Popp, de unde *putti* și amorași ne priveau cu o candidă indiferență.

- Am mai spus, onorată instanță, luând un aer patetic, organizația noastră a avut un singur scop: alungarea armatei sovietice și redobândirea teritoriilor pierdute.

Cert că atunci Vasilescu, cu toată mâna, a dat semnalul de intervenție, căci gloata s-a ridicat în picioare și s-a dezlănțuit din nou, urlând: „Stalin și poporul rus, libertate ne-au adus!”, „U.R.S.S. bastion al păcii e!”, „Ana, Luca și cu Dej bagă spaima în burgheji!” Vociferanții au venit de-a valma până în primele rânduri și cei mai de aproape mi-au plasat câteva bale pe ceafă și umeri. Totuși, completul nu s-a ridicat de pe locuri și, după ce furia „poporului” s-a mai domolit, colonelul președinte a mai avut un *adaggio*:

- Acuzat Ciuceanu Radu, regreti ce ai făcut?

- Da, domnule președinte, regret din tot sufletul... că nu am reușit.

A urmat încă o rafală de huiduieli și fluierături. Curtea s-a retras pentru o scurtă pauză, în timp ce Vasilescu s-a apropiat, suierându-mi printre dinți:

- Paștele mă-tii de idiot! O să te fac eu în curând să regreți de-a binelea! Te bag eu la Legea 16! Eu mă zbat să te scot din fața plutonului și tu faci pe eroul!

Pe urmă am fost împins și escortat până la grefierul cu mutră de știucă și pus să semnez. La protestele mele, că mai înainte de a semna, vreau să citesc, m-a „încurajat” spunându-mi că nu are nici timp nici rost și că mă pasc tot anii mulți de pușcărie.

Am rămas în boxă și am asistat la plecarea gloatei sau cel puțin a celor care erau cei mai vociferanți. Parcă mai rămăseseră câțiva cu cefe groase, în primele rânduri și printre elevii securiști și s-a produs o mișcare, unii plecând, fiind înlocuiți de alții, atunci veniți.

Se lăsase seara de-a binelea, când ritualul a fost din nou împlinit. Conducătorul în țarcul mare destinat nouă, păzit cu strășnicie, am așteptat desfășurarea cu o vădită curiozitate.

- Ce crezi, bă, că aicea ești la teatru? Ce te tot holbezi în stânga și-n dreapta? mă mustră „tovărășește” locotenentul Oancă.

- Te-ai născut în zodia porcului, continuă el, că dacă te lăsam eu și tovarășul maior să te scarmene muncitorii, ajungeai pe năsalie, la mă-ta acasă. Îți spun eu că ai avut baftă, mare baftă! adăugă el cu un ton de profund regret.

I-am spus că aș vrea să merg și eu la cele firești. A dat din cap și m-au înșoțit doi zdrahoni, cât malul de mari, îmbrăcați în kaki, cu petlițe albastre.

La întoarcere, sala deja era în picioare, la intrarea completului, iar în boxă, tot în picioare, stătea Paul Vlădescu. M-am uitat cu atenție la el: parcă era același dar, totuși, la față era străveziu. Auzisem că părinții lui aflaseră de trecerea lui în tabăra inamică și-n consecință nu veniseră să-l vadă. Părea calm și atent, pregătit parcă pentru întrebările care urmau să vină.

- Ce sarcini ai primit în cadrul organizației și ce membri noi ai recrutat?

Lui Paul Vlădescu nu-i mai rămânea acum decât să deșire ghemul sutelor de pagini pe care le scrisese cu multă osârdie și fără regrete. După un set de întrebări cu răspunsuri mecanice și lipsite de importanță pentru judecători, Gheorghicescu pune punctul pe i:

- Acuzat Vlădescu Paul, din câte ai declarat aici și mai ales din înscrisurile dumitale reiese că ai avut doar un moment de rătăcire, chiar dacă ești fiu de moșier.

Și, aplecându-se ușor înainte, cu un zâmbet alunecos în colțul buzelor, președintele adăugă:

- Așa este? Regreți?

Răspunsul lui Paul Vlădescu a fost simplu și a încremenit aproape toată sala. Pentru o clipă nu se mai auzea nici o respirație:

- Nu, domnule președinte, nu regret câtuși de puțin.

Această dublă negare pe mine m-a blocat total.

Gheorghicescu a fost primul dintre noi toți care și-a revenit și, mios, pronunțându-i prenumele înaintea numelui, a încercat să-l înduplece:

- Dumneata din probele administrate nouă ai fost cel mai cooperant din tot lotul Carlaonț. Ce se întâmplă? Te-a amenințat cineva aici și acum? Vorbește!

Dar, în pofida repetatelor invitații, Vlădescu a rămas neclintit în hotărârea sa, cufundat într-o tăcere totală. În timp ce mergea calm către grefier să semneze declarația, peste care nici măcar nu a catadicsit să-și arunce privirea, m-am uitat la Vasilescu care, cu ochii injectați de furie, își rodea zăbala.

În timp ce Paul Vlădescu era împins ușor de securiști în țarc, așezându-se lângă mine, în sală și în boxa din centru și-a făcut apariția fostul elev de la Școala de Ofițeri din Sibiu, Sergiu Mandinescu.

Dacă Paul Vlădescu era alb ca neaua, Sergiu era vânăt-cenușiu, iar din fața lui ascuțită și colțuroasă nu mai rămăseseră parcă decât ochii, care erau negri ca mura și ani de zile am încercat să-mi aduc aminte unde îi mai văzusem. Într-un târziu mi-am amintit: erau ochii negri și adânci de pe chipul fostului prim-ministru *ad-interim* al guvernării antonesciene, Mihai (Ică) Antonescu. Îl văzusem de aproape în '43 și remarcasem culoarea întunecată a irisului.

Sergiu era emoționat și frământat și arborase un vădit dispreț pentru cei care îl judecau. Avea o voce limpede și, când se enerva, atingea sonorități acute. După ce ne promisese în celular că va face o partidă de pomină cu judecătorii, eram cu ochii ținți pe el.

- Acuzat Mandinescu, când ai luat legătura prima dată cu Ciuceanu și ce ai discutat cu el referitor la organizația subversivă pe care o conduce acesta?

Sergiu nu a avut nici o clipă de șovăială și a mințit, făcând rezerva mintală ca un veritabil iezuit, fiindcă numai așa putea să-l salveze pe studentul Cristian (Cristinel) Vasilescu, în casa căruia, pe strada Hurez, ne văzusem și pusesem la cale, la începutul lui septembrie 1947, Organizația de Tineret a Mișcării Naționale de Rezistență din Oltenia (M.N.R.O.). Plasarea în aprilie 1948 a întâlnirii noastre, deci neimplicarea *ab initio* a lui Cristian

Vasilescu, pe lângă faptul că a însemnat achitarea imediată a lui Cristinel, a mai redus substanțial cunoașterea activității noastre dintre septembrie și aprilie, deci o jumătate de an salvată, iar printre acțiunile preconizate pentru acea iarnă se înscria și capturarea a peste 20 de arme automate, de la Liceul Militar „D. A. Sturdza” din Craiova.

Prima întâlnire dintre noi, Sergiu a plasat-o undeva în Craiova, pe strada Amarăzii. În gândul meu putea chiar să dea o adresă precisă, dar noroc că nu a menționat și numărul, 41, unde locuia unul dintre membrii de vază ai Organizației de Tineret P.N.Ț.-Maniu, Octavian Ionescu, vărul meu și omul de legătură între generalul Carlaonț, colonelul Petre Grigorescu și profesorul Bontilă, și care era urmărit de Siguranță încă din 1946, când, nu de puține ori, inspectorul Dănescu, din cadrele vechi burgheze, trecute cu arme și bagaje la comuniști, îl căuta tocmai la adresa omisă - din fericire - de Sergiu.

Interogatoriul curgea ușor pentru Mandinescu și mă întrebam, cu oarecare maliție, dacă nu cumva prietenului meu nu i se va oferi ocazia să fie zmeu pe cât își propusese să fie în fața instanței.

- În afară de generalul Carlaonț și Ciuceanu, cine mai făcea parte din grupul de comandă al organizației?

- Nu știu, domnule președinte. Vă declar răspicat că nu am cunoștință de faptul că generalul Carlaonț ar fi fost șef peste cineva și cu atât mai puțin șeful unei organizații.

- Dar dumneata ai avut pe cineva comandant, deasupra dumitale?

- Da, am spus și recunosc: Radu Ciuceanu.

- Dar, îi taie grăbit cuvântul Gheorghicescu, în unele declarații ale dumitale îl menționezi pe generalul Carlaonț ca pe suprema

autoritate. Așa este? Recunoaște - accentua insidios președintele - doar pentru asta suntem aici, să aflăm adevărul.

În fine, lui Sergiu i se servise prilejul pe care nu îl putea rata:

- Păi, domnule președinte, dacă e vorba de adevăr, să-l spunem. Știți prea bine că el este făcut din bucăți și cine le are pe cele mai multe ar spune că este în posesia lui. Dumneavoastră aveți dosarul cu ce scrie într-însul. Eu am ceva care nu prea se mărturisește aici în instanță și cred că și știți de ce.

- De ce? păru mirat președintele.

- De frică. Nu cumva, dacă s-ar suspenda ședința, dintr-un ordin venit de sus, eu să fiu din nou pus să alerg într-o cameră, cu tâlpile umflate de bătăile cu ranga.

Îmi venea să sar peste pârleazul boxei și să-l îmbrățișez pe Sergiu, pentru curajul și demnitatea lui.

Gheorghicescu nu da semne de șovăială.

- Mandinescu Sergiu, noi nu te judecăm și nu vei fi condamnat pe vorbe și manifestări lipsite de temei. Dacă ai fost bătut, de ce nu ai declarat aceasta când ai stat de vorbă cu procurorul, acum două săptămâni?

Și colonelul făcu semn grefierului să nu fie consemnat incidentul, fapt pe care acesta nici nu intenționa să-l consemneze.

- Arma de la cine ai luat-o? Pistolul-automat.

- De la ostașii sovietici, răspunse în batjocură Sergiu. Pe o sticlă de băutură, domnule președinte. Unii au reușit să facă troc chiar cu puști-mitraliere.

Gheorghicescu se făcu că nu aude și îi făcu din nou semn grefierului, să se abțină de la scris.

- Ce aveai dumneata cu colonelul Căraușu și dacă el a fost adevăratul dumitale șef?

- Cu doctorul Cărăușu căruia îi păstrez recunoștință pentru faptul că luni de zile m-a adăpostit la dânsul acasă, nu am discutat de multe ori. Evident că știam că este împotriva regimului comunist din țară, dar niciodată nu l-am văzut nici auzit în postură de comandant al vreunei organizații. Era un om cu dragoste mare pentru cei mulți și oropsiți.

- Lasă, lasă comentariile suplimentare, i-o retează Gheorghicescu.

A fost rândul lui Mandinescu să i-o întoarcă.

- Domnule judecător, există un moment în viață, moment care ne urmărește și după ce am părăsit-o, atunci când prin numărul celor care ne însoțesc, de bunăvoie, pe ultimul drum, se vede de câtă stimă și respect ne-am bucurat. Când l-au înmormântat pe doctorul Cărăușu, au fost peste zece mii de țărani, încât se blocase circulația în Craiova, de s-au speriat și rușii, crezând că este o răzmeriță ca în octombrie '44, de a venit generalul Serov, adjunctul lui Beria, de la Moscova.

Gheorghicescu nu părea deloc încântat de speech-ul lui Mandinescu, cu atât mai mult cu cât maiorul roșcat și căpitanul mustăcios se aplecaseră către el, șoptindu-i ceva, vădit nemulțumiți.

- Acuzat Mandinescu, nu ești chemat aici ca să ții lecții de morală și istorie. Dacă mai continui cu atare divagații, te scot din sală și te judec în lipsă.

Sergiu se ambalase bine, dar își dădea seama că, dacă mai forțează nota, ar fi pierdut tot avantajul câștigat.

Au mai urmat două-trei întrebări, neesențiale și rapid expediate de colonelul magistrat, după care, în jurul orei 23, completul s-a ridicat și a părăsit sala.

Ziua întâi a procesului M.N.R.O. luase sfârșit.

9

ZIUA A DOUA

Zorile parcă veniseră mai devreme în ziua de 15 a lunii lui Cireșar sau poate că, pentru mulți dintre noi, noaptea fusese albă, în așteptarea unei clipe, lungi de câteva ore și egale cu o sentință de condamnare. Când a bătut toaca pentru ora cinci și trupurile osândiților din temnița Craiova au început să se miște, i-am privit pe camarazii mei ca și când i-aș fi văzut după ani buni de despărțire. Colonelul Grigorescu slăbise într-atâta încât cred că era la jumătatea valorii sale ponderale normale. Își păstrase însă aceeași predispoziție politicoasă în gesturi, dar acum graiul îi devenise aspru. Izolat luni de zile în celulă, Vasilescu exercitase asupra sa o presiune constantă: să se declare subaltern direct al generalului Carlaonț, ceea ce însemna *ipso facto* să accepte că a fost comandantul unei formații paramilitare și, în cele din urmă, să o denunțe.

Petre Grigorescu, rece și distant, cum îl știam, calculat până și în priviri, evident nu făcuse nici măcar un pas în zona minată. Alături de el, la baie - acum aveam acces cu toții în curtea a doua, la toaleta *dreptului comun* - era celălalt colonel, Ștefan Hălălău. Când l-am văzut dezbrăcat m-am cutremurat. Dar nu distrofia mi-a atras atenția. Niciodată Hălălău, în ciuda faptului că fusese

artilerist, nu-și obosise calul cu un trup greu! Ceea ce găseam surprinzător erau ochii săi, care căpătaseră nuanțe închise și aspre. Hălălău fusese încă o speranță pierdută a lui Vasilescu. Dar dacă asupra primului, maiorul avea numai bănuieli, susținute în parte de personalitatea și de aria de contagiune a colonelului Grigorescu, cu Ștefan Hălălău supozițiile se transformaseră în certitudini. Colonelul fusese comandantul Școlii de Artilerie, peste zece ani, făcuse front, în 1916 și 1941. Întâlnise și cunoscuse zeci de mii de oameni. Influența și autoritatea sa, nu numai în Craiova, ci și în toată Oltenia erau cunoscute de borfașul maior, de aceea fusese trecut prin toate supliciile generos oferite de Ionescu 22 sau de Oancă cizmarul. Dar nimic. Auzisem de la fostul aviator, anchetatorul meu de o lună, că în timpul aplicării loviturilor, ca să nu mai audă cum îi blestema, îi puseseră un căluș în gură. Doar din ochii lui albaștri curgea șuvoi de lacrimi. Hălălău însă nu scosese nici un cuvânt: „Nu știu pe nimeni, am fost singur, rămân singur și cu Dumnezeu”. Câteodată mai adăuga, am aflat, în bătaie de joc la adresa călăilor: „Am fost doi și dacă puteți să-l arestați pe Dumnezeu, mai puneți-L o dată la chinuri”.

În dimineața aceea frumoasă de iunie, Ștefan Hălălău părea sau chiar era vesel. Aștepta cred să dea ochii cu așa-zișii judecători ai noii Justiții Militare.

L-am văzut pe general în treacăt, în mulțimea celor care veneau să se îngheșue pe culoar. Își păstrase mersul lui de oștean bătrân, slăbit, și, când l-am salutat, mi-a făcut semn să mă trag aproape de el:

- Ai grijă ce spui și chiar dacă nu poți să negi totul, ferește-te să mărturisești ceva ce ar putea spori condamnarea majorității.

Am dat din cap în semn că am înțeles. Am schimbat câteva cuvinte la iuțea cu Sergiu Mandinescu, care a râs, aruncându-mi câteva vorbe de poet:

- Lopețile stau gata și pânzele-s umflate,/ Dar cine să dezlege odgoanele de fier?

Era prima strofă din *Încătușarea* poetului Iacobescu.

Încolo, maiorul Dimitriu, fericit că putuse căpăta din ultimul pachet al condamnaților la moarte, cum spunea el, săpun și pastă de dinți, își făcea obișnuitele sale exerciții de înviorare.

În general, în afară de saluturi, nimeni nu se încumeta să închege vreun dialog; erau convinși că printre noi se găseau urechi sensibile la tot ceea ce s-ar fi comunicat sau șoptit.

În dimineața aceea, terciul a fost mai gros dar, spre mirarea *dreptului comun*, nimeni nu s-a atins de el și toți au scotocit, prin desagii primiți de acasă, după ceva „de-ale gurii”.

În jur de ora 8, porțile s-au deschis solemn, marcând prezența Șapcaliului, cu invariabila lui căutătură de *pick-pocket* (hoț de buzunare). S-a uitat lung peste noi, ca și cum ar fi picat peste noapte din eter și ne-a ordonat:

- Câte unul, treceți în mașină!

În spatele lui, grefa era reprezentată de șeful ei, un tip cu o mutră acră, de contabil de oameni. Cei doi erau completați de figura sfrijită și veninoasă a primului gardian, răătăcit dintr-un sălaș țigănesc în cadrele D.G.P.-ului:

- Hai, neamule, ia pe unu' când îți auzi numele!

În pachete de câte cinci am purces în curtea a doua, unde dubele ne așteptau, sclipind în soarele dimineții. Am numărat trei. Și de data aceasta am avut convingerea că am urmat alt traseu decât cel mai scurt către casa boierului Popp. Din motive de securitate, de altfel, auzeam un zgomot de motor înaintea mașinii,

de la un vehicul de escortă. Cel care comanda convoiul fixase pe loc itinerarul.

Pe la 9 am intrat în curtea interioară a Tribunalului Militar. Am coborât. Purtați cu grijă de parcă am fi fost sfintele moaște, numărați din nou, iarăși am avut „onoarea” să fiu primul introdus în sala de ședințe. Percepeam acum tactica maiorului; începuse cu mine după ce operase șantajul: capul generalului sau viața fratelui meu. Apoi, reflectase maiorul, dacă dădea greș cu mine, rămâneau alții de la care putea obține aceeași mărturie capitală.

Cum în timpul anchetelor din toamnă până în primăvară, nu căpătase decât o palidă recunoaștere din partea plutonierului Isailă, neconcludentă pentru orice complet de judecată - chiar unul de prin U.R.S.S. - neverosimilă pentru toți, Vasilescu trăgea nădejde că măcar în ziua a doua, printre cei care urmau să defileze în fața instanței să se găsească și unul care să-l încrimineze pe general.

Noi, cei audiați, am fost îngrămădiți într-o boxă cu bănci paralele. Ceilalți, plasați în camera învecinată, trebuia să fie audiați unul după altul.

- Știu de ce sunt aici, dar nu știu cine sunteți dumneavoastră, cei din fața mea!

Primele cuvinte ale colonelului Hălălău cu care s-a făcut deschiderea procesului în ziua a doua, i-au lăsat pe irozii de la pupitre cu gurile căscate, iar în sală au stârnit un murmur prelungit. Sala sau tribuna, mai bine zis, a doua zi, își schimbase înfățișarea. Dintr-o privire mi-am dat seama că stratul trei dispăruse din compoziție. Rămăseseră la mijloc elevii din Școala de Securitate, iar în față se profilau câteva cefe de tovarăși aduși, de voie, de nevoie, ca să asiste, să se convingă, dacă mai era cazul, de felul cum înțelege clasa muncitoare să plătească polița

dușmanilor săi. Mă întrebam când vor irumpe în penultimele bănci golanii vociferanți de care avusesem parte cu o zi înainte.

- De la început afirm că generalul Carlaonț niciodată, prin comportament, vorbă sau faptă, nu a fost, nu s-a declarat și nu l-am considerat comandantul nostru. Deci, toată organizația este o poveste ȧesută, ticluită de organele Securității, al cărei reprezentant e pe undeva pe aici prin sală.

Președintele a sărit ca ars.

- Dumneata, acuzat Ștefan Hălălău, să răspunzi numai la întrebările pe care ȧi le punem noi și să nu faci comentarii *pro domo*, altfel te evacuez din sală și te judec în lipsă.

- Sunt de acord, a zis colonelul „bandit”, dar numai dacă aceste întrebări vor fi judicioase.

- Păi noi discutăm faptele dumitale după dosar, s-a auzit vocea de scapete a căpitanului, din stânga președintelui.

- Da’ ce știți dumneavoastră în ce împrejurări am scris eu! M-au chinuit ca pe hoȧii de cai!

Președintele s-a făcut însă că nu aude și i-a ordonat grefierului să treacă la identificare. După ce și-a înșiruit toate datele civile, nea Fănică le-a zis-o de la obraz:

- Scrieȧi acolo că sunt veteran de război, din cel al Întregirii Neamului Românesc. Mâna asta mi-a fost schilodită în august 1917, la asaltul Cotei 101 și am fost și în 1941 peste bolșevici.

- Bine, bine a mormăit președintele, să trecem peste amintiri. Acuzat Hălălău, ai condus o secȧie a organizaȧiei generalului Carlaonț?

- N-am condus pe nimeni, domnule colonel, ăsta este adevărul care trebuie să iasă la iveală în această ședinȧ. Pe mine nu mă judecaȧi pentru ceea ce scrie în dosarul ăsta, ci fiindcă am făcut

parte din completul care a judecat-o pe Ana Pauker și pe bolșevicii ei la Craiova în 1934. Pentru asta mă veți băga în temniță.

- Nu, te înșeli dumneata, eu te judec și te voi condamna pentru ceea ce ai declarat în acest dosar, și nu pentru alte acuzații. Ce-ai făcut dumneata atunci cu tovarășii noștri, în acel proces din orașul Craiova vei răspunde poate altădată. Răspunde ce relații ai avut cu generalul Carlaonț!

- Relații normale, de la un inferior la superior. Ne cunoaștem de zeci de ani și amicitia, dacă pot să spun așa, cu considerația pe care o am față de Domnia Sa, se datorează nu faptului că am fi amândoi artileriști și olteni ci, cred eu, aceleia că, în diferite împrejurări, am dovedit și am plătit prețul pe care îl cere patria, atunci când ajunge la nevoie.

Se așternuse liniște în sală. Colonelul, în tunică kaki, fără grad, cu mâna stângă subrezită de o schijă ce-i smulsese câteva degete, părea și era, în fond, un erou.

- Să lăsăm cuvintele mari pe care le-ai spus dumneata elevilor ofițeri cândva și le-ai otrăvit sufletul cu patria și Regele. Recunoști că ai uneltit împotriva clasei muncitoare și a regimului Republicii noastre Populare?

- Dacă uneltire se numește faptul că am condamnat preluarea puterii de către Partidul Comunist în 6 martie 1945, falsificarea alegerilor din 1946 și, mai ales, detronarea Regelui, puteți, într-adevăr, să mă faceți uneltitor, ba chiar și trădător, adăugă colonelul cu aplomb. Pe mine mă onorează deopotrivă cu faptele pe care le-am săvârșit pe front. Pentru ele, da, mă puteți condamna, fiindcă niciodată și nimeni nu-mi va smulge măcar un cuvânt prin care să mă îngrop de viu, abandonându-mi convingerile de-o viață și credința mea în Dumnezeu.

- Regreți ce-ai făcut, colonele? l-a întrebat magistratul cu o mină plictisită.

- N-am ce să regret, domnule președinte, nu pot la bătrânețe să-mi calc peste principii, ca un oștean care-și frânge spada de teamă să nu se taie în ea.

Între timp, grefierul alcătuiuse o minută pe care colonelul o citea acum în fugă. L-am auzit mormăind.

- Nu prea e nimic din ce am declarat eu aici.

A iscălit și s-a așezat lângă mine.

Cel care și-a făcut apariția în sală după strigarea aprozilor, încadrat de doi civili – securiști, bineînțeles - era colonelul Petre Grigorescu. Era îmbrăcat cu unul dintre costumele sale bine croite dintr-o stofă subțire, cu o cămașă asortată căreia îi lipsea, din păcate, cravata. I-am prins căutătura, cum se spune în Oltenia, și părea evident că Petre Grigorescu nu putea face nici un efort în a-și disimula nu numai disprețul față de cei care-l judecau, dar și mirarea că a ajuns să fie în mijlocul unor oameni de strânsură, golani de pripas, așa după cum colonelul îi caracteriza adesea.

Nu știu cât s-o fi impus Petre Grigorescu din primul moment magistratului comunist, dar după procedura de identificare l-am auzit pe Gheorghicescu adresându-se pentru prima oară cu „dumneavoastră”. O fi fost informat completul de comportamentul colonelului Grigorescu în timpul anchetei!

- Recunoașteți faptele care vă fac vinovat în fața poporului român și a clasei muncitoare?

Întrebare stereotipă, tâmpă și ușor de manevrat.

Colonelul prinse mingea din zbor, o răsuci și o aruncă repede pe terenul adversarului. Se mișcă de pe un picior pe altul.

- De la început cred că onorata instanță comite o greșeală: despărțiți poporul român de muncitorime, pe care dumneavoastră

o numiți clasă. Toți, într-un fel sau altul, aparținători acestui popor, au fost muncitori „cu brațul și cu mintea”, după o expresie marxistă sau cu arma, în apărarea națiunii. Împotriva cui am luptat eu dacă am fost prezent în momentele grele la datoria mea de ostaș al acestui popor? N-am fost nici dezertor și nici nu m-am ascuns de teamă în fundul tranșeului.

- Nu vă pierdeți în amănunte, acuzat Grigorescu. Eu vă-ntreb dacă recunoașteți că ați luptat împotriva orânduirii instalate după 6 martie 1945.

- Dacă așa stau lucrurile și nu mai facem aluzia la țară și popor sunt bucuros să vă spun că am făcut tot ce mi-a dictat onoarea mea ca ofițer al Armatei Regale Române, să opresc străinii de neam sau vânzătorii de țară să terfelească trecutul nostru.

- Deci recunoașteți că ați luptat împotriva muncitorilor!

- Dacă îi identificați pe ultimii cu cei pe care i-am pomenit eu înainte, vă răspund că „da”!

- Și recunoașteți și ce ați scris?

- Evident.

- Ați putea să ne completați depozitia cu recunoașterea generalului Iancu Carlaonț ca șef al organizației?

- Nu, ba chiar de două ori nu sau de nesfârșite ori, nu! O dată, că generalul nu ne-a fost șef și, în al doilea rând, că nu a comandat o organizație care, de altfel nici nu a existat.

Gheorghicescu părea neplăcut surprins și, răsfoind dosarul lui Grigorescu, adăugă:

- N-ați scris dumneavoastră că ați participat la niște discuții cu Ștefan Hălălău și studentul Radu Ciuceanu?

- Am scris și confirm. Dar una este a discuta la o cafea faptul că nu ești de acord cu un regim impus de vecinii noștri de la Răsărit

și alta e să te organizezi în vederea unor lupte. Or, acest lucru nu l-am confirmat sau, cel puțin, adăugă colonelul, nu l-am scris eu!

Magistratul adăugă după ce se consultă cu cei doi asesori.

- În concluzie, spuse apăsător, nu recunoașteți declarațiile. Da sau ba?

Colonelul îi replică imediat.

- Dacă sunt cele pe care le-am iscălit eu, da!

Gheorghicescu avu o ușoară ezitare, dar spuse încet un „mulțumesc”.

Colonelul merse la grefier, iscăli și se așează liniștit lângă noi. Părea că îi lipsește țigara pe care urma să o aprindă în liniște și tihnă.

Eram curios să văd cine urma după cei doi colonei. Cu experiența căpătată în cele două zile de proces și o substituie în logica lui Vasilescu, eram mai mult ca sigur că, după cele două apariții de personaje din Statul-Major al generalului, urma să fie chemat în instanță cineva care își avea menirea plutonierului Isailă. Cineva trebuia să infirme spusele primilor doi și să confirme rechizitoriul Tribunalului Militar.

Când maiorul Dimitriu a fost introdus în sala de judecată, pășind drept, ostășește, Gheorghicescu s-a pomenit solicitat din stânga și din dreapta pentru a da relații asupra figurii insolite a acestui ofițer de Cavalerie. Ce și-au spus *sotto voce* nu a ajuns până la noi, dar întrebarea colonelului președinte a sunat punctual și autoritar:

- Cum te numești?

Maiorul era în acea zi într-o pasă proastă, așa încât a preferat să-și manifeste disprețul, pe față, chiar de la început. Sigur că slăbise mult, dar statura-i mică îi folosise, și pierderea în greutate părea mai puțin vizibilă decât la general, la profesorul Paulian sau

la colonelul Grigorescu. În timp ce Lucian Dimitriu își plimba privirea, cu o vădită indiferență, pe deasupra completului, Gheorghicescu îl mai întrebă, iarăși, dar de data aceasta pe un ton neutru:

- Sunt maiorul Lucian Dimitriu din Armata Regală Română.

Referirea la apartenența unei alte armate îl posomorî pe președinte.

- Bine, bine, asta a fost cândva.

Și mai mult pentru sine, adăugă: „Și nu va mai fi niciodată”.

- Să ne spui dumneata din cine a fost formată organizația subversivă a dumneavoastră, ce sarcini s-au dat în mod special, locotenentului Țolescu Tiberiu?

Luc, ca și cum ar fi depănat o poveste, i-a pomenit pe toți care evident erau deja arestați și figurau în actul de acuzare. Mai greu i-a fost să justifice întâlnirea cu generalul Carlaonț, dar cum adevărul este cea mai bună minciună, senin și fără să se tulbure câtuși de puțin, după ce declarase că organizația pe care Securitatea îl acuza că a constituit-o nu a fost, în fond, decât o asociație sportivă de gimnastică, maiorul nostru a arătat că la suszisa întâlnire „conspirativă” a refuzat categoric orice colaborare, considerând că pe harta Europei granițele sunt deja trasate și că bolșevicii noștri - iar s-a întunecat la față președintele - vor păstra în țară Armata Roșie „eliberatoare” până vor ajunge de-a binelea și în realitate stăpâni pe situație.

- Bun! Vă credem, dar v-ați dus să-i denunțați pe Ciuceanu și Carlaonț? Dacă ați fi făcut gestul acesta, nu ați mai fi fost umilit în boxa în care vă aflați acum.

La auzul acestor spuse, Dimitriu, de parcă i s-ar fi turnat smolă topită pe cap, a măsurat cu privirile completul:

- Cum vă puteţi imagina, domnule magistrat, că un ofiţer superior, crescut în principiile de onoare ale fostei armate, ar fi putut să-şi trădeze superiorii şi camarazii de suferinţă?

Cu siguranţă că Luc se ambalase, ca orice cavalerist care se lasă purtat la vale de bidiviul său.

- În al doilea rând, domnilor judecători - continuă fără a mai arunca vreo privire preşedintelui - precizez că, declarându-mă net împotriva oricărei acţiuni armate antisovietice şi anticomuniste, nu i-am declarat domnului general Carlaonţ că, totuşi, aş împărtăşi convingeri procomuniste.

Pe loc, după aceste spuse, i-am şi dat maiorului Dimitriu, în gând, vreo cinci-şase ani de temniţă grea.

- Pe cine a arătat Radu Ciuceanu ca şef al organizaţiei când l-aţi întrebat aceasta?

- Mi s-a mai pus aceeaşi întrebare, care conţine o mare doză de neverosimil. Eu am avut o singură întâlnire cu generalul Carlaonţ şi tot numai una cu Radu Ciuceanu. Cum vă imaginaţi, deci, că aş fi fost atât de naiv să-i cer acestuia din urmă să-mi spună, dintru început, numele şefului Organizaţiei? Pe câte ştiţi şi dumneavoastră, există legi nescrise ale conspiraţiei şi nimeni nu divulgă mai ales numele celor care conduc. Este o aberaţie să presupunem în alt fel.

- Ce discuţii aţi purtat cu colonelul Hălălău şi unde l-aţi cunoscut?

- Nu mai reţin unde l-am întâlnit prima oară, dar şi în discuţia cu dânsul m-am arătat la fel de rezervat şi nu mi s-a făcut de către domnia sa nici o propunere de colaborare în vederea unei acţiuni subversive.

Magistraţii se arătau total nemulţumiţi.

- Cum adică? Nici măcar o aluzie?

- Nici una, domnule colonel, deoarece eroul din Primul Război Mondial, colonelul Hălălău, are o minte ascuțită și evident că a tras concluziile de rigoare, după ce i-am declarat răspicat că rușii vor mai rămâne în România, cel puțin zece ani.

Vădit enervat, Gheorghicescu întreabă:

- În general care a fost atitudinea dumneavoastră, deci a întregii organizații de sub comanda dumneavoastră, referitor la fuziunea cu organizația lui Carlaonț-Ciuceanu?

Lucian parcă își înfige picioarele în pământ, ca un călăreț în scările șei și răspunde sentențios:

- Onorată instanță, așa-zisa organizație a mea s-a născut în capetele înfierbântate ale unor oameni, ale celor care și-au înmulțit stelele pe umăr pe urma suferințelor noastre, ale unor oameni care nu au făcut decât să comenteze, ca milioane de români, evenimente precum condamnarea lui Iosif Broz Tito sau criza Berlinului. M-ați găsit cu vreo armă, pe mine sau pe prietenii mei? Ați găsit vreun manifest în care să ne arătăm nemulțumirea și protestul? Nu aveți nici o dovadă care să ateste ceea ce numiți dumneavoastră acte preparatorii.

Lucian învățase bine lecția de la avocatul Paulian și s-a comportat ca atare.

Nu m-am mirat când, după maiorul Dimitriu, a fost introdus locotenentul Tiberiu Țolescu (Tibi, după cum îi spuneam noi).

Colonelul președinte a pornit la atac frontal:

- Să mărturisească acuzatul care era scopul organizației condusă de maiorul Dimitriu.

Țolescu, originar din comuna Cârcea, care împreună cu o alta, Leu, din județul Dolj, erau fruntașe în lista celor mai vestite vetre sătești ale hoților de cai, își luase o față de eremit ispitit de diavol.

- Domnule prezident, cu toată deferența pe care o am față de onoratul complet și, în special, față de dumneavoastră, mă simt obligat să precizez că lucrurile se prezintă altfel și sunteți indus în eroare de cei care ne-au adus aici și ne-au făcut autori și părtași ai unor fapte de care noi suntem complet străini.

Maiorul cu părul vâlvoi interveni cu glas ironic:

- Acuzat Țolescu Tiberiu și fost locotenent în armata burghezo-moșierească, crezi că ești adus aici ca să fii decorat?

Tibi lăsa să zboare pe lângă el săgeata aprinsă a maiorului și rosti tăragănat, păstrând aceeași mină de victimă inocentă.

- Sunt acuzat, domnule președinte, de o faptă gravă pe care eu nu am comis-o. E ca și cum aș fi ucis pe cineva pe care eu, însă, nu l-am cunoscut și, ceea ce este și mai grav, nu mi se specifică arma crimei și nici dacă eu sunt cel care a folosit-o.

- Lasă, lasă, Țolescule - interveni Gheorghiescu enervat.

- Ba nu las, domnule președinte, fiindcă dacă vă las, mă pomenesc cu câțiva ani de pușcărie pe care nu-i merit. Iar pe de altă parte, dumneavoastră înșivă vă depărtați de adevărul pe care chiar și un tribunal al clasei muncitoare nu-l poate ignora.

În gând, l-am firitisit pe Tibi pentru dibăcia și îndrăzneala lui.

Colonelul, însă, își continuă drumul spre țință:

- Recunoști că ai făcut parte dintr-o organizație subversivă condusă de maiorul deblocat Dimitriu Lucian?

Țolescu iar intră în pielea vulpii la cotețul cu găini.

- Păi, domnule colonel, o organizație, și încă una subversivă, are și ea caracteristicile ei, iar faptul că ne întâlnim pe strada Unirii sau la mine acasă, în comuna Cârcea, și băteam din gură la un pahar de vorbă sau la o țuică de prună, discutând despre evenimentele politice din țară și din străinătate în văzul lumii, fără să ne ascundem de cineva, nu pot fi numite discuții dușmănoase și

cu atât mai puțin acte preparatorii ale unei organizații contrarevoluționare. Pe urmă, dacă îmi dați voie să mă exprim, unde s-a mai pomenit o atare organizație, făcută, *nota bene*, de militari, nu de călugări, să nu adune și să nu aibă, dacă nu un arsenal, măcar câteva zeci de arme eficiente, fiindcă una din două: ori ne declarați organizație militară sau paramilitară, cu tot dichisul ei, potrivit Codului Penal: adunări conspirative, parole de recunoaștere, comandă militară și armament corespunzător în vederea răsturnării ordinii sociale existente; ori ne recunoașteți drept o grupare cu membri uniți de același trecut profesional, fără intenții, dorințe sau manifestări care să pună în pericol existența noului regim instituit în țară.

Afirmațiile lui Tibi îl puseseră pe Gheorghicescu în încurcătură. Maiorul Șendrea îl salvă pe loc.

- Cum de ai curajul, acuzat Țolescu, să negi ceea ce ai declarat și subscris?

- Domnule maior, ce am scris n-am scris eu, ci suferințele mele, palmele și pumnii, bătaile la tălpi, îndurate de mine și de camarazii mei.

Colonelul sări peste justificările „banditului” din fața sa:

- Ce-ai declarat este bun scris - și cu gest imperativ îl expedie în țarcul nostru.

Următorul interogant a fost locotenentul Constantin Grădinaru și președintele l-a luat repede, vădit supărat de eșecul precedent:

- Ce legătură ai avut cu maiorul Dimitriu? Răspunde scurt și la obiect, fără excurs în biografia dumatilă.

Grădinaru părea calm și a vorbit, după cum i se recomandase, scurt și la obiect.

- Pe maiorul Dimitriu l-am cunoscut în vara anului 1947, la strand, prin elevul Becheraș. Din cauza zvonurilor care circulau

precum că ofițerii deblocați vor fi arestați, împreună cu maiorul Dimitriu, colonelul Drăgotescu și maiorul Georgescu am hotărât să ne refugiem în munți, pentru a nu fi arestați.

- Ce activitate a avut Becheraș?

- Domnule președinte, elevul Becheraș i-a solicitat maiorului Dimitriu noțiuni cu caracter sportiv, cu care ocazie eu i-am spus maiorului Dimitriu că nu ne putem retrage în munți întrucât nu avem bani și nici nu cunoaștem locurile, dar că mai bine ar fi să rămânem ascunși în oraș, iar Becheraș să ne aducă de mâncare.

Prezidentul păru blocat pentru moment, se uită mai întâi mirat la locotenentul Grădinaru, înalt cât un mal; pe urmă, prudent, îl întreabă cu voce scăzută:

- Acuzat Grădinaru, când ai fost pe front, ai suferit vreun traumatism care să-ți fi lăsat sechele?

Gheorghicescu părea să justifice răspunsurile puerile prin existența unui grav accident suferit anterior.

Grădinaru, ca și când ar fi stat în fața plutonului său, rămăsese pironit, în așteptarea altor întrebări, care însă nu au mai venit, deoarece colonelului, poate că pentru o clipită, i-a trecut prin minte eventualitatea ca învinuitul să fi suferit amnezii în urma unor îndelungate și, bineînțeles, violente anchete.

Locul în boxă l-a luat apoi Nica Mihalache, țăran plugar din comuna Cârcea. Pesemne că învățase bine lecția de la Vasilescu, căci nici nu a așteptat să fie interogată pe loc s-a și pronunțat:

- Domnule președinte, mențin întrutotul declarația dată la primele cercetări. Eu sunt țăran sărac și partidul mi-a deschis acum ochii.

- Bine, bine, lasă astea - făcu Gheorghicescu concesiv. Ce ți-a spus locotenentul Țolescu despre maiorul Dimitriu?

- Domnule președinte, vă jur că domnule locotenent Țolescu nu mi-a vorbit niciodată de domnul maior Dimitriu. Aceeași situație declar și pentru domnul Gulie. Domnul Țolescu era interesat numai de situația lui, să nu fie arestat, cum se auzea că s-ar întâmpla cu ofițerii scoși din armată.

Gheorghicescu stătea în cumpănă. Ar fi dorit, vizibil, să capete un răspuns ferm, acuzator.

- Ai declarat că ai avut o grupă în satul dumitale.
- Așa este, domnule președinte, am avut o grupă care nu l-a cunoscut decât pe domnul Țolescu.
- Bine, atunci ne-am înțeles - conchise colonelul.

La rând urmă un alt țăran, Pătruțoiu Ioan, tot din Cârcea, pe care nici măcar nu îl reținusem cât de cât ca făcând parte din lotul nostru. Hotărât lucru, Vasilescu avea priză la țărani, căci și acesta se grăbi să spună că își recunoaște declarația, cu remarca însă că Tibi (Țolescu) nu le-a spus niciodată că vor trece la o acțiune organizată împotriva regimului muncitoresc și nici că - ceea ce supără vădit completul - întâlnirile lor erau absolut întâmplătoare.

În ultimele înfățișări-interogatoriu, înainte de prânz, au răspuns: Gulie Marin, Toma Constantin, Dima Constantin și Țolescu Traian, fratele lui Tibi, cu toții recunoscând, ca unul, că doar au discutat despre eventualitatea retragerii în orașe sau munți, unde urmau să aștepte desfășurarea evenimentelor.

Înainte de a ne ridica în picioare, la ieșirea completului pentru pauza de masă, nu mi-am putut stăpâni privirile admirative adresate maiorului Lucian Dimitriu. Își vărsase focul pe pretenșii judecătorești, mărindu-și conștient pedeapsa, dar salvându-și oamenii.

- Bravo, Luc, i-ai învățat bine!

10

ZIUA A DOUA - DUPĂ AMIAZĂ

În ziua a doua au curs din nou pachetele de acasă, dar nu am mai avut posibilitatea să vorbim cu ai noștri. Când am revenit în sală, i-am văzut pe toți, strânși într-un colț, de unde ne priveau cu duioșie nedisimulată. Pauza fusese scurtă, deoarece aveam impresia că în după amiaza aceea urmau să se încheie interogatoriile noastre. Se încălzise iarăși marea încăpere și, deși geamurile erau deschise, domnea o căldură tropicală.

Unul după altul, membrii completului își reluau locul, ca mărgelele pe ață. Primul chemat în boxă a fost cel pentru care nu mă temeam deloc că s-ar putea pierde și despre care aflasem că are un dosar de nevinovăție beton. Era colonelul de Stat Major Sorin Nicolaescu. Câte n-ar fi putut să mărturisească cel pe care, de câteva ori, îl adusesem fie în casa colonelului Hălălău, fie chiar la generalul Carlaonț, adică la casa surorii acestuia, din strada Nicolae Bălcescu.

Colonelul, însă, nici nu voia să-și aducă aminte de nimic și nimeni nu se găsisese să-l denunțe. Nea Sorin, cum îi spuneam, imperturbabil, i-a tăiat-o scurt prezidentului magistrat.

- Recunosc și-mi mențin cele declarate în timpul instrucției. Nu am nimic de adăugat, nici de retractat.

Șendrea maiorul roșcat, încearcă să-l atâțe:

- De ce nu v-ați raliat acestor tineri? Sau, dacă nu, dacă îi dezaprobați, de ce nu i-ați denunțat?

Colonelul nostru își înmuie limba în dispreț și i-o întoarse maiorului:

- Unde ați pomenit dumneavoastră, în ce țară și în ce familie, ca un unchi să-și denunțe și să-și vâre nepotul în temniță sau, la fel de degradant, un ofițer superior să-l trădeze pe un elev de școală militară?

Se așternu un minut de tăcere și nimeni din complet nu catadicsi să-l dezaprobe pe nea Sorin.

Șirul militarilor acuzați a fost întrerupt, în mod cu totul surprinzător, de aducerea în boxă a aceluia care credeam că va face parte din plutonul celor grei de la sfârșitul procesului, starețul Mănăstirii Tismana, părintele Gherasim Iscu.

Fără îndoială că pentru cei care nu-l cunoscuseră mai înainte pe egumen, prezența sa putea fi considerată un accident, iar el o veritabilă victimă. Firav, cu ochii săi senini și de un albastru marin, cu pletele negre, părintele părea o ființă eterată, departe de orice afirmare a unei rezistențe organizate, și cu atât mai puțin armată. Eu însă îl cunoscusem bine pe acest duhovnic, cu trup de ceață parcă. Dincolo de aparențe, Gherasim Iscu era un luptător, și încă unul veritabil. Sub rasa-i modestă se ascundea modelul de călugăr combatant, cel care, atunci când părasea altarul, trecea cu ușurință în tranșee.

Fusesem de două ori la Tismana, debutul fiind în luna octombrie 1947, când ne primise în mănăstire, pe mine și pe Paul Vlădescu, noaptea târziu, ospătându-ne nu numai cu de-ale gurii, dar și încurajându-ne și, totodată, asigurându-ne că drumul nostru este cel drept, cinstit și că Biserica Ortodoxă are de ales între a pieri

în rușine și a alege calea împotrivirii față de Antichrist. Îmi era greu acum să refac imaginea starețului Iscu, pe care orice Cruciadă împotriva cotropirii Locurilor Sfinte și l-ar fi apropiat.

Primele întrebări au curs cazon și se părea că starețul colaborează cu instanța, recunoscându-și fără tăgadă declarațiile din timpul anchetei.

Gheorghicescu schimbă tonul:

- Avere ai, părințele?

Nu știu dacă starețul Gherasim Iscu a dat imperceptibil din cap, dar întrebarea era neroadă și președintele magistrat trebuia să știe, de pe vremea când era elev, că în monahism - cel puțin în Ortodoxie - călugării nu au voie să posede avere.

Gheorghicescu continuă interogatoriul și nu întâmplător pusesese anterior întrebarea stupidă.

- Dar cărțile și broșurile ale cui erau, părințele? Ale clasei muncitoare sau ale tale?

Răspunsul veni tăios ca o lamă de Damasc.

- Și pentru clasa muncitoare, domnule președinte, fiindcă și ei, muncitorii, sunt tot fii ai lui Dumnezeu, și soarele le mângâie creștetul așa cum ne luminează pe noi toți.

- Lasă, lasă poveștile, sări maiorul, concentrează-te pe întrebările care ți s-au pus. Cine ți-a adus cărțile și cu ce intenție?

Gherasim, înainte de a le da răspunsul, i-a privit de la stânga la dreapta, începând cu mutra de precupeț oltean a grefierului. A trecut ușor peste căpitănașii de figurație, s-a oprit preț de câteva minute pe maiorul care-i pusesese întrebarea și a zăbovit insistent pe Gheorghicescu, ca în cele din urmă să-l fixeze stăruitor pe maiorul Pârvu.

- Onorat prezidiu, cărțile sunt ca și banii, după cum a mărturisit cronicarul, trebuie să circule, dacă eu le-am zăvorât într-

o peșteră înseamnă că am considerat că ele ar putea fi periculoase atât pentru cei care le citesc, cât și pentru cei care le dețin. Volumele pe care le-am primit eu, în aprilie 1944, trimise de către Președinția Consiliului de Miniștri, reprezentau punctul de vedere al României în situația în care cel de-Al Treilea Reich avea să câștige războiul. Ele cuprindeau, documentat, pretențiile României asupra unor teritorii naționale. Destinul a fost altul și, mulțumim lui Dumnezeu că acea treime din Ardeal, furată în 1940, a venit îndărăt. Pentru acest aspect puteam să distrug cele 450 de cărți-albume scrise de cei mai buni istorici ai noștri, dar mai era ceva care m-a oprit să fac acest gest funest: România, la încheierea unui tratat cu Germania, ar fi ridicat pretenții legitime și asupra celeilalte provincii pe care am pierdut-o din jocul Marilor Puteri: Basarabia.

Pe loc am auzit niște mormăieli, din fundul sălii, și le-am urmărit siajul: proveneau de la tinerii securiști care umpleau sala de ședință.

- Uite popa, cum ne batjocorește, cum ne dă cu flit! Ține-ți gura, bă, că aici nu ești la mănăstire! Te-ai găsit tocmai tu, banditul, să te iei de Armata Roșie eliberatoare!

Dar părintele Gherasim parcă își picurase ceară în urechi.

- Mai mult decât atât, vă pot spune că acest volum și cei care l-au gândit și executat vor reprezenta pentru noi o mândrie națională, deoarece, popoarele mici își apără existența nu numai cu armele, dar și cu spiritul.

Grohăiturile din spate încetaseră; în sală domni, câteva minute, o tăcere absolută.

- Acuzat Iscu Gherasim, continuă insidios Gheorghicescu, dar pe lângă cărțile acestea, despre care spui că sunt de valoare

istorică, au mai fost și niscaiva cărți legionare. De ele ce ne poți spune?

- Domnule președinte, cărțile *Cranii de lemn* și *Transnistria Creștină* le-am cumpărat în toamna lui 1942, când am fost trimis în Transnistria. Eu nu le-am ascuns, și cred că după arestarea mea au fost duse în peșteră de către fostul legionar Gherasim Caraivan, cu care aveam legături și cunoștea existența acestora.

- Hai să fie și un lup mâncat de oaie, mârâi președintele colonel. Dar ia spune, cu mâna pe inimă, dacă o ai, de unde ai dumneata, șuieră Gheorghicescu ca o viperă înainte să muște, cum au ajuns netam-nesam la dumneata o ditai mitră de mitropolit plină de pietre prețioase și o cruce de argint? Astea de către cine ți-au fost făcute cadou și cum ai reușit să ți le însușești?

Gherasim făcu o pauză și i se adresă procurorului:

- Nu vă puteți imagina ce a însemnat pentru noi, preoți și monahi, acțiunea de încreștinare, după 20 de ani, a teritoriului între Nistru și Bug. Am stat acolo un an și jumătate, în comuna Pasatei I, unde am ridicat două biserici și am refăcut trei cimitire. Tot aici, și nu ca să mi se recompenseze râvna, am primit în dar, în 1944, când am plecat, mai multe odoare de proveniență rusească, salvate de către populația pravoslavnică. Am avut prilejul, tot atunci, să dezgropăm un șanț unde erau îngropați călugării...

Monologul lui Gherasim îl scoase din fire pe magistrat.

- Ți-a spus tovarășul maior să te rezumi la răspunsuri concise și nu la evocări romanțioase. Ultima întrebare: ai făcut sau nu parte din organizația generalului Carlaonț?

Răspunsul veni prompt:

- Nu, domnule colonel, fiindcă nu am știut de ea. Le-am considerat niște copilării, pe care duhovnicul trebuie să le asculte și să le ierte.

Gheorghicescu nu-și mai scoase capul din dosar și făcu semn să fie introdus alt acuzat.

Părintele Iscu, omul care primise armament la Tismana și care realizase o întreagă rețea informativă, de la Mănăstirea Stânișoara și până la schitul Lainici, se comportase admirabil. Știa prea bine, însă, că va plăti scump, cu ani mulți de temniță, dacă nu chiar cu viața, curajul de a se fi împotrivit ocupantului Antichrist.

În fundul sălii am văzut, pe partea dreaptă, ochii scăpărători de mânie ai maiorului Vasilescu.

Următorul a fost un alt personaj pe care nu-l prea cunoșteam: Cătuneanu Mihai, subinginer C.F.R., cam la 40 de ani și care ar fi făcut parte nemijlocit din organizația Căraușu. Nu auzisem de el și curiozitatea mea era tensionată ca un arc.

- De unde ai primit și în ce loc ai predat lui Marin Popescu lista cu principalii conducători ai organizațiilor de masă din Craiova?

Interogatoriul a luat sfârșit tot atât de brusc pe cât începuse, nu înainte, însă, ca, de data asta, procurorul să intervină, după ce i-a cerut voie președintelui:

- Răspunde dumneata, când ți-a propus Marin Popescu să montezi un aparat de radio emisie-recepție, care a fost atitudinea dumitale?

Și, consultând dosarul, a mai adăugat:

- Ți-a mai cerut, potrivit declarațiilor dumitale, să faci rost și de ceva pistoale. Așa-i?

- Da, da, așa a fost, domnule procuror, uitasem - continuă Cătuneanu cu un ton angelic, dar catastrofal pentru noi. Unde ați pomenit dumneavoastră nuntă fără lăutari? Sau urs viu fără blană? Regretul meu este, însă, că nu am reușit, la timpul potrivit, să fac aparatul solicitat. Cât despre arme, domnule procuror - continuă

Cătuneanu, cu o privire șmecheră de cobilițar hârșit - m-au bătut degeaba și crunt și de mai multe ori. Uitați-l în sală pe unul din ei.

Și îl arătă cu degetul pe locotenentul Oancă.

- Și el și Ionescu 22 și alții încă. Și tot degeaba. Care-i prostul să declare că are arme?!

Gheorghicescu, excedat, căzu imediat în capcana întinsă:

- Cătuneanu, ai avut sau nu ai avut arme și în ce scop le-ai ascuns?

- Deh, domnule președinte, păcatele mele! Ce aș fi putut face cu câteva pistoale amărâte? Înțeleg să fi negociat de la ruși o katiușă, o bazukă, așa mai zic și eu, căci le vindeau pe nimic. Nu pe bani, pe băutură. Dar la ce mi-ar fi trebuit mie niște „balalăici”? Alea nu-s arme.

- Dar steagul roșu muncitoresc de pe depoul C.F.R., ia spune-mi, cine l-a dat jos?

- Eu!, sări ca ars Cătuneanu. Și am pus în loc tricolorul! Am făcut rău?

Toți am început să râdem pe înfundate.

- Domnule președinte, eu nu am avut nimic cu muncitorii, doar și eu sunt muncitor ceferist, dar am avut de ales.

Președintele nu reușea să stăvilească perorația dezlănțuită a lui Cătuneanu. Renunță la alte întrebări și îl trimise în țarc, lângă noi.

Locul în boxă i-a fost luat de Dondoe Marin, student la Politehnică, recrutat de Paul Vlădescu.

Marinică era colțos din fire, așa încât i-a fost la îndemână să intre în coliziune cu președintele completului.

- Acuzat Dondoiu Marin...

- Pardon, domnule președinte, numele meu corect este Dondoe și dacă veți urmări și condamna pe unul Dondoiu pentru

faptele mele, vă veți înșela. Va fi o eroare judiciară prin substituție de persoană.

- Care este starea dumatăle socială?

Era pentru prima oară când Gheorghicescu cerea public să i se precizeze sorgintea.

- Sunt fiu de moșier, exploatator, cum spuneți dumneavoastră, chiabur cu 40 de hectare. Ce să ne mai ascundem după deget?!

- Cine te-a recrutat în organizație?

- Păi, Paul Vlădescu. Dar vă înșelați, domnilor judecători, când vorbiți despre o organizație. O fi fost, dar eu nu am aderat la așa ceva. Și nu o să mă siliți pe mine acum să mărturisesc aici, la tribunal, fapte pe care nu le-am comis.

- Dar ai iscălit declarația, nu-i așa?

- Am iscălit, că n-am avut încotro. Și dumneavoastră, dacă ați fi fost în locul meu, ați fi iscălit. Și oricare din cei care se găsesc în această sală.

Gheorghicescu din nou îi făcu semn grefierului să nu noteze.

- Mă acuzați că am luat parte la ședințe. Astea sunt curate aiureli. N-am luat parte la nici o ședință. Dacă s-a vorbit împotriva regimului comunist, este ceva firesc. Cine ne poate garanta nouă acum, celor din boxă, sinceritatea și mai ales fidelitatea celor care ne judecă acum, membri ai P.M.R.?

„Bravo, Marinică, le dai bine peste bot tovarășeilor” - i-am zis în gând, admirativ.

- Ești insolent, acuzat, și vei plăti pentru asta - zise președintele și-l trimise în ȋarcul nostru.

Dondoe, ca un cocoș, la cei 23 de ani ai săi, a luat loc lângă noi, cu vădită ușurare.

- Le-am zis-o!

După un intermezzo cu Cristinel Vasilescu, de altfel membru fondator al organizației noastre, chiar înaintea lui Sergiu Mandinescu, urma o piesă grea, menită să ne înfunde definitiv și irevocabil: Marin Popescu.

- Ce-ai fost înainte, acuzat Popescu?
- Comisar de Poliție, domnule președinte.
- Ai lucrat și la Siguranță?
- Desigur, cu inspectorul Dănescu.
- De la cine primeai notele informative de la Siguranță și ce făceai cu ele? I le dădeai lui Paulian sau doctorului Căraușu?
- De multe ori i le predam doctorului Căraușu. Era în funcție de gravitatea lor. Cele mai importante ajungeau, prin mine, la domnul colonel Căraușu, iar cele minore, la profesorul Paulian.
- Când erai dumneata ascuns, cine îți aducea notele?
- Nu-mi mai aduc aminte, dar oricum nu le țineam în sertar.
- Dar cu aparatul de radio cum au stat lucrurile?
- Nicicum. Fantezii, domnule președinte, fantezii. Nu am reținut ca cineva să fi pus problema în mod serios și să se fi realizat.
- Ce întrevederi ai avut dumneata cu comandantul organizației, generalul Iancu Carlaonț?
- Dacă dumneavoastră considerați că întâlnirile ocazionale, prin piață sau prin magazine, pot fi numite întrevederi conspirative, atunci recunosc că eu am fost comandantul acestei organizații-fantomă. Pe generalul Carlaonț l-am întâlnit doar în situațiile amintite.
- Toți sunteți nevinovați!, conchise scurt colonelul magistrat, mormăind parcă pentru el: Poate veți fi având pretenția să ne și cerem scuze că v-am arestat.

Dar fața i se luminează la gândul că, în sfârșit, l-a „priponit” pe Popescu, printr-o întrebare-cheie care urmă imediat:

- Ce duceai dumneata de la acuzatul Robu, fost căpitan în Regionala Securității Craiova, la doctorul Cărăușu și profesorul Paulian?

Era întrebarea de care eu mă temeam cel mai mult, pentru că toate le putea nega Nea Marinică, mai puțin radiogramele. Pesemne însă că fostul comisar se aștepta la lovitura sub centură. Cu o voce stăpânită și de un calm invidiabil, Popescu s-a uitat în ochii președintelui și i-a răspuns imperturbabil:

- Să nu amestecăm capetele de acuzare, domnule președinte. Dumneavoastră pretindeți că am făcut parte dintr-o organizație subversivă și contrarevoluționară și tot atât de bine eu pot să afirm că am făcut parte din una de binefacere.

Lui Gheorghicescu îi musti un zâmbet în colțul gurii și-i luciră ochii, împotriva voinței lui.

- Dumneata cunoșteați conținutul notelor informative pe care le transmiteai unuia sau altuia, sau credeai că sunt răvașe de plăcinte pentru Anul Nou?

- Recunosc, domnule președinte, că le știam conținutul și tocmai fiindcă li-l cunoșteam, m-am străduit să-l cunoscă și alții.

- Cu ce intenții? sări maiorul Șendrea.

Aici Popescu pară iscusit lovitura.

- Onorată instanță, trăim vremuri revoluționare și în istorie, totdeauna revoluțiile, pe lângă că și-au devorat proprii conducători, au produs o sumedenie de victime nevinovate. Am știut acest lucru când făptuiam împreună cu Iancu Robu, așa-zisul delict de sustragere de informații care vizau libertatea și poate chiar viața unor oameni deși am convingerea că mulți din cei care s-au împotrivit partidului dumneavoastră și revoluției sale vor ajunge cândva zeloși apărători ai acestuia.

Pledoaria lui Popescu nu putea convinge însă nici pe ultimul elev de la Școala Securității.

- Cu alte cuvinte, acuzat Popescu, recunoști faptele care ți se impută? conchise colonelul Gheorghicescu, care nu mai aștepta răspunsul și-l trimise pe cel interogat în țarc, lângă noi.

Fu introdusă singura femeie din lot: Eugenia Georgescu cu care nu schimbaserăm vreodată nici măcar o silabă. Aflasem, totuși, că fusese pentru un timp, relativ lung, secretara profesorului avocat Mihail Paulian și cumnată, în același timp. În ce împrejurări ajunsese să fie deținută, ignoram cu desăvârșire, cum la fel ignoram și acuzele ce i se aduceau. Femeie cam la 40 de ani, îmbrăcată modest, cu o vădită emoție, își aștepta interogatoriul.

- Ce făceați dumneavoastră cu notele secrete pe care le primeați de la Robu Iancu prin comisarul Popescu Marin?

- Domnule președinte, în fața dumneavoastră susțin cu tărie că nu am știut ce conțineau. În fond au fost două plicuri închise pe care le-am predat destinatarului. Nu cred că este o culpă acest fapt.

- Dar de organizația doctorului Cărașu aveți cunoștință?

- Nu, domnule președinte, în mod categoric nu.

- Ce alți membri mai cunoașteți din organizația subversivă cu caracter terorist a doctorului Cărașu?

- Am fost surprinsă când am auzit că doctorul Cărașu, care era un om blajin, ar fi avut o organizație subversivă și ca atare nu am cunoscut pe nimeni dintr-o asemenea categorie.

Președintele păru mulțumit de depoziția acuzatei și cum cred că nu avea nici o mențiune expresă de la maiorul Vasilescu, în privința ei, o expedie la grefier să-și semneze declarația.

Începusem, odată cu scurgerea timpului și lăsarea serii, să înțeleg tactica magistratului colonel. În fond interogatoriul se axase pe cele patru grupe: prima compusă din tineri prin excelență,

elevi, studenți, a doua, a maiorului Dimitriu, a treia centrată în jurul doctorului Căraușu și ultima, a Comitetului Militar.

Tactica folosită apărea acum cu limpezime; iar prezența mea ca prim interogat ducea inevitabil la concluzia că ultimul chemat în boxă va fi generalul Carlaonț, care urma să fie acuzatul principal și, în consecință, recunoscut drept șeful unei organizații de tip terorist, fapt care ar fi condus indubitabil la condamnări care ar fi dus până la muncă silnică pe viață sau la 25 de ani, dacă, nu cumva se primeau de la București indicații pentru încadrarea conducătorilor în prevederile Legii 16, cu pedeapsa capitală.

Ceea ce ne oferea, totuși, un dram de speranță era faptul că cei doi agenți veniți din Austria, Pascariu Ciprian și Victor Andreievici, a căror prezență și depoziție ar fi agravat nemijlocit încadrarea noastră, fuseseră în mod neașteptat disjunși de pe lista acuzaților.

În regia generală a procesului se mai observa că în eșalonarea și ritmul interogatoriilor, piesele grele erau devansate sau succedate, cum spunea Vasilescu, de plevușca organizației, adică de acei ce credeau ei, securiștii, că s-au rătăcit întâmplător în rândurile noastre. Dar lucrurile nu stăteau deloc așa, întrucât, prin așa-zisa plevușcă se aflau chiar conducători de nuclee anticomuniste armate, cum era cel de la Slatina, acela condus de preotul Stăncescu sau organizația avocatului Licea de la Turnu-Severin.

A urmat un set de tineri cărora le recomandasem să vină îmbrăcați în pantaloni scurți: Popa Alexandru, Gutuescu Adrian, Calotescu Toma, Becheraș Vasile, Popescu Lucian, Ionescu Marcel și care toți s-au ferit ca dracul de tămâie să recunoască apartenența lor la o organizație subversivă și, mai ales, condusă de un general.

Emoții am avut, indiscutabil, când a început interogatoriul colegului meu mai mare de la Colegiul „Carol I”, Ionescu Valeriu Anton.

- Ce i-ai promis lui Vlădescu Paul în legătură cu informațiile pe care urma să ți le predea, și care trebuiau să ajungă la un agent al puterilor imperialiste? Ce ți-a spus Vlădescu despre organizația din care făcea parte?

- Domnule președinte, dumneavoastră trebuie să cunoașteți adevărul și să sancționați minciuna, mai ales când este evidentă. Pentru a transmite niște informații, bănuiesc secrete, unei agenturi occidentale, trebuia *ipso facto* să am legături de reciprocă încredere cu o asemenea agentură, or nu s-a dovedit și nu veți avea prilejul vreodată să dovediți că am avut vreo relație în acest sens. În ceea ce îl privește pe acuzatul Paul Vlădescu, recunosc că ne lega o prietenie, de la Colegiul „Carol I” din Craiova, unde amândoi fuseserăm colegi de clasă. A fost un elev nu doar bun, dar chiar de frunte, al promoției noastre.

- În general, ce știi, acuzat Ionescu, despre organizația generalului Carlaonț?

- Eu, domnule președinte, sincer să fiu, am aflat de așa-zisa organizație, de abia în pușcărie. Cât despre generalul Carlaonț, nu l-am văzut niciodată.

- Treci și semnează ce ai declarat.

A urmat Nelu Săceanu. Înalt, subțiratic, cu o față blândă de adolescent, despre Nelu auzisem multe din gura lui Mandinescu și a lui Paul Vlădescu. Nu insistasem și eram curios să aflu ce i se impută.

- Acuzat Săceanu, ce ți-a spus Paul Vlădescu referitor la organizația subversivă și ce sarcină ți-a dat în legătură cu un oarecare Toma Ionică?

- Recunosc, domnule președinte, că am vorbit împotriva regimului actual, cum de altfel vorbește toată lumea în Craiova, și cred că nu numai, dar nici vorbă de vreo organizație. În anchetă mi s-a pus în cârcă - și Săceanu, pentru a fi cât mai convingător, s-a întors către locul unde își închipuia că ar mai fi locotenentul Oancă - precum că aş fi primit bani de la Vlădescu pentru procurarea unui pistol. De unde aş fi putut eu, care nu am văzut pistoale decât în filme, repet, în filme, să-i fac rost de așa ceva?

- Dar de general nu ți-a spus nimic? întrebă Gheorghicescu, total nemulțumit de mersul interogatoriului. Măcar așa, aluziv, nimic?

- Îmi pare rău, domnule colonel, nimic. De fapt chiar mă bucur, nu-mi pare rău.

- Ce legături ai avut cu Toma Ionică și dacă i-ai scris ceva?

- Nu știu cum s-a ajuns la acest Toma Ionică, dar eu de câte ori l-am întâlnit (cred că de două ori) era beat turtă.

- Bine, bine, asta e părerea dumatăle. Treci și semnează.

După seria celor mai... neglijabili, urmă o piesă de rezistență a procesului: profesorul și avocatul Mihail Paulian. Capturarea sa rămăsese o enigmă pentru mine. Cine vorbise? Cine trădase? Și mai ales cine făcuse legătura între el și organizația doctorului Cărașu?

O defecțiune de linie nu era plauzibilă. Sergiu Mandinescu, maestru în astfel de situații nu avusese de-a face cu fruntașul țărănist, fost deputat ales în alegerile din noiembrie '46, după ce mai fusese o dată parlamentar, în perioada interbelică. Director al Colegiului „Carol I” în timpul guvernării național-țărăniste și - spre uimirea tuturor - director și în perioada conducerii legionare, avusese o prestație remarcabilă, cavalească, față de colegii membri ai masoneriei.

Gheorghicescu îl întreabă *ex abrupto*:

- De când îl cunoști pe doctorul Cărașu și de când ai făcut parte din organizația lui?

Mihail Paulian era un bărbat înalt de peste 1,80 m, care umplea catedra și sufletele elevilor cu acribia profesorului emerit de limbă română, evocând autorii, în special cronicarii, cu o pasiune contagioasă. Avea, însă, și un defect, pe care, în al doilea an de învățământ al meu, l-am detectat cu toții, confirmându-ne observațiile elevilor din anii anteriori: pe Mihail Paulian nimeni nu-l văzuse, nu râzând, dar nici măcar zâmbind. Era botezat „Filip al II-lea”, regele Franței, care răsese numai când auzise de noaptea Sfântului Bartolomeu. Era, totuși, un om de o rară căldură. Întreba pe fiecare, în special pe elevii nevoiași, ce posibilități materiale are și, după caz, îl înscria la internat. Când îl supăram prin neștiință sau comportament, avea o vorbă, considerată de el ca o maximă ocară și sancțiune: „Ascultă, băiete, părinții tăi nu-ți vor spune niciodată, dar eu îți spun în față că ești un neisprăvit”, după care te trimitea la loc în bancă și săptămâni întregi trecea cu ochi indiferenți peste tine.

Ca avocat, Paulian era incisiv și caustic. Nu lua decât procesele în care era sigur de dreptatea cauzei respectivului client. Pledase peste 15 ani la Baroul de Dolj, în zeci de procese, și acum se găsea inculpat și acuzat de fapte grave, penale; dar nu era omul care să-și mărturisească teama, dacă o avea, și nici să-și piardă ținuta verticală.

- Domnule președinte, onorată instanță, mă găsesc în fața unui tribunal care sper să aibă menirea unei drepte judecăți. Indiferent de câte presiuni se vor face asupra dumneavoastră, am convingerea că sentința pe care o veți pronunța va fi în concordie și cu conștiința dumneavoastră.

- Acuzat Paulian Mihail, ți-am pus o întrebare deci răspunde la ea, fără divagații superflue.

Obrajii profesorului se împurpurară puțin, dar se stăpâni și răspunse clar:

- L-am cunoscut pe doctorul Cărăușu cu ani în urmă, nu mai rețin data anume. Era un biolog excelent și de câte ori am avut nevoie, și în vara lui 1948, am făcut apel la serviciile dumnealui pentru unele analize. N-am avut confidențe cu domnia sa și nici nu am cunoștință de existența vreunei organizații.

- În ce împrejurări ai primit material informativ confidențial de la acuzatul Popescu Marin?

Paulian stătu o clipă pe gânduri, scrutându-și memoria, oarecum surprins de întrebare:

- Am primit cândva, în vara trecută, două note scrise de fostul meu elev, Popescu, în care mi se anunța că s-au făcut și se vor face arestări în rândurile foștilor membri ai partidelor istorice. Precizez în fața dumneavoastră că nu le-am acordat importanță, întrucât soția mea fusese chemată la Siguranță și rugată să-mi comunice să stăm liniștiți căci nu vom fi, în nici un caz, arestați.

Președintele îi mai întinse o nadă ieftină lui Paulian:

- Dar de generalul Carlaonț ce știi dumneata?

- Ca profesor de 25 de ani în această urbe și fost combatant în Primul Război Mondial, era firesc să știu despre existența domnului general Carlaonț, dar nu am avut niciodată onoarea să-l cunosc personal.

Paulian citi cu atenție minuta grefierului, o semná și se alătură nouă, pe băncile țarcului.

Noaptea năvălise la geamul sălii de judecată și așteptam cu emoție clipa care să aducă finalul celei de a doua zile a procesului nostru. Dar acesta nu se putea încheia fără interogatoriul celui de

care depinde soarta noastră, generalul de Corp de Armată Iancu Carlaonț, dar până la el mai erau încă alții.

Cristian Spulber intră cu pași mărunți în boxă, parcă ar fi intrat într-un confesional ca să-și mărturisească păcatele, își încrucișă mâinile candid, în așteptarea interogatoriului.

- Ce meserie ai dumneata?

- Muncitor. Adică salariat la Regionala C.F.R. Craiova.

- Ce ți-a cerut Sergiu Mandinescu în primăvara și vara anului 1948?

- Domnule președinte, eu am avut mai multe convorbiri cu Sergiu Mandinescu. Am vorbit de toate; chiar, la un moment dat, întrucât el nu avea unde dormi, m-a rugat să-l găzduiesc, dar aveam o situație familială care nu-mi permitea să fac acest lucru.

- Dar de altele nu te-a iscodit? Așa, în legătură cu circulația trenurilor? În special de acelea sovietice?

- Ba da, domnule colonel, de ce să nu recunosc? Dar discuțiile erau în mod general: dacă mai sunt ruși în țară, dacă trenurile lor sunt încărcate cu obiecte furate, dacă se văd mulți cioloveci în vagoane. Nimic concret, cu date legate de R.C.

- Ce-i aia R.C., acuzat?

- Regulator de circulație, cel care dirijează circulația într-o zonă întreagă. Nu i-am dat niciodată nimic scris, dar de fapt nici nu mi-a cerut-o.

- Dar dumneata nu ți-ai dat seama de aceste întrebări sugestive care vizau Armata Roșie?

- Nu, domnule președinte. Vorbeam despre poezie, despre femei, din când în când mergeam să bem câte un vin bun în cârciuma din spatele gării.

- Dar despre armamentul pe care îl au sovieticii nu te-a întrebat nimica?

- Păi, domnule colonel, un tren, când trece cu tancuri, îl vede toată lumea. Oricâte prelate ai pune pe tanc, trompa tot îi iese afară. Și, pe urmă, rușii după câte am văzut eu, nu se ostenesc să-și camufleze transporturile militare. Unele vin, altele trec, cu zecile pe zi, de nu mai înțelegi nimic. Ne mirăm și noi ceferiștii de câtă motorină și cărbune se consumă cu trenurile lor.

Pe urmă făcu o pauză și rosti, ca pentru sine, dar destul de tare ca să se audă în toată sala:

- Adevărul este că, de fapt, tot noi plătim.

Colonelul din nou surzi pe loc la auzul acestor cuvinte și îl privi pe Spulber cu nedisimulată ciudă.

- Pe cine ai mai cunoscut din organizația subversivă?

- Domnule președinte - răspunse târăgănat Spulber - eu nu am auzit de vreo organizație în doi, decât dacă sunt nebuni și-și pot imagina că în spatele lor au mii de prozeiți, ceea ce nu a fost cazul. Eu l-am cunoscut doar pe Sergiu Mandinescu și nu am făcut parte din nici o organizație, nici măcar subversivă.

- Ești obraznic, Spulber și asta o să te coste!

Și îi făcu semn să treacă să semneze.

Urmă Percea Mircea, care fusese ofițer, deblocat în 1948, după ce apucase ultimele zile ale războiului în Cehoslovacia. Nu-l văzusem niciodată, dar mi-l prezentase călduros Sergiu Mandinescu. „Un om de nădejde” mi-a spus el, „tăcut și cu multă trecere în garnizoana Craiova.”

- Cam la ce dată i-ai prezentat lui Mandinescu pe un agent străin din Germania și ce misiune i s-a dat acestuia?

- Onorată instanță, eu i-am făcut cunoștință lui Sergiu Mandinescu cu o mulțime de foști ofițeri, cu zeci, fără exagerare. Dacă printre ei a fost și un agent al unor agenturi străine, nu aveam de unde să știu. Recunosc însă că în luna martie, plimbându-mă cu

un elev de la Școala Militară de Infanterie pe Calea Unirii, acesta, întâlnindu-se cu Mandinescu Sergiu, care era tot militar, mi l-a prezentat. Deci s-o iau de la cap: elevul mi l-a prezentat pe Mandinescu, cu care a avut o discuție cu caracter naționalist. Ulterior l-am vizitat pe Mandinescu la locuința sa, având ca scop schimbul unor cărți de lectură. Altă dată, când am mai fost la el acasă, mi l-a prezentat pe tânărul Adrian Gutuescu, cu care însă nu am avut nici o relație de ordin subversiv.

- Ți-a vorbit despre organizația sa ilegală?

- Mandinescu mi-a vorbit de două organizații de rezistență, domnule președinte. La un moment dat chiar mi-a cerut să fac și eu parte dintr-una. L-am refuzat categoric și i-am spus că nu mă interesează.

- Ti-a cerut ceva Mandinescu?

- Da.

- Ce anume?

- Un plan al Craiovei. Mi-am dat seama, ca fost ofițer de front, de ce are nevoie de acest plan și încă o dată l-am refuzat.

- Bine ai făcut, dar dacă aveai conștiință civică, s-o numesc așa, și bănuiala că face parte dintr-o organizație cel puțin suspectă, de ce n-ai mers să denunți, fiindcă i-ai fi făcut chiar un serviciu?

Percea îndeplini ritualul la grefă și în locul lui fu adus Ciobanu Eugen, student la Drept, fiul colonelului Ciobanu, mort la Cotul Donului, în 1942.

- De când îl cunoști pe Sergiu Mandinescu?

- Mă leagă de el, domnule președinte, o prietenie veche de șapte ani.

- De ce te-a vizitat la București?

- În scopul de a fi recrutat în organizație.

- Și dumneata ai acceptat? Despre ce fel de organizație era vorba?

- Mi-a declarat, dar cu titlu informativ, că este compusă din tineret, ofițeri deblocați din cadrele armatei, că este foarte puternică și bine organizată și este condusă de un fel de Stat Major.

- Cât a stat Mandinescu la București? întrebă iscoditor colonelul.

- Două săptămâni, dintre care una la mine.

- Ți-a mai făcut cunoștință cu cineva?

- Da. Cu un student de la o facultate din București, anume Bubi Csap.

- Și ăsta făcea parte din organizație? întrebă ritos Gheorghicescu.

- L-am întrebat și mi-a răspuns că nu.

- Dar cu individul trimis de Mandinescu de la Craiova, care s-a recomandat drept doctor, refuzând să-și spună numele, ce este? Ați mers undeva împreună?

Colonelul se crispase în așteptarea răspunsului.

- Da, am mers la aeroportul „Romeo Popescu”.

- Ce căutați acolo? În ce scop?

- Eu, domnule președinte, nu căutam nimic, dar respectivul s-a uitat cu mare atenție la avioanele garate acolo.

- Ce amestec ai avut dumneata în incendiul magaziiilor de la B.M.?

- Eu?

Fața lui Ciobanu se umplu de mirare.

- Eu - se bâlbâi el - n-am făcut blestemății de astea și nu am fost amestecat în nici un fel.

- Dar Sergiu Mandinescu?

- Nu știu, domnule colonel, nu știu!, răspunse aproape răcnit Eugen Ciobanu. A fost un incendiu cumplit, după câte am auzit. Ce vă pot spune este că Mandinescu mi-a confirmat totala neimplicare a sa în sabotajul de la Triaș.

Eu însă știam pertinent că Sergiu fusese autorul direct și acționase cu încă un camarad al său, al cărui nume nu l-a dezvăluit niciodată, nici măcar mie. Aveam însă toate motivele să cred că acela a fost chiar locotenentul Percea.

- Pe cine ai mai văzut în luna septembrie, la București?

- Cu două zile înainte de a fi arestat, m-am întâlnit accidental cu Bubi Csap și prietenul său Florin, care mi-au adus la cunoștință că se fac arestări, dându-mi de înțeles că ar fi bine să dispar.

- Și ce ai făcut dumneata? întrebă Gheorghicescu pe un ton ferm.

- Păi, ce să fac, domnule președinte?! Am rămas pe loc, știind că nu am făcut nimic rău regimului actual.

- Treci la tovarășul greșier și semnează-ți declarația.

În boxa mică și-a făcut apariția, chemat fiind, un veritabil puști.

Președintele, cu o voce blazată, începu șirul întrebărilor:

- Numele dumitale, anul nașterii și locul?

- Ploșniță Victorin, născut la Chișinău în 1931.

- În ce împrejurări l-ai întâlnit pe maiorul Dimitriu?

- Domnule colonel - veni răspunsul emoționat - eu... adică tatăl meu este membru al Partidului Muncitoresc Român și eu am fost înscris la U.A.E.R. Pe maiorul Dimitriu, drept să vă spun, n-am vrut eu să-l cunosc.

- Dumneata te faci că nu înțelegi sau faci pe prostul? Pe noi ne interesează în ce împrejurări l-ai întâlnit pe Dimitriu Lucian și dacă el ți-a solicitat ceva?

- Da, domnule colonel. Da, mi-a cerut.
- Cine anume și ce anume? Fii explicit, acuzat Ploșniță!, sări unul dintre căpitani din complet.
- Păi, maiorul Dimitriu - răspunse repede Ploșniță - mi-a cerut să-i fac un aparat de radioemisie-recepție.
- Buuun! Și dumneata ce i-ai răspuns?
- La început nu i-am zis nimic, dar pe urmă, gândindu-mă, l-am refuzat deoarece nu aveam piesele necesare și tehnic, era un lucru care îmi depășea cunoștințele.
- Dar ce intenții avea maiorul, cu acest aparat?
- Așa-zișii magistrați, cu toții, ciuliseră urechile, fiindcă „puștiul” începuse să devină, poate fără voia lui, un zelos martor al acuzării.
- Când i-am zis că nu pot să execut ce mi-a cerut, maiorul mi-a declarat că are neapărată nevoie de aparat, întrucât, în curând, ca să nu fie arestați toți ofițerii deblocați, vor fugi în munți și vor avea nevoie de un mijloc de stabilit legătura cu orașul.
- Te-ai mai întâlnit cu maiorul Dimitriu?
- Da.
- Și ce ți-a mai spus?
- Mi-a spus că din cauza mea, că nu le-am făcut aparatul de emisie-recepție, el și mai mulți ofițeri deblocați vor fi obligați să treacă granița clandestin.
- Și ce ți-a mai spus maiorul? Despre organizație ați vorbit? Ce anume? Ce știi despre aceasta?
- Maiorul mi-a spus - accentuă spre nefericirea noastră - că a fost la Turnu-Severin cu alți foști ofițeri, dar nu au reușit să treacă frontiera.
- Și dumneata, acum că te văd sincer, declară: ai știut de organizația subversivă a maiorului?

- Da, am știut de ea, dar nu am dus nici o activitate ilegală.

Colonelul se uită la grefier care consemnase cu multă grijă afirmația lui Victorin.

- Du-te și iscălește!

Pe fața colonelului se așternuse o mulțumire profundă.

- Ce meserie ai?

- Elev, să trăiți, răspunse precipitat Fănică Lăpușneanu care îi urmase în boxă lui Ploșniță.

Executatese dispoziția dată de mine, înaintea procesului: pantaloni scurți, privire naivă chiar de debil mintal. Le spusese în scris să se ferească de trei lucruri: să pară maturi, să nu cumva să-l pomenească pe general, în orice chip, să se ferească precum ceara de fața focului de a recunoaște apartenența la organizație.

- Cine te-a recrutat, măi băiete?

- Domnule colonel, eu nu am recrutat, fiindcă sunt încă elev.

Colonelul își puse ochelarii și se uită mai cu atenție la Lăpușneanu, care, într-adevăr, poza într-un adolescent la prima întâlnire amoroasă.

- Te-am întrebat cine te-a racolat - și se corectă - cine te-a băgat în organizația lui Carlaonț?

Fănică întreabă cu glas inocent:

- Care organizație, domnule președinte?

Gheorghicescu începu să dea semne de enervare.

- L-ai cunoscut pe Sergiu Mandinescu?

- Da! veni răspunsul mios.

- Ce ți-a spus de organizația lui?

Lui Fănică îi crescuseră parcă, aripi de heruvim.

- Nimica-nimicuța, domnule colonel. Și dacă ar fi avut vreun gând ascuns despre ce spuneți dumneavoastră, ce, era să-mi spună mie, care sunt un amărât de elev?

Și vocea îi deveni aproape plângăreață.

„Bravo, Fănică, îl felicitai în gând, lacrimi de crocodil îți mai lipsesc acum pe obraz.”

- Ascultă, acuzat Lăpușneanu, nu vrei să recunoști declarația pe care ai dat-o la anchetă? Să ți-o citesc eu, ca să-ți împrăpățez memoria.

Și colonelul începu să citească, vădit nervos:

„În 1948 am dus în comuna Secu din județul Mehedinți, studentului Virgil Stăncescu, o scrisoare de la Sergiu Mandinescu. Acesta m-a primit bine - continuă Gheorghicescu lectura piesei din dosar - mi-a dat de mâncare și drept răspuns mi-a spus să-i transmit lui Sergiu Mandinescu că în nordul Mehedinților se află un grup de partizani, condus de un căpitan.”

„Noroc, mă gândii eu, că Virgil nu-i pomenise lui Sergiu numele căpitanului Trocan, unul dintre oamenii generalului Carlaonț” și care va lupta în Munții Mehedinților până în 1951.

- Domnule colonel, eu nu-mi aduc aminte să se fi întâmplat așa lucrurile.

- Dar nu este semnătura ta?

- Semnătura poate să fie a mea, dar bâta era în mâna altuia.

Gheorghicescu explodă:

- Dar cu trotilul ce a fost, mă? Nici de asta nu-ți aduci aminte? Nu ți-a spus Lăzărescu ce este în pachet?

- Ferească Dumnezeu, domnule președinte! Ce aș fi îndrăznit eu să-l întreb pe domnul Lăzărescu ce mi-a pus în sacoșă?!

- Și dacă făcea explozie, ce te făceai, Lăpușneanule?

- Greu de spus, domnule președinte. Poate aș fi murit și gata!

Colonelul părea lămurit că de la Fănică Lăpușneanu nu poate scoate nimic incriminator. Într-o doară și în final îl întrebă târăgănat:

- Pe cine ai mai cunoscut din banda asta?

- Pe Gutuescu Adrian, pe Calotescu Toma și pe Paul Vlădescu. Dar, domnule colonel, vă rog și eu, ca acuzat, să nu se mai spună că am fost o bandă.

Gheorghicescu își înghiți cu greu furia, replicându-i:

- Dar ce ați fost, mă? Societate de binefacere?!, și scârbit îi făcu semn să se ducă la semnat.

În sală, însoțit de securistul de serviciu, a fost introdus pictorul Dimitrie Lăzărescu, om în toată firea, pe care îl dădusem în grija lui Sergiu Mandinescu. Mi se păruse un om serios și de încredere. Ca și în cazul altora, rămăsese un mister pentru mine cum de se aflate de existența sa, în special de transportul de explozibil.

Aveam egale suspiciuni față de destăinuirile lui Paul Vlădescu, cât și de ușurința cu care Sergiu declara legăturile sale cu membrii organizației.

După identificare, colonelul Gheorghicescu a trecut direct la fapte:

- Când l-ai cunoscut pe Nelu Pârvulescu și ce ați discutat despre organizație?

- Nelu Pârvulescu, domnule președinte, într-adevăr, mi-a vorbit despre mulți ofițeri deblocați care sunt îngrijorați de soarta ce-i așteaptă. Mandinescu vorbea mult și să nu se supere - că este de față - și nu întotdeauna cunoaște realitățile. Doar acum mi-am dat seama, în temniță, că organizația era ceva iluzoriu dar și atunci mi se păreau bazaconii și niciodată nu le-am luat în considerare. Eu sunt un artist, iar Sergiu Mandinescu era, adică mai bine zis, este, un poet. Și mie și lui ne plac misterele, și căile oculte care ne duc către aflarea propriei noastre valori și identități. Vă rog să mă iertați, domnule președinte, dar nu cred că a fost o organizație în sensul propriu al cuvântului, ci mai degrabă au fost nemulțumiri

firești, aș spune eu, exprimate de oameni care au rămas pe drumuri, cum sunt militarii și mulți alții, legați de un trecut pe care nu și-l pot condamna.

Gheorghicescu îl auzea și parcă nu. Părea complet absent, folosindu-se de constatările lui Dimitrie Lăzărescu ca de un răgaz pe care și-l luase singur. Intră în priză când perorația lui nea Mitică luă sfârșit și percută când fu vorba de pachetul de trotil.

- Ai știut ce conținea pachetul pe care ți l-a dat Pârvulescu?

- Domnule președinte, eu am făcut armata, așa încât nu confund trotilul cu săpunul, deși amândouă se prezintă în calupuri. Fiți sigur că nici măcar nu l-am văzut; altfel nu l-aș fi ținut în șifonier, la mine în cameră.

Și luându-i-o înainte colonelului magistrat, spuse că spre Tismana s-a dus cu inginerul Gheorghe Niculescu, pe care îl știa drept informator al Securității.

- Întâi m-am dus la cea care ulterior mi-a devenit soție și apoi inginerul s-a dus singur la Tismana, unde am auzit că s-a comportat ca un adevărat agent provocator.

- În ce lună s-a petrecut asta? Dar ai fost și dumneata la Tismana. Și ce este cu parola pe care o foloseați în relațiile cu starețul?

- În septembrie. Eu personal nu am folosit nici o parolă și întrucât știam prea bine cu cine sunt la drum, chiar dacă aș fi cunoscut vreo parolă, n-aș fi folosit-o.

- Ai dormit la Tismana; care a fost comportamentul starețului?

- Absolut normal; ca oricare stareț de mănăstire ne-a ospătat timp de o zi.

- Ce discutai cu Mandinescu referitor la organizație?

- Domnule președinte, m-am văzut deseori cu Sergiu Mandinescu și nu pot să neg că nu am avut discuții împotriva

actualului regim. Nu neg iarăși că ne interesa evoluția relațiilor între cele două lagăre la fel de imperialiste.

- Acuzat Lăzărescu, nu ești aici la un colocviu de istorie!

- Domnule președinte și onorată instanță, pentru mine și în acest loc se hotărăște viața mea pe mulți ani înainte. Vreți să vă spun că recunosc declarațiile mele, smulse prin violență? Pot să vă răspund cu da, dar acesta nu este adevărul.

Gheorghicescu, enervat, făcu din nou semn grefierului să se abțină de a nota.

- Am să vă spun un lucru care poate o să vă mire: și lăptăresele din Craiova au o organizație. Dacă ar fi să-i arestați pe toți, în toată țara ar fi milioane de conspiratori.

Colonelul i-o tăie iarăși:

- Pe cine mai cunoști din această organizație cu caracter net terorist?

- Păcat - șopti destul de auzibil Lăzărescu - că nu vreți să înțelegeți care este, de fapt, realitatea. Am cunoscut, în relațiile de amiciție, pe Nelu Pârvulescu...

La numele acestuia, Gheorghicescu lăasă să-i scape un gest de ciudă neputincioasă, întrucât Nelu era de mult trecut peste graniță, în lumea liberă.

- Hai, altul, alții, spune-i!

- Sergiu Mandinescu, continuă Lăzărescu, Ștefan Lăpușneanu elevul, și starețul Gherasim Iscu.

Președintele scoase un oftat de ușurare la auzul numelor înșirate.

- Te întreb pentru ultima oară, dacă ai cunoscut conținutul pachetului cu explozibil?

- Nu, domnule președinte, hotărât nu și repet argumentul: nimeni nu pune un ditamai pachetul cu trotil în camera în care doarme, decât dacă este ieșit de la ospiciu sau vrea să se sinucidă.

Pictorul se duse cu pași mari la grefier și semnă, nu înainte de a citi cu atenție declarația și a se ciorovăi cu grefierul, pentru unele inadvertențe observate. Ajuns în spatele meu, mă plecai discret să-i aud remarca.

- M-am zbatut degeaba cu măgarii ăștia. Condamnările noastre sunt deja iscălite.

Afară noaptea se lăsase de-a binelea și procesul nostru continua încă. Făceam socoteala cine a mai rămas și, în afară de ultimii grei, Robu și generalul, mai erau circa trei-patru.

Primul dintre aceștia fu Virgil Stăncescu, băiatul popii din Secu, județul Mehedinți, omul de care atârna viața noastră, întrucât părintele, fost legionar, deținea, în mare secret, un depozit mediu de armament și muniție și mai mult decât atâta, reușise să-și facă o rețea subversivă în câteva sate limitrofe. Îl adusesem odată, în taină, și-l prezentasem colonelului Petre Grigorescu, care rămăsese mulțumit de dârzenia preotului. Fusesse denunțat de Paul Vlădescu sau, fără voia lui, în mod inconștient, de Sergiu Mandinescu. Bătut cumplit, în timpul anchetei, de cele două gorile, Oancă și Ionescu 22, popa Stăncescu nu scosese un cuvânt; pentru a smulge, totuși, o mărturisire de la el, a fost supus aceluiași chinuri Virgil, fiul său, adolescent de 18 ani, care acum era adus în boxă.

- Unde și de ce te-ai întâlnit cu Mandinescu?

- M-am întâlnit cu domnul Mandinescu în infirmeria Liceului „Dimitrie Sturdza” din Craiova, unde câțva timp am zăcut bolnavi amândoi, în 1947.

- Și mai târziu? i se adresa colonelul.

Virgil, care era un băiat înalt și frumos, se simțea stăpân pe situație.

- M-am întâlnit și în '48, pe vară și am mers la o cârciumă.
- Și ce ți-a spus acolo? continuă să-l chestioneze Gheorghicescu.
- Nimic deosebit.
- Cum adică nimic deosebit?! Nu te-a întrebat care este starea

de spirit în comună?

- Ba da, răspunse calm Stăncescu. Dar tot atât de bine m-a întrebat și cum e recolta și dacă sunt fete frumoase în sat. M-am mai întâlnit pe urmă cu domnul Mandinescu.

- Dar un bilet nu ți-a trimis? Și ce conținea? Cine ți l-a adus?

Inima începuse să-mi bată puternic. De răspunsul la aceste întrebări depindea atât soarta lui Virgil, cât și a lui Lăpușneanu, care fusese curierul.

- Nu mai știi exact conținutul, dar știu că am declarat în mod expres că mă pregătesc pentru examenul de admitere la Politehnică, din luna iulie.

- Dar i-ai mai specificat, ceva foarte important.
- Nu-mi aduc aminte, domnule președinte.

Gheorghicescu se înfurie și ridică tonul:

- Ce-ai declarat dumneata în anchetă?

- Nu știu, domnule colonel, dar mi-amintesc că două săptămâni de zile, tălpile picioarelor îmi erau crăpate.

- Ei, ai fi mers mult, rosti ironic maiorul Șendrea.

- Nu ai spus dumneata că în biletul de răspuns către Mandinescu l-ai îndemnat să te lase în pace?

- Păi, domnule colonel, odată ce i-am spus că mă pregătesc zi și noapte pentru Politehnică, se înțelege de la sine că nu mă angajam cu nimic în altă activitate.

- Ți-a spus Mandinescu de o organizație subversivă și de șeful ei, generalul Carlaonț?

Virgil se uită drept în ochii președintelui și răspunse prompt:

- Nu, categoric nu!

- Dar - continuă maiorul roșcovan - de ceva... arme, fiare... cum le spunei voi, nu ai habar?

Virgil rămase o clipă descumpănit. Nu cumva între timp le dibuiseră și îl vor fi arestat din nou pe taică-său?! Își reveni însă pe loc, aducându-și aminte de rezistența fizică și morală a acestuia, în consecință răspunse liniștit:

- Am declarat de atâtea ori la anchetă, domnule maior, că nu am avut nici măcar o armă de vânătoare.

- Nu te-a crezut nimeni și nici eu nu te cred.

Virgil rămase în picioare și, de emoție sau în ciuda președintelui, se făcu că nu aude invitația de a semna interogatoriul. Păși către noi și numai după ce un subofițer îi puse mâna pe umăr, porni către grefier.

Constantin Isailă era un tânăr subofițer pe care-l cunoscusem recomandat fiindu-mi de locotenentul de Marină Paparizu. Multe nu-mi mai aduceam aminte de el, dar activitatea sa subversivă se concentrase în câteva misiuni de curier, în majoritatea cazurilor fiind folosit cu motocicletă sa DKV, în regim de urgență. De multe ori, nea Fănică Hălălău, dar mai des doctorul Căraușu sau generalul care-și avea locuința pe aceeași stradă cu mine, mă solicitau în rezolvarea unor astfel de cazuri.

Isailă era omul nostru și fugea, de fapt se strecura cu motocicletă lui, pe toți coclaurii Olteniei. Cine îl denunțase pe subofițer, nu știu acum; Paparizu dispăruse, singurii care aveau cunoștință de el erau Sergiu Mandinescu și Paul Vlădescu. Oricât mi-aș fi iscodit judecata, nu puteam să ajung la o concluzie fermă.

Numai Dumnezeu, în atotștiința Sa putea să-l recunoască pe delator.

Interogatoriul lui Isailă a fost scurt dar cumplit pentru noi.

- Numele, prenumele? Recunoști ce ai declarat la organele de anchetă?

- Da, domnule președinte.

- Ai fost în organizație? Ai activat în ea?

- Recunosc faptele pe care le-am declarat în anchetă.

- Ce fel de organizație era? Una subversivă?

Isailă rămase o clipă descumpănit. Șendrea încercă să-l ajute:

- De ce crezi dumneata că era subversivă?

- Fiindcă...

- Fiindcă ce? întrebă președintele și completă: ce ai fost dumneata în organizație?

- Curier.

- Ei, vezi?! Toate se deslușesc. Ce făceai anume?

- Preluam ordinele de la domnul locotenent Paparizu sau de la domnul Radu Ciuceanu și le duceam unde mi se spunea.

- Erau închise?

- Da, erau închise.

- Și ce conțineau? întrebă maiorul Șendrea.

- Nu știu și nici nu aveam voie să deschid plicul.

- Ei, vezi? Prin asta ai spus totul, spuse laudativ președintele.

Deci recunoști că ai făcut parte dintr-o organizație subversivă condusă de un... de un...

Președintele se uită fix la interogat și continuă:

- De cine era condusă?

- De un general, domnule președinte.

- Îi știi numele?

- Nu! Nici domnul locotenent Păparizu, nici domnul Ciuceanu nu mi l-au spus.

- Treci și semnează.

Isailă, roșu la față, se grăbi să semneze, fără să se uite și se așează în boxa mare, privind în jos.

Pe colonelul Stavrîl îl cunoscusem la colonelul Grigorescu. Aflasem că îi era vecin și erau în relații apropiate. Pensionar, ca și nea Petrică, deblocat, Stavrîl fusese la viața lui „ațist” adică [ofițer] de Administrație, ceea ce în limbaj comun păstra o nuanță ușor peiorativă, dar care, în realitate, și în special pe timp de război, îi făcea părtași direcți la victorie, ca și la înfrângere. Dintru început, colonelul Stavrîl se arătase cvasi-cooperant, după cum auzisem eu șoptindu-se de-a lungul celularului. Eram curios acum să-l văd și să-l aud în ceea ce însemna pentru noi focalizarea instanței pe figura și personalitatea generalului Iancu Carlaonț și revelația dirijată a unei organizații de tip terorist condusă de el.

Stavrîl era mărunțel, iar ca inteligență nu mi s-a părut lumina pământului. Evident că și asupra sa, Vasilescu făcuse presiuni, *à sa manière*, care îl făceau pe colonel să-și cântărească atent fiecare cuvânt. Dacă îl păstrasera pentru finalul procesului, era de așteptat ca să fie și el unul din cei care vor demasca organizația și pe șeful ei.

După luarea identității, colonelul începu *ex abrupto*:

- Ce ați discutat cu colonelul Grigorescu referitor la organizația subversivă din Munții Tismaniei?

- Am declarat și susțin ce am declarat. La sfârșitul lunii august, m-am întâlnit cu colonelul pensionar Grigorescu Petre, spunându-i că am fost la Mănăstirea Tismana și am vorbit cu părintele stareț Gherasim Ișcu, care mi-a declarat, printre altele, că se aude în regiune că ar fi existând o organizație armată, în Munții

Tismanei, condusă de un avocat din Turnu-Severin numit Liciu (sau Licea).

- Și colonelul Grigorescu a spus ceva față de aceste fapte?

- Domnule președinte, domnul colonel Grigorescu este un om foarte serios, a fost un militar de înaltă valoare și nu și-a permis să comenteze un atare zvon.

- Dar dumneata ai declarat - replică Gheorghicescu - că și-a exprimat părerea de rău că nu a aflat de vizita mea de serviciu la Tismana.

- Domnule președinte, eu nu-mi aduc aminte și nici nu cred că astă mână a mea a scris astfel de lucruri.

- Bine, bine, dar l-ai dus pe starețul Gherasim Iscu la Grigorescu acasă și ați vorbit despre organizație?

- Da, domnule președinte, rog să se consemneze ceea ce am mai declarat la anchetă, că l-am prezentat pe starețul de la Tismana colonelului Grigorescu și am povestit despre organizația din munți.

Gheorghicescu jubila.

- Ei, vezi? Ce bine că îți aduci aminte!

- Da, domnule colonel, dar precizez că am pomenit, încă o dată, de zisa organizație din Munții Tismanei, condusă de așa-zisul avocat Liciu.

Gheorghicescu se făcuse negru-vânat, iar maiorului Șendrea îi flutură pe chip un zâmbet rău de satisfacție, zicând:

- Bine, bine. Dar organizația lui Grigorescu când ai descoperit-o? Uite ce declară dumneata.

Și ca să-l încuie începutu să citească din vrafu de dosare pe care îl avea în față:

„În luna august, când am venit acasă de la cumnata mea, pe la orele 9 seara, am găsit stând la masă pe starețul mănăstirii, pe care

îl lăsasem singur, pe colonelul Grigorescu și pe Radu Ciuceanu, pe care mi l-a prezentat colonelul Grigorescu și pe care eu îl văzusem la Mănăstirea Tismana, neluând nici un contact cu el. Acești trei, în timpul cât am fost plecat la cumnata mea, au ținut ședința conspirativă în care cred că au discutat despre organizația subversivă din Craiova și Tismana, după care am venit eu acasă. Nu au mai stat decât timp de 5 minute, după care colonelul Grigorescu și Radu Ciuceanu au plecat.”

- Ei, ce zici? Și dacă asta o coroborăm cu altă ședință pe care chiar dumneata ai considerat-o conspirativă, în aceeași declarație, ce ne poți spune în privința organizației subversive de tip terorist în care dumneata ai activat?

Maiorul Șendrea arunca priviri satisfăcute peste capetele noastre, spre primele rânduri, unde asistau mai marii partidului.

Stavril însă nu-și pierdu de loc cumpătul. Însoțise Armata Regală Română în Caucaz, ce-i drept, nu în linia întâi, dar avusese nenumărate prilejuri să-și piardă viața în spatele frontului, în acțiunile partizanilor bolșevici. Bănuiesc că, profesional, dobândise o memorie prodigioasă și învățase declarația pe de rost.

- Domnule președinte, am declarat atunci că s-a ținut ședință conspirativă la mine acasă, la care au participat Petre Grigorescu, Radu Ciuceanu și starețul Gherasim Iscu și declar eu în scris - îmi permiteți să declar din memorie - „cred că au discutat despre organizația subversivă din Craiova și Tismana”. Vă rog să mă verificați cu textul.

Maiorul Șendrea rămăsese uluit.

- Și... și... ce vrei să demonstrezi cu asta? - bolborosi deconcertat.

- Dar nu numai atât. În aceeași declarație a mea recunosc că în luna august 1948, ziua nu mi-o amintesc, cam pe la orele 9.00 seara,

au fost la mine acasă, tot colonelul Petre Grigorescu, Radu Ciuceanu, pe care subliniam că nu-l cunoșteam atunci și starețul Mănăstirii Tismana, Gherasim Iscu, care - am declarat de bunăvoie și nesilit de nimeni (și colonelul Stavril măturând completul cu privirea, continuă) - au ținut o ședință conspirativă la care eu nu am luat parte și de care - făcu o pauză semnificativă - nici nu am avut cunoștință.

Din boxa mare, s-au auzit murmure și râsete reținute. Călăii erau în sală și nimeni nu putea să treacă în uitare amintirea orelor de supliciu.

Șendrea nici nu bănuia ce-l așteaptă. Colonelul Stavril, pirpiriu cum era, își înfipsese bine colții în beregata lui și continuă:

- Onorat complet, trebuie să ne hotărâm unde și când se spune adevărul și în ce condiții. În declarația mea, dată în fața organelor de anchetă, după cum ați văzut și citit, sper, eu pomenesc despre două ședințe conspirative la care eu însă sunt total absent. Ba, mai mult decât atât, în final declar că s-a ținut o asemenea ședință la care eu nu am luat parte, și, vă rog să rețineți, și nici nu am avut cunoștință. Păi, dacă nu am luat parte, onorată instanță, la aceste ședințe, cum ajung la concluzia că au fost subversive? Nu cumva există o contradicție de fapt și de drept? Eu nu pot fi condamnat pe bănuieli, pe care - și iar făcu o pauză - în anumite împrejurări le declar. De altfel, în finalul declarațiilor mele, mă dezic explicit.

În sală se așternuse o tăcere semnificativă.

Colonelul Stavril ni se alătură, după ce îi semnă grefierului declarația, murmurând printre dinți ceva în legătură cu patrupedele inferioare. Îi sticleau însă ochii de bucuria satisfacției. Un biet colonel ațist le dăduse peste bot și îi lăsase fără replică.

Se făcuse noapte târzie, foarte târzie; în sală rândurile asistenței se răriseră și, chiar din colțul unde erau înghesuite familiile noastre, se retrăseseră mulți.

Făcusem un calcul și ultimii ale căror depoziții trebuiau ascultate erau fostul căpitan al Serviciului de radio-telegrafie de la Inspectoratul Regional de Siguranță, Iancu Robu și generalul de Divizie Iancu Carlaonț.

Finalul acestui proces, unic în istoria Olteniei, avea toate șansele să fie dramatic, iar asupra ultimului interogat, înaintea generalului, se adunau toate speranțele maiorului Vasilescu. Depoziția lui era hotărâtoare în încadrarea noastră în Codul Penal. Făcând în minte bilanțul, Securitatea nu prea avea motive să fie mulțumită până acum. Indiferent de faptul că toți recunoscusem faptele, cel puțin cele cunoscute și care nu puteau fi contestate, marea majoritate a celor chestionați infirmase, în diferite forme, structura unei organizații și existența unui comandant al acesteia. Totuși, instanța militară mai avusese ocazia să audă și declarații incriminatorii și chiar nominalizări în cadrul unei ierarhii militare ce duceau inexorabil către generalul Carlaonț.

În fond, cine îi oprea să taxeze depozițiile noastre sub beneficiu de inventar și să ia drept unic material probatoriu declarațiile din timpul anchetei? Nimeni și nimic. Justiția era a poporului, iar poporul încăpuse pe mâna unor sclerați vânduți Moscovei.

Când Robu a fost împins brutal în boxa mică, am avut pe loc revelația eroului, ba chiar a eroului anonim. Ce destin l-a făcut pe Iancu din Rucăr, străbuna așezare de poenari transilvăneni, veche de peste 600 de ani, să-și facă pereche numele cu al celor care, cu miile în istoria noastră, au trudit din zori până în noapte pe un pământ furat de la ei, cei robiți? Dar din rândurile lor s-au ridicat

vitejii lui Mircea, lui Radu de la Afumați, oștile fraților Buzești, ale lui Mihai Viteazul, Matei Basarab și câți alții.

Și Iancu Robu, din rândurile celor mărunți și oropsiți, înțelesese că i-a venit și lui ceasul să lupte și să-și facă datoria și la judecata lui nu au mai contat nici soția, nici copiii mici și nici propria lui viață. Îi pusese zălog pe toți, fără să murmure o clipă. Lucra câte două schimburi, pentru a prinde cât mai multe radiograme. Știa că de rapiditatea mișcărilor sale depindea soarta unor oameni, a unor familii întregi.

Ce mulțumire - gândeam eu - să fi avut acest Robu, împătimit în încercarea de a opri, cu un ceas mai devreme, când în căușul palmei i se adunau mesaje aducătoare de urgie iar el, din întunericul camerei de radio-emisie, reușea să le strâmbe planurile. Dar și ce șansă am avut noi, până în august 1948, să avem în prima linie un om de talia lui Iancu Robu!

Nea Iancu era un om de circa 40 de ani, de înălțime medie, cu părul negru-corb, cu ochii ca mura. Poate dintre noi toți, el fusese chinuit cel mai mult. Trecuseră peste zece luni de zile de când îi auzisem în beciul Securității gemetele și îl văzusem transformat într-un pachet de carne vie. Acum suferința-i îndelungată i se citea pe față, iar cearcănele vinete îi încingeau ochii. Mă întrebam, cu groază, dacă nu cumva fusese „aranjat”, drogat, pentru a fi instrumentat de Securitate, împotriva voința lui.

- Numele, prenumele?

Gheorghicescu avea glasul obosit sau își păstra energia pentru ultima rundă cu generalul.

- Ce misiune ai primit în grupul subversiv al doctorului Cărașu?

- Aș vrea să precizez de la început - începu Robu cu o voce calmă, stăpânită - că niciodată nu m-am simțit făcând parte dintr-o organizație.

- Acuzat, ce să ne mai ascundem după deget, acum după miezul nopții? Recunoști ori ba declarațiile de la anchetă?

Pentru o clipă am avut impresia că nea Iancu va ceda și va răspunde afirmativ, dar mă înșelam, căci și el știa lecția tot așa de bine ca aproape noi toți.

După o pauză reflexivă, Robu declară cu o viclenie suavă:

- Da și nu, domnule președinte.

- Adică cum? - sări Șendrea - îți imaginezi cuvintele ca oile lui Păcală: una tare, una moale - întrebă „inspirat” maiorul. După ce ai trădat clasa muncitoare, ai trădat partidul din care făceai parte și ți-ai trădat chiar și familia, mai ai îndrăzneala să ne răspunzi cu jumătăți de măsură?

- Nu, domnule maior, numai eu știu ce am săvârșit și nimeni mai bine ca mine. Da, l-am cunoscut pe doctorul Cărăușu, l-am revăzut pe fostul meu coleg de la Poliție, Marin Popescu, l-am cunoscut pe profesorul Paulian, dar de trădat nu mi-am trădat țara și nu am divulgat secrete de stat unui alt stat inamic, deci nu pot fi acuzat de crimă de înaltă trădare.

Robu avea, fără doar și poate, situația cea mai grea dintre noi toți și, de multe ori, mă întrebam în celulă cum de l-au mai lăsat în viață după ce-l schingiuiseră atât de sălbatic și îi făcuseră un dosar atât de greu.

- Asta hotărâm noi, nu dumneata. Cum îți însușeai ordinele secrete primite de dumneata în calitate de radiotelegrafist de la Siguranță și cui dădeai aceste note?

- Eu eram șeful postului, eu le primeam, eu le selecționeam și i le înmănam comisarului Marin Popescu.

- De ce i le dădeai lui Popescu și nu doctorului Căraușu direct sau lui Paulian?

- Amândoi erau departe de sentimentele mele de amiciție pe care, în schimb, le nutream față de fostul meu coleg. Domnule președinte, permiteți-mi să vă dau o explicație.

- Să fie scurtă! sări iarăși Șendrea.

- Toate notele pe care le-am dat sau majoritatea lor aveau texte clare, necifrate, deci nu prezentau un grad mare de secretizare, iar eu, pe baza prieteniei cu Marin Popescu, m-am decis să preîntâmpin arestarea celor care lucraseră în Poliție și Siguranță.

- Dar despre legionarul Nelu Popescu sau generalul Mociulschi, ce zici? Sau... nota aia cuprinzătoare cu membrii Comitetului Județean P.M.R.? Țștia erau tot colegii dumitale?

„Sau”, completam eu în gând, „avertismentul dat maiorului Dimitriu, sau celor de la Brezoi-Voineasa, ori lui Brătășanu sau șefilor țărăniști, precum Ilie Ioan și multe altele pe care le promisem de la Robu, prin general.”

- Recunosc, onorată instanță, că s-au mai strecurat și altele care nu-i vizau pe foștii mei camarazi. Dar, dacă nu-i avertizam eu, nu se umpleau pușcăriile?

- Adică, cu alte cuvinte, vrei să spui că ne-ai făcut un serviciu?!

- Poate și dumneavoastră, dar în primul rând țării.

Gheorghicescu continuă să-l ia în primire:

- Ce lămuriri i-ai dat lui Mandinescu referitor la organizarea Siguranței și Miliției când acesta te-a vizitat la Siguranță?

Robu se simți deodată în largul lui:

- Cred că s-a strecurat o gravă eroare. Absolut niciodată domnul Sergiu Mandinescu nu mi-a făcut vreo vizită la locul de muncă și mă întreb cine a putut să facă o confuzie grosolană între

sediul Siguranței naționale, aparținând Ministerului Afacerilor Interne și holul unui... liceu de fete.

Colonelul și maiorul își îmbulziră privirile pe dosar.

Șendrea reluă:

- Dar recunoști că dacă nu te-ai întâlnit la Siguranță, totuși, v-ați văzut în altă parte? Ce ați discutat?

- Onorată instanță - răspunse Robu, trăgănat - ce puteam eu vorbi, om la 45 de ani, cu un tânăr de 21 de ani și pe deasupra și poet?

- Ați avut discuții dușmănoase împotriva regimului?

- Dacă se poate numi ca atare o conversație ușoară pe teme de politică externă, ca trădarea lui Tito, Zidul Berlinului... și alte probleme pe care le discută chiar și elevii, pe culoarele școlilor.

- Și nu ți-ai dat seama dumneata că Sergiu Mandinescu făcea parte dintr-o organizație sau din vreun grup subversiv?

- Domnule președinte, domnul Sergiu Mandinescu este de față aici și nu doresc să-l jignesc. Poate domnia sa îmi va fi pomenit de niscaiva organizații sau grupări subversive, dar eu făceam parte dintr-o instituție de apărare și siguranță a țării, de aproape douăzeci de ani...

- De asta ai și trădat-o, nu?

Robu se făcu că nu aude și își continuă firul ideii:

- Și pentru adolescenți și tineri, în general, trebuie să ai toată înțelegerea. Și mai vârtos pentru cei care vor să-și dea mai multă importanță, fiind la începutul vieții.

- Bine, cu Mandinescu am lămurit-o. Zici că nu l-ai luat în serios, fiind prea tânăr. Dar când îi trimiteai colonelului Cărăușu și țărănistului Mihail Paulian, planul de construcție al Siguranței, atunci tot cu copii sau tineri aveai de-a face? La asta ce mai zici? Cum te mai dezvinovățești?

Robu își îndreptă privirea spre Gheorghicescu și îi spuse în față:

- Domnule președinte, mi-aduc aminte de un episod din istoria Republicii Franceze, la sfârșitul veacului trecut, când un general a încercat să răstoarne guvernul. Adus în fața instanțelor militare, acuzat de înaltă trădare, el a rostit câteva cuvinte memorabile, adresându-li-se: „Domnilor judecători, dacă aș fi reușit v-ați fi grăbit să fiți lângă mine”.

Pe loc, în spate se auziră proteste, iar Gheorghicescu prinse în obraji culoarea macilor.

- Cum îți permiți, acuzat, să insulti instanța?!? și îl fulgeră cu privirea mânios foarte pe cel care îndrăznise ca în mijlocul adversităților să-și păstreze sufletul curat.

Șendrea vru să intervină, dar colonelul îl opri și, cu un gest scurt, îl trimise pe Robu la grefier.

Rămăsesem cu toții fără grai și în admirația eroului nostru, fiindcă dintre noi toți, cel puțin dintre câți am cunoscut eu, cel care fusese conștient că nu va găsi cruțare, dacă va fi descoperit, era umilul căpitan Iancu Robu din Siguranța Generală a Statului comunist.

În sala de judecată se așternu o tăcere grea, palpabilă, parcă, și prevestitoare a ceva neobișnuit și grav. Miezul nopții trecuse de mult, dar momentul culminant al procesului de-abia acum urma să înceapă, prin interogatoriul piesei principale din jocul laș pe care năimiții regimului îl considerau subtil și infailibil.

În boxa mică, adus de doi gealați, se înfățișă generalul Iancu Carlaonț. La cei 64 de ani ai săi înainte de arestare, părea mult mai tânăr, dar anchetele, deși nu fuseseră atât de dure ca la ceilalți, lăsaseră o amprentă de neșters pe întreaga sa înfățișare.

Cel puțin ca înălțime, generalul rămăsese același ofițer semeț pe care îl cunoscusem. Înalt de peste 1,80 m, spătos, om la peste 100 kg, adevărat artilerist, pușcăria îl supsesse vizibil, dar chipul său de dac luat de pe Columna lui Traian își păstrase aidoma trăsăturile. Din primele răspunsuri ne-am dat seama că generalul nu va merge pe nota eroică, ar fi fost și împotriva interesului său dar și - categoric - împotriva destinelor noastre. Făcuse Primul Război Mondial, comandant de Divizion, cu grad de căpitan, participase la rezistența armatei române la trecători - Valea Oltului. În toamna și iarna refugiului în Moldova își salvase unitatea fără pierderi în oameni și material. După război fusese numit profesor la Școala Superioară de Artilerie, ca ulterior să ajungă comandantul Corpului 7 Armată Timișoara. Zenitul carierei sale s-a realizat prin venirea la comanda Corpului 1 Armată Craiova, în 1934. Generalul se bucura de o imensă popularitate în județele din nordul Olteniei. Printre ofițeri, era privit cu un respect admirativ. Matematician de excepție, ca orice artilerist de frunte, profesor de Tactică militară ani de zile, generalul se impusese și în prima parte a Campaniei din Răsărit, unde, zicea el cu întemeiată fală, își spălase roibul în apele Nistrului.

Nu ne-a surprins faptul că, la apariția sa, sala s-a umplut din nou ochi, cu toată ora foarte înaintată, iar judecătorii, chiar și cei cu mutre plictisite, căpitanii, și-au luat zeloși dosarele la studiu.

Gheorghicescu și maiorul Șendrea parcă înviaseră. Mai aveau câteva zeci de minute și procesul se încheia, însă finalul se lega inevitabil de depoziția generalului Carlaonț.

- Cu ce ocazie l-ați cunoscut pe Sergiu Mandinescu și ce propuneri v-a făcut referitor la o organizație subversivă a unui student Radu Ciuceanu?

În mod sigur, generalul era obligat să țină cont de două aspecte, la fel de grave: primul era legat de verosimilitatea propriei sale apărări, legată nemijlocit de o suită de evenimente în care el fusese prezent. Factorii de risc îi spuneau că nu poate nega absolut totul, ci numai momentele-cheie care, odată admise de el, căpătau un caracter fățiș subiectiv. Generalul, deci, se vedea obligat să recunoască.

- Eram invitat într-o zi la dejun la vechiul meu prieten, profesorul Miron Holban și acolo era tânărul Sergiu Mandinescu, șef de promoție la Școala Militară din Sibiu, bolnav și într-o situație familială încordată. Nemailocuind acasă, i-am promis că îl voi ajuta oarecum, dacă va trece pe la mine. Într-adevăr, a venit după câteva zile și, din vorbă în vorbă, mi-a relatat despre existența unor nuclee de rezistență împotriva regimului, în Munții Vrancei și ai Neamțului, fapt de care eu mă îndoiam foarte. Tot atunci mi-a vorbit despre un oarecare Radu, prieten cu el, care ar fi vrut să discute cu mine ceva important, dacă eu sunt de acord. Am acceptat să-i dea adresa mea și să ne vedem.

- Și când l-ați cunoscut pe acest student Radu, în ce împrejurări și ce ați discutat împreună?

- Înainte de a ne întâlni propriu-zis, m-a căutat pe acasă, dar nu m-a găsit.

- Bine, dar când v-a găsit în fond? Interveni, ca de obicei, colțos, maiorul cu chica de un roșu venețian.

- Pe la sfârșitul lunii iunie, anul trecut, trebuind să-mi fac o analiză, m-am dus la doctorul militar Căraușu, pe care-l cunoșteam de-un car de vreme și căruia îi murise și soția și un băiat, rămânând singur și suportând greu această situație și, pe deasupra, nici laboratorul nu îi mai mergea bine, așa încât era foarte supărat. Ducându-mă să iau rezultatul analizei, mi-a

mărturisit că este foarte îngrijorat din cauza situației politice internaționale legate de defecțiunea titoistă, situație care ar pune în pericol liniștea și siguranța Craiovei și pe care doctorul și alții alături de el le-ar putea apăra.

După un timp oarecare, a venit un tânăr pe care doctorul mi l-a prezentat ca fiind Radu Ciuceanu.

- Și, și? Ce ați discutat? o scurtă Gheorghicescu.

- Propriu-zis discuția s-a purtat între ei doi, urmărind să stabilească un plan de acțiune în cazul unui eventual război. Doctorul Cărăușu preconiza ocuparea Craiovei de către ei și oamenii lor, în timp ce Radu Ciuceanu pleda pentru o retragere organizată a forțelor lor, în munți, în acest fel putându-se apăra mai bine.

- Care era părerea dumneavoastră de specialist asupra celor două planuri auzite de la doctor și de la Ciuceanu?

- În mod integral nu-l consideram realist pe nici unul, dar oricum, acela al studentului Ciuceanu era ceva mai judicios.

- Spuneți-ne când l-ați întâlnit pe colonelul Hălălău, cu ce scop l-ați recomandat lui Ciuceanu? Ce subiecte ați abordat când v-ați întâlnit tustrei?

Răspunsurile generalului erau așteptate ca și ale oracolului de la Delfi, și de noi și de partea adversă, fiecare pentru alt interes, dar ambele vizând încadrarea vinovăției noastre într-un arc de 180 de grade, de la o ușoară asociere până la înaltă trădare.

- La colonelul Hălălău acasă când ne-am întâlnit s-au discutat întâi chestiuni generale de tactică militară, legate de apărarea pe Dunăre și pe Carpați, în cazul unui război în Balcani între U.R.S.S. și forțele anglo-americeane.

- Uite unde stăteau marii strategii! ricană Șendrea, dar colonelul Gheorghicescu se uită urât, neîncurajându-i întreruperea.

Șendrea tăcu, în timp ce generalul își continua depozitia.

- Am mai discutat ca acelor care vor să se încadreze alături de noi să li se recomande retragerea în munți, în regiunea Gorjului și a Mehedinților, explicându-le conform hărților care erau întinse pe masă, principalele puncte de concentrare.

- Ați discutat și înarmarea forțelor pe care le aveți în vedere?

- Nu era cazul, întrucât nu ne-am pus deloc problema unei rezistențe armate.

- Dar în declarație ați menționat trei depozite - interveni zorit Gheorghicescu - Balta Verde, Gura Motrului și Curtișoara, cu acestea ce era?

- Evident, domnule președinte, că s-a dezbătut și chestiunea procurării de arme, dar doar în caz că vom fi atacați.

- Altă ședință subversivă care a mai fost?, îl chestionă din nou maiorul Șendrea.

Începusem să descifrez intenția generalului, care, de altfel, se calchia întrutotul pe a mea. În virtutea faptului că nu putea nega câteva puncte fixe sau treceri obligatorii, în limbaj militar, reprezentate prin ședințele marcate de declarațiile noastre din timpul anchetei și, mai ales, dezvoltate de Paul Vlădescu - cu prodigioasa sa memorie - și de Sergiu Mandinescu, precum și confirmate de colonelul Petre Grigorescu, generalului nu-i mai rămăsese decât o singură soluție, atât pentru el, cât și pentru noi și anume acceptarea unor discuții, chiar cu caracter anticomunist sau antiguvernamental, dar fără dubla recunoaștere a subversivității și implicit a caracterului militar al organizației.

Pentru ultima față, dată fiind - din păcate - existența unei cantități de armament foarte redusă, cât și necesitatea de a nu se reliefa ca șef al unui așa-zis Comitet Militar de Coordonare și Acțiune, generalul avea ca singură șansă pe aceea de a se detașa de foștii săi subalterni. L-am înțeles cu toții și l-am aprobat.

Hălălău, care era în stânga mea, m-a strâns ușor de mână, murmurându-mi:

- Bine gândit și-l aprob întrutotul!

Pe fața lui Grigorescu am surprins, de asemenea, o aprobare tacită.

- Domnule președinte, să fim înțeleși. Dintru început resping caracterul subversiv al discuțiilor purtate. Întâlnirile noastre s-au desfășurat la lumina zilei, lipsite de cea mai mică nuanță de clandestinitate. Pentru a nu mă contrazice însă, față de unele declarații ale mele, sunt obligat să afirm că ele au fost date sub presiune morală și fizică.

În sală tăcerea devenise absolută. Generalul făcu o pauză și întrucât Gheorghicescu parcă rămăsese fără grai, continuă:

- Asta nu înseamnă însă, domnule președinte, că nu recunosc faptul că am avut cu foștii mei camarazi din armată nenumărate discuții, în care pe de o parte ne manifestam îngrijorarea față de soarta ofițerilor deblocați din Armata Regală Română, iar pe de alta, față de populația unei întregi provincii românești, ținând cont de vecinătatea imediată și iminența unei intervenții militare împotriva lui Iosif Broz Tito, precum și de iscarea situației grave declanșate la Berlin și de unde putea izbucni un conflict între foștii Aliați.

Între timp, Gheorghicescu își recăpătase verva:

- Cred că nu este locul să ne țineti prelegeri de istorie politică contemporană.

Și cu un ton imperativ:

- Răspundeți exclusiv la întrebările instanței! Când v-ați întâlnit și ce ați discutat cu agentul unor Servicii de informații străine, Victor Andreievici?

Am avut pe loc impresia că i se servește generalului mingea la plasă sau că - pentru o clipă - memoria îi juca o festă magistratului.

Carlaonț calm, pe un ton cât se poate de natural, îi răspunse imediat:

- Domnule președinte, nu numai că eu nu am stat deloc de vorbă cu acest personaj, al cărui nume îmi era total necunoscut, dar l-am sfătuit pe Ciuceanu, care venise cu propunerea, să nu intre în legătură cu nici un curier care se pretindea a fi din zona americană.

- Dar de ce? insistă apăsător maiorul Șendrea.

- Fiindcă putea fi un provocator sau unul de rea-credință sau de-a dreptul spion, după cum am și declarat. De altfel, domnule maior, m-am mirat că printre noi nu se află și cei doi agenți care pretindeau că vin din Trizonia.

Maiorul se făcu că nu înțelege și colonelul fu acela care continuă interogatoriul. Generalul, în mod deliberat, încerca să-l bage în corzi pe magistrat, căci ce era mai grav și mai compromițător pentru caracterul unei organizații decât o legătură cu puterile imperialiste? Iar activitatea celor doi, Ciprian Pascariu și Victor Andreievici, prin naivitatea și lipsa de experiență a lui Sergiu Mandinescu, se dovedise a fi o piatră de moară pentru noi, cu atât mai mult cu cât explicit nu aveam probe concludente de a dovedi în mod convingător că respectivii, sau cel puțin doar Pascariu, fuseseră racolați de Securitate.

Pe Gheorghicescu îl interesa altceva:

- Bine, bine, dar în declarația dumneavoastră mai există o motivație, care vă determina să nu luați legătura cu ei. O recunoașteți?

- Nu știu la ce vă referiți - răspunse generalul - și aș dori să-mi precizați.

Colonelul se făcu că răsfoiește dosarul:

- Într-o declarație olografă ați mărturisit - și accentuă - că vă împotriviți unui contact cu agentul american sosit în țară, pe care îl bănuiați că ar fi, în realitate, al M.A.I.-ului, întrucât prin aceasta - citez din declarația dumneavoastră „ne poate descoperi planurile noastre”. Este adevărat? Recunoașteți aceasta?

Evident că generalului i se întinsese o cursă, dar pe care o evita cu ușurință.

- Domnule președinte și onorată instanță, dacă se pot considera planuri gândurile noastre de a evacua o populație civilă din fața unui probabil inamic, atunci aveți dreptate, dar cred că este de domeniul evidenței că noi nu ne-am constituit într-o organizație subversivă și mai ales cu caracter terorist și în orice caz, nimic din activitatea mea nu dă loc la o atare interpretare.

Gheorghicescu știa prea bine că de felul cum îl va acuza pe Carlaonț va depinde încadrarea întregului lot și, în cele din urmă, chiar și propria-i carieră.

- Sunteți nesincer față de instanță, și refuzați să recunoașteți propriile fapte, deși probele sunt adunate și coroborate cu ale celorlalți co-acuzați. Toți cei interogați înaintea dumneavoastră au recunoscut apartenența la organizație și, mai mult decât atât, au recunoscut rolul dumneavoastră de comandă.

Pe Carlaonț însă nu-l putea nici înșela și nici impresiona tonul ridicat și agresiv al președintelui completului de judecată.

- Dacă îmi permiteți - încep generalul...

- Nu vă permit și nu vă mai dau cuvântul. Ați încercat să înșelați acest tribunal, nerecunoscând nimic din ceea ce vă incriminează pe dumneavoastră și pe complicitii dumneavoastră. Treceți și semnați-vă declarația, spuse tăios și aprins colonelul.

Generalul Carlaonț, cu pașii săi grei, merse către grefier, citi cu atenție minuta și, calm, se întoarse, așezându-se ostentativ, într-un colț al Țarcului nostru.

Totul se consumase în mai puțin de un ceas, în care fiecare minut se încărcase cu destinul fiecăruia dintre noi.

Generalul căruia, chiar dacă nu-i găsisem o justificare a „predării” sale în mâinile Securității, în pofida faptului că șase din cei mai importanți membri ai familiei sale fuseseră arestați, se comportase admirabil, cu atât mai mult cu cât aveam certitudinea că și lui maiorul Vasilescu îi făcuse promisiunea de a-i micșora pedeapsa în schimbul unei colaborări fățișe cu instanța.

Problema însă rămânea pentru general ca un obuz neexplodat, deoarece, mai mult ca sigur, era de neconceput ca aceia care le instrumentaseră, Securitatea din Craiova, să nu-și dorească să se împăuneze cu un lot masiv de „bandiți” contrarevoluționari, conduși de elemente putrede din vechea armată burghezo-moșierească, în frunte cu un general care comandase cândva Corpul I Armată. Or acest lucru nu se putea înfăptui decât printr-o strânsă colaborare cu organele Justiției populare, care la rândul-i era și ea la fel de interesată în a încadra și pedepsi exemplar pe cei care îndrăzniseră să se organizeze în scopul răsturnării noii ordini sociale.

Luminile au început să se stingă în sală, iar de pe scenă actorii principali se strecuraseră, unul după altul, purtând în mână soarta celor patruzeci de ființe.

În avanscenă, porțile țarcului s-au deschis și, doi câte doi, ne-am înșiruit, flancați de securiști înarmați, către „casa noastră cea de toate zilele”, temnița Craiovei.

Se încheiase a doua zi a megaprocesului Mișcării Naționale de Rezistență din Oltenia.

ZIUA A TREIA

Zia de joi 16 iunie 1949 se arăta pe dinafară tot atât de frumoasă ca precedentele. Ritualul de dimineață mi s-a părut mai scurt. Ni s-a comunicat că așa-zisa cafea-surogat ni se va da la tribunal, sub pretextul unei grabe, deja suspecte pentru noi. În duba roșie metalică, Sergiu Mandinescu a făcut o glumă cu glas tare, care pe mulți i-a înfricoșat:

- Când i-om judeca noi, le vom pune și lapte în cafea, ca să li se pară condamnarea mai dulce.

L-am întrebat pe Luc (maiorul Lucian Dimitriu) ce părere are de desfășurarea procesului.

- I-au dat rasol și s-au grăbit. Oricum ne vor aștepta cu surprize în ziua asta. Au obstacole.

- Adică? l-am întrebat eu curios.

- Păi, azi, în ziua a treia, vor rosti rechizitoriul și ne vor înfunda cu martorii lor.

- De unde or să-i scoată?

- De-aiurea. Am făcut socoteala azi-noapte și deja pe doi i-am dibuit.

- Păi cum?

- Ar fi trebuit să-i ia la întrebări ca pe noi, din moment ce în actul de acuzare au fost și ei citați.

M-am uitat la Luc, interogativ, căci nu sesizasem nici o absență.

- Cum de nu știi?! De la noi e Moșneguțu, iar de la voi, colegul fratelui tău, Ilie Cunescu.

Gândul că Vasilescu s-ar putea ține de cuvânt, acuzându-l de complicitate pe Țuți, fratele meu, m-a electrocutat ca un curent de 220 de volți. Într-adevăr, acum îmi dădeam seama că cei doi nu apăruseră deloc în boxă.

La tribunal paza nu doar mi s-a părut, ci chiar era mult sporită și, pe cât am putut observa, accesul pe trotuare lângă casa Popp era interzis.

Înăuntru, numai ofițeri și subofițeri în uniforma kaki cu petlițe albastre. Familiile noastre bănuiesc că fuseseră deja introduse în tribunal și așteptau să fie conduse în sala de judecată.

De data aceasta am băut cafeaua, adică lichidul calduț și negricios cu vagi urme de zahăr și, în jurul orei 9, am urcat scările și am fost introduși în sala mare.

M-am așezat din nou lângă colonelul Hălălău, avându-l imediat în spate pe Sergiu, care tot bodogănea, persiflându-i pe Oancă și Jianu, care se foiau în jurul nostru, aruncându-ne priviri de lupi pocăiți. Din nou ne-am ridicat în picioare când ni s-a ordonat, la intrarea „onoratei Curți”.

- Eu nu mă ridic să-i salut pe bandiții ăștia - a mormăit, dar cam tare, Sergiu Mandinescu și se pare, din câte mi s-au relatat, că nici nu a făcut-o.

„Dragii noștri judecători” păreau chiar veseli în această a treia zi. Pesemne că ce fusese mai greu, interogatoriile noastre, deja trecuse. Acum se părea că pentru noi începea adevărata cursă cu

obstacole. Cine știe ce martori vor fi fost selecționați, îndrumați și prelucrați și, iarăși, cine mai știe ce preț și recompensă li se va fi promis...

După confruntarea finală la interogatoriu dintre Gheorghicescu și Carlaonț, părea exclusă posibilitatea unei încadrări judiciare temperate și, după părerea generalului, care circula din gură în gură, coroborată cu a lui Paulian, în cel mai bun caz, ne aștepta articolul 209 Partea a III-a C.P.

- Poate, șoptise Paulian, să-i încadreze pe cei tineri și mai puțin vinovați la Partea a IV-a.

Dar, și întrebarea flutura pe buzele tuturor, capii? Capii nu ar putea să cadă sub incidența Legii 16?

Răspunsul, deloc încurajator, a venit tot din partea lui Paulian.

- La bolșevici, totul este posibil! Dacă se vor ține de o aparentă încadrare, nu vor putea merge retroactiv.

Ziua de azi era rezervată procurorului. Maiorul Pârvu, într-o uniformă kaki, croită impecabil, începuse să-și dreagă glasul, în așteptarea clipei când va da curs rechizitoriului, prin care fiecare dintre noi urma să fie demascat și înfierat pentru faptele noastre, *horribile dictu*, de activitate contrarevoluționară, împotriva clasei muncitoare aliate cu țărănimea muncitoare.

- Dăm cuvântul acuzării - rosti solemn Gheorghicescu, umflându-se în pene ca un curcan.

Mi-am furișat ochii prin sală. Mama era singură, pesemne că mătușilor mele nu li s-a mai permis accesul. Mi-a făcut discret semn cu capul, ridicând privirea spre cer.

În fond, la sfârșitul acestei zile, aveam fiecare, deja, condamnarea prin încadrarea în Codul Penal.

Primele rânduri de scaune din sală erau ocupate de data aceasta de indivizi pe care nu-i mai zărisem în zilele precedente.

Maiorul Pârvu se ridică grav din jilțul său și începu să-și dezvolte rechizitoriul. Prima parte părea să fie un istoric al organizației subversiv-teroriste din Craiova, condusă de generalul în rezervă Carlaonț Iancu și de studentul Radu Ciuceanu.

Pe un ton grav și apăsător, procurorul Pârvu își începu perorația: „În cursul lunii noiembrie 1947, din inițiativa studentului Ciuceanu Radu ia ființă în orașul Craiova o organizație cu caracter terorist”.

- Hm, hm! - chicoti nea Fănică Hălălău lângă mine, pe un ton fatalist. Țștia ne vor pune la zid. Ei, mare lucru! Ce-o fi o fi!

Procurorul continuă:

„Prima legătură a avut-o cu prietenul său, studentul Vlădescu Paul, căruia i-a explicat că, după condamnarea lui Iuliu Maniu, rămășițele țărăniște încep să se regroupeze și că a sosit momentul ca imediat să se treacă la recrutarea elementelor cu care să se formeze un grup terorist și să ducă o activitate teroristă alături de trupele anglo-americane, în eventualitatea unui conflict între U.R.S.S. și puterile anglo-americane”.

Începutul era și bun și rău. Bun pentru că în rechizitoriu nu apărea activitatea noastră paramilitară, tabăra de antrenament de la Gemelele din Masivul Retezat, din vara lui '47, cât și câțiva ctitori ai organizației, printre care Vasilescu Cristian (Cristinel), Tanciu Mihai, solicitat pentru asamblarea unui emițător radio, studentul la Filosofie Octavian Ionescu (Bebe, vărul meu), cât și istoricul Ion Donat. Alături de ei puteau să se înscrie *con brio*, printre emulii generației de studenți, Constantin Dimitriu, frații Opran și, nu în ultimul rând, fratele meu, studentul politehnician cu grupa sa, ca să nu mai vorbesc de organizațiile paralele din regiune ale coloneilor Grigorescu, Hălălău și Cărăușu, cu un debut în activitate, încă din primăvara anului 1945.

Rău însă, chiar foarte rău era încadrarea noastră ca organizație de tip terorist, care *ipso facto* ne cantona în perimetrul faimoasei Legi 16, care fusese plăsmuită de guvernanții comuniști împotriva tuturor celor care ar fi îndrăznit să se manifeste fățiș, cu arma în mână sau prin sabotaje, împotriva tinerei Republici.

Pârvu și-a continuat rechizitoriul, cu voce egală, demonstrând etapă după etapă, evoluția ascendentă a organizației noastre, prin recrutarea unor noi elemente.

„La sfârșitul lunii aprilie 1948 - menționează maiorul procuror - Sergiu Mandinescu introduce în organizație pe numitul Pascariu Ciprian, de fel din Craiova, fost prizonier de război din zona americană, care avea misiunea de a culege informații militare, economice și politice, căruia Radu Ciuceanu îi propune să facă legătura între organizație și anglo-americani.”

Eram tentat să mă ridic în picioare și să-i arunc în față că ar fi trebuit să studieze mai corect declarația lui Mandinescu și a mea, întrucât apariția lui Pascariu era mult mai târzie și eu refuzasem, consecvent, de nenumărate ori, întâlnirea cu el.

„Între 1 și 15 mai 1948 au mai fost recrutați studenții Demetriu Florin, Dondoe Marin și elevul Ionescu Marcel, ca în următoarea lună să mai fie recrutate pentru organizație încă o serie de elemente ca: Lăpușneanu Ștefan, Trancă Gheorghe și Gutuescu Adrian.”

Rechizitoriul continua cu sumedenie de inexactități formale, care nu aveau darul să schimbe încadrarea noastră.

Rând pe rând sunt fixate unele date ale ședințelor zise conspirative. Între capii organizației, generalul Carlaonț și coloneii Grigorescu, Cărașu și Hălălău. Din fericire, colonelul Sorin Nicolaescu este omis dintre ei.

Mai departe, menționându-l pe Nelu Pârvulescu, de care spune, în treacăt că este fugit, îl acuză pe starețul Tismanei, Gherasim Iscu, încercându-l cu grave învinuiri.

Îl ascultam cu toții pe procuror, de mai bine de o oră. Începuse să fie zăpușeală în sală. Completul parcă ațipise, iar colonelul Gheorghicescu își proptise capul în palmă, picotind și el.

„Întrucât organizația era schematică îndeosebi pe elemente militare deblocate, comanda organizației subversive a fost încredințată generalului în rezervă Carlaonț Iancu, ca unul ce era binecunoscut în regiune și cu suprafață politică, ca la momentul când ar fi izbucnit un conflict armat între U.R.S.S. și puterile imperialiste, acesta să facă legătura eventual și cu alte grupe subversive, conducându-le la acțiuni teroriste împotriva regimului.

„Scopul organizației subversive - și maiorul Pârvu își aruncă ochii acuzator peste noi - așa după cum s-a conturat din cercetări era acela de a strânge cât mai multe elemente ostile regimului, recrutate dintre deblocați, studenți și elevi și orice nemulțumiți, chiar și soldații dezertori...”

Mare farsor și maiorul ăsta. Numai la dezertori nu ne gândisem.

„...Și care, odată cu izbucnirea unui conflict armat între U.R.S.S. și anglo-americieni, urma să se retragă în masivul muntos dintre Jiu și Dunăre, de unde să ducă apoi o acțiune de terorism și sabotaj, cu sprijinul, aerian sau terestru, al trupelor americane, contra armatelor U.R.S.S. și R.P.R.”

Și, sigur pe el, maiorul, cu un deget acuzator, ne fixă.

„Dacă această organizație ar fi reușit să-și procure cantități suficiente de armament, alimente și munițiuni, chiar și fără

ajutorul anglo-americanilor, ea ar fi trecut imediat, tovarăși, la sabotaje și terorism.”

Cred că maiorul obosise în rechizitoriul său, dar știa că este partitura sa și trebuia să o execute până la sfârșit. Făcu o pauză de notă întreagă și-și reluă... filipica.

„Din cercetări ale organelor de Securitate s-a stabilit că organizația subversivă și teroristă din Craiova - și iarăși ne învălui într-o privire plină de mânie proletară - avea următoarea schemă de organizare:

1. Grupul de comandă, format din:

- Carlaonț Iancu, general de rezervă,
- Ciuceanu Radu, student,
- Vlădescu Paul, student,
- Hălălău Ștefan, cadru disponibil, colonel.

2. Grupul militarilor deblocați, format din:

- Dimitriu Lucian, șeful grupului, maior deblocat
- Grădinaru Constantin, locotenent
- Țolescu Tiberiu, locotenent,
- Toma Constantin, plutonier,
- Pătruțoiu Ioan, plutonier,
- Gulie Marin, subofițer,
- Becheraș Vasile, elev.

3. Grupul doctor Căraușu Gheorghe, format din:

- Paulian Mihail, avocat și profesor,
- Robu Iancu, radio-telegrafist, inspector de Siguranță,
- Popescu Marin, fost avocat și fost comisar de Poliție,
- Georgescu Eugenia.

Trecuseră ceasuri întregi, trecuse ora prânzului, dar sfârșitul rechizitoriului nu se întrevădea. Completul însă părea că a obosit,

mai mult doar ascultându-l pe maiorul procuror, care năduşise şi se înroşise de-a binele în culpabilizarea noastră.

Gheorghicescu punctă o întrerupere a şedinţei, iar completul, în frunte cu el, se grăbi să părăsească scena.

În pauză ni s-a permis, din nou, să primim de-ale gurii de la familiile noastre. M-am apropiat de mama şi în ochi i se citea aceeaşi tristeţe şi neputinţă. Era flancată de Ionescu 22, pe care-l ştiam pe cât de bătauş, pe tot atât de viclean. M-a lăsat să vorbesc despre sănătate, despre bunicul de acasă, iar mama mi l-a strecurat în pomelnicul mătuşilor, cinci la număr şi pe fratele meu Tuţi, că este „sănătoasă” şi îşi vede de familie. Vestea m-a bucurat, liniştit şi întărit, nespus de mult. Bandiţii nu reuşiseră să-l dibuiască.

La sfârşit, Ionescu 22 nu şi-a putut stăpâni un îndemn „profesional”:

- Spune-i, cucoană, să nu-l mai țină în braţe pe Scarlaonţ, că el este tânăr şi ăla şi-a trăit traiul, şi-a mâncat mălaiul.

Nu ştiu ce o fi citit securistul în ochii mamei, că n-a mai continuat cu predica.

Pauza a fost destul de lungă, peste un ceas. După masă, completul părea din nou revigorat. Poate trăseseră şi o berică, bună pe căldura asta, şi acum, cu forţe noi, veniseră să asculte cu atenţie partea a doua a rechizitoriului şi, cea mai importantă, încadrările penale.

„Tribunalul declară culpabili pe:

- Carlaonţ Ioan, Ciuceanu, Gherasim Iscu, Vlădescu Paul şi Mandinescu Sergiu, pentru crima de uneltire contra ordinii sociale p.p. art. 209 Pt. III C.P. şi pentru răspândire de publicaţiuni interzise, p.p. art. 325 lit. c C.P.

- De asemenea, declară culpabili pe: Hălălău Ştefan, Dimitriu Lucian, Ţolescu Tiberiu, Grigorescu Petre, Paulian Mihai, Popescu

Marin, prin schimbare de calificare din crima de uneltire contra ordinii sociale p.p. art. 209 Pt. III C.P. pentru delictul de uneltire contra ordinii sociale p.p. art. 209 Pt. II lit. c C.P.

- De asemenea, declară culpabili pe: Georgescu Eugenia, Ionescu Marcel, Stavril Constantin, Becheraș Vasile, Popa Alexandru, Ploșniță Victorin, Lăpușneanu Ștefan, Lăzărescu Dumitru, Percea Mircea, Săceanu Ion, Gutuescu Adrian, Isăilă Gh. Constantin, Stăncescu Virgil, Ciobanu Eugen, Ionescu Valeriu, Spulber Cristian, Grădinaru Constantin, Nica Mihalache, Pătruțoiu Ion, Gulie Marin, Toma Constantin, Țolescu Traian, Cătuneanu Mihai, Dondoe Marin, Vasilescu Cristinel, pentru delictul de crimă de uneltire contra ordinii sociale p.p. art. 209 Pt. IV C.P.

- De asemenea, declară culpabil pe Robu Ion, pentru crimele de uneltire contra ordinii sociale p.p. art. 209 Pt. III C.P. și de trădare prin necredință p.p. art. 190 al. 1 C.P.

- Cu unanimitate de voturi declară neculpabil pe Mandinescu Sergiu pentru trecerea frauduloasă a frontierei p.p. art. 267 C.P.

- De asemenea, cu unanimitate de voturi declară neculpabil pe Calotescu Toma pentru delictul de uneltire contra ordinii sociale p.p. art. 209 Pt. IV C.P. și trecerea frauduloasă a frontierei p.p. art. 267 C.P.

Asemenea cu unanimitate de voturi că sunt circumstanțe atenuante în favoarea lui: Gherasim Iscu, Vlădescu Paul, Mandinescu Sergiu, Robu Ioan, Georgescu Eugenia, Ionescu C. Marcel, Stavril Constantin, Becheraș Vasile, Popa Alexandru, Ploșniță Victorin, Lăpușneanu Ștefan, Lăzărescu Dumitru, Percea Mircea, Săceanu Ion, Gutuescu Adrian, Isăilă Gh. Constantin, Stăncescu Virgil, Ciobanu Eugen, Ionescu Valeriu, Spulber Cristian, Grădinaru Constantin, Nica Mihalache, Pătruțoiu Ioan,

Gulie Marin, Toma Constantin, Țolescu Traian, Cătuneanu Mihai, Dondoe Marin, Vasilescu Cristinel și că nu sunt circumstanțe atenuante în favoarea celorlalți inculpați.”

Rechizitoriul se încheiase, primul procuror militar, maiorul magistrat Pârvu Iosif, se așeză, obosit, la locul său, cu simțul datoriei împlinite, față de unii, dar mai ales față de alții: față de noi, de mine, poate chiar de generalul, avusese o explicație-justificare, de cât de mult îi pare rău că este obligat profesional să ne condamne; față de ei își făcuse datoria, confecționând un rechizitoriu sever și înfierându-ne pe toți și pe fiecare în parte. Partidul, ca și Securitatea, puteau să-i dea o notă bună, iar pe capii organizației nu-i va mai vedea niciodată, deoarece știa deja ce-i așteaptă.

Pauza a fost de data aceasta într-adevăr scurtă.

Când intru în sală, în colțul drept stau înghesuiți ai noștri. O văd pe mama și parcă le zăresc pe fetele mici ale lui Iancu Robu, ținute de mână de mama lor. O recunosc pe soția colonelului Grigorescu și - surpriză - lângă mama, alături și la fel de dârză, stă vara mea primară, căreia din pricina vârstei îi spuneam „mătușa”, Maria Daniel, Iuca după cum o numeam și care, alături de soțul ei, profesorul doctor docent Alexandru Daniel, ne susținuseră de nenumărate ori cu bani, medicamente și alimente.

Din sursa „colegiului nostru de avocați”, cum denumeam noi pe maestrul Paulian și pe stagiarul său Marin Popescu, le venise rândul martorilor, care se împărțeau în ai acuzării și ai apărării. L-am auzit pe nea Fănică Hălălău „încurajându-ne”:

- Să vedeți de ce ploaie de martori ai Securității o să avem parte!

Cât despre ai noștri, numai avocații ar fi putut să ne spună dacă au fost citați, și de altfel, în curând aveam să aflăm dacă au fost lăsați să intre.

Instanța, după ce s-a așezat comod în scaune, l-a lăsat pe grefierul Constantin Popescu să cheme la bară:

- Martorul Moșneguțu Traian.

După identificare, colonelul Gheorghicescu a trecut la subiect:

- Spuneți unde l-ați cunoscut pe maiorul Dimitriu și în ce împrejurări.

Moșneguțu, sublocotenent deblocat, era funcționar particular la Tipografia „Arte Grafice” din Craiova, avea ca fizic tot ceea ce poate caracteriza o non-personalitate. Nu se remarcă prin nimic, nici ca fizic, nici ca intelect. Ar fi fost recrutat ca element de excelență pentru orice serviciu de informații cu tradiție. Nu avea păreri, nici convingeri ferme. Mai mult ca probabil că, datorită unor recomandări speciale, ofițerul Moșneguțu să fi fost cooptat ca sursă informativă. Cert este că dispoziția sa este acuzatorie pentru maiorul Dimitriu și echipa sa.

- Ce v-a spus maiorul Dimitriu în legătură cu grupul său și ce anume urma să facă cu acesta?

- Domnule președinte, maiorul Dimitriu mi-a mărturisit că va organiza un grup cu care se va retrage în munți.

- Numai atâta, martor Moșneguțu?

- Nu, nu, domnule președinte! Mi-am adus aminte - vă rog să mă scuzați - adăugă slugarnic. Mi-a declarat că acolo va acționa contra regimului de azi.

- Cine a mai fost de față?

Informatorul căzu pe gânduri. Pesemne că întrebarea nu fusese inclusă în program, însă Gheorghicescu insistă:

- Vă rog să vă aduceți aminte, este foarte important.

- Știu că mai erau doi inși de față. A, da! Acum mi-aduc aminte precis: unul înalt, spătos, solid și altul de statură potrivită. Erau... da: Grădinaru Constantin, locotenentul și Pănescu Constantin, după câte știu, tot ofițer.

- Și, în cele din urmă, ce ați făcut?

- Păi, ce să fac, domnule președinte - răspunse martorul cu aceeași voce moale și ștearsă - am plecat și am anunțat organele în drept.

Reverențios și mulțumit, Gheorghicescu îl pofti să-și semneze depoziția.

Următorul martor, înalt și destul de rotunjour la față, cu o mustață de haiduc și o bărbuță de mușchetar, fu Ilie Cunesco, student la Politehnică și fost coleg de clasă, la Colegiu, cu fratele meu. Cu toate că trecuseră aproape zece luni de când îl văzusem și pe el prins în năvodul aruncat de Securitate, nu aflasem cu siguranță în ce împrejurări ajunsese pe meleagurile Craiovei, cine îl „ajutase” să intre aici, în temniță, și pentru care motiv. Știam că se orientase bine, ajungând membru al U.N.S.R. Se adaptase ușor condițiilor și aici, ba chiar, într-o dimineață, văzându-mă la fereastră, mi-a făcut semn să arunc „măgăreța”. Și cum lucrul s-a petrecut într-o clipită și sfoara a ajuns până jos, m-am pomenit cu un pachetel de mâncare și câteva rânduri de îmbărbătare.

N-am insistat asupra dosarului său factual întrucât aveam presimțirea că îi vor da drumul imediat după proces.

- Martor Cunesco Ilie, l-ai cunoscut pe Radu Ciuceanu?

- Da. L-am cunoscut la Colegiul „Carol”, el fiind în urma mea, mai mic cu două clase.

- Dar pe colonelul Hălălău?

- Nu!

- Dar pe Petre Grigorescu?

- De asemenea, nu!

Și nu-urile au curs în cascadă, spre mulțumirea noastră, până la penultima întrebare.

- Da' pe Constantin Ciuceanu l-ai cunoscut?
- Da! a răspuns cu avânt.

Președintelui i-a scăpat un oftat de ușurare și a adăugat repede:

- În ce condiții?
- I-am fost coleg de liceu și ulterior coleg de facultate!
- Era bun student?
- Da, a răspuns candid Cunesco, foarte bun chiar!
- Ce discuții politice ai avut cu el, și de ce te acuza?
- Păi, de câte ori ne întâlneam, Constantin Ciuceanu căuta să aducă în discuție politica dusă de guvernul de azi, care ar fi o politică împotriva intereselor studențimii române.

- Și de ce te acuza?
- De multe ori m-a acuzat că am trădat cauza studentescă, acceptând să activez în cadrul U.N.S.R.

- Ultima oară când te-ai văzut cu el?
- Pe 23 septembrie 1948 - răspuns cu precizie Cunesco - când Ciuceanu a fost vehement și m-a făcut trădător, că în loc să lupt în mișcarea de rezistență, dusă de studenți, am dat mâna cu dușmanul.

- Da' ce apucături avea Ciuceanu asta?
- Păi - Cunesco a stat o clipă pe gânduri și a adăugat repede - îi plăcea să meargă pe munți.

Colonelul nu părea încântat de răspuns.

- De unul singur, așa... hai-hui?
- Nu, nici vorbă, cu fel și fel de colegi și colege.
- Și ce făcea acolo?

Cunescu păru o clipă încurcat și adăugă repede:

- Se antrena!
- La ce se antrena?
- Nu știu, domnule colonel, spuse speriat Cunescu, nu știu!
- Păi n-ai auzit și dumneata...?

Și completă:

- Dumneata ai fost vreodată cu ei?
- Nu, adăugă repede, m-a ferit Dumnezeu!

Cunescu se făcuse roșu la față și noi începuserăm să ciulim urechile.

- Bine, s-a consemnat că dumneata n-ai fost în munți cu Ciuceanu Constantin. Dar ce ai auzit dumneata despre ce făceau ei acolo?

- Eu am auzit, târăgână cuvintele Cunescu, că se pregăteau... și glasul îi slăbi subit.

- Pentru ce, omule, spune odată, sări colonelul de la înălțimea tribunei.

- Păi acolo făceau antrenament!
- Ce fel de antrenament?
- Păi se zice că trăgeau prin copaci!
- Și ce e rău în asta? rosti colonelul consternat.
- N-aveau permise de armă! răcni ascuțit Cunescu.
- Bine, bine. Să trecem peste asta. O să mai vedem ce este cu permisele. Dar în ce gând se antrenau? întrebă insidios colonelul.
- Să lupte!
- Împotriva cui?
- Împotriva rușilor, declară Cunescu poticnindu-se, și... împotriva...

- Și împotriva a mai cui?, îl grăbi președintele.

- ...Împotriva comuniștilor.

Chipul lui Cunescu, în fine, căpătă o culoare mai acceptabilă. Părea că se liniștise după această declarație. Dar colonelul tot nu era mulțumit.

- Ai avut vreodată discuții cu Constantin Ciuceanu despre organizația M.N.R.O.?

- Nu, nu, adică da! Mie niciodată nu mi-a spus să mă înscriu în această organizație dar, în schimb, mi-a propus să o ajut cum voi putea mai bine!

Colonelul înțepea să fie satisfăcut de depoziție.

- Ai mai avea ceva de declarat în privința aceasta, martor Cunescu?

- Nici un cuvânt, numai că, domnule președinte... - și fața lui Cunescu se luminează ca și cum l-ar fi inundat brusc Duhul Sfânt - mi-a mărturisit, în vara lui '48, că dacă voi merge cu ei, îl voi cunoaște pe șeful cel mare.

Gheorghicescu, nervos și nerăbdător, îl întreabă direct:

- Și cum se numește acel șef?

Cu o voce găjăită, pe care Cunescu o voia sonoră, pronunță cuvintele care aveau menirea să-l salveze pe el și să fie fatale pentru noi:

- Păi... mare... un general!

- Care general? răcni Gheorghicescu exasperat.

- Păi știți dumneavoastră...

Și, dându-și seama de gafă, adăugă repede:

- Generalul Ion Carlaonț!

- Iancu, corectă maiorul Pârvu, cu o voce plângărească.

- Da, da, Iancu, confirmă supus Cunescu.

- Treci și iscălește! rosti ușurat președintele.

În sală se lăsase o liniște de mormânt. Frigul ne mușca spinările precum în mijlocul iernii. Afară amurgul se lăsa, iar sufletele noastre se cufundaseră deja în întuneric.

Prin Iancu Carlaonț, mărturisit și acceptat șef al organizației, nu ne putea aștepta într-un viitor apropiat decât plutonul de execuție, potrivit proaspetei Legi 16, iar soarta fratelui meu părea pecetluită.

La rând ca martor, tot al acuzării, urmă Ioan Dumitrescu, profesor de meserie. Mărturia sa era centrată pe o vizită făcută lui acasă, la Craiova, în luna iunie '48, de către Paul Vlădescu, însoțit de Ion (Nelu) Săceanu.

- Ce v-a declarat Paul Vlădescu când v-a vizitat?

- M-a chestionat în privința unor știri difuzate de Radio Ankara, cum că în Munții Vrancei ar acționa o organizație subversivă. La răspunsul meu că nu am aparat de radio și nici nu mă preocupă astfel de lucruri, domnul Vlădescu mi-a răspuns că și în Craiova s-ar afla o organizație similară.

- Și dumneavoastră ce i-ați replicat?

Profesorul, vizibil stânjenit, se grăbi să-i dea răspunsul:

- Aceasta nu poate să fie decât o organizație legionară.

- Și Vlădescu ce v-a mai spus?

- Că pot veni și legionari, întrucât este o organizație formată din oameni din tot spectrul politic, cu mare suprafață.

- Mulțumesc, asta am vrut să știu. Este suficient. Treceți vă rog și semnați depoziția - spuse neașteptat de politicoș Gheorghicescu.

Hotărât lucru, Vasilescu își organizase bine plutonul de martori mincinoși.

- Câți or mai fi? îl auzii în spatele meu pe colonelul Grigorescu.

Sergiu, care era și el tot în spate, completă:

- Până la miezul nopții mai sunt trei-patru ore, așa că ne putem aștepta la cel puțin o duzină de infecții.

Tiberiu Dumitrescu era farmacist în Slatina. Habar nu aveam cine oare îl arătase ca având oarece conexiuni cu noi.

Din zisele colonelului Hălălău, farmacistul Tiberiu Dumitrescu era șeful grupului M.N.R.O. din Slatina, cu numeroase legături în satele din jur. Cu siguranță că nu divulgase nimic din rețeaua sa și, mai ales, dacă îi știa pe cei de la depozitul de muniții din Pădurea Sarului.

- Când, în ce an l-ați cunoscut pe colonelul Cărașu?

- Domnule președinte - răspunse convingător Dumitrescu - în luna iunie '48 am venit la defunctul doctor Cărașu, după un set de apă distilată.

- Și ce ai constatat atunci?

- Înăuntru în laborator era domnul Iancu Robu.

- Îl cunoșteai dinainte?

- Nu, atunci ne-a făcut doctorul cunoștință.

- Și?

- La intrarea mea - continuă martorul - am avut impresia că domnul Robu a ascuns ceva de mine, iar doctorul Cărașu m-a luat de braț, trecându-mă în altă cameră.

- Prin urmare, ne poți confirma că discutaseră ceva secret? sugeră Gheorghicescu.

Dumitrescu, însă, nu marșă și, chiar dacă se putea aștepta la consecințe nedorite, rămase ferm și neabătut pe poziția anterioară.

- Domnule președinte, eu v-am relatat impresii, nu certitudini. Onorata instanță poate interpreta pozitiv sau negativ.

Vădit nemulțumit, Gheorghicescu îl expedie spre grefier cu un gest scurt.

Cu noi, undeva într-o celulă, auzisem de prin luna noiembrie că s-ar găsi încarcerat și Mircea, nepotul doctorului Cărașu Auzisem, de asemenea, că și Oancă și Ionescu 22 făcuseră antrenament cu răngile pe tălpile lui. Dispăruse un timp din celular și se zvonise chiar că fusese pus în fața unui șantaj ordinar; libertatea sa contra informațiilor asupra vastei organizații, după părerea mea, activă încă din toamna lui '44, a unchiului său, colonelul doctor Cărașu. Cu siguranță că împotmolirea în anchetă îi dusesese pe Vistig și pe Vasilescu pe culmile disperării, iar arestarea lui Marin Popescu, Robu și Paulian se dovedea a fi un mizilic nesemnificativ. Prea mulți veniseră din toate satele Olteniei, cu preoți și învățători în frunte, la înmormântarea lui Cărașu, pentru ca Securitatea să se îndoiască de dimensiunea regională mare a organizației defunctului.

Inginerul Mircea Cărașu era înalt și slab, cu o față deschisă și ochi luminoși.

- Ai fost prizonier în U.R.S.S.?

- Da, domnule președinte. La 23 august 1944 am căzut prizonier în apropiere de Cetatea Albă și dus în lagărul 774 din regiunea Gorki, unde am stat până în 1948.

- Cum ai ajuns la unchiul dumitale, doctorul Cărașu, în Craiova?

- Țin să precizez că nu am venit ca angajat în laborator, ci numai să locuiesc la unchiul meu, pentru a-mi pregăti diploma de inginer chimist.

- Ce știi mai deosebit despre doctorul Cărașu?

- Știu că a fost un om extraordinar și toți cei care l-au cunoscut l-au iubit. Știți, domnule președinte, ca să-ți dai seama de cât ai fost de stimat și iubit, ar trebui ca Dumnezeu să te mai lase o dată să mai deschizi ochii, să-i vezi și să-i numeri pe cei care, fără obligație

sau interes, te urmează pe ultimul drum. Și ce a fost atunci, știți foarte bine, ați auzit că două ore nu s-a putut circula pe străzile Craiovei, de atâta puhoi de oameni și majoritatea erau săraci...

Gheorghicescu simți că pierde teren și încercă să schimbe firul discuției, întrebându-l din scurt pe Mircea Cărașu:

- În seara zilei de 29 august '48, pe când te aflai la catafalcul unchiului dumitale, ai fost invitat în strada Frații Golești pentru a povesti împrejurările morții sale. Precizează cine se mai găsea acolo și ce discuții se purtau acolo între Paulian, Robu și Marin Popescu?

- Domnule președinte, vă spun cu mâna pe inimă și vă jur că spun adevărul curat. Eram atât de tulburat și impresionat de moartea tragică a unchiului meu, împușcat ca un câine, în fața casei, încât nici măcar nu știu cu certitudine cine a fost prezent. Vă rog să verificați o situație: am fost pe front, am văzut zeci de oameni morți, dar niciodată nu am fost atât de zguduit. Cei din preajma mea mi-au spus, mai târziu, că plângeam în continuu.

- Da, da, înțeleg, dar chiar nu-ți mai aduci aminte ce discutau cei trei?

- Domnule președinte, cu tot regretul, nu, nu! Și nici nu pot spune neadevăruri.

Gheorghicescu, de data aceasta, devenise nervos de-a binelea și cred că, în sinea lui, îi înjura pe Vasilescu și pe Vistig că i-au trimis astfel de martori, care ar fi fost mai buni pentru apărare. Îi făcu semn lui Cărașu, fără complezență, concediindu-l.

- Numele și prenumele? îl întrebă președintele pe următorul martor.

Când l-am văzut, am crezut că pic de pe bancă. Aceeași senzație cred că au avut-o Sergiu Mandinescu și coloneii Grigorescu și Hălălău. Să vezi și să nu crezi, pe cine găsiseră să-l

cheme martor al acuzării să ne înfunde cât mai greu?! Pe... popa Stăncescu! Dacă Vasilescu ne-ar fi avut în colimator, cu siguranță și-ar fi dat seama că a făcut o gafă cât prima lui gorilă (Oancă) de mare. Dar pesemne că Vasilescu redacta procesele verbale ale celei de a treia zile...

- Profesia?

- Preot - răspunse popa Stăncescu, cu o mină șireată. Sunt preotul Nicolae Stăncescu, popă de țară, domnule președinte.

Gheorghicescu, după șopârlele mistuite cu greu de la martorii anteriori, nu mai părea dispus la nici un compromis.

- V-aș ruga să-mi spuneți pe scurt, limpede și precis, tot ce știți despre vizita acuzatului Lăpușneanu Ștefan făcută în luna iunie 1948 la dumneavoastră acasă, în comuna Secu?

- Domnule președinte, știți că eu ca preot - zise părintele Stăncescu, cu un aer smerit, de fariseu hârșit - nu pot minți și, prin adevăr, noi îl mărturisim pe Domnul nostru Iisus Hristos.

Mă întrebai pe loc, la ce duhovnic se va duce popicul nostru să-i dea dezlegare sau, convins de propriile sale afirmații că Biserica e în luptă cu Satana, se va autoabsolvi...

- Pe vară, nu-mi amintesc data, a venit la noi în casă un tânăr, elev sau student, care l-a vizitat, de fapt, pe fiul meu Virgil. N-a stat decât preț de o zi, cel mult. I-a adus, pe cât mi-aduc aminte, o scrisoare.

- Cu ce conținut?

- Domnule președinte, ei sunt copii de 18-19 ani. Și un preot nu-și aruncă ochii pe toate hârtiile...

- Dar așa, ceva conspirativ, subversiv, n-ați constatat?

- N-aș zice că nu - răspunse părintele, cu un glas oscilant.

- Ei, ei spune!... - îl îndemnă optimist Gheorghicescu.

- Domnule președinte, și noi, la vârsta lor, de ce să n-o recunoaștem, ne ascundeam de părinți, mai ales când era vorba de vreo codană.

Excedat, colonelul magistrat îi tăie replica:

- Nu v-am întrebat de scrisorile de amor ale fiului dumneavoastră, care, de altfel, este aici în boxa acuzaților.

Preotul Stăncescu simți lovitura sub centură.

- Răspundeți în clar. Ați știut conținutul scrisorii în cauză?

Din nou se putea auzi musca în sală.

- Ba, domnule colonel. Sunt om bătrân și preot, și nu mint.

- Dar de o organizație ați auzit ceva?

- Da.

- Și cum se numea? Cine era comandant?

- Păi știa toată lumea din sat că, pe la Izverna, Ciovârnișani și Apa Neagră bântuie un grup armat condus de un căpitan.

- Lăsați asta, că nu de ea vă întreb - replică Gheorghicescu aproape țipând. Una din care a făcut parte și băiatul dumitale.

- Domnule colonel, o fi băiatul meu nevârstnic, dar nici prost și nici nebun nu este.

Gheorghicescu se consultă cu maiorul Șendrea și îi făcu semn cu capul părintelui Stăncescu că este liber.

După cât ne-am dat seama, procesiunea martorilor luase sfârșit.

Făcând bilanțul, Securitatea și Justiția „boborului” *y compris* nu prea culeseseră fructele dulci ale succesului. Cât despre ultimii martori, eșecul părea total. Evident că președintele Gheorghicescu nu-și făcea prea multe griji în privința motivărilor care vor conduce pe acuzați la pedepse grele, având în vedere încadrările rostite de procuror. Apărarea sau eventualii martori ai apărării rămâneau simpli mimi într-un film mut al începuturilor

cinematografiei. Convingerea era întărită și de absența totală a martorilor apărării. Norocul nostru, în cele din urmă, se dovedise, spre marele haz al nostru și consternarea completului, depozitia celor care fuseseră obligați să ne acuze.

Se încheiase a treia zi și, parcă, după rechizitoriu, când aflaserăm cu certitudine că nu ne vor încadra, retroactiv, în blestemata Lege 16 - care nu peste mult timp îi va duce la moarte pe cei din grupul dobrogean al lui Gogu Puiu: Iancu Ghiuvea, Hapa Stere, Neculai Hașoti și Iancu Beca, precum și pe cei din Banat: Aurel Vernichescu, Spiru Blănaru, Petru Domoșneanu - păream că suntem purtați pe aripile speranței, și asta fiindcă nici unul dintre noi, cei grei, nu ne îndoiam, nici măcar o secundă, că am putea zăbovi în temnițele comuniste mai mult de un an-doi.

Sergiu era cel mai optimist și se agita ca un cal nărvaș:

- Să-i rugăm pe camarazii noștri, pe care mâine-poimâine îi vom petrece până la porțile temniței, să stea afară cu ochii țintiți către cei care ne-au chinuit și să nu le facă nici un rău până nu vom veni și noi.

În seara aceea și Dimitriu se contaminase, împreună cu ceilalți ofițeri, de viziunile mistico-politice ale lui Mandinescu.

Întorși la penitenciar, mare ne-a fost bucuria când ne-am pomenit opriți toți în poarta a doua. A urmat cazarea într-o singură încăpere. Strângerile de mâini și îmbrățișările nu au conținut un ceas întreg.

12

ZIUA A PATRA

În ziua a patra tălăngile au sunat la fel de imperativ și sinistru. Făcusem socoteala și în această zi urma să se consume penultimul act, adică așa-zisa apărare și clasicul ultim cuvânt al acuzaților. În ceea ce privește apărarea, nu ne făceam nici o iluzie, ba chiar ne propuseserăm noi, cei grei, să o respingem *de plano*, considerând că reprezintă o simplă formalitate.

- Mai mult chiar - și remarca o făcu colonelul Grigorescu - ce rost are să-i punem în pericol și pe ei, niște avocaței de provincie, scornind o apărare care nu avea nici o șansă să ne proteguiască.

- Ba nu - sări colțos Sergiu - ce credeți, că în Baroul de Dolj au mai rămas heruvimi și serafimi, sau măcar simpli îngerăși? Toți au carnete de partid în buzunar. O să vedeți ce bâlci va fi!

Încercam să mi-l imaginez pe avocatul meu, Valentin Gabrielescu, maestru al robei, stimat între confrăți și nu numai, în toată Cetatea Banilor. În fond, ce ar fi putut să le spună, favorabil mie? Major eram, alcoolic nu fusesem, sub influența cuiva nu ajunseseam, dimpotrivă, eu reușisem să încheg o organizație în care se găseau deopotrivă și tineri și bătrâni. Mai avea o ultimă soluție: să mă declare alienat, cu grave tulburări psihice. Asta ar fi explicat,

pe de o parte, ritmul accelerat al activității mele și, pe de alta, planurile „geniale” concepute de mine.

Mai lipsea încă o necunoscută: dacă versiunea de iresponsabilitate va fi acceptată și susținută de Vasilescu și haita lui. Evident că Securității nici nu-i trecea prin minte să mă declare nebun, deoarece prin aceasta s-ar fi anulat însuși actul de acuzare pentru toți. S-ar fi destrămat toată urzeala pregătită, de aproape un an de zile, pentru condamnarea celui mai mare lot de contrarevoluționari din Oltenia.

Prinși în planuri și supoziții, uitaserăm că, totuși, ziua era ultima a săptămânii și, demult, conform programului anterior, trebuia să fim imbarcați. Se făcuse ora 10 și liniștea domnea în penitenciarul Craiovei.

Nici tu uși trântite, nici tu zbierete de gardieni, nici motoare ambalate. Îngrijorarea și bucuria se împleteau ca firul alb și roșu al mărfșorului. Am încercat să întrebăm milițianul. Era un țigan cu piele cafenie, plăcută la vedere, dar cu ochi de călău, inexpresivi și reci:

- O să vedeți voi, bandiților, ce vă așteaptă. Ce, să vă judece când vreți voi?!!

În încăpere discuțiile începuseră să se încingă. Ne împărțiserăm deja în două tabere: unii optimiști și „iluzionisti”, alții pesimiști și pradă celor mai întunecate presimțiri.

- S-a terminat cu procesul nostru! Nu le-a ieșit răbdarea; de unde credeau că toți vom declara, fără excepție, că am făcut parte dintr-o organizație teroristă, în frunte cu generalul, până la urmă numai cinci-șase au recunoscut, și ăia vizibil constrânși. Cât ar fi tribunalul ăsta o parodie, nu poate să treacă la condamnări grele pe probe neconcludente. Au încercat și nu le-a mers. Totuși, tentativa a fost în avantajul nostru: ne-am văzut familia, ne-am mai

înfruptat cu câte ceva și ne-am văzut iar împreună, după aproape un an de zile.

Partida pesimiștilor vedea numai partea goală a paharului. Procesul nostru, căzut într-o atmosferă internațională atât de tensionată, cu nenorocitul de Berlin aprovizionat zi și noapte de avioane și perspectiva unui singur „accident” ce ar declașa imediat un *casus belli*, nu putea să nu ne ducă într-o înfundătură. Pesimiștii admiteau suspendarea procesului, dar din cu totul alte motive decât primii, numai că - și deosebirea era esențială - judecata nu va mai fi, dar execuțiile conducătorilor nu vor întârzia. „Ce rost ar mai avea pentru comuniștii care se pregătesc de pe o zi pe alta pentru un conflict”, spuneau ei, „să se încurce cu câteva zeci de contrarevoluționari ce le-au stat în cale?!”

Când toaca de seară a bătut stingerea, după ce toată ziua partida optimistă dominase terenul, negativiștii îi înlocuiseră fără tăgadă. Într-adevăr, lucrurile păreau sau chiar erau de-a dreptul ciudate și, după opinia juriștilor noștri, Paulian și Marin Popescu, nicicând și niciunde nu se petrecuse ceva asemănător: un proces să fie blocat înainte ca avocații apărării sau ultimul cuvânt al acuzaților să nu fie auzit.

- Să fi schimbat comuniștii procedura clasică - ne întrebam noi - a desfășurării unui proces, mai ales penal?

Și, deoarece nimeni nu ne-a tulburat nici somnul și nici dialogurile încrucișate, în noaptea aceea, mulți dintre noi s-au lăsat purtați pe aripile speranței sau dimpotrivă, s-au rostogolit în bolgiile dantești ale disperării.

13

ZIUA A CINCEA

Adoua zi era Ziua Domnului și, ca atare, ne-am retras fiecare în sufletul nostru, ca într-o bisericuță aievea, unde ne rugam pentru mântuirea noastră, a familiei, a neamului nostru și asta cu atât mai mult cu cât excludeam orice surpriză legată de continuarea procesului. În ce țară din Europa - gândeam noi - își poate deschide porțile un tribunal într-o duminică?!

Și, totuși, miracolul, absurdul și neverosimilul s-au produs. Din nou s-au auzit claxoane, glasuri repezite, ordine scurte, tropăituri pe culoare și, în câteva minute, am fost iarăși îmbrânșiți și îngrămădiți, ca niște animale, în dubele atât de „nevinovate” ale Securității Poporului, în culorile lor deschise. Nu ne venea a crede; partidei pesimiștilor din ziua trecută îi străluceau ochii de satisfacție.

- Ei ce v-am spus noi?! Adio proces, dar sfârșitul nostru e aproape.

Drumul a fost și mai scurt și mai drept, sau cel puțin așa mi s-a părut mie. La capătul lui nu ne aștepta nici o surpriză: tribunalul, care nici nu se mișcase din loc și nici nu căpătase o altă culoare decât cea noroioasă.

Am intrat buluc în sală și ne-am așezat după voie în ȋarcul cel mare al acuzaȋilor. Am avut timp să-mi arunc ochii în sală: lume multă, ca la urs, pestriȋă ca vârstă, dar preponderent muncitoarească. Într-un colȋ i-am zărit pe ai noștri. Erau parcă mai mulȋi. Pesemne că Vasilescu voia să lase impresia că există o reală apărare, de care „dușmanii poporului”, chiar și ei, pot beneficia.

În minutele următoare, odată cu sosirea completului, cu Gheorghicescu ȋanȋoș în frunte, ȋinându-se parcă el de dosare și nu invers, au apărut și „salvatorii” noștri avocaȋi. Primul era chiar maestrul Valentin Gabrielescu, îmbrăcat într-un costum subȋire de vară, de culoarea nisipului. Părea sau era emoȋionat sub masca unei indiferenȋe profesionale. Îl urma de aproape un grup destul de numeros de confrăȋi, pe care acum a ȋi diferenȋiam numai după înălȋtime și vârstă; din spate însă, camarazii mei începură să-i identifice.

- Ei, a venit și conu' Petrică, însoȋit de maestrul Jenică Rădulescu.

- Uite-l și pe Bănescu alături de conu' Aslan!

Dintre ei toȋi, însă, se detașă un personaj la fel de bine îmbrăcat, cu ochi iscoditori și o privire inteligentă. Mai târziu am aflat că este avocatul Dan Călinescu, care se bucura de o mare reputaȋie în Baroul de Dolj.

Toȋi s-au așezat, cumiȋi ca niște mielușei, în rândul întâi de scaune, ȋinându-și cu grijă dosarele la subraȋ.

Completul părea scorȋos; toȋi arboraseră, în această ultimă zi a sinistrei parodii judiciare, o mină triumfalistă. Toȋi își bombaseră piepturile și ȋinuta și ne priveau cu ochi reci și dispreȋuitori. „Bandiȋii” își vor afla, în curând, prin sentinȋă, măsura nelegiuirilor comise împotriva clasei muncitoare și a întregului popor. Se pusese capăt ședinȋelor cu interogatorii lungi, în care

aceiași „bandiți” avuseseră îndrăzneala să nege, în chip zeflemitor, faptele lor abominabile.

Gheorghicescu, colonelul, ca și toți ceilalți membri ai completului, știau prea bine că ceea ce urmează, apărarea și ultimul cuvânt al inculpaților, erau doar formalități lipsite de conținut și consecință, dar procedura trebuia îndeplinită și, ca atare, în această zi de duminică erau toți prezenți și vigilenți!

Litania a început ca de obicei:

„Noi, Completul Tribunalului Militar Craiova, compus conform articolelor 9-14 din Codul Justiției Militare, în ședința din 19 iunie 1949, dăm curs apărării, după cum urmează:

Inculpații s-au prezentat în instanță asistați de apărătorii: avocatul Rădulescu Jean pentru: Paulian Mihai, Georgescu Eugenia, Gherasim Iscu; avocatul Iamandia Peter pentru: Robu Iancu, Paul Vlădescu, Toma Constantin, Calotescu Toma; avocatul Bălănescu Vasile pentru: Nicolaescu Sorin, Isăilă Constantin, Pătruțoiu Ion, Grigorescu Petre; avocatul Gabrielescu Valentin pentru: Ionescu Marcel, Mandinescu Sergiu, Popa Alexandru, Săceanu Ion, Gutuescu Adrian, Nica Mihalache, Ciuceanu Radu; avocatul Victor Popescu pentru: Carlaonț Ion, Ploșniță Victorin, Ciobanu Eugen; avocatul Bănescu Petre pentru: Țolescu Tiberiu, Popescu Marin, Percea Mircea, Gulie Marin, Cătuneanu Mihail; avocatul Aslan Constantin pentru: Stavril Constantin, Dondoe Marin; avocatul Dan Călinescu pentru: Becheraș Vasile, Popescu Lucian, Dimitriu Lucian, Hălălău Ștefan; avocatul Mercea Petre pentru: Lăzărescu Dumitru, Stăncescu Virgil, Spulber Cristian, Grădinaru Constantin, Țolescu Traian, Vasilescu Cristinel; de asemenea, avocatul Victor Popescu pentru Lăpușneanu Ștefan și avocatul Aslan Constantin pentru Ionescu Valeriu”.

După pomelnicul destul de lung al așa-zișilor apărători ai noștri, Gheorghicescu s-a așezat tacticos în jilț, luând un aer vizibil absent. Își făcuse datoria pe deplin. Trei zile îi scărmanase cu de-amănuntul pe „dușmanii poporului” și le aruncase în față toată turpitudinea lor.

Ce vor mai zice în apărarea lor avocațieiăștia eleganți și cu aere de intelectuali? Îi cunoștea aproape pe toți; cu unul fusese chiar coleg de an la Drept. Una peste alta, și asta trebuia să o recunoască colonelul, în Baroul din Cetatea Banilor, după masiva epurare din '48, dispăruseră marii maștri: I. V. Georgescu, Ilie Ioan, Tălpeanu și încă vreo câțiva, la experiența cărora se adăpase și el. Acum, însă, era obligat să asculte pledoarii care nu numai că erau inutile, ci și dezvoltate de spirite mediocre. Ah! - își aduse aminte pe loc: printre cei de față se strecurase și un avocat ce începuse să-și croiască o faimă de penalist excepțional: Dan Călinescu, proaspăt admis în P.M.R.

Seria pledoariilor a deschis-o Valentin Gabrielescu, începând... cu mine. I-am plâns de milă. Să fi avut chiar talentul lui Cicero, Demostene sau al marilor maștri ai barei și nu ar fi putut să mă salveze. Faptele erau fapte, recunoscute de mine în limitele convenite de noi, iar bietului Valentin Gabrielescu, după ce eliminase, dintru început, eventuala mea alienare mintală, nu-i mai rămânea decât să îndulcească concluziile procurorului.

- Onorată instanță, pe tânărul Radu Ciuceanu nu trebuie să-l vedem numai ca pe un dușman al clasei muncitoare. Nimic din trecutul său și, mai ales al părinților săi - pe tatăl său, profesor eminent la Colegiul „Carol” și la „Frații Buzești”, l-am avut ca dascăl -, nu ne îndrituiește să îl socotim ca un element ce merită pedeapsa maximă în cadrul articolului 209 C.P. Cine dintre noi, la vârsta lui, nu a avut momente de rătăcire, clipe când a dat ascultare

unor glasuri potrivnice intereselor unui adolescent? Sunt convins că, dacă tatăl său ar fi trăit, acest tânăr nu ar fi luat calea codrilor, nesocotind un partid care luptă și apără pe cei mulți și săraci. După cum am citit cu toții în fișa sa personală, nu a fost bogat, nu a exploatat pe nimeni, nu a săvârșit nici un rău față de colegii și prietenii săi. A fost, dimpotrivă, un exemplu de generozitate și afecțiune față de cei care l-au înconjurat. Ar fi pentru noi, pentru justiția populară, un prilej demonstrativ și binevenit să-i oferim acestui tânăr posibilitatea reală și imediată de căință și reală reeducare, în spiritul nou al vremurilor pe care le trăim, cu atât mai mult cu cât, domnule președinte, din dosarul pe care l-am analizat, reiese, cu certitudine, că la rândul său, chiar dacă a avut o funcție importantă în organizație, a fost influențat, direct și perfid, de oameni care nu au înțeles, nici până acum, că nu mai au nici o șansă să revină la putere și că forțele imperialiste sunt zăgăzuite acum, dintr-o parte într-alta a lumii, de forțele progresiste conduse de bastionul păcii, invincibila Uniune Sovietică.

Pe Gabrielescu, îl cuprinsese o paloare împurpurată de pete congestive. Îl știam destul de în vârstă și mă temeam să nu facă vreun atac cerebral. În fond, își pusese pielea la saramură, solicitând apărarea mea, care din păcate eram considerat capul răutăților.

- Din aceste considerente, domnule președinte și onorată instanță, cer în mod deliberat circumstanțe atenuante pentru inculpatul Radu Ciuceanu. În ceea ce îi privește pe ceilalți învinuiți, Mandinescu Sergiu, Popa Alexandru, Ionescu Marcel, Săceanu Ion și Gutuescu Adrian, rog onoratul complet să-și arunce o privire asupra lor: sunt toți niște adolescenți, unii abia elevi, alții, mă refer la Mandinescu, de un an doar și-a luat bacalaureatul. În concluzie, ca victime ale unui concurs de împrejurări în care

propaganda dușmană regimului nostru de democrație populară i-a influențat negativ, în spiritul judecății marxiste a justiției poporului în slujba clasei muncitoare, cer circumstanțe atenuante pentru Sergiu Mandinescu, Radu Ciuceanu și Ion Săceanu și achitarea inculpaților Ionescu Marcel, Popa Alexandru și Gutuescu Adrian, iar în subsidiar, o pedeapsă cu aplicarea articolului 65 din C.P., cu suspendarea pedepsei.

Pledoaria se terminase și, printr-un gest reflex, dar imprudent, Valentin Gabrielescu și-a pironit ochii spre mine, așteptând poate, din parte-mi, un gest de mulțumire și încuviințare.

L-am privit și eu, însă fără a schița vreun semn de aprobare.

Următorul avocat a fost Victor Popescu, apărându-l pe generalul Carlaonț și pe doi „mărunței”, Fănică Lăpușneanu și Gigi Ciobanu (Eugen). Pledoaria pentru ei s-a focalizat, cum era și normal, pe personalitatea aceluia care era considerat vinovatul nr. 1 și care, conform rechizitoriului, reușise să unifice sub comanda sa mai multe grupe clandestine teroriste. Pe loc am avut convingerea, și poate nu numai eu, că, în mod special, Securitatea se orientase, în apărarea generalului, către un avocat mediocru sau preopinental fusese „sfătuit” să-și rețină talentul retoric profesional pentru cauze mai bune, altfel...

Cu siguranță că avocatul Victor Popescu putea mai mult decât să înșire faptele „criminale” care au condus pe „unealta regimului burghezo-moșieresc” și, totodată, „prieten intim” (de unde reieșea aceasta?) al președintelui țărănist Iuliu Maniu, să săvârșească „crima de uneltire împotriva ordinii sociale”. Vorbind monotone, fără nuanțări în gest și ton, pledoaria lui s-a constituit într-o veritabilă parodie.

M-am uitat la nea Iancu și părea vizibil marcat de reaua credință a așa-zisului apărător al său.

Încheierea a fost lamentabilă:

- Onorată instanță, uitați-vă la acest bătrân neputincios și - să nu se supere - chiar nebun care, dintr-o înconștiență, pe care sunt sigur că o regretă, a tras după sine tineri care, în loc să-și desăvârșească studiile abia începute, vor ajunge în întunericul temniței. Trebuie, totuși, să recunoaștem, și pentru aceasta cer circumstanțe atenuante, că și fostul general Carlaonț este victima unei educații greșite, specifică regimului de tristă amintire burghezo-moșieresc. A-l condamna la ani mulți de închisoare ar echivala cu o condamnare capitală.

Pe loc m-am gândit că, din tot ce spusese, chipurile, în apărarea inculpaților, această ultimă frază fusese singura cu noimă.

La sfârșit l-am auzit pe Mandinescu murmurând:

- Ce porc infect, cu șapte belciuge în râț!

Colonelul Gheorghicescu părea ultra-mulțumit.

După sentimentalismele lui Gabrielescu, urmasa al doilea rechizitoriu, al lui Victor Popescu, și se părea că tot scenariul procesului se va desfășura fără probleme și dificultăți. Pentru Lăpușneanu, avocatul a cerut achitarea, iar pentru Eugen Ciobanu, aplicarea articolului 65 C.P. cu suspendarea executării pedepsei.

Scena următoare l-a avut ca actor pe cunoscutul și talentatul avocat Dan Călinescu, apărând un grup eterogen de foști militari și civili, cu încadrări diferite și chiar contradictorii, după cum le va reliefa iscusitul apărător.

Călinescu a pregătit atmosfera printr-o exortatie:

- Domnule președinte și onorat complet - spus pe un ton apăsător și convingător - ați judecat și vă veți pronunța asupra activității unor învinuiți care, din varii motive, au comis acte antisociale și împotriva regimului nostru de democrație populară.

Nu insist asupra faptului că, de la simpli liceeni, cărora încă nu le-au dat tullele maturității, și până la foști ofițeri superiori sau profesori notorii, toți, absolut toți au fost influențați de cursul unor evenimente tragice din istoria noastră contemporană.

Cine l-a trimis pe maiorul Dimitriu Lucian în fruntea escadronului său de Cavalerie? S-a dus de bunăvoie? Categorie nu! La fel și mai vârstnicul său camarad, colonelul Ștefan Hălălău, eroul de la Cota 101, din Primul Război Mondial. Țara - se spune. Eu însă spun și accentuez - evident că sunteți de acord cu mine - regimul burghezo-moșieresc. Cine i-a învățat și îndoctrinat împotriva Armatei Roșii eliberatoare? Același regim capitalist, care și-a continuat influența nefastă, sub diferite forme oculte, dar cu atât mai periculoase, și după ce clasa muncitoare a luat puterea, în martie 1945. Cine a urzit un climat de nesiguranță, vorbind de perspectiva criminală a unei a treia conflagrații mondiale? Cine își trimite agenți provocatori, cine se interesează de succesele industriei noastre socialiste? Cine urmărește mișcările armatei noastre populare și, în sfârșit, cine a picurat în urechile acestor tineri și mai puțin tineri, vorbe viclene și îndemnuri la nesocotirea autorității statale? Pe aceștia, domnule președinte, trebuie să-i judecați astăzi și nu pe maiorul Dimitriu, ofițer sărac care a luptat, sub ordin, și în Răsărit, dar și împotriva nazismului în Apus, ca să nu mai vorbim despre cei imberbi, ca Popescu Lucian și Becheraș Vasile, care, în clipa când porțile temniței se vor închide definitiv în spatele lor, după această cumplită experiență, vor aprecia realizările noii orânduiri care-i așteaptă. Și, nu în subsidiar, domnule președinte, probele depuse la dosar nu pledează, în nici un caz, pentru o incriminare a maiorului Dimitriu, căci cea mai elementară rațiune ne obligă să admitem că refuzul net și categoric dat colonelului Hălălău, de a se înregimenta într-o organizație

subversivă, nu numai că îl așează într-o lumină favorabilă, dar și elimină *ipso facto* acuzația de participant activ într-o proprie organizație cu acest caracter.

Pentru profesorul și avocatul Paulian, apărarea mea va fi scurtă. Dascăl strălucit la Catedra de Limba română în urbea Craiovei, de două ori director al Colegiului Popular „Nicolae Bălcescu”, instituție vestită prin personalitățile ce și-au luat avânt de pe băncile sale, Mihail Paulian, în mod surprinzător și de neînțeles pentru mine, a fost sedus de forțele străine ale imperialismului mondial. Se întâmplă, domnilor, și celor mai înalte spirite, și istoria ne oferă asemenea exemple, când rațiunea se întunecă temporar, săvârșind fapte singulare și paradoxale. Sunt sigur că maestrul Mihail Paulian a traversat un astfel de moment, pe care acum, cu sinceritate, îl regretă și pe care noi nu avem dreptul să nu-l înțelegem în tot tragismul său.

În concluzie, cer schimbarea de calificare pentru Becheraș Vasile, Dimitriu Lucian, Hălălaș Ștefan, pentru articolul 209 Partea a II-a, litera c din C.P., iar pentru Popescu Lucian cer imediata achitare, din totala lipsă a probelor.

„Bravo, Călinescule!”, i-am zis în gând. „Dar cu nea Mișu ce faci? Ceri să-l pună din nou director la Colegiu? A treia oară?”

Avocatul Dan Călinescu făcu o pauză deliberată. Se cabră ușor, ca un cal nărvaș, și i se adresă colonelului Gheorghicescu, privindu-l în ochi:

- Pe Mihail Paulian vi-l las dumneavoastră, Tribunalul. Dumneavoastră veți hotărî măsura vinovăției unui om, care, chiar dacă a avut în viața sa un moment de rătăcire, poate fi recuperat imediat sau după o lungă și chinuitoare încarcerare.

Pledoaria se încheiease. Dacă am fi fost liberi, l-am fi aplaudat la scenă deschisă pe *maître* Dan Călinescu. În subsidiar, fiindcă tot

se vorbea de el, ne gândeam cu toții, sau cel puțin cei interesați, dacă fișa personală a avocatului Călinescu nu se va mai îmbogăți cu încă o notă suplimentară.

În sală se încălzise de-a binelea, iar magistrații începuseră să-și desfacă tunicile. A urmat echipa de bandiți conduși... de... părintele Gherasim Iscu. Acum începusem să mă obișnuiesc cu modul folosit de Vasilescu în simulacrul de apărare. Deci: la unul „greu” alipea doi-trei, până la cinci, „ușurei” și asta din două motive perfide. O dată, să scoată în evidență contrastul faptelor și a doua, contrastul care va fi pronunțat în sentință, peste câteva zile.

Apărătorul lor era un avocat necunoscut nouă: Ion Drăghici. Nimeni nu-l remarcase nicăieri și nici nu fusese menționat pe lista magistratului șef. Cum era și de așteptat, în grupul învinuiților figura unul „greu” - părintele Gherasim Iscu și alți trei, de „statură mică”, doi studenți și Stavril Constantin, colonelul nostru ațist.

Avocatul își cunoștea bine rolul, așa încât pledoaria a fost scurtă și... inutilă, înșiruiind faptele „reprobabile” ale acuzaților și găsindu-le o singură explicație, peiorativă și jignitoare, afirmând că:

- Acuzatul Gherasim Iscu este un biet călugăr din fundul munților, slab la minte și supus misticismului orb, pentru care cer și supun atenției onoratei instanțe schimbarea încadrării de la crimă împotriva ordinii sociale la uneltire. Cât despre ceilalți, și în special pentru Dondoe Marin, vă rog să aveți în vedere vârsta sa și educația primită într-un mediu burghez. Pentru fostul ofițer Stavril Constantin și Ionescu Valentin, consider că democrația noastră populară nu are bani pentru a-i ține la pușcărie. În concluzie pentru ei cer achitarea.

La moară au intrat alți saci la măcinat: Lăzărescu Dumitru, Stăncescu Virgil, Spulber Cristian, locotenenții Grădinaru și

Țolescu, precum și unul dintre „ctitorii” organizației (nedibuit însă ca atare), Cristinel Vasilescu. De data aceasta, lipseau „cei grei”, toți aveau culpe minore. Constatam, însă că, dacă Securitatea renunțase la ideea unui lider de echipă, nu pierduse din vedere ca în fiecare echipă să includă un fost militar, bineînțeles pentru a scoate în evidență caracterul militar al organizației.

Avocatul propus din oficiu, Petre Mercea, era un om cam la 40 și ceva de ani; după ochi și căutătură nu părea deloc încântat de „încrederea” pe care i-o acordase partidul *recte* Securitatea, încredințându-i apărarea unora dintre „bandiți” care încercaseră să răstoarne, prin forță, noua ordine și, mai ales, să lupte împotriva invincibilei Armate Roșii eliberatoare.

- Domnule președinte, onorată instanță, în pledoaria mea, pe baza actelor probatorii de la dosar, nu pot dovedi nevinovăția învinuiților de față. Desigur, și nimeni nu poate să nege, s-au comis acte preparatorii ce concură spre grava acuzație a existenței unei organizații paramilitare de tip terorist. Dar nu toți care sunt aici, și nici - susțin - chiar majoritatea, nu a avut cunoștință de structura conducerii sau - ceea ce este foarte important - de țelurile propuse.

Să-l iau, de exemplu, pe Lăzărescu Dumitru. Știa oare un simplu zugrav de pe strada Madona Dudu ce înseamnă o organizație subversivă? Aflase el de conducerea superioară, de Comitetul Militar unde se băteau pentru putere și funcțiile viitoare generalii și coloneii? Știa el sau ceilalți învinuiți ce înseamnă un conflict, un război, mai ales civil? Câte victime poate genera?

În aceeași situație se găsesc și elevii Stăncescu Virgil, Spulber Cristian și Vasilescu Cristinel. Toți pășiseră de curând în viață și și-au plecat urechea, cu ușurință, către șoaptele ademenitoare, către cântecul de sirenă al unei răsturnări imediate, perfid prezentată de cercurile imperialiste. Pentru acești tineri, pentru

care cer achitarea, o muștruluiială bună, administrată de părinți, ar fi cea mai nimerită pedeapsă. Cât despre fostul ofițer Grădinaru Constantin și învățătorul Țolescu Traian, pentru ei cer o aplicare de circumstanțe atenuante.

Gheorghicescu rosti un neașteptat „Bine!” printre dinți, grăbind, printr-un gest, intervenția următorului apărător, Bănescu Petre, care și el, purtat de același disconfort în a apăra niște „bandiți”, cere ca Tribunalul, în marea lui clemență și înțelepciune, să acorde largi circumstanțe atenuante acuzaților Popescu Marin, Percea Mircea, ofițerilor Țolescu Tiberiu și Gulie Marin, precum și muncitorului ceferist Cătuneanu Mihai.

Pe avocatul Petre Bălănescu îl cunoscusem într-o împrejurare pe care nu mi-o mai puteam reconstitui. Acum așteptam să-i văd talentul și caracterul. Părea un tip impetuos, un avocat care încearcă și chiar izbutește să impună instanței și să domine auditoriul.

- Onorată instanță, învinuiții pe care, din oficiu, sunt chemat să-i apăr, aparțin unor clase sociale diverse. În fața dumneavoastră, în boxa acuzaților se găsește un reprezentant al celui mai cumplit instrument burghezo-moșieresc de oprimare: armata. Dar cine este, în fond, fostul colonel Grigorescu Petre? Este unul dintre păzitorii hotarelor noastre. Un grănicer. Nu a făcut avere, nici nu a dorit să aibă. Sunt depuse la dosar mărturiile foștilor săi subalterni. Sunt excelente, după cum sunt sigur că ați citit. A fost un comandant de regiment onest și apropiat de soldații săi. A luptat împotriva hitlerismului și a fost citat prin ordin de zi pe armată. Trecut în cadrul disponibil, a căzut și el în cursa întinsă de imperialiști: să creadă că regimul de democrație populară este împotriva intelectualilor, împotriva foștilor militari, ba chiar împotriva muncitorilor și țăranilor. Pentru o clipă, Petre

Grigorescu i-a ascultat și i-a fost fatal. Faptele domniei sale sunt cunoscute și ceea ce constituie o probă în favoarea sa este sinceritatea de care a dat dovadă.

Avocatul făcu o pauză și parcă se uită aluziv la noi, cei din primul rând din boxa acuzaților.

- Prin comportamentul său, Petre Grigorescu se delimitează de ceilalți învinuiți. În consecință, neimplicarea lui în comandamentul organizației îl definește ca un element recuperabil, pentru care cer aplicarea circumstanțelor atenuante celor mai convingătoare. Cer, de asemenea, achitarea sau pedeapsa cu suspendare pentru ceilalți, mai cu seamă pentru plutonierul Isailă Constantin, care a cooperat în timpul anchetei pe baze tovrășești.

20 IUNIE - ÎNAINTEA SENTINȚEI

Se încheiaseră zilele procesului. Oricum le-ai fi luat - de coadă, de cap - parodie, bâlci, reprezentație. Forma legală, atât cât le era necesară comuniștilor pentru a se justifica peste graniță și câtuși de puțin aici în țară, se împlinise. Troglodiți sau inteligenți, orele judecății ne îngăduiseră să-i „pipăim”. În final, eram obligați să recunoaștem nu numai „legitimitatea” celor ce ne aduseseră în fața unui complet judiciar, dar și „competența” acelor care se alcătuiseră într-un Tribunal Militar și ne hotărau soarta acum, pe mărturii stropite cu sânge sau smulse prin intimidare și șantaj. Desigur, ei câștigaseră partida. Cel puțin în actul întâi, pe care noi îl înjghebaserăm într-o piesă structurată astfel: actul I: „Ei și noi”, actul II: „Noi singuri”, actul III: „Noi și ei”.

Al IV-lea act se încheiase apoteotic pentru noi, fie printr-o izolare oferită celor ce ne-au chinuit, fie printr-un gest de magnitudine morală, cu eliberarea în scârbă și dispreț a celor ce astăzi siluiau poporul român.

Deocamdată însă, realitatea ne țintuia în actul I și, din păcate, ne servise o demonstrație de regie impecabilă.

Se făcuse miezul nopții și, din când în când, liniștea era spartă în somațiile de control: „Postul 1, bineee!...” Mi-am aruncat ochii și mi-am ascuțit urechile. Era momentul când, după ce trecuserăm cu toții pe la banca acuzării, primiserăm sau refuzaserăm învinuiri, fapte sau bănuieli oferite, câteodată, de instanță, fără o aparentă invitație. Nu-mi făcusem iluzii că nu se va găsi nimeni între noi care să nu-și calce peste inimă și convingeri, umilindu-se sau incriminându-și camarazii. Eram prea mulți. Culeși din toate straturile sociale. Perioada de detenție fusese lungă și grea, bogată în privațiuni dintre care, cred eu, cea de familie, de oamenii dragi, fusese cea mai dureroasă. Pentru cei care erau tineri, mai tineri decât mine, îndemnul meu fusese limpede: negați și acceptați. Cu alte cuvinte, să nu accepte nici o [acuză de] implicare, chiar și virtuală, în [activitatea] M.N.R.O. și să accepte, pe de altă parte, viața pe care P.M.R. o impusese țării întregi. Pentru ei, da, găseam nu numai explicații, dar și justificări; n-aveau voie să se declare potrivnici regimului comunist întrucât, cu mici excepții, prezența lor în penitenciar nu era decât accidentală.

Pe de altă parte, nimeni nu putea să desfacă pânza viitorului cu certitudine. Mai erau însă alții pe care îi condamnam aprioric: cei care comiseseră răul gratuit. Că mai târziu am avut prilejul să aflu și să constat că procesul fusese instrumentat, din prima până în ultima clipă, de către o comisie de la București, comandată de colonelul asasin Patriciu, asta e altceva.

Dar în noaptea aceea, gestul inginerului Cunesco, fost coleg al fratelui meu la Politehnică, mi s-a părut monstruos. O dată, fiindcă el, practic, nu strânsese asupra sa nici o faptă penală, iar în al doilea rând că fratele meu în nici un caz nu-i făcuse o mărturisire de gradul zero, așa după cum acuzatul Cunesco declarase în fața instanței. Mințise ordinar. Eu îmi închipuiam că o făcuse gratuit,

dacă un pachet cu alimente sosit la penitenciar poate reprezenta o valoare. Mă întrebam, urmărindu-l din ochi, cum ar putea să se mai apropie de mine sau, cândva, să-și intersecteze pașii cu cei ai fratelui meu.

Mă uitam în noaptea aceea și la alții, printre care unul de care aflasem că a fost informatorul detașamentului lui Lucian Dimitriu. Și cât n-aș fi dorit să am ochi fațetați și încărcați cu puterea celor care văd dincolo, în spatele vorbelor și declarațiilor...

Mai aveam câteva zeci de ore și urma să se pronunțe sentința, pe care o bănuiam plină de ani grei de temniță. Poate mai mulți chiar decât încap într-o viață de om. Ne ridicaserăm și avuseserăm curaj în fața unui dușman neobișnuit în istoria noastră. Niciodată, pe parcursul ei, învingătorul nu ne ceruse mai mult decât puteam să-i dăm: bogățiile țării, munca noastră și, câteodată, chiar pe fiii noștri. Niciodată nu coborâse în adâncul sufletului nostru, încercând să-l câștige, mutilându-l de valorile sale. Niciodată nu picurase mai multă șiretenie, perfidie și minciună de pe buzele stăpânilor. Și, poate, niciodată în istoria noastră nu se deschiseseră mai larg porțile robiei veșnice. Sute de ani trăiserăm pe frontierele Dunării și Carpaților, avându-i pe otomani în disonanță imperială cu celelalte două imperii: austriac și pan-slav. Nu cred că numai poziția geografică ne-a salvat de pașalâc, ci și faptul că dominatorii nu au reușit să coboare până în inima țaranului român, ce reprezenta circa 95% din populația țării.

Acum, lucrurile se schimbaseră total. Lupta de clasă, cu corolarul ei - lupta împotriva celor avuți - avea șansa să spargă unitatea spirituală a vetrei românești, iar satul să piară prin el însuși, măcinat de propriii săi locuitori. Că, după exproprierea moșierilor și împrăștierea țăranilor săraci cu pământurile furate de la „boieri”, fără drept de despăgubire pentru primii, se

comisese un jaf incalificabil este neîndoielnic. Faptul că se mai lăsaseră cele 50 ha în jurul nucleelor moșierești ar fi putut, pe de o parte, să însemne că noul regim se va opri, în problema agrară, la o limită maximală (50 ha) care să permită supraviețuirea proprietății particulare mijlocii sau, dimpotrivă, măsurile din 1945 nu erau decât o repetiție la ceea ce urma să însemne eliminarea totală a proprietarilor agricoli, măsură doctrinară obligatorie, urmată, în chip firesc, după exemplul sovietic, de exproprierea totală a tuturor posesorilor de pământ, în vederea colectivizării de fond. De atunci, ziceam, pericolul pierderii identității noastre ca popor creștin putea să devină realitate. Până atunci nu putea fi vorba de o tipologie consacrată, a informatorului, a turnătorului, a individului dispus să-și vândă neamul sau vecinul din obișnuință.

Pe cei pe care-i auzisem zilele trecute denunțându-și colegii sau camarazii, îi treceam lejer în rândurile celor porniți să practice o morală străină chiar de ei înșiși.

*

Trecuse bine de miezul nopții. Afară, același cer presărat cu lumini își îndrepta privirea către noi, la fel de impasibil și rece ca și în noaptea Paștilor, când au căzut zidurile Constantinopolului sub năvala otomană ori când s-au aprins văpăile Primului Război Mondial (28 iulie 1914) sau când au ars de vii peste 12.000 de oameni, în 1944, într-un bombardament de noapte executat cu avioanele americane *Liberator*.

În larga încăpere a *dreptului comun* unde poposiserăm după încheierea procesului, ne găsiserăm fiecare câte un colțișor pe dușumea, ca să ne putem întinde oasele. O lumină palidă ne veghea trupurile, iar din când în când, vizeta era deschisă de ochiul scrutător al milițianului prezent. Cred că în noaptea aceea

nimeni n-a pus pleoapă pe pleoapă. Eram convinși că, de-acum înainte, drumurile noastre se despărțeau irevocabil.

Pe unii - puțini - tineri și bătrâni, asupra cărora ancheta fie nu găsisese o acuză directă, fie că, datorită unei rezistențe constante, Vasilescu și ceilalți nu reușiseră să scoată vreo declarație incriminantă, îi aștepta eliberarea imediată, întrucât presiunea celor ce așteptau să fie judecați creștea de la o lună la alta. Pentru ei, cele nouă-zece luni de încercare rămâneau doar o experiență, o lecție pe care nici ei, nici Securitatea nu doreau s-o uite. Dar nu era numai un zăcământ al trecutului, ci și modalitatea, memoria, prin care prezentul îi marca pentru viitor.

Pentru unii, precum colonelul de Stat Major Sorin Nicolaescu, membru marcant în conducerea M.N.R.O., care scăpase din ochiurile plasei datorită tăcerii absolute, fără excepție, a tuturor ofițerilor superiori din Comitetul Militar, dar și a nepotului său, Sergiu Mandinescu, eliberarea, implicit ancheta, urma să-i fie reper-avertisment pentru ceea ce nu mă îndoiam că va continua. Era singurul din Comitetul Militar Central care nu fusese descoperit și care ieșea acum încărcat cu greaua răspundere a întregii organizații. În serile care trecuseră îl văzusem deseori discutând în șoaptă cu generalul și cu ceilalți comandanți de unități: Hălălău, Grigorescu etc.

Cât mai era dispus colonelul, acum descoperit, să strângă rândurile risipite ale M.N.R.O., nu mai știam. Oricum, în timpul anchetei, cu toate că fusese maltratat de Oancă și Patriciu, nu recunoscuse nimic, deși Vasilescu, cu intuiția lui inconfundabilă, îl „mirosise” ca piesă grea din Statul nostru Major.

Cap de serie pentru cei tineri, cu poarta întredeschisă, erau doi: Valeriu Ionescu și Virgil Stăncescu. Primul, șef de promoție la facultate și premiant de onoare al Colegiului „Carol I” din Craiova,

trecuse și el examenul „rotativei”; bătut cumplit de Oancă, zăcuse aproape o săptămână cu tălpile sparte. Valerică, după cum îi spuneam noi, se ținea tare în șa. Pe cât cunoscusem din relațiile sale cu Gioni Vălimărescu de la Misiunea Militară a Ambasadei Britanice, orice slăbiciune, acceptare sau denunț l-ar fi dus iremediabil la m.s.v. (muncă silnică pe viață). Neavând decât o declarație aleatorie a lui Paul Vlădescu, Vasilescu, dată fiind mușenia totală a anchetatului, va fi obligat să-i dea drumul, dar evident că va asmuți o poteră pe urmele lui care să-i caute nod în papură. Celălalt, Virgil Stăncescu, stătuse și el câteva luni bune pe marginea prăpastiei. Cu toate că după arestarea sa și a părintelui său, preotul Stăncescu, aflasem din sursă sigură că unicul depozit de armament fusese pus la adăpost, orice declarație de evidență, smulsă chiar sub tortură, i-ar fi dus la ani grei de pușcărie, căci Securitatea mergea fără cruțare în două probleme încinse: acolo unde credea că e vreo rețea informativă externă sau pe perspectivele decelării unui depozit de armament. Din păcate, Vlădescu sau altcineva strecurase la urechea maiorului Vasilescu informația despre existența unui depozit de arme la popa Stăncescu. De aici toată ticăloșia și încrâncenarea echipei de bestii a Regionalei Craiova, care nu se oprise să-l tortureze pe tânăr în fața părintelui său. Virgil rezistase și câștigase până la urmă.

Nu știu pentru a câta oară mi se confirma cugetarea amiralului japonez Tōgō Heihachirō rostită după bătălia ruso-japoneză de la Tsushima: „Câștigă întotdeauna cel care are mai multă răbdare și dârzenie decât adversarul său”.

Alături de ei veneau cei pe care îi numisem copii. La 17-18 ani, zilele de temniță, dincolo de acuitatea lor, resimțită ceas de ceas, clipă de clipă, prin colții foamei, răspândită până în adâncul ultimei fibre, puteau să fie un bagaj pe care viața urma să-l arunce

la pubela primului colț. Puțini dintre ei își vor aminti, peste zece ani, de zidurile concentrice ale temniței din Craiova, de zornăitul cheilor sau scrâșnetul zăvoarelor. Probabil că va rămâne un coșmar îngropat definitiv într-un cimitir al amintirilor, pe care vor avea grijă să-l golească cu osârdie.

A doua categorie, care constituia și grosul condamnărilor, o formau tinerii descoperiți cu activitate certă de Vasilescu și gorilele sale. Tot aici intrau și vârstnicii cărora Securitatea nu le descoperise dovezi suficiente pentru a-i condamna mai greu. Cap de listă putea fi colonelul Hălălău, dar tot atât de bine și colonelul Petre Grigorescu sau maiorul Dimitriu, ultimul ca reprezentant al celor de vârstă medie. Activitatea lor subversivă nu mai putea fi tăgăduită și cred că nici ei, cum a fost cazul maiorului Dimitriu, nu mai erau dispuși s-o respingă. Se îndreptau, cu toții către condamnări care puteau varia între patru și opt ani. Din partea tinerilor mă temeam de soarta lui Dondoe Marin, ce se luase în clonț cu instanța, fapt care putea să ne influențeze negativ numărul anilor.

Asupra maiorului Lucian Dimitriu instanța, determinată de ochiul și mâna Securității, putea avansa o condamnare substanțială, vehemența lui Lucică precum și poziția de șef de grupă puteau cântări greu într-o judecată chiar corectă. El avea, însă, două atu-uri pe care nu le pronunțase în ședință, dar pe care le amintise avocatul (sic!) în treacăt, ca și cum nu ar fi avut o importanță covârșitoare în stabilirea gradului de vinovăție. Primul: Lucian Dimitriu nu consimțise să facă parte din Statul Major al M.N.R.O., lucru confirmat de toate declarațiile membrilor Comitetului Militar. Al doilea: ce fel de organizație paramilitară și teroristă putea să fie aceea a maiorului Dimitriu, când asupra membrilor săi nu se găsisese nici măcar o sâneață de pe timpul lui

Tudor Vladimirescu? Puțini știau - și primul era generalul - că cel mai puternic depozit de armament și muniție îl aveam la Slatina, în grija locotenentului activ Simulescu. Dar pentru Securitate și Justiție lipsea elementul esențial de încredere: armamentul. E drept că „tovarășii” noștri nu prea țineau cont de o încadrare juridică legală dar, într-un proces de răsunet, cum era cel al nostru, cel puțin formal trebuia să se țină cont. Una peste alta, îl și vedeam pe Lucică, în ciuda acestor considerații și ca urmare a înfruntării instanței, adjudecat cu vreo șapte-opt coți.

Ultima categorie era compusă din grei, cu Iancu Carlaonț în frunte. Asupra generalului nu se găsisese nimic. Nici arme, nici altceva. Nimic. Numai declarațiile noastre asupra unor ședințe sau asupra legăturilor pe care le avuseserăm cu Gheorghe Cărașu, împușcat de sovietici ca urmare a deconspirării relațiilor sale cu ofițeri superiori din armata sovietică. Într-adevăr, asasinarea colonelului Cărașu rămăsese pentru Securitate, ca și pentru K.G.B., o pată neagră căreia se străduiseră, un an de zile, să-i dea măcar un contur: cum se numeau cadrele superioare ce îi făceau vizite permanente colonelului român, ce aveau de împărțit, ce aveau de adunat, cine erau, ce unități comandau...

Aflasem că ancheta dublă încercase prinderea măcar a unui singur fir. Laboranții și femeile de serviciu fuseseră puși de K.G.B. în fața unor fotografii, din care nimeni nu recunoscuse pe nimeni. În fond, gândeam eu, dacă generalul va fi condamnat la pedeapsă maximă, se datorează faptului că doctorul colonel Cărașu, prin moartea lui, rupsesse firul mai înainte cu 30 de zile. Eram cu convingerea în suflet că, în acele condiții, ancheta nu s-ar mai fi desfășurat în capitala Banilor, ci undeva pe teritoriul U.R.S.S., la Batîrka sau la Lubianka. Și atunci sfârșitul nostru ar fi fost foarte aproape pentru noi toți.

Ultimul strat, subțire, de altfel, ca număr, constituit din cei mai grei - cei pe care ancheta îi scosese la iveală ca pe niște capi ai tuturor răutăților - se împărțea, la rândul-i, în două categorii: cei care recunoscuseră ceea ce făcuseră, mult, puțin, dar își pusese rămănitura; cei care admiseseră că au săvârșit fapte pentru care urmau să fie judecați și condamnați. Ambele straturi erau unite de activitatea lor anticomunistă și antistatală - vezi anti-R.P.R. - nedescoperită și nemărturisită. Generalul venise printre ultimii, după ce ancheta fabricase suficiente dovezi pentru a-i determina o condamnare grea. Din fericire pentru noi, Iancu Carlaonț nu-și descleștase gura la nici o „invitație” a Securității. Ca și în cazul lui Iuliu Maniu, Mihalache sau Gheorghe Brătianu, nimeni nu ordonase, de la centru, maltratarea lor fizică. Toți, inclusiv generalul nostru, erau cunoscuți peste graniță, iar comuniștii, dacă, totuși, se gândeau la un proces, n-aveau încotro, trebuiau să țină cont că potențialele declarații în public (chiar ale lor), în care să fie menționată tortura fizică etc., ar fi anulat, pe loc, orice încercare de susținere a unei instanțe de judecată și implicit, orice condamnare. Generalul nu fusese bătut, dar fusese supus unui interogatoriu, ce-i drept „îngrijit”, întrucât vârsta putea să-l ducă la un accident vascular și, atunci, tot eșafodajul gândit de Securitate s-ar fi prăbușit.

După el urmasii noi. Eu, asistat de cei doi locotenenti ai mei, părintele stareș Gherasim Iscu și, nu în cele din urmă, Iancu Robu (fostul căpitan al Regionalei Securității București). Cvintetul trebuia să funcționeze până în ultima clipă. Condamnarea unuia aducea, implicit, condamnarea celorlalți. Cât mă privește, îmi era egal dacă luam 15 sau 25 de ani. Aveam convingerea nestrămutată că, atât timp cât nu fusesem împușcat și nu ieșisem din scenă, mai rămăsese o șansă. Mă îngrozea, ce-i drept, Măria-Sa Timpul:

perspectiva de a sta zăvorât, de a pierde lumina, soarele, luna, stelele, pe un timp mai îndelungat. Și, pe urmă, credeam cu multă, cu foarte multă convingere, că hotarele între cele două lumi, cea sovietică și cea occidentală, se vor prăbuși curând... Eh, un an, doi, cinci, cu toate că mi se părea o imposibilitate, voi rezista, voi ține la tăvăleală. Eram tânăr și mi se părea că fusesem turnat în fier. De ajutoarele mele nu-mi făceam griji; tinerețea întinde aripi sub care poți să-i cuprinzi pe toți. Mă temeam de general însă; un om pe care o privațiune severă l-ar fi distrus ușor.

Mai rămâneau ceilalți doi, Gherasim și Robu. Părintele stareț avea un fizic precar, dar sufletul și duhul îi dădeau adevărata dimensiune a înfățișării. Mă întrebam de multe ori cât de greu trebuie să-i fie unui om trăit în libertatea munților, unde numai toaca și dangățul clopotelor dau măsura timpului, unde oamenii vin să-ți ceară tămăduire sufletească, să fie obligat acum să se adune în credință și faptă pe câțiva metri pătrați, departe de ceea ce, cândva, fusese chemarea lui în fața lui Dumnezeu. Îl priveam într-un colț unde își așternuse, pe jos, îmbrăcămintea modestă trimisă de frații săi de mănăstire. Cred că era o realitate care urma să se împlinească peste câteva zeci de ore. Pe Gherasim Iscu nu-l mai interesa nici cum va fi încadrat juridic și nici câți ani de detenție grea va căpăta. De mult își hărăzise liniștea interioară oferită mărturisitorilor lui Hristos. Poate în sinea lui se va fi întrebat: „De ce, Doamne, eu, și nu altul, să-Ți purtăm cununa de spini și să sângerăm sub ea?” Poate a considerat întrebarea o blasfemie, însă, cu siguranță, își va fi adus aminte că și Mântuitorul avusese ghimpele îndoiieli în noaptea arestării. Imposibil să nu-și fi pus problema martirajului: dacă este consimțit sau nu, dacă este primit dintru început și suportat ca o favoare a celui care îndură sau, dimpotrivă, dacă suferința nu este cumva poarta deschisă a

întrebărilor, unele chiar adresate Divinității. Cum urma să primească condamnarea slujitorul lui Dumnezeu, Gherasim, purtătorul de ochi de culoarea cerului, și starețul unei mănăstiri de peste șase veacuri din Țara Românească? Ultimul se înfrătea, de minune, cu penultimul. Și unul și altul puteau spune în fața Tronului Divin: „Slobozește, Doamne, sufletul nostru, că ne-am făcut datoria și mare este mila săvârșirii faptelor Tale în inimile noastre!”.

Iancu Robu putea fi și el mulțumit. Tot ceea ce îi stătuse în putere, făcuse. Și meritul lui cel mai mare era că luptase dinăuntru, avându-i alături pe cei care urzeau și pregăteau crimele, asasinatele, fărădelegile. Iancu Robu îi cunoscuse pe toți cei care îl chinuiau acum. Fusesse tovarășul lor. Ba, mai mult decât atât, fusese secretarul Organizației de Bază a Regionalei Oltenia. Avusese prilejul să le aibă ca subordonați, pe linie de partid, pe toate aceste făpturi ale bestiarului. Și Oancă, și Jianu, și Ionescu 22, și Vistig, și Virșu, îi fuseseră tovarăși. Dintre noi toți, cred că Iancu Robu a fost cel mai mult torturat, nu numai pentru a declara, a consimți și recunoaște, ci și pentru a i se plăti cu vârf și îndesat „trădarea”, neasemuita lui îndrăzneală și curajul în a spune și contracara acțiunile malefice ale Securității. Mă întrebam deseori de ce nu l-au suprimat până la proces. Dar, cu prilejul procesului, apariția în boxă a unui dezertor, a unui strecurat în rândurile clasei muncitoare, mi-a părut mai mult decât elocventă.

Procesul nostru, per ansamblu, îi oferise Securității o ocazie, măreață și negândită, a condamnărilor pe categorii și trepte sociale: de la general și ofițerul superior (dușmani ai poporului), până la elevul absolvent de liceu (influențat de profesori reacționari), de la comandanți de regiment (otrăviți în lupta lor împotriva U.R.S.S.), până la „conducători” de mănăstire, de la

studenți fasciști, până la târâturi ale clasei muncitoare, toți fuseseră demascați în fața poporului și urmau să-și primească binemeritata pedeapsă.

Dar, pe lângă cei doi de mai sus mai trebuie pomenit cineva care, odată cu condamnarea noastră, încheia un capitol din activitatea sa. Era Vasilescu. Pe așa-zisul maior - atât cât îl cunoscusem timp de aproape un an - îl încerca satisfacția. Nu era deplină; în fundul sufletului știa că năvodul aruncat de el nu numai că nu prinsese toți peștii mari, dar îi adusese și multă caracudă care-i îngreunase barca. Avea însă o mulțumire care-i dădea sclipiri în ochi și siguranță în ceea ce va face. Lovise nucleul de conducere al M.N.R.O., și-l distrusese. Nu-și făcea iluzii că operația lui cuprinsese întreaga zonă de activitate și pe toți membrii componenți ai organizației. Intuia că i-ar fi fost necesare zece închisori pentru a-i adăposti și o sută de anchetatori în plus pentru a-i interoga. Ceea ce era important pentru el era faptul că lovise în centrul nervos, în comanda supremă. Îi împrumutau, pe loc, lui Vasilescu, acel respect pe care, cred, că-l dobândise în ochii lui, cei trei colonei anchetați dur și de care nu se îndoise nici o clipă că fiecare dintre ei era conducătorul unei organizații proprii. Dar imensa satisfacție a lui Vasilescu era aceea că venise în Craiova ca reprezentant al lui Nicolschi, făcând o demonstrație de abilitate și profesionalism. Atât eliminarea M.N.R.O., cât și a formației paralele legionare, cu multiple legături în orașele Olteniei, îi oferiseră muncitorului de la Grivița, presupun, mulțumirea ucigașului care știe că fapta sa va fi cunoscută dintr-o parte într-alta a țării. Maiorul Vasilescu putea dormi liniștit, de acum. Valul de arestări și de condamnări din vara anului 1949 îi va aduce o stea în plus și în Craiova va avea efectul scontat în populație, care va fi

paralizată câțiva ani. Dar evenimentele ce vor urma în capitala Olteniei îi vor năruî speranțele.

*

Se înălbea noaptea și se împurpurau zorile. Un gând mă chinuia ca un cui încins. A meritat oare tot ce am făcut? Oare nu ne-am avântat prea sus și prea departe, dincolo de puterile noastre? Nu ne-am lăsat cumva ademeniți, de la tânăr la bătrân, de irealitate? Nu ne-am ținut noi un univers șchiopătând, pe care a fost suficient să-l bată o undă ca să ajungă țândări, cuprinzându-ne și pe noi? Mă uitam peste trupurile celor ținuiți pe dușumeaua rânțedă a încăperii. Ce ar fi dacă aș putea să adun de la fiecare țișetele, lacrimile, urletele și să le pun în cumpăna unei balanțe. Ce aș pune pe celălalt talger? Ceva care să măsoare durerea despărțirii de familie, de copii, de soții, de cariere abia începute, de meserii abandonate, de situații politice avantajoase. Câți dintre noi au știut care va fi prețul eșecului? Câți dintre noi am avut luciditatea înfrângerii și a consecințelor sale? Dacă am fi știut unde sunt așezate hotarele propriilor noastre slăbiciuni sau încrâncenări, ne-am mai fi avântat cu aceeași nesăbuiță?

Cu siguranță că a existat o motivație: o țară prăbușită, încăpută pe mâna unor golani, ocupată printr-o nouă invazie a Europei. Nu puteai să stai cu mâinile încrucișate, mai ales dacă frontul te ocolise. Nici măcar nu-mi trecea prin minte să mai spun că era o datorie să punem mâna pe armă. Prea multe fărădelegi se împliniseră după 1945 încoace. Prea multă ticăloșie așezată la loc de cinste. Muriseră *degeaba* în Răsărit și Apus sute de mii de români, dacă frăiele țării încăpuseră pe mâna unor netrebnici.

Ne înrolasem în Rezistență cu aceeași ușurință cu care mergi după o fanfară. Mi-ar fi fost peste putință s-o las să treacă și numai

s-o aud. De aici încolo însă se adunau întrebările. Rezistența n-o faci singur, așa după cum o piatră dintr-un dig nu oprește tumultul apei. Dar ceilalți care au bătut pasul cu mine au fost conștienți de gropile sau hățișurile unde ar putea cădea, mai ales cei tineri? Avut-am dreptul să-i vâr în foc și pe urmă să mă întreb de ce oare am săvârșit-o? De bună seamă că majoritatea lor văzuseră numai steagul ridicat deasupra capetelor, dar nu și flamura care putea să cadă oricând. Răspunsul venea ca o justificare, dar toți cei de față știam că, pentru noi, războiul nu se terminase, că el continua după 9 mai 1945. Acest lucru îl știam noi, areopagul conducerii. Fusesse el înțeles, perceput și mai jos? Noi, toți cei de sus, acceptaserăm lupta fără cruțare. Dar ceilalți?

*

Încercam să-i trec pe toți în revistă, mai ales pe aceia care în curând vor pași liberi pe porțile temniței. Dacă unii dintre ei își vor aduce aminte de jurământul tacit al opunerii în fața bolșevismului - și asta pentru câțiva ani - majoritatea îl vor îngropa într-o amintire puțin agreabilă. Și n-aveam dreptul să le fac eu vreo imputare.

Oare în memoria noastră mai persistau cei care luptaseră în infernul de la Stalingrad sau de la Cotul Donului, ori cei care muriseră în taigaua Siberiei, prizonieri vânduți la 23 august 1944 - seara - printr-un comunicat mincinos?

Dispăruseră din memoria noastră, așa cum și nouă, la rândul nostru, aveau să ni se șteargă chipurile din memoria lor. Nu încercam față de ei vreun sentiment de invidie și gelozie pentru faptul că, în curând, își vor vedea părinții, iubitele sau vatra. Odată cu arestarea mă străduiam nu numai să-mi încarc conștiința cu libertatea unui om, din motive etice, dar consideram că afară lupta

trebuia continuată și că fiecare aderent al Mișcării poate deveni peste noapte un combatant.

Aici intram însă în zona îndoielilor. A fost tactica noastră bună - ne întrebam - sau a avut defecțiuni chiar din primele momente? Și dacă au fost, de ce nu le-am repudiat și sancționat? Nu cumva înrolările masive din ultimele luni au fost tot atâtea șanse ale inamicului pentru depistarea noastră? Dar poate chiar planul general a fost eronat. De ce n-am rămas în *stand-by* până în momentul izbucnirii unui conflict general? Oare nu puteam supraveghea dosarul cu discreție și porni organizarea la primul val al bombardierelor americane apărut pe cerul României? Ideea se născuse și crescuse în conștiința mea ca umbra în asfințitul soarelui. Câțiva la vârf - Statul Major - iar restul tăcere și maximum de prudență. În față - proba de foc a răbdării și a așteptării clipei hotărâtoare. Și numai atunci, în câteva zeci de ore, ne-am fi mobilizat forțele și am fi putut izbi dușmanul. Avantajul ar fi fost enorm. Concentrare și nu risipire, ochi deschis și, nu în cele din urmă, grijă, atenție și profesionalism pentru viitoarele cadre ale Armatei Naționale a Rezistenței. Toate mi se păreau acum aliniat precum planetele, ca mărgelile pe ață. Dacă cerul s-ar fi înnegrit iarăși de mulțimea fortărețelor zburătoare și sirenele ar fi mugit din nou, ca în '44! Nu mai era nevoie decât de un chibrit aprins ca pârlolul să cuprindă toată țara. Trebuia să fim cu mai multă minte, mai multă experiență, atât în interesul nostru, cât și cel al aliaților noștri. Câte sute și mii de tineri, din 1945 până acum, n-au umplut temnițele și cimitirele, fie în speranța declanșării unor ostilități imediate, fie că nu se mai puteau reține, dintr-o mânie pe deplin justificată! Acum lucrurile se întorseseră exact pe dos și mă întrebam: dacă mâine sau poimâine s-ar întâmpla ceea ce așteptam cu toții, cine va mai da comanda ca să poată fi ascultat, cine va mai

ordona împlinirea unor planuri de acțiune dirijate de profesioniști? Acum, zeci de mii de oameni rămăseseră afară, închegând o armată ca număr, dar lipsită de ceea ce este mai important - comanda. Nu credeam că M.N.R.O. epuizase corpul ofițerilor din Oltenia, dar aveam convingerea fermă că cei din jurul generalului formaseră un nucleu operativ de excelență. Cât timp va mai trece până când se va coagula iarăși un centru vrednic de încrederea al unei provincii ce dorea din tot sufletul să-și câștige libertatea cu arma în mână?

Din păcate, în încăperea mare a *dreptului comun*, zăceau pe scândurile roase de ani, nu numai trupurile celor ce luptaseră cum au crezut ei de cuviință, ci și speranțele unei țări ce începea să uite de unde ar mai veni salvarea... și se simțea din ce în ce mai mult - dacă nu trădată - abandonată.

15

„GIUDEȚUL”

Astăzi anul 1949 luna iunie ziua 21.

Tribunalul Militar Craiova compus conform art. 9-14 C.J.M. din:

Lt.-colonel magistrat Marin Gheorghicescu, președinte

Maior magistrat Șendrea Gheorghe

Căpitan Comanici Nicolae, membru

Căpitan Mustăța Stancu, membru

Căpitan Vâlcea C. Ion, membru

Maior magistrat Pârvu Iosif, prim procuror

Constantin V. Popescu, prim grefier.

Deliberând în secret conform art. 291-295 C.J.M. asupra culpabilității și aplicațiunii pedepsei în cauza penală privitor pe:

1. Carlaonț Iancu, general de Divizie în rezervă, domiciliat în Comuna Jupânești-Gorj.

2. Ciuceanu Radu, student, domiciliat în Craiova, strada Nicolae Bălcescu Nr. 15.

3. Hălălău Ștefan, colonel în rezervă, domiciliat în Craiova, strada I. C. Frimu Nr. 12.

4. Dimitriu Lucian, maior în rezervă, domiciliat în Craiova, strada General Magheru Nr. 42.

5. Țolescu Tiberiu, locotenent în rezervă domiciliat în Comuna Cârcea-Dolj.

6. Grigorescu Petre, colonel în rezervă, domiciliat în Craiova, Calea București Nr. 141.

7. Paulian Mihai, fost comisar de Poliție, domiciliat în Craiova, Calea București Nr. 183.

8. Popescu Marin, profesor, domiciliat în Craiova, str. Nicolae Bălcescu Nr. 32.

9. Gherasim Iscu, stareț Mănăstirea Tismana-Gorj.

Toți învinuiți pentru „crima de uneltire contra ordinii sociale”, prevăzută și penalizată de art. 209 punctul al III-lea C.P.

10. Paul Vlădescu, student, domiciliat în Craiova strada Sf. Mina Nr. 20, învinuit pentru „crimă de uneltire contra ordinii sociale”, prevăzută și penalizată de art. 209 punctul al III-lea C.P. și delictul de „răspândire de publicațiuni interzise” prevăzut și penalizat de art. 325 litera c C.P.

11. Mandinescu Sergiu, student domiciliat în Craiova, strada Vasile Roaită Nr. 2, învinuit pentru „crima de uneltire contra ordinii sociale”, prevăzută și penalizată de art. 209 pt. al III-lea C.P. și delictul de „trecere frauduloasă a frontierei” prevăzut și penalizat de art. 267 C.P.

12. Robu Iancu, radio-telegrafist, domiciliat în Craiova, strada Craiovița Nr. 4, învinuit pentru crimele de „uneltire contra ordinii sociale”, prevăzută și penalizată de art. 209 pt. al III-lea C.P. și „înaltă trădare prin necredință” prevăzută și penalizată de art. 190 al. 1 C.P.

13. Georgescu Eugenia, funcționară, domiciliată în Craiova, Calea București Nr. 14.

14. Ionescu C. Marcel, elev de liceu, domiciliat în Craiova strada Logofătul Tăut Nr. 45.

15. Stavril Constantin, locot.-colonel de Adm. în rezervă, domiciliat în Craiova strada Banu Mihai Nr. 31.

16. Becheraș Vasile, elev de liceu, domiciliat în Craiova, strada Unirii Nr. 216.

17. Popa Alexandru, absolvent de liceu, domiciliat în Craiova, strada Odobeanu Nr. 6.

18. Ploșniță Victorin, elev de liceu, domiciliat în Craiova, strada Unirii Nr. 44.

19. Lăpușneanu Ștefan, elev de liceu, domiciliat în Craiova, strada Unirii Nr. 44.

20. Lăzărescu Dumitru, pictor de firme, domiciliat în Craiova, strada Madona Dudu Nr. 34.

21. Percea Mircea, sublocotenent în rezervă, domiciliat în Craiova, strada Frații Golești Nr. 59.

22. Săceau Ioan, absolvent de liceu, domiciliat în Craiova, strada Alexandru Lahovari Nr. 53.

23. Gutuescu Adrian, elev de liceu, domiciliat în Craiova, strada Vasile Roaită Nr. 2.

24. Isailă C. Constantin, subofițer în rezervă, domiciliat în Craiova, strada Libertății Nr. 2.

25. Stăncescu Virgil, absolvent de liceu, domiciliat în comuna Secu-Mehedinți.

26. Ciobanu Eugen, student, domiciliat în București, Bulevardul Domniței Nr. 46.

27. Popescu Lucian, elev de liceu, domiciliat în Craiova, strada Mărășești Nr. 21.

28. Ionescu Valeriu, student, domiciliat în Craiova, strada Leon Vodă Nr. 6.

29. Spulber Cristian, funcționar, domiciliat în Craiova, strada General Tătărescu Nr. 10.

30. Nicolaescu Sorin, locotenent-colonel pensionar, domiciliat în București, strada Radu de la Afumați Nr. 28.

31. Grădinaru Constantin, locotenent în rezervă, domiciliat în comuna Craiova, strada Cuza Vodă Nr. 3.

32. Nica Mihalache, absolvent de liceu, domiciliat în comuna Cârcea-Dolj.

33. Gulie Marin, subofițer în rezervă, domiciliat în Comuna Cârcea-Dolj.

34. Țolescu Traian, învățător, domiciliat în Comuna Cârcea-Dolj.

35. Pătruțoiu Ioan, subofițer în rezervă, domiciliat în Comuna Ghercești-Dolj.

36. Toma Constantin, plutonier în rezervă, domiciliat în Comuna Bumbăști-Gorj.

37. Dinu Constantin, plutonier în rezervă, domiciliat în Arad, strada Sever Barbura Nr. 106.

38. Cătuneanu Mihai, subinginer domiciliat în Craiova, strada Caracal Nr. 80.

39. Dondoe Marin, student, domiciliat în Craiova, strada Unirii Nr. 101.

40. Vasilescu Cristinel, funcționar, domiciliat în Craiova strada Filimon Sârbu Nr. 9.

Toți învinuiții de la Nr. 13 inclusiv la Nr. 40 inclusiv învinuiți pentru delictul de „crimă de uneltire contra ordinii sociale”, prevăzut și penalizat de art. 209 punctul al IV-lea C.P.

41. Calotescu Toma, absolvent de liceu, domiciliat în Craiova, strada Oota Nr. 31, învinuit pentru delictul de „crimă de uneltire contra ordinii sociale”, prevăzut și penalizat de art. 209 punctul al IV-lea C.P. și „trecere frauduloasă a frontierei” prevăzut și penalizat de art. 267 C.P.

Pentru motivele ce se vor vedea în corpul sentinței și în unire în parte cu concluziunile procurorului militar.

ÎN NUMELE LEGII HOTĂRĂȘTE:

Cu unanimitate de voturi declară culpabili pe: Carlaonț Ioan, Ciuceanu Radu, Gherasim Iscu, Paul Vlădescu și Mandinescu Sergiu, pentru „crima de uneltire contra ordinii sociale”, prevăzută și penalizată de art. 209 punctul al III-lea C.P. și pentru „răspândire de publicațiuni interzise” prevăzută și penalizată de art. 825 litera o C.P.

De asemenea, declară culpabili pe: Hălălău Ștefan, Dimitriu Lucian, Țolescu Tiberiu, Grigorescu Petre, Paulian Mihai, Popescu Marin, prin schimbare de calificare din „crimă de uneltire contra ordinii sociale”, prevăzută și penalizată de art. 209 punctul al III-lea C.P. pentru delictul de „uneltire contra ordinii sociale”, prevăzut și penalizat de art. 209 punctul al II-lea. litera e C.P.

De asemenea, declară culpabili pe Georgescu Eugenia, Ionescu C. Marcel, Stavril Constantin, Becheraș Vasile, Popa Alexandru, Ploșniță Victorin, Lăpușneanu Ștefan, Lăzărescu Dumitru, Percea Mircea, Săceanu Ion, Gutuescu Adrian, Isăilă Gh. Constantin, Stăncescu Virgil, Ciobanu Eugen, Ionescu Valeriu, Spulber Cristian, Grădinaru Constantin, Nica Mihalache, Pătruțoiu Ion, Gulie Marin, Toma Costantin, Țolescu Traian, Cătuneanu Mihai, Dondoe Marin, Vasilescu Cristinel pentru delictul de „uneltire contra ordinii sociale”, prevăzut și penalizat de art. 209 punctul al IV-lea C.P.

De asemenea, declară culpabil pe Robu Ion pentru crimele de „uneltire contra ordinii sociale”, prevăzută și penalizată de art. 209 punctul al III-lea C.P. și de „trădare prin necredință” prevăzută și penalizată de art. 190 al. 1 C.P.

Cu unanimitate de voturi declară neculpabil pe Mandinescu Sergiu, pentru trecerea frauduloasă a frontierei prevăzută și penalizată de art. 267 C.P.

De asemenea, cu unanimitate de voturi declară neculpabili pe Dinu Constantin, Popescu Lucian, Nicolaescu Sorin, pentru delictul de „uneltire contra ordinii sociale”, prevăzut și penalizat de art. 209 pt. al IV-lea C.P.

De asemenea, cu unanimitate de voturi declară neculpabil pe Calotescu Toma, pentru delictul de „uneltire contra ordinii sociale”, prevăzut și penalizat de art. 209 punctul al IV-lea C.P. și „trecerea frauduloasă a frontierei” prevăzut și penalizat de art. 267 C.P.

De asemenea, cu unanimitate de voturi declară că sunt circumstanțe atenuante în favoarea lui: Iscu Gherasim, Vlădescu Paul, Mandinescu Sergiu, Robu Traian, Georgescu Eugenia, Ionescu C. Marcel, Stavrul Constantin, Becheraș Vasile, Popa Alexandru, Ploșniță Victorin, Lăpușneanu Ștefan, Lăzărescu Dumitru, Percea Mircea, Săceanu Ioan, Gutuescu Adrian, Isăilă Gh. Constantin, Stăncescu Virgil, Ciobanu Eugen, Ionescu Valeriu, Spulber Cristian, Grădinaru Constantin, Nica Mihalache, Pătruțoiu Ioan, Gulie Marin, Toma Constantin, Țolescu Traian, Cătuneanu Mihai, Dondoe Marin, Vasilescu Cristinel și că nu sunt circumstanțe atenuante în favoarea celorlalți inculpați.

Făcând aplicațiunea art. 209 punctul al III-lea C.P. și art. 31 C.P. combinat cu art. 364 C.J.M. cu unanimitate de voturi condamnă pe Carlaonț Ioan și Ciuceanu Radu la câte cincisprezece ani temniță grea și îi obligă să achite fiecare în parte câte zece mii lei cheltuieli de judecată, precum și la câte zece ani degradare civică.

Făcând aplicațiunea art. 209 punctul al III-lea C.P., art. 157 al. b C.P., art. 304 C.J.M. cu unanimitate de voturi condamnă pe

Gherasim Iscu la zece ani temniță grea, trei ani degradare civică și îl obligă să achite șase mii lei cheltuieli de judecată, iar pe Mandinescu Sergiu la doisprezece ani temniță grea, cinci ani degradare civică și trei mii lei cheltuieli de judecată.

Făcând aplicațiunea art. 209 punctul al III-lea C.P. combinat cu art. 157 litera b C.P. și 304 C.J.M. cu unanimitate de voturi îl condamnă pe Vlădescu Paul la doisprezece ani temniță grea, cinci ani degradare civică. Făcând aplicațiunea art. 325 litera e C.P. combinat cu art. 157 lit. b C.P. cu unanimitate de voturi condamnă pe același individ la patru ani închisoare corecțională pentru delictul de răspândire de publicațiuni interzise. Conform art. 101 și 103 C.P. Vlădescu Paul va executa doisprezece ani temniță grea și cinci ani degradare civică. Îl obligă să achite zece mii lei cheltuieli de judecată.

Făcând aplicațiunea art. 209 punctul al II-lea litera e C.P. combinat cu art. 292 C.J.M., art. 58 pt. al II-lea C.P. și art. 304 C.J.M., cu unanimitate de voturi și prin schimbarea de calificare din „crima de uneltire contra sociale” prevăzută și penalizată de art. 209 punctul al III-lea C.P. în delictul de „uneltire contra ordinei sociale” prevăzut și penalizat de art. 209 punctul al II-lea litera e C.P., condamnă pe Hălălău Ștefan la șase ani închisoare corecțională, cinci mii lei amendă corecțională, trei ani interdicție corecțională și îl obligă să achite cinci mii lei cheltuieli de judecată.

Pe Dimitriu Lucian la șapte ani închisoare corecțională, trei ani interdicție corecțională și îl obligă să achite trei mii lei cheltuieli de judecată

Pe Țolescu Tiberiu îl condamnă la patru ani închisoare corecțională, trei ani interdicție corecțională, cinci mii lei amendă corecțională și îl obligă să achite trei mii lei cheltuieli de judecată.

Pe Grigorescu Petre îl condamnă la șase ani închisoare corecțională, cinci mii lei amendă corecțională, trei ani interdicție corecțională și îl obligă să achite cinci mii lei cheltuieli de judecată.

Pe Paulian Mihai îl condamnă la cinci ani închisoare corecțională, trei ani interdicție corecțională, cinci mii lei amendă corecțională și îl obligă să achite cinci mii lei cheltuieli de judecată.

Pe Popescu Marin îl condamnă la șase ani închisoare corecțională, trei ani interdicție corecțională, trei mii lei amendă corecțională și îl obligă să achite patru mii lei cheltuieli de judecată.

Făcând aplicațiunea art. 209 punctul al IV-lea C.P. combinat cu art. 157, 158 C.P., art. 304 C.J.M., cu unanimitate de voturi condamnă pe Georgescu Eugenia la șase luni închisoare corecțională, o obligă să achite trei mii lei cheltuieli de judecată.

Pe Ionescu C. Marcel la un an închisoare corecțională și îl obligă să achite două mii lei cheltuieli de judecată.

Pe Stavril Constantin la opt luni închisoare corecțională și îl obligă să achite două mii lei cheltuieli de judecată.

Pe Becheraș Vasile îl condamnă la un an închisoare corecțională, îl obligă să achite una mie lei cheltuieli de judecată.

Pe Popa Alexandru, îl condamnă la un an închisoare corecțională, îl obligă să achite una mie lei cheltuieli de judecată.

Pe Ploșniță Victorin îl condamnă la nouă luni închisoare corecțională, îl obligă să achite una mie lei cheltuieli de judecată.

Pe Lăpușneanu Ștefan și Gutuescu Adrian la câte un an închisoare corecțională pe fiecare în parte și îi obligă să achite una mie lei cheltuieli de judecată. Pentru Gutuescu Adrian, conform art. 65 C.P. suspendă executarea pedepsei.

Făcând aplicațiunea art. 209 punctul al IV-lea C.P. combinat cu art. 157, 158 C.P., art. 304 C.J.M., cu unanimitate de voturi condamnă pe: Percea Mircea, Spulber Cristian, Toma Constantin,

Țolescu Traian, la câte șase luni închisoare corecțională pe fiecare în parte și îi obligă să achite câte una mie lei cheltuieli de judecată.

Pe Isăilă Gheorghe Constantin, Stăncescu Virgil, Ciobanu Eugen, Pătruțoiu Ion, la câte șapte luni închisoare corecțională pe fiecare în parte și îi obligă să achite una mie lei cheltuieli de judecată.

Pe Ionescu Adrian, la zece luni închisoare corecțională. Îl obligă să achite două mii lei cheltuieli de judecată. Conform art. 65 C.P. se suspendă executarea pedepsei.

Pe Grădinaru Constantin îl condamnă la doi ani închisoare corecțională. Îl obligă să achite două mii lei cheltuieli de judecată.

Pe Nica Mihalache, îl condamnă la opt luni închisoare corecțională. Îl obligă să achite două mii lei cheltuieli de judecată.

Pe Gulie Marin, îl condamnă la un an închisoare corecțională și îl obligă să achite două mii lei cheltuieli de judecată.

Pe Cătuneanu Marin îl condamnă la un an închisoare corecțională. Îl obligă să achite una mie lei cheltuieli de judecată.

Pe Dondoe Marin, îl condamnă la doi ani închisoare corecțională. Îl obligă să achite una mie lei cheltuieli de judecată.

Pe Vasilescu Cristinel îl condamnă la un an închisoare corecțională. Îl obligă să achite una mie lei cheltuieli de judecată.

Făcând aplicațiunea art. 2 punctul al III-lea C.P. comb. cu art. 137 litera b C.P. și 304 C.J.M., cu unanimitate de voturi condamnă pe Robu Ion la zece ani temniță grea și patru ani degradare civică pentru „uneltire contra ordinei sociale”. Făcând aplicațiunea art. 190 al. i C.P. combinat cu art. 157 litera a C.P., cu unanimitate de voturi condamnă pe același învinuit la douăzeci ani temniță grea, cinci ani degradare civică pentru „crima de înaltă trădare prin necredință”. Conform art. 101, 103 C.P. va executa douăzeci ani

temniță grea și cinci ani degradare civică și îl obligă să achite cinci mii lei cheltuieli de judecată.

Făcând aplicațiunea art. 463 C.J.M. tuturor condamnaților li se compută în întregime detențiunea preventivă.

Făcând aplicațiunea art. 99 C.P. aliniatul ultim achită de orice penalitate cu unanimitate pe Mandinescu Sergiu și Calotescu Toma pentru trecerea frauduloasă a frontierei.

Făcând aplicațiunea art. 4 punctul 1 Codul de Pr. Penală, cu unanimitate de voturi achită de orice penalitate pe Dinu Constantin, Popescu Lucian, Nicolaescu Sorin, Calotescu Toma, pentru delictul de „uneltire contra ordinei sociale”.

Data și citită în ședința publică astăzi 21 iunie 1949, ziua marți.

DUPĂ PRONUNȚARE

Dar dacă extremele se asemănau, până la identitate, sub aripa speranței, nu puține erau motivele care le diferențiau. Unii, cei încărcăți cu ani grei de temniță, refuzau pur și simplu o existență încarcerată, prelungită cu câteva decenii. Ce minte sănătoasă și-ar fi imaginat o viață târșită de-a lungul unor ani petrecuți în celebrele temnițe ce-și dobândiseră deja sub regimul comunist o faimă nouă și inconfundabilă?

La polul opus, cei mărunți în pedepse, tineri sau bătrâni încercau un vădit sentiment de frustrare. Bucuroși, în fundul sufletului lor, de a părăsi o viață furată de umbra grațiilor, încercau acum, față de noi, dar poate pieziș și față de ei înșiși, sentimentul culpabilității, al dezertării de pe câmpul de luptă, fără prea multă onoare și doar cu un pic de glorie, acum, când și pentru ei, cât și pentru noi, cei grei, ziua revanșei și a dreptății naționale părea să se apropie mai puternic ca oricând.

Nu același lucru, însă, l-am observat pe fețele celor ce formau, prin condamnările date, grosul și mijlocul nefericitei noastre formații. Cu fețele încordate și palide, cu ochii strânși într-un fior lăuntric, își ascultaseră încremeniți, într-o așezare tensionată,

numele pronunțat sonor în albul zilei, iar apoi scurta încadrare judiciară, încheiată brusc și tragic.

Zile în șir după ce cortina procesului coborâse peste noi, în aceea zi luminoasă de 21 iunie, întunecându-ne pe ani lungi și grei viața, judecata mi-a rămas în cumpănă. Ce oare se petrecuse în zona condamnărilor de mijloc, ce duh rău coborâse peste capetele coloneilor mei, al maiorului Lucian Dimitriu și ale celorlalți care începuseră să-și vadă din acea clipă drumurile încătușate? Ce glas tainic le otrăvise atunci sufletul, răpindu-le cel mai de preț dar, pe care l-a căpătat omul de la Divinitate, speranța?

Pronunțarea sentinței și cascada condamnărilor fură primite în chip și fel. Ca o consecință normală, reacția inițială porni ca un val și, izbind țărnul, se întorcea mai puternic, spumos. În dimineața aceea de iunie, cu înaltul cerului departe și absent, ne-am auzit fiecare numele urmat de o cifră, ce acum nu mai reprezenta nici celula unde eventual urma să ne întoarcem, și nici un număr de dosar, ci un simbol (căci așa cel puțin l-am luat eu) al măsurii pe care judecătorii nedrepți ne-o oferiseră în strâmba lor judecată.

Cu o seară înainte încercasem, în discuții mărunte, și pe grupe ce-și schimbau mereu partenerii, pentru a nu stârni prea mult privirile mereu iscoditoare ale securistului, să anticipăm pe o judecată globală și, ulterior, pe fiecare cap, scorul general al loviturilor, în ani, pe care aveam să le primim, din care fiecare urma să-și tragă partea lui.

Erau cu noi destui juriști cu suficientă experiență, ca marja erorii de încadrare să culiseze cât mai puțin. Peste toți, zgârcit la vorbă, dar precis și sobru în diagnostic, părea Mișu Paulian. Ceea ce nu știa el, și o sublinia repetat, era dacă pedepsele vor porni de la bază, într-o eșalonare progresivă, până la pedeapsa maximă sau,

dimpotrivă, vor lua ca start încadrările de mijloc și vor arunca *ipso facto* majoritatea, pe acoperișul fierbinte al grelelor condamnări.

Discuțiile se purtasera pe un ton academic și se transformaseră, spre miezul nopții, în adevărate prelegeri de drept penal. Ne angajaserăm într-o pânză de păreri pe care cu greu mai găseam urzeala realității. Faptul că eram închiși acolo, întemnițați între ziduri și gratii, ieșiți proaspăt de sub bolțile Tribunalului Militar și având fiecare, scris invizibil pe frunte, un articol de lege, o încadrare gravă față de un regim ce nu-și ascundea câtuși de puțin nici intențiile, nici faptele, detașați și rupti parcă de locul unde ne aflam, trăiam, cu ochii închiși, o supraréalitate ce-mi va aduce aminte mai târziu de aceea a condamnăților din temnițele Revoluției Franceze.

Zorile răcoroase și sângerii ne-au prins tot în picioare. După distribuirea generoasă a pedepselor, în funcție de completul care își oferise oficiile *ad-hoc*, se trecuse fără stavilă la o euforie curmată în cele din urmă de ritmul sacadat al ciocanelor lovind în chimvalul de fier vestind pentru obidiți deșteptarea.

*

Zilele lui iulie și august n-au adus nimic nou în situația care se deteriora de la o clipă la alta, în afara unor călduri toride, ce transformaseră potcoava celularului într-un uriaș cazan ce fumega până târziu noaptea în sudorile și visele deșarte ale întemnițaților. Americanii nu mai veneau, iar umbrele tăcute ale sirenelor străjuiau mute pe înălțimile caselor din jur, ca niște cucuvele prevestind, nemișcate, pentru noi, moartea. Și, pe cât de scurte erau nopțile, de la bătaia ritmată a tălăngilor și cufundarea culoarelor în negura liniștii, pe atât se coborau în noi șuvoaie năpraznice, din tot ce ne aparținuse cândva: chipuri ciobite de frați

sau părinți, imagini de prieteni, câmpuri dospind a poame și rod, păduri răcoroase cu colțuri îmbietoare...

Sirenele nu mugeau sau nu voiau să mai știe de așteptarea noastră fierbinte, zidurile parcă își mai puseseră câțiva stâneni deasupra, iar albul lor devenise acum oglinda unui ochi ciclopic care ne sfredelea creierii.

Mai întâi s-a trecut la operația de reducere la minimum a efectelor personale. Pentru noi ea a intrat sub numele de cod „Naționalizarea bunurilor personale”. După reducerea la limita extremă de supraviețuire a rației alimentare, survenită cu o săptămână de zile înainte, confiscarea veșmintelor nici măcar n-a mai constituit pentru nimeni o surpriză. Era limpede pentru toți că în tunelul în care intraserăm, temperatura urma să se ridice până la un grad maxim, imprevizibil pentru noi.

Ridicarea hainelor, în inventarul cărora intra totul, de la peria de dinți și până la maieul de corp, lăsându-ne numai câte o cămașă și un indispensabil, nu avea, în cazanul încins al temniței, un efect practic imediat; lipsa lor însă se făcea simțită odată cu căderea nopții și așternerea paturilor, când acum, peste pânza subțire cu firimituri de paie tocate și putrede, ce căptușeau podeaua, nu mai aveam ce așterne din echipamentul nostru (veșmintele).

Oricum, în regia generală, operația fusese calculată de călăii noștri cu efecte pe plan moral și mai puțin practic. Iar dacă rezultatele păreau mult sub cota sperată, vina nu era a celor care operaseră „jupuirea” nelipsită de înjurături, lovituri - căci pentru prima oară noua echipă de duri, cu fețe dogorind a ură, folosea ghiontul, pumnul și palma în raportul cu noi -, ci o indiferență sădită pe un suport de speranță mereu îmbospătată cu revărsarea zorilor dintr-o altă zi, care primea totul cu obstinație, înmulțind fețele călăilor cu tot atâtea clipe ale unei răfuieli inexorabile.

Și așa cum în basmele copilăriei buzduganul mergea înainte, prevestind sosirea zmeului, tot așa, după aceste lovituri, așteptam cu inimile pline de curiozitate să-l vedem pe noul stăpân al cărui nume se prelinse de-a lungul culoarelor, picurând în urechile unui rob.

Îl chema Petrescu și fusese muncitor instalator în Craiova. Nimic mai mult, numai că de la el nu te puteai aștepta la nimic bun. Zmeul a venit noaptea, pe furiș, ca un tâlhar, așa după cum e obiceiul lighioanelor de soiul acesta. Era mic și rău. Cu ochi pieziși, vicleni, incolori. Purta șapcă de proletar, înfundată peste fruntea lată cât o curea și, fiindcă era mic și prost, își aranjase o gardă de vlăjgani obedienți. Ajuns acum pe treapta cea mai înaltă a vieții sale, se umfla ca un păun în vorbe și gesturi. Nu-i venea a crede că de un ordin de-al lui, fie el dat chiar la întâmplare, avocați, doctori, ingineri sau generali erau obligați să se supună fără crâcnire, iar cuvântul lui ieftin și auzit de puțini să aibă acum ecoul tunetului în munte.

Ajuns în fața celulei, după ce fasciculele lanternelor s-au încrucișat pe chipurile noastre, ne-a sfredelit din ochi:

- Care dintre voi, mă, e Paulian?

Profesorul era deja pe marginea patului, cufundat într-o reverie ce i-o botezasem „visare crepusculară”. N-am să știu niciodată dacă a auzit vocea personajului din tocul ușii. Eu eram în picioare, cu toți ceilalți.

Vexat în amorul lui propriu de comandant, după o privire amenințătoare, individul se uită la noi, interogativ apoi la gardianul de serviciu. Plutonierul-major Mandache, un ȋigan subțirel, după ce lepădase, de curând firele aurite de la șapca de prim-gardian, și le înlocuise cu tablele argintii de plutonier-major

de pe umăr, se purta țațoș și nu pierdea nici o ocazie să-i intre în voie și să-și facă mâna cu noua direcțiune.

- Țsta e, tov. Director - zise cioroiul, cu glas disprețuitor, arătând cu degetul către profesor - ăla care stă pe pat și se face că nu aude. Scoală-te, mă animalule, îi aruncă fostul prim, că doar n-ai încremenit acolo!

Profesorul Paulian nu era omul de frondă infantilă, și nici nu vâna „locurile geometrice” de unde să fie văzut de pretutindeni și să-i vezi pe toți. Pe de altă parte, ca avocat pledant, îi trecuse printre degete o tipologie umană vastă și atât de pestriță încât orice exemplar întâlnit își găsea cu ușurință un loc dichisit în arhiva sa. Nu știi cât din cele ce s-au succedat a fost procentul de obediență ca urmare a ordinului primit. Mai degrabă am fost tentat să cred că, dincolo de autoritatea ordinului dat, îl străbătuse pentru o clipă curiozitatea cunoașterii, nu atât a unui director de penitenciar, cât a omului, a speciei umane care putea să îmbrace, în astfel de timpuri, uniforma directorială. Cred că s-a uitat la el blajin, învăluindu-l într-o privire înțeleghătoare.

- Tu ai fost, mă, capul răutăților la țărăniști? Ai vrut să ajungi deputat, nu-i așa?, râse scurt „directorul”.

Pe urmă completă înțelept:

- Dar n-ai fost dibaci, și ai ajuns în cușcă.

Mihail Paulian stătea nemișcat și distanța dintre el și directorul penitenciarului părea infinită. Pseudo-muncitorul își continua monologul, pomenind când de clasa muncitoare, cu vigilența ei proverbială, când de îndrăzneala criminală pe care o avuseserăm noi, ridicându-ne împotriva reprezentanților aleși ai poporului. Nu prea știi cât credea individul din propriile lui spuse. Își îmbiba însă cuvintele cu atâta ură, încât nimic din ceea ce reprezentase regimul nostru de detenție, dar mai ales, ceea ce urma să se

întâmples în viitor nu se depărta de dublul profil al scleratulului carierist și al subdezvoltatului infatuat.

Înalt și spătos cum era, gardianul acoperise cu umerii lui largi întreaga ușă a celulei. Grupul zornăitor de chei și cizme tropăitoare urma să-și facă rondul mai departe în arcu celularului, când i-am auzit glasul profesorului. Paulian avea, în general, o voce neutră, de platou înalt, cum ziceam noi elevii odată, și chiar atunci când ființa sa era răscolită și vibra intens, la paginile literaturii noastre sau evenimentele contemporane pe care din când în când ni le distila ca un alchimist printre textele literare, vocea sa își păstra tonalitatea, pierzându-și însă subit cadența. Atunci ne ciuleam urechile și se așternea în clasă marea tăcere, întinsă ca o plasă nevăzută, în care prindeam până în străfundul ființei noastre, pe fibre ce le știam trainice până la moarte, cuvintele unui dascăl ce coborâse treptele catedrei, alăturându-se nouă, cu risc și fără preget, în hățișul unor momente pe calea cea mai bună de urmat și puținele luminișuri ce mai scăpaseră în marșul triumfător al pădurii, cu fiarele sălbatice.

- Nu închide, l-am auzit pe profesor spunându-i gardianului de serviciu ce se grăbea să închidă ușa peste noi. Aș vrea să-i pun și eu domnului director o întrebare, că așa e democratic, nu?

Individul cu șapcă directorială depășise deja celula noastră. Ce drac l-o fi împins de la spate și l-o fi mângâiat peste fruntea lui de proporții minuscule?!

L-am auzit pe profesor grăind:

- M-ai făcut deputat și cred că ai dreptate!

Făcu o pauză și continuă cu glasul egal.

- Dar, ia spune-mi, cu cine crezi dumneata că a fost poporul român acum doi ani și jumătate, cu voi sau cu noi?

Întrebarea zbârnâi ca un bondar într-o cameră cufundată până atunci în liniște.

Răspunsul veni modulat, așa cum ne așteptasem, cu icneli și poticneli, presărat cu invective și bâlbâieli.

- Adică, cum, mă banditul, ce vrei să spui, cum, n-am fost noi mai tari, nu am câștigat noi alegerile? Noi am învins, mă, fiindcă eram mai mulți!

Sfârșitul torentului mi s-a bătut în pietre nestemate.

- Ce crezi, mă, că dacă ați fi reușit în alegeri, noi v-am fi lăsat, noi ăștia, muncitorii, am fi lăsat puterea? Vă făceam chisăliță... chisăliță...

Încheierea o făcu, totuși, Paulian.

- Nu mă îndoiesc de ultimele cuvinte ale dumatăle, ca dovadă că suntem aici, dar pentru cei care sunt de față, ar trebui să afli că cel puțin în județul Dolj, și la Craiova în special, la alegerile din noiembrie, v-am spulberat! Și chiar la Regionala C.F.R. unde ar fi trebuit să învingeți voi, tot noi am câștigat. Asta ca să știi și dumneata adevărul!

Și s-a întors brusc, cu o vioiciune necunoscută nouă, nu fără - am auzit noi - câteva înjurături aruncate și destinate lui.

*

Într-o zi, la mijlocul lui august s-a produs un eveniment: apariția tânărului Becheanu. Anii lui băteau peste 30, era înalt, uscățiv, puțin adus de spate și cu o pereche de ochi cenușii, puternic voalați de o melancolie disimulată și întorși parcă spre interior, într-o opțiune ce eliminase de mult contingentul și lumea văzută.

Mi-au trebuit câteva săptămâni până când am putut păși, cu imense precauții, în camera sufletului său. Adusese în atmosfera

noastră un curent de aer proaspăt și reconfortant. Pusesem capăt fără milă cumplitelor ore de tăcere ce intrau în compoziția amurgului de vară, când, odată cu umbrele lungi ale înserării se strecurau în noi, pline de venin, mușcându-ne vârtos, reptilele îndoielilor, șerpui flămânzi ai speranțelor noastre. Căci dacă zorii zilei trebuia să ne aducă eliberarea, tot așa asfințitul mai înmulțea cu o zi ghemul temniței noastre pornit să se rostogolească. De la Becheanu am aflat mai multe lucruri și, dacă ar fi să le pun în cumpănă dreaptă pe toate câte-au fost, parcă unul mi s-a părut de-o importanță covârșitoare: cel mai mare dușman și cea mai perfidă manevră a dușmanului nostru ascuns în fierul temniței este regimul tăcerii, impus deseori de el, dar câteodată cultivat și de noi. De tăcerea impusă trebuie să te ferești, în primul rând ea reprezentând o anomalie a vieții. Este o veritabilă anomie, cum o numeau grecii. De asta ne-a înzestrat Dumnezeu cu ochi, urechi și gură, ca să le folosim, dacă se poate, în armonie. Paralizia unuia din simțuri atrage dezechilibrul celorlalte, iar dacă la auz și văz nu ai nevoie de societate, ultimul simț apare și se dezvoltă doar în dialog. Absența lui înseamnă absența ființei umane prin care tu însuși te recunoști om, prin graiul articulat.

- Am stat, ne mărturisea Nelu Becheanu, zeci de zile la *neagra*, fără lumină, în frig și foame, dar nimic nu mi s-a părut mai greu de suportat ca tăcerea; dacă este prelungită și nu ai învățat cum să te lupți împotriva-i, te poate duce în pragul nebuniei. De la alții, mai „deștepți” ca mine, am aflat câteva norme de luptă împotriva acestei năpaste. Prima ar fi ca, după cel mult o lună de zile, să începi a vorbi, și nu cu tine însuși, ceea ce ar fi o invitație la alienare și schizofrenie, ci cu personajele cunoscute, cărora le poți împrumuta cele mai variate ipostaze. Glasul trebuie să-ți fie domol, fără *alto*-uri și vocalize. În fond, realizezi un scenariu în

care actorii sunt chemați de tine la rampă. Cu timpul chiar poți să-ți organizezi scena, integrându-i periodic, verbal bineînțeles, în variabile intrigi dramatice. Așa am cunoscut un neamț, care după un regim de tăcere absolută de peste doi ani de zile, a ieșit perfect lucid și cu textul asimilat al unei drame în cinci acte. Evident că mereu revii, într-un exercițiu zilnic, asupra unor poezii știute sau unor melodii pe care, cu grijă, le fredonezi. Oricum, tăcerea deplină este unul dintre supliciile cele mai rafinate ale temniței, iar dacă vrei să o „deguști” anticipat, du-te într-o grotă și intră pe un sifon, un canal gros cât îți este trupul și, acolo și atunci, vei simți ce înseamnă percuția tăcerii în timpane.

Prima manevră a tânărului a fost organizarea programului interior, așa cum îl botezaserăm și în care fiecare era prins cu cota sa de participare; din start ne iscodise la ce ne pricepem, ce putem vorbi și mai ales cât. În pușcărie nu ai, ca afară, regimul tripartiției temporale: muncă, petrecere, somn. Cu ceasuri grele, cu spini, sau albe, cu desfătări. Aici fiecare minut din ghemul unei ore te mușcă și zi sau noapte ceasurile te urmăresc și, dacă nu știi cum să le alungi, ca pe niște ciume, te înghit și te mărunțesc, te fac pulbere fără cruțare.

Am primit provocarea noului venit cu entuziasm de tineri ce se lasă prinși și captivați de avansurile maestrului. În privința propunerilor n-am avansat nimic, nici eu, în special, care după cele întâmplare, aveam creierul descrețit ca o piele de tobă, incapabil să-mi mai întorc gândurile până în pragul zilei de ieri, și nici profesorul Paulian, care cobora neîncetat într-o mușenie vecină cu fundul unei peșteri. Becheanu însă, pesemne cu experiență de pușcăriaș coclit, și-a păstrat surâsul pe buze în continuare.

- Zău că nu vă cer prelegeri *ex cathedra* dar, pentru numele lui Dumnezeu, înțelegeți că trebuie să ucidem timpul cu orice preț și

fără zgomot, cu aceleași arme pe care le are durată. Am văzut oameni care s-au urcat pe pereți și nu se plâneau, cel puțin pentru epoca aceea, de mâncare sau de metrii pătrați pe care îi aveau sub picioare. Din partea mea vă asigur că am să bat câmpii, ce mi-o veni pe scoarță am să vă spun, și iertată să-mi fie îndrăzneala și mai ales nepriceperea.

Cum era firesc, discuțiile organizate s-au centrat pe un subiect care nu putea fi altul decât politic. Slăbisem într-atâta că o oră de prezentare a mai știu eu cărui subiect mă epuiza tot atât cât odinioară mă costa urcușul pe timp de iarnă al peretelui Pelegii. Ce era important însă și la care nu făceam nici un rabat erau tocmai orele când ne cufundam amar în apele viitorului. Aici Becheanu dădea probă de maximă virtuozitate. Nu credea nici în americani sau sosirea lor, nici în ruși sau vreo greșală a sovieticilor, cu atât mai puțin sau deloc în agonicele democrații ale statelor europene.

- Nu vă mai puneți nădejdea în evenimentele spectaculare. Singura care putea și a făcut-o de atâtea ori, să declanșeze un război a fost o diplomație, cea mai proastă din lume și care ilustrează paradoxal un popor cult și civilizat, diplomația germană. O să vedeți că, odată cu dispariția nemților ca putere mondială, o să dispară și șansa unui conflict peste noapte percutat mondial, așa cum au făcut-o de două ori până acum.

Becheanu avea o teorie originală asupra popoarelor europene.

- Spuneți-mi dumneavoastră - chicotea el așezat pe patul cu picioarele încrucișate și cu o saltea costelivă din praf de paie - dacă au avut nemții vreodată vreun cap politic în ultima sută de ani, vreun conducător cu vedere departe. Chiar și „Cancelarul de Fier”, Bismarck, considerat geniul diplomației germane, a avut albeață în ochi când, în 1870, a jumuit „Cocoșul Galic” de cel mai frumos penaj, însușindu-și cele două provincii care vor deveni, peste 44 de

ani, sursa primei conflagrații mondiale, care se va solda cu pierderea tuturor teritoriilor de peste mări ale celui de-Al Doilea Reich și, și mai grav, cu o criză economică ce va aduce, peste un deceniu și jumătate, național-socialismul și pe Hitler la putere. Concepeți dumneavoastră Antanta Cordială, mâna întinsă rivalului colonial, ca să nu spun vechiului dușman, Perfidului Albion, fără gândul revanșei și al rotunjirii frontierelor? Ca să nu mai vorbim de semeția de la Versailles, când, în Sala Oglinzilor, orgoliul prusac a proclamat imperiul și a picurat atâta ură în sufletul francezilor. Trebuie să ai diplomați născuți tâmpi sau vânduți, ca să poți face un pas atât de mare înainte, fără să gândești urmările lui... Și apoi, în 1918, după ce au pierdut totul pe dinafară, când i-a încercat foamea, în loc să meargă pe formula americană, și în fond evreiască (să nu uităm că și domnul Hitler a beneficiat de planul, de vis, al celor 11 miliarde de dolari...) s-au aruncat ca o turmă de oi pe o formulă urlată la un megafon de un om, dar multiplicată, prin foame, de milioane de germani ce așteptau nu numai să-și umple pânțele, dar să vadă fața și să salute nașterea celui de-Al III-lea Reich. Și, indiferent de uniformă, de cruce simplă sau încârligată, aceeași diplomație fără seamăn în lume se apucă să facă raiduri și campanii în Europa, prin țările vecine, uitând, totuși, că epoca migrațiilor este un fapt consumat. O să-mi spuneți - Becheanu cobora glasul, pregătindu-se pentru riposta noastră neîntârziată - că cel puțin până în 21 iunie 1941, Hitler s-a orientat judicios. Nu, domnilor, sunt bătălii răsunătoare pe care le câștigi, și-ai asigurat neantul și pieirea. Nu vă dau exemplul Romei învingătoare și al Greciei prădate și învinse, sau al imperiului succesoral macedonean sau al atâtor redute istorice care au zăvorât pe cuceritori mai bine chiar decât pe cei învinși. Zugravul și-a dezmințit impotența politică încă din momentul Anschluss-ului.

Vorba aceea românească: ce-i lipsește chelului, tichie de mărgăritar! Avea nevoie o Germanie de 65 milioane de oameni să dea năvală pe ruinele unui fost imperiu ca să proclame un alt imperiu și mai mare. Pe urmă, aventura din '38 cu Cehoslovacia. E drept că acum dorința era mai mare: să ocupe buricul Europei, să te instalezi, apoi să înghiți fabrici după fabrici și mai ales din cele grele de armament și să devii peste noapte vecin cu Balcanii, prin frontiera română, sau cu Colosul Roșu, prin câteva zeci de km, ce-i desprăteau de sârmele ghimpate ale Răsăritului.

Și aici Becheanu perora, se ambala ca o mașină purtată la vale nu numai de propriul motor, dar și de coborâșul pantei.

- Câtă minte putea să aibă Hitler să-și închipuie că marile plutocrații l-ar fi putut ierta, sau mai ales uita, pentru înghițirea primelor victime. Războiul de fapt nu știu dacă a început când trupele germane au tras o defilare în fața domului Catedralei Sf. Ștefan din Viena, dar cu siguranță atunci când au înfipt zvastica pe înălțimea Hrad-ului. Figura cu Chamberlain cu umbrela de pe aeroportul Croydon a fost o șarlatanie englezească de cea mai bună tradiție. Nu vă imaginați că englezii, cu serviciile lor de informații și mai ales cu rutina lor de secole, nu măsuraseră mustața lui Hitler și pragmatismul lui Benito Mussolini. Se știau slabi și aveau nevoie de timp până la o răfuială pe care n-o vedeau prea îndepărtată. Și marele Hitler, după ce a declarat că a avut de-a face cu niște estropiați nedemni de gloria lui, face pasul cel mare care îl va arunca definitiv în prăpastie. Atacă Polonia după ce-a bătut palma și l-a trimis pe Ribbentrop să joace kazaciocul și să bea șampania prieteniei la Kremlin. Altă gafă, altă groapă în care pică celebra diplomație a poporului german. Pe plan ideologic și intern, pactizează cu dușmanul său de moarte de pe plan extern, ultimul semnal și gest care va împinge obligatoriu Apusul la acțiune și

război. Am convingerea - repeta Becheanu cu ochi strălucitori - că pactul germano-sovietic a obligat Franța și Anglia să accepte riscul unui conflict. În fața lor nu se mai găsea o Germanie înconjurată, ci una care prin tratat își deschidea porțile economice larg către Răsărit, până la Vladivostok. Și, în fond, aduceți-vă aminte: Germania a atacat Polonia, iar francezii și englezii au fost cei care au declanșat Al Doilea Război Mondial.

- Și în privința lui 21 iunie '41 - am îndrăznit să-l întreb eu într-un târziu - ce ne poți spune?

- Despre acea zi și noapte vom vorbi mâine, conform principiului pe care ni l-ai spus de a lăsa pe mâine ce poți face astăzi.

Într-adevăr, negura ne învăluise. Fereastra abia filtra de afară o pală de aer răcoros, iar luminile orașului le simțeam tot atât de îndepărtate ca și speranța noastră că a doua zi porțile vor cădea, iar din cetatea de fier și gratii vor ieși luptătorii cu frunzele de lauri pe frunți.

A doua zi, surpriză generală: profesorul Paulian, „Sfinxul Celulei 42”, așa cum îl botezasem, în taină, [eu] cu Becheanu, a început să patruleze calm prin celulă, rostindu-ne un *speech* politic de mână întâi. Avea toate atú-urile: îi cunoscuse pe mai marii vremii din perioada interbelică, asistase la procese celebre, bătuse îndelung lojile presei parlamentare din Dealul Mitropoliei. Galeria de oameni cunoscuți începea cu Averescu și se termina cu Antonescu și Maniu. Vorbea și acum exact ca la catedră, limpid și olimpiant, fără prea multe inflexiuni, urmărind un fir central, fără să neglijeze meandrele sau hățișurile laterale. Punea accentul pe biografie și mereu își accentua leit-motivul că popoarele, în general, sunt popice lovite, manevrate de cei care țin în mână bila puterii. Teoria lui asupra personalității în istorie avea să-mi fie

permanent izvor de probleme și, de multe ori, când mă simțeam încolțit în discuții aprinse asupra veșnicului și contradictoriului binom conducător-mase, zăream degrabă teoria sa, aruncând totul în spinarea conducătorilor.

Nici Paulian, și bănuiesc că alături de generația lui, faimoasa „Generație de la 1922”, nu părea încântat de succesele diplomației germane. Paulian, cu o cultură istorică profundă, nu se aventurase în sentințe definitive.

- Nu aș zice că n-am gustat gluma dumitale – spuse el, adresându-i-se lui Becheanu. E drept că, pentru noi, care așteptam izbăvirea noastră printr-un nou zăngănit al armelor, e o glumă macabră pe cât de funeste ar fi urmările tezei dumitale: o *Pax universalis*, din pricina absenței poporului german și a celebrei sale diplomații în aria politică a zilelor noastre, o pace perenă coborâtă peste fruntariile Europei și poate peste cele ale lumii întregi, ivită odată cu dispariția din scenă a unui popor buclucaș, pus mereu să calce în străchini, cu conducători veșnic tâmpiți și într-o lume dornică de pace, bunăstare și fericire.

Paulian traversa celula dintr-o parte în alta, cu pașii mășurați, parcă, de fluxul cuvintelor. Nu știu nici până acum dacă își adunase materialul, și-l pregătise nocturn și ni-l debita acum în premieră diurnă. Fraza era rotundă, fără să fie avocățească, cu privilegiul magistrului încercat de zeci de ani de bară și catedră.

A fost un regal întins pe aproape o săptămână. Amuțiserăm din prima zi. Becheanu își manifestase curajos întrebările, pentru ca, în cele din urmă, cuvintele să-i înghețe pe buze, iar privirile noastre încrucișate să-l transforme pe vorbitor într-un punct mobil, strălucitor, pe o orbită, unde veacurile, oamenii și datele se logodeau mereu, într-o mirifică împreunare.

- Aș vrea să spun dintru început că pentru a rupe pânza trecutului ne-ar fi necesare două lucruri: o memorie, pentru mine cât mai prodigioasă și fidelă față de ce am trăit și văzut, iar pentru voi, recomand să aveți un lucru pe care eu, ca dascăl bătrân, mereu l-am cerut elevilor mei: *i-ma-gi-na-ție!*

„Tot din primii pași - ne spuse Paulian în continuare - vă dau un semnal, avertizându-vă că în judecata pe care o veți face, mai devreme sau mai târziu, cu patimă sau cu sânge rece, asupra mea și mai ales asupra vorbelor mele, să n-ajungeți captivi sau să vă resemnați într-o singură idee, chiar dacă, din respect sau stimă față de viața unui om, v-ar pândi primejdia acordării depline a încrederii voastre. Nu vă faceți plinul de la o singură sursă: destupați-vă urechile și sorbiți jur-împrejur părerile altora. Faptul că eu am trăit o epocă și v-o descriu nu aduce nici măcar a realitate, darămite a adevăr absolut. Ba, mai mult, îndemnându-vă să fiți părelnici și să aveți îndoiala turnată în fiecare silabă ce-o auziți în jurul vostru, vă sfătuiesc ca atunci când veți ajunge să le adunați pe toate, după ce le-ați ciocnit bine unele de altele, le-ați cântărit sau le-ați zăngănit, să vedeți care sună mai gol sau mai plin, adică atunci când tragi linia bilanțului, vă zic să fiți fermi și, cum se zice la carte, să despărțiți sămânța bună de cea rea. Dar până atunci, și clipa asta o văd departe, trageți cu urechea pe unde puteți și depozitați cât puteți. E un material, vă asigur, nealterabil.”

După masă profesorul ne-a vorbit de imperiul imaginației: forța și funcțiile sale. Există o vocație a imaginației pe care unii o dovedesc încă din adolescență. „Imaginația - afirmă Paulian - nu este opusul realității ci, dimpotrivă, este însăși structura sa. Nimic din real nu este ȧesut fără imaginar, și tocmai câtimea asta de nevăzut și impalpabil ne dă garanȧia căutării adevărului și, câteodată, a revelaȧiei sale. M-aȧi auzit pe mine și oricȧt aȧi citi

despre acei ani pe care milioane de oameni i-au trăit aici, dacă nu veți încerca să intrați în pielea lor, printr-un proces de substituție, nu veți realiza nimic decât, în cel mai bun caz, o istorie de manual.”

Până în miezul nopții profesorul ne întorsese pe toate fețele. Întâi ne vorbise de România Mică și veche, de oamenii mari care au traversat-o, de idealurile lor și speranțele poporului. „Nu fac retorică - zicea el -, când vă zic că s-au trecut Carpații mai mult în zbor decât călcându-se pe pământ.” Pe urmă ne-a zugrăvit în culori acide defecțiunile războiului, dezastrele armatei, ce vor fi totdeauna în istorie pe cât de inutile pe atât de ineficiente, răspunderile care niciodată și nicăieri nu vor învia morții sau nu-i vor acuza mai puțin pe vinovați. În cazul nostru, ele puneau în discuție, e drept pentru puțină vreme, trăinicia tinerei noastre democrații, cu avatarurile ei...

A doua sau a treia zi profesorul ne-a scos din groapa deznădejzii și ne-a aruncat pe culmile poate cele mai strălucitoare din istoria neamului nostru, ale Unirii celei Mari. „A fost un eveniment pe care memoria mea l-a secționat pe verticală și pe orizontală: îngropam sub noi un mileniu de despărțire și împărțire făcută de alții. Era ceva de necrezut pentru mine, ca tânăr ostaș, să calc pe țărâna înstrăinată de atâta timp, iar pentru ceilalți care o călcau minunea era tot atât de mare. Pe lângă românii noștri auzai alte limbi și oameni și aveai de multe ori impresia că toată Transilvania se transformase într-un oraș cosmopolit, unde graiurile se amestecau într-o căutare neobosită a înțelegerii.”

Dar înainte de a ne trece la apoteoza Unirii de la Alba Iulia, Mișu Paulian ne-a făcut cronica zilelor crâncene de la Iași: „Cum adună soarta faptele noastre, le potrivește și le dichisește, îndoindu-le până ajung într-un cerc închis! Prima mea acțiune de război ca tânăr ofițer al Școlii de Cavalerie a fost luarea cu asalt a

comandamentului rus proaspăt bolșevizat de la Socola. Ce straniu mi se pare când, condamnat pentru activitate antistatală împotriva regimului comunist, mi-aduc aminte de prima mea răfuială pe picior de război, cu casca pe cap, pistolul în mână și grenadele la brâu, acțiune care n-a fost împotriva... nemților, ci a rușilor bolșevizați. Pentru a vă duce la Iași în acea lună de Făurar se cuvine să vă imaginați o Moldovă ticsită de populație în refugiu, în continuă mișcare după hrană și căldură și bântuită pe de o parte de tifos, pe de alta de bolșevism. S-au scris despre poporul rus și sufletul său metri cubi de cărți, de la stânga la dreapta și invers. De la prințul Bolkonski al lui Tolstoi și până la posedatul Raskolnikov, reprezentând cei doi poli, totul ar fi în cuprinsul acestui nesfârșit norod. Am trăit cu ofițerii ruși la Iași și nu lipseau nici contactele cu cei de jos, iar dacă ultimii au reușit să pună mâna pe putere nu e numai că sărăcia, ignoranța și toată prostia pot constitui o forță puternică, ci că cei de sus, cocoțați de secole, se izolaseră atât de bine într-un egoism de castă, încât uitând de privirile pizmașe ale celor de jos, începuseră să se hăituiască între ei. A nu se uita că tot anarhismul și terorismul ultimelor decenii era promovat de înaltele cercuri ale nobilimii imperiale. Eram prea tânăr atunci ca să văd bine și departe, asemuiam revoluția cu o revoltă à la Spartacus, asimilându-i pe mujicii ce-i vedeam defilând pe străzile Iașilor cu miile, fătați parcă toți de o mamă și răcnind cântece străine mie, dar și lor, cu acel moment al Imperiului Roman când, pentru un moment doar, s-a stricat echilibrul între cei care dețin puterea și cei care o simt. Îmi închipuisem, după ce lichidasem oarecum ușor rezistența lor din tabăra de la Socola, că așa va fi pretutindeni, iar că revoluția va împrumuta tot atât de multă viață pe cât de mari sunt flăcările declanșate de ea. Învățasem din istorie că aici e vorba de un raport invers proporțional și, pe deasupra,

mai aveam și experiența lui 1907, prinsă pe pleoapele mele de adolescent. Mai târziu, în Basarabia, urma să-mi revizuiesc opiniile și să-mi schimb judecata pripită cu una ridicată la fața locului, pe care, cu regret vă mărturisesc că am ținut-o ascunsă, pitită chiar în sufletul meu, de teamă. Încetul cu încetul, la Chișinău, la Bolgrad, la Ismail, la Cetatea Albă și mai ales în lunile de strajă de pe marginea abruptă a Nistrului, imaginea ce mi-o clădisem în fugă despre revoluția din Răsărit s-a schimbat radical. N-aș vrea să exagerez, întunecând un tablou din dorința veleitară de-a fi fost contemporan cu nașterea unui sistem care nu e sistem, cu o ideologie care nu este ideologie, cu o nouă religie ce nu este chiar o religie”.

Îmi stătea pe buze, și curiozitatea asta mișuna și în camarazii mei de detenție, să-l întreb pe profesor: „Și-atunci ce-a fost, domnule, dacă n-o putem vâri nicăieri, dacă nu-i găsim o cămașă care să i se potrivească?”

Paulian, însă, nu s-a lăsat intimidat de ochii noștri interogativi și a început să-și depene amintirile pe rând, asaltând pozițiile una după alta, cu argumente și justificări. Întâi ne-a ținut teoria revoluțiilor, ridicând prezumția că, dincolo de obiectivele pe care și le propune și care sunt mereu în mișcare, cum zicea el, în fugă, o revoluție rămâne ca atare în paginile istoriei, abia după ce și-a stins flăcările, când se face bilanțul răului produs și al binelui obținut. Într-o revoluție, susținea el, contează mai puțin cine conduce, față de cei care sunt conduși, de numărul și calitatea lor, care pun pecetea valorică unei mișcări, insurecții sau revoluții. „Este binecunoscută teoria că marile revoluții și-au devorat conducătorii, precum Cronos copiii. Nu știu dacă există un raport între intensitatea unei revoluții și proporția autodevorării eroilor săi. Cert este că marea Revoluție Franceză a constituit un moment

succedat în secolul următor de revoluțiile ce-au bântuit Europa în 1848 și de teroarea din timpul Comunei, lipsită însă de titanii Convenției. Neîndoios că îmbulzelii conducătorilor din 1789-1794 și dispariției lor le-a corespuns o tot atât de adâncă frământare și pustiire. Ghinionul revoluțiilor ar consta tocmai în dispariția simultană a corifeilor lor, purtătorii primelor steaguri, oratorii primelor mișcări. De aici derivă primejdia segmentării, a derapării în zone ce de multe ori nu au nimic de-a face cu țelul inițial al revoluției.

La Chișinău, tânăr sublocotenent al Armatei Regale Române sub comanda generalului Broșteanu, frecventam în fiecare seară cercurile autohtone. Mărturisesc că la început totul mi se părea simplu și liniar, iar bucuria eliberării de către armata română a unui teritoriu supus jafului permanent și nesiguranței zilnice, se împletea pe fețele basarabenilor noștri cu aceea a unirii provinciei răpite de ruși. Ulterior, învățându-mă prin cercuri mai distilate, mai suspuse, în care proprietarii de moșii erau numeroși, am simțit plutind tainic în aer nesiguranța, teama pe care o aveau nu față de bandele de bolșevici ce cutreierau țara, ci de ceea ce urma să se închege în Răsărit.

«E foarte greu pentru dumneavoastră să înțelegeți - îmi spunea un bătrân proprietar de lângă Cetatea Albă - să ne înțelegeți pe noi românii basarabeni. Dumneavoastră acum îi vedeți pe ruși, sau mai bine zis pe bolșevici, bunicii mei i-au văzut pe cazaci, străbunicii mei au simțit și copitele cailor tătărăști. Dacă vrei să stai aici, și se pare că noi ne-am propus de secole să rămânem, trebuie să te închini mereu spre locul de unde bate vântul mai tare. Am scăpat rând pe rând de toți și acum ne-am unit cu Țara, dar cine știe ce țară o mai răsări în câmpiile nesfârșite ale Răsăritului. Și cât timp ne veți putea ține în brațe?»

„Am încercat pe urmă - zicea Paulian - pe marginea Nistrului, într-un sătuc locuit pe jumătate de români și de ruși, să-i pricep pe

ultimii. Erau muncitori așezați și aparent liniștiți. Dar asta numai până-n apusul soarelui. Noaptea dispăreau parcă s-ar fi ascuns în vizuini. Cu un învățător basarabean de pe marginea Nistrului, de a cărui față mă îndrăgostisem, am încercat să cobor în cotloanele sufletului rus. «Domnule sublocotenent, vă zic eu cu mâna pe inimă, tot ce se petrece dincolo, toate masacrele care se fac cu sau fără ascunzișuri, tot ce s-a petrecut sub ochii noștri aici în Basarabia nu le poate săvârși orice popor. Trebuie să fii slav, trebuie să fii rus, ca să-ți faci azi cruce mare până la buric în fața icoanei, iar mâine să ștergi totul din tine și să le spinteci burțile la toți. Uitați-vă la ei cum sunt, la ăștia ce mișună încă pe aici, ba chiar la localnici, la săteni. Ferit-a Sfântul să beți cu ei la masă, să mâncați cu ei dintr-un blid, fără să știe ei că aveți arma ascunsă în căruță sau jungherul la brâu. Poate au fost vreodată curați la suflet, dar i-au năimit tătarii și alte hoarde ce-au trecut peste ei. Să nu vă încredeți în ei, decât când îi vedeți fără suflare. Ăstora de aici ca și multora de dincolo nu le plac Sovietele fiindcă îi lasă cu buza friptă, cu socialismul lor! Dar n-or să uite niciodată de pajura imperială, mai vârtos acum, când ține în gheare steaua lui Antichrist».

În lunile de vară și mai ales odată cu toamna și iarna lui 1918, incidentele pe frontieră s-au înmulțit într-atât încât zile întregi stăteam în dispozitiv, în alarme interminabile, răspunzând atacurilor de nopți, care de care mai perfid organizate și-n general compuse cu ajutorul populației alogene din sat. Trăiam un adevărat asediu pe frontieră și numai intervenția armelor automate reușea să restabilească situația precară a unor posturi de grăniceri. Noaptea și îndeosebi în zori primeam refugiații. Pe gheața uneori subțire, plină de copci ce se desfăceau, înghițind trupurile fugărilor, se strecurau în lungi convoaie zeci și sute de rusnaci, dar și români transnistreni, bărbați, copii, femei, cu

bocceluța la subțioară, înghețați și amărâți, dar cu o bucurie în ochi vecină cu nebunia. Odată ajunși la noi, mă sărutau cu frenezie și pe urmă cu evlavie îngenuncheau, plecându-și fruntea la pământ și făcându-și cruci mari de mulțumire lui Dumnezeu. Prin tălmaci aveam discuții cu precădere cu foști ofițeri ai armatei imperiale. Am întâlnit oameni ce pierduseră totul, unii chiar și familia, împușcată sub ochii lor, alții schingiuiți, cu epoleții de ofițer bătuți în cuie pe umerii lor. Mulți, foarte mulți piereau înainte de a ajunge în avanposturile noastre, în salvele de pușcă ce cu regularitate marcau ivirea zorilor. Mulți cădeau, în special cei avuți, victime ale unor așa-zisi salvatori, ticăloși, organizați, bande de ghizi ce operau în cârdășie cu puterile bolșevice, împărțindu-și prada, unii banii, alții viața. Imaginile culese începuseră să sară peste orice fel de închipuire umană. La Odessa, odată, orașul recucerit de bolșevici, s-a pornit o vânătoare de intelectuali. Evantaiul cuprindea de la mici funcționari până la tot ce intră în categoria clasică... Evident că preoții, călugării și toți suspectii aveau întâietate. Duși cu sutele pe scările de marmură ale portului, au primit fiecare câte o greutate de picioare și au fost zvârliți de vii în rada portului. La Nikolaiev execuțiile s-au făcut cu mitraliera, sate întregi suspectate de a fi ajutat Rada Ucraineană au fost incendiate, totul fără cruțare. «Nu e o revoluție, domnule, mi-a zis un fost colonel din Kiev, este o apocalipsă. Deocamdată dumneavoastră stați deoparte. Feriți-vă să nu vă cuprindeți și pe dumneavoastră... Omul e o fiară și-l mai împlânzești dacă-i spui că zace în el o părticică din Dumnezeu, dacă i-o scoți și pe aia din minte, nu mai știi la ce te poți aștepta». L-am întrebat atunci cât timp va dura. Colonelul cu mustățile albe, dogorite de frig, mi-a răspuns sec: nu știu, dar bănuiesc că nu se va opri până nu va mistui tot ce-i bun pe lume.”

ÎNTREBĂRI... ÎNTREBĂRI

A seară telefonul (caloriferul) ne-a furnizat, cu pauze, obişnuitul *diario* conţinând ştiri pe care de mult le calificasem bombe dezamorsate. Acum nimeni nu mai credea că au desantat americanii trupe în jurul Bucureştilor sau că portul Constanţa este supus unui bombardament continuu de către navele Aliatilor. Dezamăgirile succesive ne aduseseră pe toţi în aceeaşi zonă în care nu mai crezi, nici dacă evidenţa îţi sare în ochi. Vorbele profesorului Paulian se lipiseră de noi şi când Hermes, curierul zeilor, ne transmitea câte un răvaş, indiferent pe ce cale, îl tratam cu un sictir general.

Deviza pictorului suna cam aşa: „Să nu crezi nimic din ce ți se spune de bine. Nici că nevasta ți-a rămas credincioasă, nici că feciorii n-au fost dați afară de la studii. Nici că mai ai același domiciliu. Să nu crezi că prietenii lăsați afară te ajută și continuă să se gândească la tine. Să nu crezi nimic din ce se petrece afară și ar putea să-ți micșoreze pedeapsa. Să crezi că americanii sunt pe altă planetă sau că, în cel mai rău caz, beau vodcă cu rușii. Să n-ai încredere nici în ceea ce citești (pe unde poți), nici în ceea ce vezi, deoarece când vor veni americanii la poartă, tu vei fi un om «mort complet și fără suflare» (cum se scria cu multă competență pe

certificatul de deces), pentru că tu ai murit cu cel puțin un minut înainte de a-i vedea la față”.

Iar ca invitația lui Mihail Paulian să fie înțeleasă pe deplin, din când în când îi rugam pe ofițerii noștri - Grigorescu, Ștefan Hălălău, Lucică Dimitriu sau Nicolaescu - care participaseră la eliberarea orașelor Chișinău, Tighina, Bălți, Ismail, Bolgrad, să ne povestească despre hecatombele organizate în ultima clipă de N.K.V.D. în pușcării. Pictorul își comprimase predica într-o lozincă: „Să nu crezi decât în ceea ce este rău sau ar putea să devină și mai rău”.

De aceea, supunându-ne legilor lui Paulian, când ni s-a transmis că războiul din China între cele două formații: naționalistă (condusă de Chiang Kai-shek) și comunistă (Mao Ze-dong) a luat sfârșit prin înfrângerea primei tabere, am crezut-o întru totul. De altfel, prin cei sosiți în rândurile noastre de afară, aflaserăm de marșul triumfător al comuniștilor chinezi către Pekin, Shanghai, Tiansin. Fără să știu prea multe, anticipam momentul când întreg teritoriul Chinei va fi ocupat iar „Materialismul dialectic” și „Capitalul” vor fi citite în colectiv până în fundul Munților Tian Șan. Informația ne-a trezit din toropeală și ne-a silit să trecem, individual sau pe celule, la analize politice.

Firesc, prima întrebare suna îngrijorător: ce vor face S.U.A. când peste 800.000.000 oameni vor îngroșa rândurile unei armate internaționale cu steaua pe frunte?

A doua întrebare se lega de reacția S.U.A.: va lăsa America să se constituie acest nou stat bolșevic sau, dimpotrivă, va reacționa imediat, folosind pentru intimidare amenințarea cu bomba atomică? A doua întrebare o aducea pe tapet și pe a treia: care va fi poziția forurilor internaționale? Se va pune la cale o intervenție

a foștilor Aliați? China naționalistă era a patra în Consiliul de Securitate, ca reprezentantă a unei mari puteri.

Teritoriul chinez era imens - peste 6 milioane kmp. Cât un continent. Ce țară și-ar fi putut permite să susțină o beligeranță împotriva a sute de milioane de partizani ai unei noi idei? În privința acestei probleme toți erau de acord că, nu o dată, S.U.A. au fost puse în fața faptului împlinit, pe care l-au luat ca atare, adaptându-și politica și pașii la noi necesități în interese.

În final se iscaseră discuții pe seama zilei următoare. Care vor fi relațiile, raporturile și schimburile între „urs” și „dragon”?

Expresia îi aparținea lui nea Iancu Carlaonț, generalul comandant, și fusese însușită cu trup și suflet, pe seama unor argumente ce se voiau de nezdruccinat, susținute și de Petre Grigorescu.

- Să nu uitați, afirma generalul, că pe vremea când chinezii intrau în Evul Mediu, rușii nici măcar nu coborâseră din copaci. N-au cum să se împace, fiindcă America nu e o pradă ușoară, ca să și-o împartă frățește. Peste câțiva ani, când chinezii și-or linge rănile, să-i vedeți cum se vor uita cu ochii aprinși peste zidurile lor.

- Și americanii ce vor face? Ce le-ar mai rămâne să facă? Dacă vor accepta să meargă pe maniera Vaticanului - care își fixează țințele pe zeci de ani înainte - vor aștepta și vor culege roadele. De altfel nici n-ar exista o altă opțiune fiindcă Americii, cu puterea pe care o deține astăzi, îi va fi suficient un conflict și în orice caz nu ar putea intra în coliziune cu ambele continente.

Grigorescu își avea teoria sa în ceea ce privește eficacitatea bombei atomice în folosirea ei asupra U.R.S.S. și a Chinei.

- Dacă, prin absurd, sovieticii ar reuși să facă o singură bombă atomică și ar arunca-o asupra New York-ului, a doua zi poporul american și-ar soma conducătorii să pună capăt ostilităților, chiar

prin compromisuri grave. De ce? Fiindcă există opinia publică și numărătoarea victimelor. La ruși, nici vorbă. Ce ar însemna pentru Stalin dacă Moscova, Leningradul și vreo alte câteva orașe ar fi zguduite din temelii de deflagrațiile atomice? 10-20 de milioane de morți care doar s-ar adăuga statistic celorlalte 51 de milioane de victime ale revoluției bolșevice și ale Războiului Al Doilea Mondial și nimic mai mult. Cât timp teritoriul U.R.S.S. nu ar fi atacat, ceea ce nu văd cum, perspectiva unei riposte atomice mi se pare copilărească. Și la chinezi reacția ar tinde către zero. Cât despre guvernanți, nu-i văd făcându-și scrupule pentru 30-40 de milioane de morți. Trebuie să înțelegeți, domnilor, că efectul de seră al bombeii de la Hiroshima și Nagasaki s-a produs într-o țară cu maximum de densitate demografică din estul Asiei, cum a fost Japonia.

Mai rămăsese o problemă agățată în cui: Berlinul, sau calul troian american introdus pe teritoriul Germaniei ocupat de sovietici. Începuse din 1948 și de ce să nu o spunem, ne oferise de nenumărate ori, prin momentele de tensiune create, speranța că va fi scânteia care va detona Al Treilea Conflict Mondial și va arunca în aer și la coș pacea postbelică.

Stingerea conflictului, pe care o aflasem strecurată pe căile oculte ale penitenciarului, ne dezamăgise total. Părerile militarilor noștri sau ale profesorului Paulian se înscriau într-un evantai de opinii și aprecieri: după colonelul Hălălău, a fost o momeală aruncată rușilor pe care au înghițit-o cu lăcomie și li s-a oprit în gât. Acum au bătut în retragere fiindcă n-au avut încotro.

Sorin Nicolaescu, stat-majoristul ne spune:

- Nu zic că nu a fost o testare a potențialului politic și îndeobște militar, dar a fost pe muchie de cuțit, iar rușii i-au încolțit pe americani, obligându-i să meargă pe o singură variantă:

coridorul aerian. În strategia mișcărilor e periculos să-ți impună adversarul o singură ieșire. Dacă povestea se întâmpla până în 1930, era de acum război.

Generalul ne-a surprins pe toți:

- N-a fost victorie pentru nimeni și cu atât mai puțin o înfrângere. Stalin a aprins pipa și a aruncat câteva rotocoale de fum pe cerul Berlinului. Știa însă că mai mult decât să-i sperie pe americani nu-și putea permite. O Rusie cu pierderi recente de peste 20 de milioane de morți și cu un moral la pământ, cu câteva milioane de soldați contaminați de ceea ce văzuseră în Vest, n-ar fi avut nici o șansă să vadă Parisul sau culmile Pirineilor. Cât despre americani, și ei au bluffat cu cele 5-6 divizii pe care le mai aveau în Europa, după cum aflasem de la colonelul Popescu din Statul-Major al Armatei Populare Române. În concluzie, și unii și alții au ucis, până la o limită convenabilă amândurora și cred că pe Stalin nu-l va apuca nebunia să-și pregătească din timp hoardele pentru invazia Europei. Deocamdată, atât Tito, cât și Berlinul au fost două mici țări pe care *Tătucu'* nu le-a putut sparge din primul ciocan.

Nu am mai aflat decât târziu, peste un an de zile, că insula Berlinului rămăsese, și mai mult decât atât, Aliații pregăteau teritoriul Berlinului în vederea alipirii - peste voința sovieticilor - la Germania Federală.

A doua zi, ne-am propus să-l mai provocăm pe Sakia-Muni al nostru, profesorul Paulian:

- Spuneți-ne și nouă, a început micos Becheanu, câteva cuvinte despre regele Mihai, așa ca să știm și noi ce fel de om a fost. Sau, dacă vreți - și vocea lui Nelu deveni îmbietoare - să ne faceți așa, o prezentare a monarhiei la noi. Evident că nu vă cerem să începeți cu Burebista sau cu Decebal. Să ne spuneți câte ceva despre voievozi, despre Cuza și pe urmă despre regii noștri.

Însă, în ziua aceea, Paulian era *fermata* ca în teoria muzicii și nu am reușit nici măcar un sunet să-i scoatem de pe buze. Dar a doua zi, când ne gândeam să-i aruncăm altă nadă, mai aproape de dubla lui profesie de dascăl și avocat, s-a așezat tacticos pe marginea patului, după ce am înghițit „degetarul” de terci și ne-a grăit, ținându-ne în priză până la ora mesei de prânz.

Cred că a început cu sfârșitul, deoarece concluziile au venit în trombă.

- Regalitatea la noi, la români, ar trebui să fie, sau mai degrabă ar fi trebuit să fie, ca un veșmânt. Să ne protejeze de intemperii, de ploaie, grindină, viscol și ger iar în zilele însorite să ne apere de arșița soarelui. Din păcate, lucrurile nu au stat tocmai așa și măsura pe care o aveam în judecata regilor nu se aseamănă cu aceea pentru oamenii politici, cu toate că - trebuie să recunoaștem cu toții - monarhiile de totdeauna și de pretutindeni au fost chemate tocmai să facă politică. O politică însă, dusă pentru folosul obștesc al națiunii care îi avea în frunte. Monarhia are dintru început un handicap, sesizabil însă numai după ce se dovedește nevrednicia celui uns și când nimeni nu mai poate îndrepta lucrurile. Ce siguranță poți avea, mergând pe legea salică, valabilă și la noi, că descendentul unui rege înțelept și ferm moștenește aceleași calități ale predecesorului său? Este un mare risc pe care democrația națiunilor de mâine nu-l va mai accepta.

S-a vorbit și s-a înfierat de unii aducerea prințului Carol de Hohenzollern în 1866, prin lovitura de palat din 11 februarie, pusă la cale de „Monstruoasa Coaliție”, reprezentând compromisul dintre liberali și conservatori. Indiferent ce au scris istoricii până acum și ce vor mai așterne de acum încolo, puciul care l-a detronat pe Cuza Vodă l-a surprins nu numai în toiul nopții și în pat adulterin cu focoaia Maria Obrenovici, dar a eliminat un domnitor

care - din păcate - după ce s-a făcut stegarul unor acte istorice de mare importanță pentru propășirea și neatârnamarea României, obosise, făcându-și publică starea și eventuala retragere. Părăsit chiar de cei mai buni prieteni, pe care nu mai reușea să și-i țină aproape, Alexandru Ioan I va rămâne - după mine - prin actele sale, premergătorul independenței și făuritorul *in spe* al unei viitoare regalități.

Cât despre regii care i-au urmat, mi-e greu să mă pronunț, fiindcă la fiecare judecată ce aş face-o asupra lor, subiectivismul mi-ar fi regină. Ce să zic de Carol I Întemeietorul, neamț sadea, și pe deasupra și prusac, serios, disciplinat, ceea ce pentru noi a însemnat imens, ca țară și popor la granița dintre Orient și Occident, tenace și consecvent în idei și convingeri, nu întotdeauna deschise progresului. Mai avea o calitate care l-a însoțit ca proprii-i umbră: avariția, manifestă de la meniurile regale până la schimbarea eghileților la uniforma militară, fapt care însă nu l-a oprit ca prin generozitatea poporului român, exprimată de două ori prin corpurile legiuitoare ale țării - să strângă una din cele mai bogate colecții de tablouri din lume, la vremea aceea. Prezența prințului domnitor în 1877 a fost salvatoare pentru români; cu greu ne putem imagina o retragere a Rusiei Imperiale de pe teritoriul unei țări pe care o jinduia încă dinainte de Petru cel Mare și Testamentul său. A avut marele merit, prin relații personale, cunoscându-l la București ca ambasador al Germaniei pe Von Bulow, și el o figură solitară în sterpul peisaj diplomatic al celui de Al Doilea Reich, să impună în 1883 tânărul regat al României într-un tratat - e drept secret - pe picior de egalitate cu două mari imperii și regatul Italiei, ocrotindu-l de rapacele Imperiu Țarist. Mai târziu, când bătrânețile l-au copleșit, a știut să moară la timp - poate chiar ajutat - în 1914, când România și-a impus voința politică, prin glasul unor mari personalități, la Consiliul de

Coroană care a hotărât neutralitatea țării. A avut însă și o ocazie nefericită. Se pare că imaginea trupurilor țăranilor revoltați în primăvara lui 1907 și împușcați nu l-a părăsit până la moarte.

L-am iscodit cu toții pe profesor:

- Nu se putea evita masacrul?

- Bineînțeles că se putea. O dată trebuia luată în vedere problema arendașilor, care după 1880 erau greci și evrei, străini de glasul pământului, puși pe pricopseală de pe urma spolierii țăranilor; solidari în interesele vizate, arendașii ajunseseră, la începutul secolului, să aibă deja forme capitaliste de exploatare. Se pare că Notzi Fischer, marele arendaș din nordul Moldovei, dobândise în trustul său peste 800.000 de hectare.

- Dar liberalii nu și-au dat seama de pericol, de cazanul care duduia sub presiune?

- În februarie nu erau ei la putere, iar ulterior, când s-au aprins flăcările pe la conace, au dat mâna cu conservatorii, într-o duioasă fraternitate. Până în tragica noapte de 23 august 1944, răscoala din 1907 a rămas cea mai întinsă pată de rușine pe obrazul României moderne. Dar cum la noi lacrimile se uită ușor, nouă ani mai târziu, aceiași obidiți ai ogoarelor treceau cu avânt Carpații.

- Dar de Ferdinand ce ne spuneți?

- Un rege modest, care s-a lăsat înconjurat de un pumn de giganți, începând cu Ionel Brătianu, urmat de Nicolae Filipescu, Take Ionescu - Gură-de-Aur, I. G. Duca, Octavian Goga, Nicolae Iorga, Barbu Delavrancea, Constantin Stere, chiar și Petre Carp, care se împotriva declanșării ostilităților în 1916, dar care își trimite feciorii pe front. Atunci România a avut parte de bărbați de stat, de oameni politici pe măsura idealurilor și realităților mondiale, ceea ce i-a lipsit însă cu desăvârșire după 1930.

- Și pe Carol al II-lea în ce sertar îl puneți?

- V-am mai spus eu că regii, ca și inginerii - în fond meseriile lor se suprapun - se judecă după rezultatele obținute și suntem încă prea aproape de anul 1940, când s-a prăbușit România Mare și, la cutremurul din 10 noiembrie, Blocul Carlton, construit de ingineri criminali.

Carol al II-lea a fost o pacoste pentru poporul român. O pacoste, o nenorocire care s-a împlinit deoarece i-au lipsit clasei politice tocmai aceia pe care i-am pomenit mai înainte. Moștenise inteligența și frumusețea mamei sale, Regina Maria, dar, cum se întâmplă în familiile vechi ce-și numără existența de sute de ani, un exemplar adună într-însul toate tarele unei stirpe.

- Nu am să uit, continuă Paulian, un episod petrecut în vara lui 1917 și pe care mi l-a relatat un camarad venit de la un regiment care participase la răpunerea ofensivei germane din Cotul Carpaților. După încheierea unor crâncene zile de luptă, s-a anunțat vizita Prințului Moștenitor. În fața regimentului, strâns în careu, cu steagurile de luptă în bătaia vântului, i se dădea onorul ostășesc. Ceremonia a continuat cu prezența unui grup masiv de femei din comuna Nereju, îmbrăcate în costum național. Tărăncile purtau în mână lumânări aprinse. Era seara, relata locotenentul. Luminile s-au apropiat la câțiva pași de Prințul Moștenitor și femeile au îngenuncheat în fața lui. Era un spectacol cutremurător și chiar ofițerului comandant i s-a strecurat o lacrimă în colțul genelor. Din păcate, Moștenitorul Tronului nu a fost câtuși de puțin impresionat și, afectat de absența câinelui său, a început să-l strige disperat: „Flash, Flash!” Atunci, a mărturisit ofițerul, a simțit surpându-se pământul sub el de rușine. „Trebuia să-l împușc, dar am fost laș.”

- Ce păcat că nu a făcut-o, a continuat profesorul. Și câte vieți ar fi fost salvate dacă scleratul și-ar fi găsit atunci sfârșitul. Ca să nu mai vorbim de țară și de fruntariile ei!...

PECETEA DIAVOLULUI

Într-o zi cu soarele pojar peste noi, în plin august '49, m-am nimerit să-l am alături în cercul rotitor pe starețul Gherasim Iscu. Cu puțină șovăială în glas, fiindcă întrebarea mă torturase de-a binelea, l-am întrebat direct ce l-a făcut s-o ia de tânăr pe calea schimniciei.

Mi-a răspuns prompt, parcă mi-ar fi citit gândul pe frunte:

- Am vrut să cercetez și să aflu mai multe.... La noi în Moldova se spune că atunci când începi să pricepi ce te înconjoară și stăpânești puterile firii, ajungi un solomonar. Eu n-am vrut asta și nici n-am ajuns.

Ochii albaștri ai părintelui alunecaseră repezit peste mine.

- Într-adevăr, am pășit de tânăr pe sub bolțile mănăstirii, de când mi-au ieșit tuleiele pe față.

Mi-am continuat interogatoriul, cu sârg și obrăznicie.

- V-a plăcut contemplarea?

Mi-a răspuns sec:

- În mănăstire să știi că ziua se împarte numai în două: în prima jumătate te rogi, iar în cealaltă muncești.

- Și când mai dormi? am întrebat eu.

N-a întors capul și răspunsul mi l-a dat mai mult șoptit:

- Îl furi sau te fură el. Se zice că îndeobște îmbraci rasa ca să-L cauți pe Dumnezeu. Când eu m-am strecurat la 18 ani în Mănăstirea Neamț, mă căutam pe mine și nădăjduiam în Dumnezeu.

Afară soarele ne bătea în creștet și zidurile înalte, circulare se transformaseră în imense perdele zidite de foc.

- Am vrut să cunosc toate pe dinăuntru, să le prind miezul, să le pipăi formele adevărate și nu cele împrumutate de om.

- Aveți sentimentul că ați reușit? l-am întrebat eu neutru.

- Nicidecum. La început mă rătăceam și pe drumul drept. Pe urmă s-au mai limpezit lucrurile, dar cât de grei mi-au fost primii pași, căutând esența și sămburele la toate, despicam totul, tăind firul în patru. Și, cu cât mergeam spre mai mic și mărunț, cu atât mă depărtam de măduvă și logos.

- Îl căutați pe Dumnezeu? l-am întrebat în continuare, scotocitor.

Vocea starețului a răsunat grav, ca dintr-un amvon invizibil.

- Pe Dumnezeu nu l-a văzut nimeni, și fața Lui nu va fi văzută până la sfârșitul veacurilor. Lui Christos, care însă a fost om ca mine și ca dumneata, l-am tot pândit umbra, și poate la noi la Tismana - a zâmbit starețul - așa după cum ai văzut și dumneata, umbra codrilor e mai deasă, poți citi în ea lesnicios. Dar să nu ne depărtăm de la ce m-ai întrebat. Și-ți voi răspunde printr-o aducere aminte cu care de multe ori mă culc, ca pe o urmă pe care vrei s-o tragi din realitate în vis. Eram tânăr și muncit de aceeași întrebare, pe care mi-o pui acum. Lucram alături de duhovnicul meu, Dumnezeu să-i odihnească oasele. Eram hirsut și parcă nimic nu-mi intra în voie. Când soarele s-a ridicat de-o sulită, ne trecuseră apele prin cămășile noastre, pometul din meri nu era încă adunat în coșuri. Duhovnicul m-a tras deoparte și m-a iscodit: „Măi frate

Gherasime, nu zic că ți-e greșită calea, gândul dumitale, dar vezi că tot împărțind lucrurile și micșorându-le, începi să nu mai vezi, îți fug ochii dintr-o parte în alta, iar formele își pierd adevărata lor înfățișare, și asta mai mult cu cât ele sunt întoarse din vrej de mâna și vrerea omului. Ia uită-te dumneata la copacul aista la care muncim noi dis-de-diminează: ca să-l ai întreg și rotund, trebuie să aștepți să vină primăvara, să-i dea podoaba frunzelor și pe urmă să vină jarul soarelui să-l dogorească și într-un târziu să-i aducă podoaba poamelor. Ei, numai atunci, frate Gherasime, îl ai întreg, și te poți bucura de el. Așa stau lucrurile cu tot ce ne înconjoară: ca să vezi ce e la mijloc și să pătrunzi chipul adevărat al lucrurilor trebuie să adaugi, nu să iei. Să aduni, nu să despici, și socoteala asta pentru lume o fac înțelepții, iar oamenilor le-o dă Duhul Sfânt.

- Dar fără el nu putem merge înainte? l-am întrebat precipitat și oarecum vexat.

Mi-a răspuns clar, repetând vorbele duhovnicului său:

- Fără el omul e ca un vânt mai mare sau mai mic, ce bate de-a lungul și de-a latul pământului, fără căldură și fără ploaie.

Fluierul scurt al gardianului ne-a întrerupt dialogul înfierbântat. Părintele Gherasim și-a ridicat poate pentru o clipă ochii în azurul cerului, coborându-i apoi liniștiți și limpezi. Soarele zvâcnea, aruncându-se în potop de dogoare. Înăuntru pe culoare mirosea a mușcături, duhoare și urină. Iar zgomotele ce se închideau păreau tot atâtea capace ale unor sicrie ce se lăsau.

Mai târziu, în septembrie, l-am prins în ultimele minute înainte de-a fi înghionțiți în celular. Se spărsese un tiv gros de nori ca niște balauri și ploaia curgea peste noi ca dintr-un burlan uriaș. Gardianul încă nu apăruse, iar cel din turelă se trăsese sub cozorocul gheretei. Ne-am aciuat sub streșina îngustă a clădirii,

iar perdelele de apă ce curgeau înnebunite, spărgându-se în pământul ars, ne dădeau sentimentul unei izolări depline.

- Părinte, i-am zis eu atunci, cu glas coborât, ce este pușcăria pentru noi, de altfel ca și pentru dumneavoastră, iad sau rai?

Apoi am țipat la el fiindcă zgomotul bulboanelor aproape îmi îneca glasul.

Părintele Gherasim zâmbea mereu și câteodată râdea. Era un om deschis, luminos de puteai să zărești prin el ca printr-un geam limpede. De data asta mi-a răspuns grav, fără zâmbet și nici dorința de a bagateliza dialogul.

- Mă bucur că ți-ai pus problema asta. Întrebarea este antinomică. Iar răspunsul meu ar suna că temnița poate fi și una și alta, după cum o iei tu și nu după cum ne-a hărăzit-o cineva. Sfinții Maxim Mărturisitorul și Evagriu zic că omul este condus spre desăvârșire pe două căi. Prima: prin Providența adusă mereu în colaborare cu el, Providență ce-l purifică mereu și-l înalță constant. Cealaltă cale, a judecății pământene, ne arată cât trebuie să plătim pentru cele săvârșite. Judecata asta, spune Maxim Mărturisitorul, fiind o metodă de îndreptare, pentru unii își arată roadele de la început. Altor le cere o viață întreagă, dar indiferent cât stai sub zălogirea ei, eu cred că-i un semn că ochiul lui Dumnezeu mai are încă o rază pentru tine. Mai mult, aș zice eu acum. Hristos a fost ispitit, știi prea bine, în două chipuri, care nu sunt depărtate de cele care ne-au fost și nouă vânturate în fața ochilor. Trufia și plăcerea, urmate în cele din urmă, pe partea cealaltă a lor, de pătimire și moarte. Care din noi, afară, mai maturi sau mai tineri n-am avut de-a face cu dubla ispită a pactului cu diavolul, a scaunului moale oferit, a pâinii mai mari, a argintului mai mult? Dacă am refuzat, dacă am avut tăria să zicem nu, e că pentru o clipă Dumnezeu ne-a întins mâna, degetul sau privirea și n-am căzut, nu fiindcă am

fost mai tari, ci fiindcă întotdeauna diavolul e mai slab decât Dumnezeu. Și unde se găsește Satana se află și Hristos de veghe.

- Dar, părinte, i-am țipat eu din nou în urechi, aceștia care ne chinuiesc sunt draci, bestii, jivine sau oameni?

Părintele Gherasim a părut deconcertat că n-am ajuns până acum la un răspuns fără ajutorul lui.

- Sunt oameni, frate Radule, și tocmai de aceea pot să-l poarte pe Necuratul în ei. A fost un timp când n-am crezut o iotă din ceea ce mi se spunea, ba chiar din ceea ce citeam. Ba, la un moment dat, căzusem într-o erezie care chiar dacă n-a durat mai mult de-o clipă, îmi furase cugetul și mă aruncase într-o lume a întrebărilor care nasc alte întrebări, așa după cum ți-am spus cândva, a despicărilor succesive până la neantul total. Mai întâi n-am crezut în existența Satanei, iar când i-am simțit lucrarea, i-am bănuț existența chiar în mine și m-am îngrozit. Cu alte cuvinte eram tentat să cred că unde este Dumnezeu poate fi ascuns și Satana. Mănăstirea și prin ea rugăciunea mi-au limpezit raportul între bine și rău și, urmând mai sus, între Dumnezeu, logos și adevăr.

Ploaia se îndesise și torente ne stropeau pământul ars, bolovănos, al pușcăriei. Eram acum singuri, numai noi doi, izolați de camarazii noștri și parcă de întregul Univers.

- Și cum te aperi de rău, părinte?

Parcă nu m-a auzit și i-am urlat în ureche:

- De Ucigă-l Toaca!

- Nu știu exact cum, mi-a replicat pe loc starețul, dar mi se pare că e destul să faci invers de ceea ce face el. Ți-am vorbit de Satana ca de-un stăpân, dar el are și slujitorii lui.

- Care-s aceia? l-am întrebat.

- Și eu și dumneata putem ajunge într-un fel să-i luăm simbria. Păcatul nu este legat de veșnicie, ci de măsurile cele mai scurte ale

timpului. Ajunge o secundă pentru a-ți pierde sufletul, după ce o viață întreagă te-ai străduit să-l câștigi.

- Și invers la fel, am zis eu.

- Și invers e valabil, așa e, dar trebuie să te căiești și să nu mai repeți greșeala. Numai Hristos a avut puterea să-l ierte pe tâlhar, dar după ce acela și-a mărturisit fărădelegile. Mi s-a părut cândva curioasă această fermitate a Divinității, intransigența așa cum vrei să spui. Dar ea se leagă de o metastază a răului ce trebuie să ajungă până-n sfârșit Lumină și Creație. Și asta nu poate s-o facă decât lacrima.

- Și noi aici, i-am zis eu aproape șoptit, mimând din buze întrebarea.

- Ți-am mai spus ce e cu noi. Ni s-a oferit o șansă și o opțiune: ca și la Judecata de Apoi, acum fiecare își taie singur felia sa din viață.

- Și cei de afară ce sunt, părinte Gherasim, ce-i cu regimul ăsta? Ce este comunismul? Și de ce ni se pare atât de cumplit și când va cădea?

Starețul mi-a pus mâna pe umăr și mi-a vorbit la ureche.

- Încă de când eram în Moldova și auzisem de patimile fraților noștri întru Hristos, în Răsărit, de care nimeni n-a scris până acum, m-a muncit gândul să găsesc, dacă nu o justificare sau explicație, cel puțin un început. Cât despre sfârșitul lui, numai Cel de Sus îi știe sorocul, fie că este ceea ce pare a fi, fie că pare că este ceea ce noi vedem: una din cârmuirile ce vin și pleacă pe fața pământului și acum a țării noastre, un vânt de noroi, de rele și pârjol ce-a bătut adesea peste sălașurile noastre, un blestem de un veac, un coșmar continuu, un iad coborât printre noi, o rană a spiritului care se va închide numai când numărul martirilor va fi numărat de Dumnezeu. M-am tot răsucit în întrebări și mi-am tot subțiat

crediința în răspunsuri. Oricum aş da-o şi oricum ai lua-o, pe-o faţă sau alta, suntem cu sufletele pe jar, şi mai mult ca oricând, grâul se va despărţi de neghină. Niciodată omenirea, cred eu, n-a trecut printr-un pericol mai mare. Bolşevismul nu înseamnă doar un sistem politic sau ideologic adunat din fraze şi menit să îmbete mulţimile în promisiuni deşarte. Comunismul, în primul rând, a mers pe sucirea cuvântului, l-a pervertit şi i-a furat miezul. Cum să-i mai vorbeşti omului şi cum să te mai înţeleagă, dacă el şi-a pierdut, prin viclenia Satanei, tăria în logosul rostit şi dragostea de sine prin aproapele său. Iar noi aici nu suntem fiindcă ne-am ridicat împotriva lor, ci pentru un singur motiv. N-am vrut să le învăţăm graiul. Nici un regim, continuă părintele, nici o stăpânire n-a mers atât de departe până-n fibra omului, până-n sufletul lui, încercând să-l fure. Aş vrea să-ţi spun acum că, dacă vrei să vezi cu ochii dumitale pecetea diavolului, s-o descoperi pe unde trece el, să-ţi aduci aminte că niciodată el nu operează, nu lucrează, cum se spune în termeni biblici, decât aparent cu un om, cu o fiinţă, iar răul şi binele pe care-l aruncă drept mreaţă are îndoita lui misiune, atât asupra celui care este sub păcat, dar şi asupra celor ce sunt lângă cel pierdut. Există o ecumenicitate în acest comunism, care mă înspăimântă, ca un blestem metafizic, ca o apocalipsă terestră, ca o epifanie neagră. Nu cuceririle în kilometri sau câştigurile de ţări nu-mi dau odihnă în privegherile mele, ci faptul că n-a existat până acum în întreaga omenire un regim cu o forţă mai mare de seducţie, întoarsă şi vicleană, ucigătoare pentru om. E o faţă luminată a întunericului cu care Satana cred că se mândreşte, dar de care câteodată se poate el însuşi speria.

Ploaia se ostoise şi eram udaţi până la piele. Era cald însă şi frigul l-am simţit numai pe dinăuntru, cu gândul prins de logosul stareţului. Am mai avut ocazia să-l mai văd şi să mai zăbovesc

lângă dânsul. Se cufundase într-o tăcere ca o apă curată ce-și ascunde cursul sub pământ pentru a-și păstra limpezimea, și tăcea. Părintele Gherasim a mers mai departe pe drumul credinței sale, înmulțind numărul martirilor purtători de cruce și mărturisitori ai ei. Pentru unii a rămas un sfânt, pentru mine rămâne un prooroc al vremurilor ce vor să vină.

*

Pe nesimțite s-a iscat în noi o nouă stare. Până atunci eram antrenați într-o schemă în care timpul picura în forme prestabilite, rigide, din care nu puteai evada. Ceasul se împărțea implacabil în 60 de minute, minutele se desfăceau ca niște tălpici în alte 60 de unități, secunde; orele strânse laolaltă într-o duzină despicau ziua în jumătate pentru ca pe urmă, cu cealaltă felie, după ce auzeam toaca stingerii, să se completeze ciclul. Totul curgea circular, într-o viteză uniformă, evenimentele se dilatau sau se comprimau în compartimentele pe care le vedeam geometric tăiate și care se adunau în coșul unei zile.

Acum se petrecea ceva ce se asemena cu o dislocare a noastră, cu ceva care cu timpul nu numai că ne înstrăinase unul de altul, dar ne rupsese de noi înșine, de ceea ce fusesem înainte, de ceea ce speram că vom fi mereu. Reperele, diurne sau nocturne, ne erau aceleași: deșteptare, prânz, cină, stingere; în circularitatea lor, acum perfectă, evenimentele începuseră să-și tocească importanța sub presiunea neantului, timpul părea că-și pierduse sensul sau direcția, ba chiar viteza.

Și, la început, când percepția își făcea autocontrolul, ne trezeam într-un vacuum periculos pe care ne străduiam să-l umplem cu orice preț. Atunci ne apucam furibunzi, sub imperiul

unui timp ce-și pierduse noima, să povestim orice. Câteodată chiar lucruri imaginare. Repertoriul însă s-a epuizat curând, iar tăcerea ne-a învăluit ca o pânză de păianjen. Depășisem acel orizont al contingentului, iar foamea opera în noi sub forme generalizate. Odinioară o simțisem localizată în vintre, într-un soi de sorb ce ne trăgea la fund într-o cumplită și continuă mișcare. Vremea aceea însă trecuse. Foamea intrase în noi și se lipise într-atât de ființa noastră, că nu-i mai recunoșteam colții. Era o durere continuă, obsesivă, fără localizări și fără titlu. Ne durea totul. Fiecare moleculă a noastră. Se micșorase parcă într-o încrâncenare ce-și schimbase acum sensul. La început, foamea se adunase teluric într-o imersiune ce-o vedeam vecină cu moartea. În noul orizont, detașarea se opera pe verticală. O pierdere a controlului, o detașare fără limită a realității. Programul îl păstrasem în general același. Un program care acum se redusese la o treime după deșteptarea și împlinirea sarcinilor administrative. Corvoada se executa acum în doi, iar „ciubărul lui Petrache” (tineta) ni se părea confecționat din fier și umplut cu plumb. Urmau, într-o derulare cenușie, celelalte evenimente ale zilei, fără să lase vreun semn pe epiderma memoriei. Trântiți pe jos sau pe rudimente de pături, învinși fără speranțe de șirurile rubinii ale ploșnițelor, indiferenți, amnezici, alunecam încet, dar sigur, spre orizontul tern al pierderii de sine, al cufundării în lut și în neființă.

DEȘTEPTAREA

În dimineața aceea de duminică, lipsa noastră de interes părea că luase sfârșit. Primul la cuvânt a fost Becheanu.

- Murim și nici măcar nu rostim un blestem asupra asasinilor.

Parcă a mai spus ceva, dar cuvintele rostite, primele de altfel după nu știu câte zile de apatie, îmi bubuiseră asurzitor în timpane. Restul trebuie să fi fost o aluzie la ei sau la noi...

Al doilea, Paulian intră în rezonanță pe loc. Se ridică în picioare, ca în fața unei bare nevăzute. Pledoaria lui a fost scurtă și la obiect:

- Domnilor, ne stingem stupid aici și le facem pe plac unor ticăloși acolo. Trebuie să facem ceva, măcar pentru a dovedi că ne-am păstrat un dram de demnitate.

Al treilea murmură ceva din care am desprins o înjurătură plasată pe fundalul nostru de neputință și lașitate balcanică.

Până-n prânz ne-am sucit în jurul cuvintelor de nu le mai regăseam identitatea. Le-am luat la rând, ordonat, cu argumente pro și contra și le-am întors pe toate fețele. Tema era alcătuită dintr-un ghem de trei probleme: cât mai reușim s-o ducem până-n clipa când nu vom mai putea să ne ridicăm de pe rogojină, urmată de

întrebarea ce anume mai putem face și dacă, săvârșind ce ne-am propus, putem obține ceva util pentru noi și neplăcut pentru ei.

După masă, sau mai bine zis, după ciorba imundă de varză și așchia de clisă numită de ei pâine, ne-am așezat iarăși la sfat și taină. De data aceasta vorbeam încet, nu numai pentru că știam că se trage cu urechea, dar și pentru că în urma tăcerii noastre de săptămâni, orice dialog ar fi atras atenția pe loc și s-ar fi mobilizat cele mai ascuțite urechi de pe culoar.

Cel mai competent dintre noi s-a dovedit a fi Becheanu. Îl ajuta și experiența Aiudului, dar și un fler netăgăduit. S-au trecut în revistă posibilitățile maxime și cele de fond. S-a început, pentru a se crea o atmosferă optimistă, cu cele din urmă. Întrucât regimul alimentar tindea către zero - făcusem socoteala că n-aveam mai mult de 300-400 de calorii pe zi, și în curând exista perspectiva ca majoritatea celularului să nu se mai ridice de la podea - varianta de a refuza totul și de a intra în grevă totală ni s-a părut cea mai justă. La antipodul ei apărea revolta deținuților, așa cum văzusem prin filme și cum Becheanu o văzuse cândva, cu uși stricate, cu geamuri sparte, cu gamele aruncate în capul gardienilor, cu tot ce ne închipuiam noi că ar reprezenta un mod de afirmare bărbătesc. La mijloc se etalau unele versiuni ca greva parțială, pe etaje sau celule, ca să ne obosim călăii și să nu punem în cumpănă grea însăși viața camarazilor noștri. Mai erau și alte soluții derivate și de compromis: să stabilim contactul cu cei din afară, iar ei să organizeze un protest local sau chiar la București, cu mijloacele pe care le aveau la îndemână.

Când am supus la vot, se făcuse seară, iar stelele ne clipeau printre zăbrele, reci și nepăsătoare. Pe urmă, întunericul, ploșnițele și căldura, foamea și setea continuă ne-au îmbrățișat deopotrivă și parcă ne-au luminat mințile. Pe la miezul nopții, Marineanu a

răcnit: „Totul e vax! Ce e aia soluție minimă, ce e aia variantă maximă? Tot mergem la moarte, ce dracu', măcar să nu se spună în urbea asta că am mers în mormânt ca niște mieluți duși la abator!\".

Fără voie m-am ridicat pe întuneric și l-am strâns în brațe. „Un registru mai jos, pictore! Năvrapii sunt în spatele porților de fier!\".

Îl simțeam cum vibra și fremăta lângă mine și disperarea lui se transmise imediat ca o flacără într-un depozit de benzină.

- Să n-o mai sucim pe ici, pe dincolo.

Mai puțin precipitat se arată Becheanu. Vocea îi era moale, fără inflexiuni, ca o panglică nevăzută, întinsă către noi.

- Domnilor, așa este. Dacă ar fi vorba numai de noi, de ceea ce-am face numai noi, mâine dimineață, dacă nu chiar în noaptea asta, am sparge geamurile, am bate în uși și-am trece astfel la acțiune. E vorba însă de a avea în spatele nostru, și de dorit ar fi să avem chiar înaintea noastră, cel puțin o sută de muribunzi, dacă nu chiar tot celularul. Fără ei suntem sortiți eșecului și dintru început, după mica mea experiență, știu că orice mișcare izolată a noastră este egală cu dispariția noastră fizică imediată. Am încercat cândva la Aiud o grevă: acolo, de bine de rău, eram toți adunați sub același steag și știu cât e de greu s-o începi, darămite s-o duci și să mai scoți ceva din ea. Nu vreau să vă țin un discurs acum, dar într-o grevă sunt necesare două lucruri: numărul și disperarea. Amândouă, strâns legate, și la limita superioară.

Marineanu mormăia în continuare pe întuneric. „Prostii, prostii. Dacă ai curaj și hotărâre și nu ești laș, nu se poate să n-ajungi la capăt.\"

Se făcuse tăcere și, în întunericul orb, fiecare își rumega gândurile. Trebuia să luăm o decizie. Ajunsesem la un prag peste

care trebuia să sărim. Dincolo de el ne pândea necunoscutul cu fețe multiple. Într-un târziu, Marineanu reluă firul discuției.

- Haideți să le combinăm. Să mergem pe extremități. Să pornim cu aruncatul gamelelor și pe urmă să sărim la geamuri.

- Vă dați seama - completă Becheanu - că dacă ne vom sparge plămânii se va auzi până în mijlocul orașului, iar Vasilescu va sări în sus de-un stânen.

- Și ce credeți că va face maiorul?

Întrebarea persistă în aer, ca o bombă rămasă pe acoperișul casei.

- Nu știu exact, șopti Becheanu, mai mult pentru sine. Din viețile mele anterioare, continuă el cu maliție, și dintr-o situație asemănătoare de la Aiud, știu ne-am descurcat greu; din câți am plecat la război, și rândurile erau strânse și chiar multe, am rămas în cele din urmă câțiva buni de-un pluton.

- Și restul? șuieră Marineanu.

- Unii s-au lăsat, alții au continuat până la ultima suflare. Drumul e greu și capcane peste tot. De la turbata poftă de mâncare din primele zile până la leșinul săptămânilor ce vin. Ca să nu vă mai vorbesc de deliciul alimentării forțate, cu furtunul pe gură, care de multe ori greșeste traiectul și te lichidează în câteva minute, asfixiat. Plus bătaia și torentul înjurăturilor. Asta se petrecea când maiorul Munteanu, comandantul militar al Aiudului, regula nevestele venite cu ochii în lacrimi la vorbitor. Dar asta a fost sub Antonescu și regimul lui militar, care cât de cât avea un regulament. Ceea ce se petrecea acolo erau abuzuri personale, fără dirijări de la centru, se mai ciupea pe ici pe colo din legea privitoare la drepturile deținuților, dar v-am mai spus că nu există nici un raport cu ce trăim noi acum. Comuniștii n-au nici un regulament

și cu atât mai puțin lege. În general mă aștept să dea alarma mare, să ne pună pe toți pe burtă și să izoleze tot celularul.

- Crezi că vor trage? întreabă șoptit Marineanu.

- Te-ai convins de astă toamnă că nimic nu-i oprește să tragă. Au tras ei spre o biată fată din afara zidurilor, cu atât mai mult ne vor lua pe noi la țintă când vom sparge ferestrele. De data asta cred că vom avea răniți, ba chiar morți. De partea noastră rezultatul este imprevizibil. Pentru că totul se va desfășura ținându-se cont mai puțin de ceea ce vrem noi și mai mult de felul cum vor reacționa și vor dori ei să fie. Dacă ar fi să anticipez - continuă Becheanu - după manifestația noastră se va suna pe două cabluri: cel al Securității, implicată imediat, și cel al Regionalei de partid, care va avea și ultimul cuvânt.

- Ceea ce este esențial - îi luă din zbor cuvântul Paulian - esențialul pentru comuniști îl reprezintă momentul politic. De el se leagă atmosfera generală, directivele de moment și componenta sovietică.

Paulian vorbea din nou ca la bară...

- Dacă picăm pe-o epocă de represiune directă, așa cum a fost cea din februarie, cu împușcături și dispariții, greva noastră ar fi o catastrofă. Iar Vasilescu ar trebui să ne fie cel puțin recunoscător, lăsând celula noastră ultima.

- Da, cam așa cred că se vor desfășura lucrurile, conchise Becheanu cu un soi de suspin deloc încurajator. Noi vom avea de partea noastră numai surpriza și loviturile, ei, scandalul și o substanțială ocazie de-a ne pune cu botul pe labe.

- Și atunci ce trebuie să facem? interveni Marineanu cu glas scăzut.

- Să ne tragem din nou pe rogojini și să așteptăm să ne ia pe pături. Parcă luaserăm o hotărâre adineauri.

- Și am uitat un lucru de care nu putem face abstracție: legătura.

- Care legătură? l-am întrebat toți, mirați. Ba chiar mi-am permis o glumă: Cu Vasilescu? Îi anunțăm și pe ei?

Coechipierii mei au râs, e drept, cam mânzește, dar Becheanu a insistat.

- Chiar credeți că aici suntem la Sineasca și avem doi metri de pământ pe noi? Suntem în orașul nostru și dacă ne ajută Cel de Sus, le vom putea arunca alor noștri un răvaș, peste zid.

- Chiar așa?

- Chiar așa, asta este realitatea de care trebuie să ținem seama. Nu se poate ca în zilele ce vor veni, să nu găsim măcar o ocazie, una singură, pentru a lua legătura cu cei de afară.

- Acum ne lipsește Naidin, am șoptit conspirativ.

- Dar Călin ar avea vreun cusur? adăugă Marineanu. E și mai serios și are și sufletul cât roata carului.

- Sau poate Francezul, șoptii eu, mai mult pentru mine.

Perspectiva legăturii cu exteriorul oferea acum altă dimensiune grevei noastre. Categorical trebuiau alertați ai noștri, rudele și prietenii, de ceea ce urma să declanșăm înlăuntrul zidurilor. O participare de afară ne-ar fi adus, fără îndoială, un dublu avantaj: unul, difuzarea în oraș a știrii revoltei noastre și al doilea, blocarea măsurilor represive pe care Securitatea le-ar fi putut folosi imediat: o bătaie generală sau o lichidare neîntârziată.

- Ar mai fi și un alt avantaj, adăugă Paulian domol: am ști că nu suntem singuri și poate am avea mai mult curaj.

- Și asta-i adevărat, recunosc Becheanu, dar nu putem face cunoscut anticipat acest *paso-doble* al grevei noastre.

Am căzut pe urmă la unison că legătura cu exteriorul ne este necesară și obligatorie. În noua perspectivă ne păștea însă un alt

pericol: să nu condiționăm declanșarea ostilităților de existența acestei legături.

Pe loc am trecut la detalii și am încheiat un punctaj strict: sondarea celorlalți camarazi de care aflaserăm că au avut legături cu exteriorul, prin diferiți gardieni. În fruntea lor era generalul Carlaonț. Urmau de aproape coloneii Petre Grigorescu, Hălălău și maiorul Lucică Dimitriu.

- Și eu am avut, șopti Mihail Paulian.
- Mă înscriu și eu, spuse Ilie Marineanu, dar nu i-am știut niciodată numele, însă mutra i-am reținut-o.
- Una peste alta, concluzionă Becheanu, avem ceva șanse să pice de serviciu vreunul dintre ei, duminică.
- Dar termenul? l-am întrebat toți.
- Care termen? întrebă surprins Becheanu.
- Termenul de așteptare a minunii pe care ni-l fixăm, i-am răspuns în cor. O zi, zece, că doar nu o să ne prindă toamna, tot sperând că va veni porumbelul-poștaş.

Cu toții am căzut de acord că răzgulul nu poate fi mai lung de două săptămâni.

Discuția părea a se fi încheiat, dar mai rămăsese o mică problemă. Cum transmitem mesajul? Prin viu grai sau prin scris? Și cui?

Lista eventualilor contactați din afară era scurtă. În frunte se găsea mama, care era implicată în structurile organizației, apoi doamna Grigorescu, soția colonelului, și familia profesorului Miron. Prin ultimii puteam avea un sprijin și de la... Cămășile Verzi.

În ceea ce privește modalitatea de transmitere, în nici un caz nu putea fi vorba de ceva scris, care prin dezvăluire, ar fi putut duce la o adevărată catastrofă.

20

AL TREILEA ZID

Nu știu dacă m-am rugat lui Dumnezeu în nopțile care au precedat apariția lui... Călin. Era el, în carne și oase, dar nu într-o duminică, ci într-o tură de noapte. L-am zărit printr-o bortă din ușă, în arcul celularului, i-am dat semn și mi-a deschis prima oară vizeta și s-a uitat circumspect la noi. Îi blocasem vederea în celulă și, în consecință, m-a întrebat:

- Toți bandiții?

- Toți, fără excepție. Și buni, i-am răspuns.

Nu s-a lăsat convins și i-am pomenit pe rând:

- Becheanu, Marineanu, profesorul Paulian, și, după cum vezi, eu.

- Toți unu' și unu', a completat Călin. Da' știu că v-au terminat „tovarășii”... Ați rămas doar umbre.

Vorbea lejer, fără frică, dar încet și cred că închisese ușa blindată din capătul culoarului.

- Ce face mama? l-am întrebat. Ai mai văzut-o?

- Eu nu, dar în fiecare seară am auzit că se duce vizavi, la ruda voastră și întreabă de tine.

Pe loc am luat hotărârea să-i transmit intențiile și planul nostru. Pe Călin îl verificasem de atâtea ori și nu ne putea vinde, în nici un caz.

Mesajul a fost scurt: Săptămâna viitoare vom declanșa o grevă, cu surle și trâmbițe.

A înțeles, a dat din cap, întrebând cu un ton apăsător: Câți dintre voi?

- Toți, i-am răspuns.

- Așa mai merge, a completat Călin. Aveți grijă însă, să nu se afle până atunci și, mai ales, să nu loviți gardienii, căci altfel se va trage în plin asupra voastră.

- Nea Căline, am completat eu, să ne ajute Dumnezeu! Spune-i mamei să fie pe aproape, când vom ieși la ferestre.

Călin a încuviințat din ochi și, într-o secundă, figura-i rubicondă a dispărut din cadrul vizetei.

Înăuntru, bucuria se amesteca, în proporții egale, cu drumul fără întoarcere al hotărârii noastre.

Prin cadrul estompat al ferestrei se zăreau stelele sclipind departe. În ciuda nopții, înăuntru era încă zăpușeală și cămășile zdrențuite le simțeam brăzdându-ne trupul.

- Mă rog, zise Paulian, să nu ne pierdem cu firea. Am făcut numai un tur de orizont asupra a ceea ce ne poate aștepta. Că stăm în cumpănă, e firesc. Cum tot atât de normal e să vedem care e cea mai bună soluție.

Am zâmbit pe întuneric. Știam că până la urmă caracterul dârz al profesorului va trece înaintea avocatului Paulian. L-am simțit cum vrea să ia în mână frâiele.

- Domnilor, s-a făcut târziu. Trebuie să luăm o decizie. Fiecare să-și spună părerea și pe urmă le punem la vot. Suntem democrați.

Am trecut la vot și, curios, toți am mers pe formula extremelor: aruncarea gamelelor, spargerea geamurilor și vacarm la ferestre.

După ce-am căzut la înțelegere, am luat totul la bani mărunți. Fiecare pas de acum încolo trebuia să încheie o etapă pregătită cu minuție. Ne cuprinsese o înfrigurare manifestată în chip ciudat prin calm și înțelegerea hotărârii.

Am luat celulele pe rând. Am început opțiunile pentru cei care trebuiau să fie angajați imediat în acțiune. Trebuia să-i dezlipim pe oameni de la podea, să-i ridicăm de pe rogojini, să-i facem să înțeleagă că sfârșitul este atât de aproape încât numai o acțiune disperată îi mai poate salva (sau, cum spunea Becheanu într-o reflecție amară, căutată prin cine știe ce temniță, pentru a-i scoate pe deținuți în fața ciomegelor trebuie în primul rând să le iei speranța, nădejdea falsă că mai pot trăi în continuare în același regim). Tot succesul nostru, spuse Becheanu, se leagă de acest fapt. Atât timp cât camarazii vor crede că își pot prelungi viața cu cele 400-500 de calorii, să nu ne așteptăm să ne spună mâine că ar ridica măcar un deget. Mai mult decât atât, vor fi pierderi. La sfârșit, ele se vor întoarce în defavoarea noastră.

Ne-am împărțit grupele de contaminare, pe verticală și orizontală, pentru a antrena tot celularul.

- Dar pe turnători i-ați uitat? întrebă Marineanu.

- Ei trebuie amețiți, izolați, spuse Paulian, cea mai mică scurgere pe fir ar duce la compromiterea întregii acțiuni.

Împărțirea tehnică, distribuția rolurilor continuă până în zori.

Deșteptarea, cu sunetele ei stridente ne-a adus în fața ochilor o realitate pe care, cu slabele noastre puteri, voiam s-o nimicim.

Cât de bine am gândit, urzit sau înfăptuit vor spune toți cei ce și-au unit glasurile de protest în acele zile de august.

Am așteptat cu nerăbdare zornăitul ivărelor ce semnaliza pregătirea pentru scurta noastră promenadă. Pentru noi, cei de la etajul III, etajul cel mai de sus, cel mai aproape de cer, după cum spunea, rânjind, maiorul Vasilescu, coborâtul era un calvar, iar urcușul un infern, chiar dacă pe vremea aceea nu se împământenisese în universul penitenciarelor coborâtul „în trombă” și urcușul „în stimul”.

*

Afară, în miez de zi, pârjolul zidurilor, metereze albe ce ne urcau cerul foarte sus, ne-a luat în primire. Cu mâinile la spate, cu ochii în jos, ne roteam mecanic, descriind un cerc în jurul unui punct reprezentat de gardian, centrul lumii noastre de acum, el, stăpânul vieții și al morții deținuților. Cu prima sorbitură de aer cald mi-am aruncat ochii pe cel care trebuia să fie primul convertit. Era Sergiu Mandinescu, cu priză la tineri, învățat acum în labirintul mișcărilor oculte. I-am expus pe scurt ce aveam de făcut. Eram în spatele lui și trebuia să am grijă să-mi dozez vocea împotriva urechilor indiscrete. Pe vremea aceea, de multe ori milițianul, plictisit de monotonul circular, ne permitea să pășim câte doi. De altfel, lucrul acesta îl mai provocam și noi, fără a întâlni proteste. Am reușit, în cele din urmă, să-l am pe Sergiu alături „în țarc”.

- Sunt absolut de acord, mi-a șoptit, cu o condiție. Să antrenăm cât mai mulți și să facem pregătirea terenului.

- Altceva? l-am întrebat.

- Să avem noroc, mi-a zis, și pentru o clipă ochii lui negri, înfundați acum în orbite, s-au luminat. N-aș vrea să mor fără să strâng de gât măcar pe unul din ăștia.

Când am părăsit curtea am simțit în spate dogoarea zidurilor, ce radiau ca niște imense calorifere.

Când ne-am întors în celulă și ușa s-a cetluit în urma noastră, odată cu liniștea așternută peste celular, ne-am așezat care pe unde am putut, cu urechile ascuțite după vești și impresii.

La prima vedere bilanțul zilei părea întunecat. Conform înțelegerii noastre, numai persoanele sigure urmau să fie informate de proiectata noastră răzmeriță. Evident că generalul era primul care trebuia să-și dea consimțământul, ba chiar să ne facă precizări în privința limitelor acțiunii noastre.

- Și ce-a zis? îl asaltam din priviri pe Paulian, omul desemnat să-l contacteze pe general.

- Generalul n-a zis nimic, ne spuse Paulian, ușor contrariat și el de muțenia lui Carlaonț. Fie că n-am fost eu explicit, fie că am vorbit prea încet, generalul mi-a zâmbit, dar nu i-a ieșit un cuvânt din gură. Am să reiau mâine discuția cu el.

Ne-am îndreptat pe urmă ochii spre Becheanu, care fără multe ocolișuri ne-a mărturisit că propunerea lui, adică a noastră, n-a stârnit nici ecou, nici entuziasm. Cei cu condamnări mici sunt surzi și asta fiindcă, evident, își închipuie că vor supraviețui, chiar dacă un an, doi, trei, kaloriile vor rămâne câteva sute ca număr. Cei cu pedepse mari sunt atât de sceptici în privința oportunității vreunei mișcări, încât eu cred că mai degrabă vor să le lase călăilor ultimul efort, pentru a-i scoate pe pătură din celulă, decât a-i obliga să le dea ceva mai mult de mâncare.

Pentru diseară îmi rezerv contactul cu Marineanu. Nici acesta nu făcuse mare lucru. El trebuia să bată cărările celor cu pedepse medii (4-10 ani). Cu excepția lui Hălălău care se arătase imediat activ și interesat, nedezmînțindu-și firea, ceilalți trecuseră imediat pe poziții de expectativă, zicând: „E prematur, orice grevă e

prematură și nici nu avem cu ce s-o facem, suntem sleiți de puteri și se știe că atunci când pleci la o astfel de acțiune trebuie să mai ai un pic de osânză pe burtă.

Seara am reușit să-l contactăm pe locotenentul Marin Duță. A fost imediat de acord și anticipat ne-a transmis că se poate conta pe el și pe încă doi, trei din grupa lui. Cu ei s-a isprăvit și prozelitismul nostru.

Noaptea târziu făcurăm socoteala: din peste 150-200 de deținuți de la cele două etaje nu puteam urni nici pentru primul pas mai mult de 20. Nu-l trecusem la socoteală pe maiorul Dimitriu și grupul său și pe eventualii convertiți pe moment.

- Unii peste alții să zicem că am fi 50, spuse Beceanu.

Marineanu sări:

- Știu că ai să-mi zici că am trecut în extrema cealaltă și fac pe defetistul, dar cred că trebuie să mai faci un rabat.

Mintea iscoditoare a lui Beceanu merse mai departe.

- Dacă plecăm cu 50 din prima zi, la încheierea săptămânii ajungem 10, conform unei legi nescrise dar imbatabile a rezistenței umane.

- Și atunci care e concluzia? întrebă Paulian.

Cuvintele au plutit în întuneric și nimeni nu s-a grăbit să le prindă.

Răspunsul l-a dat tot Paulian.

- Să așteptăm ce ne va aduce ziua de mâine.

În zilele următoare, recrutările s-au apropiat cu chiu și vai de plafonul scontat: 50. Era prea puțin și, oricât ne-am fi păstrat încrederea în forțele proprii, faptul că dintru început ne prezentăm cu rândurile sparte oferea călăilor posibilitatea rapidă de a ne izola și a trece la represalii.

- Trebuie să antrenăm amândouă etajele și parterul, pe toți în aceeași zi, în aceeași clipă, susținea Paulian, în cor cu Hălălău și Grigorescu.

Pe ultimul îl capacitasem în mai puțin de un minut. După ce l-am pus în temă, m-a întrebat dacă există un risc. Luase 4 ani și oricând puteau să-l recondamne printr-o înscenare de complot.

- Mare, i-am zis, în special pentru dumneavoastră, cei cu condamnări mici.

- Atunci sunt lângă dumneavoastră, lângă voi.

A fost ultima oară când i-am mai cerut ceva colonelului Grigorescu. Colac peste pupăză, o știre venită cu „măgăreața”, de la parterul anchetaților, a coborât bursa acțiunilor noastre aproape de zero. La începutul lunii iunie, se trecuse la asasinat organizate temeinic. Alegându-se din comunele mai populate, dintre cei care scăpasera până atunci de arestare, chiaburi, foști țărăniști, legionari, liberali, câte trei-patru luați în mijlocul nopții erau duși în fața primăriilor și împușcați pe loc. Așa făcuseră la Băilești, Argetoaia, Răcari, Segarcea din Dolj. Mai târziu am aflat că execuțiile n-au avut un caracter local, ci se întindeau pe tot teritoriul național, în Ardeal făcându-se adevărate pogromuri.

Știrea a picat ca un trăznet pe edificiul speranțelor noastre și așa fragil și plin de neputințe.

- Așa vom păți și noi, i-am auzit a doua zi în țarc.

- Mai ales că pe noi ne au în labă și nici dracu' n-o să știe ce-i cu împușcăturile din spatele zidurilor. Prefer să mor pe rogojina mea, ros de foame, dar liniștit, decât să fiu schingiuit și sfârtecat de gloanțe.

Dincolo de aceste perspective funebre prindea rădăcini opinia botezată de noi „Al treilea zid”. Părerea se transformase în convingere în câteva zile și aceasta pe baza altei știri, venite pe

canalul de afară. „S-a dat drumul la Canal. Regimul va avea nevoie de noi. În toamna asta vor da drumul la construcția Canalului”.

Proiectul faraonic urma să înghită mari resurse umane, dintre care cea mai importantă trebuia să fie furnizată de Direcția Penitenciarelor.

Vestea transformată în bombă dădu rezultate nefaste. Dintr-o dată regimului sălbatic de înfometare din penitenciare i se găsi o explicație:

- Domnilor, suntem ținuți pe marginea gropii din două motive. O dată ca să ne băgăm mințile în cap și atunci când prin Canal ne vom elibera, să nu mai cârtim împotriva regimului, iar apoi fiindcă ajunși pe Canalul în organizare, nu trebuie să prezentăm un pericol pentru „Pază și Regim”.¹

- Bine, bine, dar munca cine o s-o facă? Scheletele noastre?

- Nici o grijă, de va fi nevoie să ne refacem, cu două pachete te pui pe picioare. Vor face ei să fumege cazanele pline cu carne, dacă vor să aibă sclavi mulți și buni la Canal.

În câteva zile, optimismul acesta și-a devenise într-adevăr mai înalt, mai de nepătruns decât celelalte două ziduri ce ne înconjurau trupurile. Speranța în Canal devenise al treilea zid.

*

În temniță visele, ca și iluziile se destramă repede, chiar dacă în spatele lor se ascunde pe furiș instinctul de conservare. Foamea devenise atroce, sleind în noi și ultimele puteri.

¹ Secție specială a lagărelor, care se ocupă de paza deținuților și regimul lor fizic (alimentația) (n.a.).

- Ai să vezi pe toți haiducii ăștia de duminică, zicea cu ciudă Hălălău, cum o să pună din nou mâna pe pistoale când vor simți că li se scurge și ultima vlagă din ei.

- Deocamdată se clatină pe picioare, mai au însă putere să spere în bunăvoința călăului care-și ascute barda și-și cârpește butucul crăpat, îmi șoptea colonelul Hălălău, urcând scările celularului.

- Nu știu ce-i așteaptă. Ce har să coboare peste scheletele lor să-i lumineze și să-i învârtoseze?, glăsuia Paulian, și el scârbit de „somnolența” visătorilor.

În ajun de Sfânta Maria atmosfera se încălzi brusc și asta când cineva de la nivelul doi prinse o informație din zbor. Știrea veni ca un uragan dezlanțuit peste niște naufragiați. Într-o clipă sfărâmă zidul al treilea, cumplitul zid al speranțelor false, al nădejdlor născocite pe orizontul rogojinilor. Ceea ce nu realizasem noi într-o lună se săvârși în mai puțin de o zi. Violența ei aduse la loc și la același numitor și caracterele cele mai strâmbe. Brusc oamenii se văzură ceea ce erau, se simțiră izbiți de același destin. Acum, că erau sortiți pieirii, nu-și mai îngăduiau nici aburul vreunui vis, nici speranța vreunei salvări. Sursa era sigură, fiindcă fusese șoptită pe un canal vechi, de încredere: Călin, ajuns acum și el plutonier-major.

Pentru noi, cei de la capătul sforilor, ziua se păru brusc mai puțin fierbinte, cerul parcă se umpluse de nori, vipiile parcă-și retrăseseră limbile de foc înăuntrul zidurilor mari. Știrea suna astfel: nimeni nu pleacă de aici la coloniile de muncă. Pentru Canal și alte colonii s-au înființat penitenciare de triere, cum sunt: Aiud, Gherla, Văcărești, Jilava, unde vor fi vărsați deținuții din penitenciarele raionale și regionale.

Efectul seismic fu simțit a doua zi, când se înregistrează cel mai mare flux de deținuți ieșiți în țarc. Toți voiau acum să-i bată

soarele, să aibă o mină cât de cât potrivită cu eventuala lor alegere pentru muncă.

- Am impresia că am picat din lac în puț, spuse Becheanu la sfârșitul zilei. Până azi nu se mișcau fiindcă așteptau Canalul. De azi încolo se mișcă, se agită, dar tot pentru Canal.

În următoarele zile, zidul Canalului mai fu perforat de o altă știre: „Acolo nu vor ajunge decât pedepsele de cel mult cinci ani”. Dintr-o dată rândurile noastre se îngroașă în detrimentul „pacifiștilor”.

Dar lovitura de grație fu dată într-o duminică (înainte de 15 august) când, pe la ora prânzului, în liniștea ce îndeobște se așternea odată cu încheierea „pinguinilor” s-au auzit țipetele unei femei.

Într-un târziu am aflat de disperarea unei mame ce venise să-și ia copilul (pe vremea aceea se restituiau, potrivit vechiului obicei burghez, cadavrele deținuților). Era un tânăr costeliv, cu o condamnare mică, acuzat pentru instigare, înregistrat pe retină de două-trei ori, de la înălțimea ferestrelor. Nu era mai slab, mai supt ca majoritatea celor ce-și făceau rondul sub privegherea caraliului. Poate avusese vreo boală care-l doborâse, peste noapte, poate fusese la anchetă și nu rezistase. Poate... Câți de poate nu se pot înșira când e vorba să motivezi suprimarea unui tânăr. Ceea ce era sigur era dispariția lui și disperarea mamei sale. Am auzit-o cu toții bocind, ore în șir, jelindu-și fiul, până când bănuiesc că a fost scoasă cu forța în curtea a doua a penitenciarului.

Duminica, efectivele fiind reduse, promenada era suprimată. Luni însă mi-am găsit camarazii ca-n vremurile bune. Cu câteva excepții, toți erau pătrunși de necesitatea unei demonstrații de mână forte.

- Sunt încă sub impactul celor petrecute ieri, șopti Becheanu, acum trebuie să acționăm, ba chiar aș spune acum sau niciodată. Dacă pierdem șansa asta, ne aprindem lumânările.

- Le avem măcar?, rânji Marineanu.

- Noi nu, îi răspunse calm Becheanu, dar fii convins că Vasilescu ne-a pregătit la fiecare câte una, în contul Republicii.

A urmat o mică regie ce trebuia să ne aducă succesul în palmă. Prea mult nu aveam de pierdut. După aprecierea cea mai optimistă, rezervele noastre fizice fiind pe fundul sacului, greva, ca să nu se preschimbe într-o sinucidere colectivă, trebuia să se desfășoare cel târziu până la 1 septembrie. S-au distribuit din nou rolurile, în fapt de seară, iar a doua zi am trecut la acțiune.

21

GREVA

Cenușa speranței

Am deschis lista contactelor, începând cu maiorul. Profitând de o zi când soarele ne sporea chinul, aruncând peste noi pânze de foc, în cercul alb în care ne înșiram doi câte doi - milițianul toropit de căldură refugiindu-se sub ușa celularului, aruncând din când în când peste noi un ochi aproape indiferent -, am sărit din rândul meu și într-o secundă mi-am potrivit cadența pasului. Maiorul își aruncase cămașa și din bustul lui athletic mai rămăsese doar o carcasă de oase strânse într-o piele alb-cenușie și decrepită. În câteva cuvinte i-am spus totul, i-am vorbit aproape tare, având în spate și-n față echipa de tampon fonic.

- Ideea nu e rea, mi-a șoptit maiorul, ridicându-și capul și cercetând parcă în zare inamicul. Noptile trecute m-am gândit și eu că nu se cade să crăpăm fără să schițăm un gest. Dar dacă în privința mea nu se ridică obiecții și voi fi printre primii care voi pune gamela jos, despre ceilalți ai mei nu pot anticipa nimic, cu excepția lui Grădinaru, care este absolut de acord cu declanșarea unei acțiuni de protest, oricare ar fi ea. Vezi tu însă că din nou Vasilescu aicea și-a ales bine pașii. Iar pestrițătura asta din celular

nu cred că e departe de gândurile lui: într-un fel gândește unul care are 15-25 de „coți” (ani) și altfel cineva care-și numără pe degete lunile până la eliberare.

I-am explicat că din păcate o grevă generală, așa cum vrem noi să fie, ca să aibă efect va trebui să îi cuprindă atât pe unii, cât și pe ceilalți, de la puiet până la copacii bătrâni, de la cei care au pasul trecut peste pragul pușcării până la „viețași” (muncă silnică pe viață - m.s.v.).

- Bine, bine, îs de acord și eu, replică maiorul Dimitriu. O grevă cu dichis, cum vreți voi s-o faceți, fără doar și poate ne va aduce avantaje, dacă vom ști cum să le cerem. Pe de o parte, dar pe cealaltă, ți-o spun, și să nu mi-o iei în nume de rău că aș fi militar și văd totul prin cătarea armei, s-ar putea să ne aducă și surprize.

- La ce te gândești?

- La tot ce poate fi normal din partea lor și periculos pentru noi.

- Adică?

- Păi să-ți spun deschis. Dacă la Chișinău, unde făceam de pază prin rotație, ar fi izbucnit o răzmeriță așa cum o vreți voi acum, cu blocarea celularului, spargerea geamurilor și scandal pe la ferestre, aveam ordine precise să dăm buzna, peste deținuți, să-i punem cu ceafa pe dușumea și să-i întrebăm cine i-a îndemnat la răscoală. Acuma nu-mi închipui eu că regulamentul ăsta era valabil numai pentru Chișinău, mai ales în anii fierbinți, '29-'30, ai crizei economice. Eh, și dacă noi pe vremea când democrația te lăsa liber pe stradă, chiar după ce îi făceai unuia de petrecanie, fiindcă procurorul nu-ți semnase mandatul de arestare, eram, totuși, obligați să punem stăpânire pe pușcării și să liniștim spiritele, nu-ți imagina că acum, când se va auzi corul răcnetelor noastre peste ziduri, ăștia vor lăsa spectacolul să meargă... Ar fi prea mare

panarama și, oricât de indiferenți sunt ei la ce se vorbește în oraș despre ticăloșiile lor, un scandal după cum vreți să-l faceți voi s-ar auzi până-n București și nu le-ar pica bine la stomac.

- Deci, l-am întrebat eu pe maior, da sau ba?

Maiorul și-a întors de-a binelea fața către mine și mi-a zâmbit ușor: „Da pentru mine și Grădinaru, încă nu știu pentru ceilalți. Și ca să nu crezi că am luat-o la galop singur în fața escadronului și că vreau să facă pe viteazul, lasă-mi răgazul pentru a vorbi cu fiecare dintre ai mei”.

Ziua următoare m-am agățat de umbra colonelului Hălălău, căci pe bătrân foamea și lipsurile îl prefăcuseră într-o ființă aproape imaterială. M-am plasat într-o poziție favorabilă și fiindcă mergea greu și paznicul dispăruse din gura celularului, i-am relatat proiectul, așteptându-i opiniile.

Spre surpriza mea, Hălălău mi-a răspuns pe alături, încât la un moment dat eram tentat să cred că soarele îi încinsese meningele.

- Să nu crezi că-ți vorbesc acum pornit, fiindcă așa avea ceva cu americanii sau cu occidentalii în general. Dar, am mai spus-o, și cred că voi avea dreptate. Dacă rușii vor fi lăsați să meargă ei singuri pe picioare vor reînvia țarismul de altădată, cu alte popoare, i-a ajutat numărul de oameni și de kilometri. Și cum cred că asta se va întâmpla fiindcă evreii stau cu mâna pe cârmă și la Moscova și dincolo de ocean, ai să vezi cum și-or întinde mâinile, nu ca să se împace vreodată, ci ca fiecare să-și asigure adversarul de forța celuiilalt.

M-am uitat stupefiat la colonel. În clipa aceea americanii, ca și sovieticii, mi se păreau aruncați pe altă planetă, iar zidurile înalte ale pușcăriei mi se păreau și marginile României.

- Să dea Dumnezeu să nu aveți dreptate, i-am răcnit aproape enervat colonelului. Dar de greva noastră ce ziceți? am insistat eu, încercând, totuși, să-l aduc pe firul apei, să-l scot din transă.

- Ah, greva... Drept să-ți spun și eu o văd ca o ultimă soluție, dar vezi să nu fie organizată ca expedierea lui Grigorescu.

Săgeata colonelului mi s-a înfipt adânc în coaste și m-am retras cu ea încă zbârnâind.

Victorie în deșert

Clopotul deșteptării bătu ca de obicei persuasiv, ca într-o poruncă aruncată de stăpâni peste trupurile sclavilor, cufundați încă în visele și nălucirile nopții. Zorile descopereau un cer ce-și pierdea negurile, muind tivul orizontului într-un roș aprins ce nu întârzie să se strângă în globul care ne anunța începutul unui alt destin sau, dimpotrivă, sfârșitul experienței noastre.

Am luat așa-zisa cafea cu cele câteva fire de zahăr ce trebuie să fi fost aruncate în hârdăul mare și am sorbit-o în tăcere, săvârșind parcă un adevărat ritual. Ne-am întins pe urmă pe dușumea, așteptând. De acum încolo, două lucruri ne mai puteau opri: frica noastră sau blocarea programului de curte. Țevile caloriferelor erau mute, pereții surzi, ferestrele oarbe; fusese suspendat orice contact.

Primul răcnit, țâșnit din pieptul gardienilor de la etajele de sub noi, a marcat intrarea în programul obișnuit. Cele 15 minute cât a durat plimbarea deținuților de la primul etaj al celularului ni s-au părut fără sfârșit. Signalul de întoarcere, odată cu tropăitul surd al pașilor, încheiau primul act al spectacolului.

Ciulisem urechile către semnalul care urma să se producă și care ar fi antrenat și parterul celularului, când vocea stridentă a

„gaborului” (temnicerul) răsună de-a lungul coridorului. „Afară, afară, toată lumea afară, să nu prind pe nimeni c-a rămas în celulă!”.

Atunci ne-am privit în ochi. Un tremur pe care voiam să-l ascund cât mai bine mi-a cuprins picioarele.

Rând pe rând, odată cu ivărele ce erau date în lături, scheletele apăreau descărnate, într-o încercare de a crea o cadență umană unor trupuri ce păstrasera numai perechile de ochi încercânați.

Conform planului, „inițiații” s-au răspândit de-a lungul cordonului în așa fel încât fiecare să aibă împrejurul său un pachet de oameni pe care urma să-l antreneze în valul revoltei.

Trecuseră câteva minute pe pământul încins, când spre bucuria mea discuțiile din jur păstrau același leit-motiv. Perspectiva de a sucomba aici prin înfometare. Milițianul, ca de obicei, ne supraveghea cu discreția pe care i-o impunea distanța până la noi, ca și torentul de foc ce cădea pe spinările noastre.

Eram cu ochii atent la Paulian, la Becheanu și la ceilalți. Căderea trebuia să fie spectaculară. De ea depindea tot succesul acțiunii noastre, concentrând măcar pentru o clipă vecinătatea morții și simbolizând totodată sfârșitul care ne aștepta pe toți.

Marineanu s-a prăvălit fluturându-și brațele. Căzu de parcă i s-ar fi retezat picioarele. Era înaintea mea cu patru-cinci pași. I-am admirat talentul actoricesc. Mi-a declarat mai târziu că nu făcuse mare efort.

Careul se rupse într-o clipă, ne bulucirăm unii peste alții, ca să ne apropiem de cel căzut; profesorul zăcea nemișcat în țărâna dogoritoare, cu fața alb-străvezie, cu ochii întredeschși. Scheletic, cu cămașa-i albă ajunsă ferfeniță, contrasta cu negrul mat al pantalonilor căpâtați de la cine știe ce eliberat. M-am apropiat de el și i-am luat pulsul. Bătea atât de imperceptibil încât o clipă mi-a

trecut prin minte ideea că impactul cu pământul îi provocase o leziune internă. Nu mai știu ce se așternuse în fața mea și nici nu cred că mi-am dat silința să-mi ascund spaimele. Marineanu părea mort. Am auzit atunci ceea ce așteptasem de luni de zile.

- L-au ucis, domnilor, nu vedeți că nu mai mișcă?

Era acum amiază, clipa umbrei celei mai scurte.

Din toate părțile au izbucnit glasuri: „A murit de foame! Asasinii! Să stăm de vorbă cu ei!”

Prin vuietul lor străbate vocea maiorului Dimitriu: „Ce facem, camarazi? Rămânem cu mâinile în sân?”

Întrebarea a plutit doar o clipă în aer. Pe urmă, a coborât pe limbile tuturor răspunsul ca o revelație: „Să-l răzbunăm, să-i judecăm pe cei care l-au omorât”.

Și în fine, propoziția mult așteptată, menită să prefacă toate glasurile în cor, și trupurile într-o singură simțire: „Asta ne așteaptă și pe noi!”

Oamenii acum, deținuții de până atunci, majoritatea celor ce se împotravisera unei greve disperate sortită eșecului chiar din plecare, uitaseră subit tot, uitaseră mai ales ceva ce-i strecurat în fibra omului și va dăinui până la ultima sa suflare: frica, majestatea sa frica, regina tiraniei și sora mai mică a lașității.

Strigăm cu toate forțele și încercăm să scandăm. Glasurile noastre sparg pâcla fierbinte a zilei, sar peste ziduri și se revarsă peste orașul mut. Mă uit la camarazii mei. Sunt toți transportați ca niște fantome plâpânde, umile, ce-și târau oasele de-a lungul unui cerc. Au revenit la o demnitate pe care numai dispariția ți-o mai poate întoarce.

Aud prima talangă de alarmă, pe urmă a doua, și imediat pe celelalte. În fine, sunetul scurt al sirenei marchează alarma

generală. Ne-am grupat în jurul lui Marineanu, ca și cum trupul lui nemișcat și neputincios ne-ar fi oferit cel mai strașnic ajutor.

În poarta celularului temnicerul se trezise. Se ridicase în picioare și se uita la noi cu o privire ce exprima tot atât de bine plictisul, dar și nedumerirea. Ne-a privit de la distanță fix, și pe urmă prudent, s-a retras cu pași tărăgânați către masiva ușă metalică, bălăbănindu-și capul în semn că nu e de acord cu ceea ce facem.

Eram acum singuri și stăpâni pe întreaga curte a celularului. Se impunea să acționăm rapid și util. Urletele noastre umpluseră ferestrele de la parter, etajul I, II și III de capetele camarazilor noștri. Trebuia să-i prindem în aceeași oră și să-i încingem la același foc. Scandam mereu: „Asasinii, asasinii, să vină directorul!”

M-am uitat spre ferestre; glasurile noastre începuseră să se împletească cu cele din celular.

Acum când se părea că urnisem bolovanul spre vale, se cădea să mă ocup mai de aproape de pictorul Marineanu. Zăcea povârnit acolo, ca o pasăre mare răpusă; i-am luat din nou brațul și i-am simțit pulsul pe radială. L-am lăsat mai departe inconștient, din două motive: în primul rând îl voiam acolo ca punct de referință și reprezentare pentru soarta fiecăruia dintre noi; pe de altă parte, în gândul că rundele viitoare vor fi sângeroase, consideram că-și jucase rolul și măcar aveam obligația pentru cei care mai aveau câteva luni până la eliberare să-i ajutăm să vadă poarta închizându-se în spatele lor, într-o mărturie pe care știam că n-o vor măcina-o lașitatea sau prudența.

Trecuse mai bine de o jumătate de oră, când ușa celularului s-a deschis larg și un șir de matahale cu pistoale în mâini s-a desfăcut în două, lăsând centrul liber pentru silueta directorului cu șapca adânc înfiptă peste ochi. Haimanagiul se proțăpește în fața noastră, păstrând prudent distanța de 10-15 metri. De la o poștă se vede că-

i tulburat, ba chiar emoționat și nu știe ce să facă; în dreapta lui își face apariția statura pirpirie a primului gardian. Intrarea lui în scenă era în calculul nostru, așa încât mișcările s-au succedat de la sine.

După ce i-am improșcat mai bine de cinci minute în față cu tot soiul de epitete, ne-am unit glasurile într-o singură lozincă, cu două variante: „Asasini, împușcați-ne!” și „Asasini, omorâți-ne!”. Deasupra noastră și în întreg celularul, din zeci de piepturi se revărsau odată cu ale noastre, aceleași voci ale disperării. Niciodată, cred, într-un penitenciar românesc nu s-a arătat mai clar către temnicipi dorința osândiților, cerându-și suprimarea. Dorința noastră, fără doar și poate, dubla perfect gândurile lor. Eliminarea însă, ca modalitate, trebuia să îmbrace o rețetă pe care consilierii sovietici de la etajul IV al Ministerului de Interne o elaboraseră de mult în Imperiul Roșu.

Suntem somați să ne exprimăm dorințele. Distanța dintre noi și zidul de uniforme se micșorează. Socotisem că cel puțin pentru început în discuții de „rapel” nu trebuie angajat nimeni dintre noi, ci pur și simplu trebuie să efectuăm un bombardament sonor în care, cu prioritate pe invective, să realizăm, pe de o parte, cooptarea întregului celular, iar pe altă parte să ne facem auziți, ba chiar văzuți de către oraș, punct deja realizat pentru cei care scosese brațele printre drugii de fier.

În consecință, în ciuda apelului la liniște, urletele s-au întetit, transformându-se într-un vacarm în care numai gesturile noastre mai puteau fi interpretate.

După ce ne-am epuizat forțele, s-a așternut pentru clipă o tăcere păstrată parcă cu uimire de ambele tabere. În finalul ei l-am auzit pe Grigorescu: „Ei, ce mai stați? Trageți!”

Ecoul a fost din nou un ropot de huiduieli, iar pe fundalul lor, „Asasinii, ne omoară!” Ne-am apropiat și mai mult de ei. Le

vedeam fețele și cu certitudine pot spune că le era frică. Aceiași care, dacă ar fi primit ordin să ne împuște, în masă sau câte unul, n-ar fi șovăit câtuși de puțin.

Șapcaliul (directorul) a preluat inițiativa nu înainte de a-și fi pus persoana la adăpost, în spatele a două namile cu Mauserile în mâini.

- Ce vreți, bă, ce nu vă ajunge, că vă dăm de toate!?

Tonul de bășcălie fu retezat imediat de un: „huo!” general, punctat de înjurături și de invitații: „Să bei și să mănânci tu și familia ta cât oi mai avea de trăit, ceea ce ne dai tu acum, scârnăvie, avortonule, scleratul!”

Directorul, văzându-l pe general în primele rânduri, îl interpelă: „Spuneți-ne, domne, dumneata, ce vor aștia!”

Nada însă nu prinse. Sergiu Mandinescu, care era în dreapta generalului, îi luă vorba din zbor și o întoarse: „Ba să-ți spunem noi ce vrem și de ce nu intrăm în celular: fiindcă, auzi, bă, vrem să ne împușcați!”

Șapcaliul făcu ochii mari, dar nu zise nimic.

- Asta ne-ar conveni și nouă, dar mai ales vouă. Și pe urmă ar fi liniște peste tot, continuă Mandinescu.

Se făcu o pauză, întretăiată doar de urletele celor agățați de ferestre, la extremitatea cealaltă a celularului, și cu care evident nu ne puteam sincroniza mișcările.

Șapcaliul îl lăasă pe Sergiu să-și verse tot focul. Pe urmă, când acesta încetă, făcu un pas înainte și se alinie celor două gorile care-l străjuiau. Își dresе glasul și încercă o nouă „rundă” cu noi. Totul fu în zadar, chiar dacă tonul era coborât și limbajul părea oficial. N-avea rost să înjghebăm cu el un dialog, să-i înghițim promisiunile și să intrăm în celular, ca niște miei ce așteptau docili cuțitul. În cor, celularul scanda: „Să vină procurorul!”

Cu asta începea mișcarea a doua dintr-un plan al cărui punctaj rămânea sub semnul întrebării. „Procurorul!”, scandam *forte*, *fortissimo*. Nu ne făceam iluzii asupra celor care aveau menirea să apere legea. O Procuratură care devenise încetul cu încetul un fidel *auxilium* al Partidului și implicit al Securității. Experiența procesului ne învățase că, totuși, în rândurile procurorilor mai rămăseseră încă mulți cu sufletul lângă noi. Pe ei și pe faptul că în plin oraș nu se putea trece la o execuție în masă, ne ridicasem planul nostru de acțiune. În concluzie, procurorul trebuia să vină, indiferent că va fi un ticălos sau un simpatizant al nostru.

Țipetele noastre îl convinseră destul de ușor pe Șapcaliu să bată în retragere. Îl lăsa în schimb pe primul gardian să-i mascheze retragerea și să-și încerce norocul. Nu știu ce a zis, întrucât zidul fonic ridicat de noi i-a absorbit complet vorbele. A lăsat mâinile în jos după ce le fluturase amenințător înaintea noastră și s-a întors către poarta neagră a celularului.

Am avut atunci convingerea că lucrurile luaseră amploarea pe care noi o scontasem, căci altfel era imposibil ca la numai câteva minute să-l vedem însoțit, pășind peste pragul porții, pe director cu doi procurori, care fără doar și poate fuseseră chemați încă de la primele noastre manifestări.

Depășiră linia sură a milițienilor și se proțăpiră în fața noastră, privindu-ne în ochi. Primul, mai în vârstă și mai înalt, rivaliza la mutră cu „prietenu” meu Oancă. Înalt, spătos, cu o voce de fund de butoi spuse: „Ce e aici, bă? Ce, ați căpiat? Unde vă găsiți aici? La miting? Vă faceți de cap! Nu vreau să aud nimic. Avem noi ac de cojocul vostru!”

Până aici îl suportasem, fiindcă voiam să simțim pulsul reprezentanților Justiției. L-am luat pe urmă în șuturi, și imprecățiile, ba chiar înjurăturile noastre l-au obligat să-și dea

singur răspunsul. Când obosiserăm noi, prinse curaj și începu să îngaime: „Bă, aici e revo...”, vru să spună revoluție, dar își înghiți silabele, gândindu-se probabil că numai Partidului Comunist îi e dat să facă revoluție. „Ce-i cu răzmerița asta în penitenciar?” o dresă el aruncându-și ochii roată peste noi.

Am vrut să-i răspund ceva de dulce, dar maiorul Dimitriu îmi dădu un ghiont: „Nu-i spune nimic dobitocului. Lasă să vedem ce ineptii ne mai spune”.

- Bă, dacă dau un ordin, vă culc pe toți la pământ, asta e..., din nou vru să spună revoluție, dar o dete în „revoltă”.

Când auzirăm că vrea să ne culce la pământ, riposta noastră a fost instantanee: „Împuşcați-ne!”, o dată, de două ori, de trei ori. Cred că mutrele noastre, ca și înfățișarea generală a grupului îl făcură să înțeleagă că am ajuns la limita așteptării.

Îl auzirăm zicând: „Dacă e așa, o să vedem noi ce-o să facem cu voi!” Îl scoase din încurcătură celălalt, scund, subțirel, cu mutră de student, cu o față prelungă, probabil ieșit proaspăt de pe băncile facultății.

După ce reușirăm cu un „huo” general să-l blocăm pe primul, ne concentrarăm ochii spre cel care voia acum să dea altă față dialogului cu noi.

- Sunt procurorul..., spuse el, înălțându-se pe vârfuri, își spuse numele, și dintru început vă atrag atenția că ați încălcat legea.

Părea stăpân pe sine, tonul îl făcuse tăios și încerca acum să ne pună călușul în gură, prin metode pașnice.

- Am văzut manifestările voastre, dar înainte de a vorbi cu unul sau mai mulți dintre dumneavoastră în chip civilizat, vă atrag atenția că sunteți în afara legii, o dată fiindcă refuzați să vă supuneți regulamentului interior, a doua oară fiindcă prin comportarea dumneavoastră, ceilalți deținuți au avut de suferit.

Vocea maiorului Dimitriu trecu peste capetele noastre: „Nu-i așa că le plângi de milă camarazilor noștri că n-au ieșit la plimbare din cauza noastră?”

Îl stropirăm puțin cu un „huo”, ca să-și dea seama că nu-i înghițim ușor găluștile. Se făcu că nu aude, și continuă:

- În calitatea mea de procuror, mă văd obligat să vă atrag atenția că ați fost condamnați pe temeiul unor sentințe, printr-o procedură legală, conform Codului Penal în vigoare, în consecință, penitenciarele deocamdată sunt locul unde veți ispăși, pe timp limitat, condamnările. Penitenciarul nu este pension sau casă de oaspeți, este locul cel mai bun unde vă puteți gândi cu toții la fărădelegile pe care le-ați comis împotriva clasei muncitoare și poporului. Aici, însă, printr-o comportare cinstită vă puteți schimba atitudinea prin reeducare. De aici, de la noi, de la acest penitenciar de trecere, veți pleca la muncă, iar munca, în socialism, e calea care prefăce pe individ într-un om util societății și familiei lui. Cum vă puteți imagina că noi, care vă privim și vă supraveghem comportarea, am putea să vă încurajăm nesupunerea? Dacă vreți să stăm de vorbă, întâi intrați în celular, și pe urmă vom trece de la o celulă la alta, ascultându-vă dorințele.

Hălălău care era chiar în fața lui îi replică imediat: „Da, să intrăm și pe urmă să ne lămurim cu bătele. Refuzăm în cor «intrarea în legalitate»!”

Procurorul trecu imediat la varianta a doua:

- Binee, stăm de vorbă aici, cu cine stau de vorbă?

Se făcu liniște, șușotirăm între noi. „Să vorbească Dimitriu, cu Sergiu și cu Paulian”. Până să luăm hotărârea, auzirăm vocea calmă a generalului. „Vorbiți cu mine!” Era o ieșire din program. „Sunt generalul Iancu Carlaonț.”

- Ai fost general, spuse procurorul ritos.

- Nu, domnule procuror, sunt generalul Carlaonț în retragere și voi muri general, fiindcă gradul acesta mi l-a dat țara, și nu un partid.

Procurorul înghiți vizibil cu greu afrontul și continuă:

- Vreau să știm din gura dumneavoastră ce vreți!

În ajutorul generalului, ca să nu-l lase singur, săriră Georgescu, Mandinescu și Dimitriu.

- Vorbiți cu noi patru și vă vom spune toate dorințele noastre.

Se făcuse amiază, iar pânza de aer fierbinte ne pârjolea trupurile. Totul în jurul nostru se depărtase, iar singurul punct de referință, în geometria curții, rămăsese zidul cenușiu al milițienilor.

- Nu-i nevoie să vă vorbesc, continuă generalul cu un glas autoritar. E nevoie numai să priviți pe toți acești oameni din fața dumneavoastră.

- Îi văd, îi văd, răspuse procurorul, sunteți toți condamnați.

- Dar nu la moarte, îi reteză cuvântul Mandinescu.

Procurorul se făcu că nu aude și-și dete drumul mai departe:

- Sunteți condamnați la executarea unor pedepse conforme cu gradul de culpabilitate al fiecăruia.

I se răspuse cu un cor de fluierături.

- Domnule procuror, îl auzirăm din nou pe general, vorbind pe un ton grav, când cuptorul e cald nu-i nevoie de prea multe lemne ca să ajungă încins. Eu zic că odată ce ați venit aici, cu gândul de a ne asculta, nu are nici un rost să ne aducem aminte de ceea ce știm fiecare prea bine. Dar una e să fii condamnat la 1, 10 sau 20 de ani și alta e să fii chinuit până când îți vei da sufletul.

Se așternuse o tăcere de moarte peste tabere. Toți așteptam cuvintele procurorului, cu sufletul la gură. Sosise clipa când

puteam desluși, în fine, rațiunea sau măcar un grăunte din ceea ce se gândise referitor la zecile de mii de deținuți.

Răspunsul nu se lăsă așteptat.

- Nu vă știu fiecăruia dosarul, deci nu vă pot răspunde individual. Ceea ce știu este că ați fost aduși aici ca să vă ispășiți o pedeapsă exprimată printr-o sentință legală.

- Lasă vrăjile, bă!, se auzi o voce din spate, pe care o bănuiai a fi a locotenentului Grădinaru.

Procurorul se simțea ca la bară și continuă:

- Ați intrat într-un regim penitenciar în care fiecare are prilejul să se gândească la faptele pe care le-a săvârșit.

Se auziră din nou fluierături de sus: „Un’ te crezi, bă? La tribunal?”

Procurorul continuă însă ca și cum nimic nu i-ar fi ajuns la urechi.

- V-ați ridicat împotriva poporului și a clasei muncitoare, reprezentanta lui, și indiferent dacă vă place sau nu, pentru această crimă aveți de plătit.

Din nou un val de fluierături îi acoperi cuvintele.

- Nu cine dă e prost, ci numai acela care rabdă, îl întrerupse generalul.

Izbucni un murmur de aprobare.

- Aveți puterea-n mână și nu știu dacă e acum momentul să vă aduc aminte că nu v-a dat-o poporul român, ci armata sovietică de ocupație.

De data asta intervenise colonelul Grigorescu, plasat în primele rânduri ale răzmeriței.

- Cu ea puteți face orice, continuă el. Ne puteți lega, pedepsi, chinui, omorî chiar. Dar un singur lucru nu-l puteți face, să ne luați sufletele.

Dialogul alunecase pe un teren unde nu aveam nici un sort de izbândă. Grigorescu simți pericolul derapării și reveni prompt.

- Dar, indiferent de ceea ce credeți despre noi, sunteți, totuși, plătit de acest regim și apărați legea, iar legea ne-a condamnat nu la moarte prin tortură, ci la executarea unor pedepse, ce diferă de la un caz la altul.

Procurorul prinse din zbor mingea și o întoarse imediat:

- Tocmai pentru acest fapt voi sunteți aici. Pușcăria nu e pension sau stațiune balneară.

Începusem să am bănuieli că procurorul - activistul - văzuse măcar frontispiciul Facultății de Drept.

- Aici la pușcărie vă chinuiți, și așa e aici dintotdeauna; să vă intre în cap, însă, că nici o suferință nu e prea mare față de răul pe care l-ați comis.

- Domnilor, auzii o voce din spate, tovarășu' nostru procuror ne muștră că nu suntem lângă dânsu'.

Procurorul era însă surd. Continuă cu o voce tăioasă:

- Cât despre mine și meseria mea, aflați că mi-a dat-o puterea populară, iar procurorul este chemat să apere legea, dar nu oricare lege, ci aceea care are ascuțișul îndreptat împotriva exploataților și burgheziei.

- Care putere, mă, nu aia sovietică? îl auzii pe Sergiu.

Se dezlanțui din nou furtuna: „Asasinii, asasinii! Ce mai așteptați, împușcați-ne, ticăloșilor!”

Adevărul fusese spus. Eram sortiți pieirii, și a ajunge „sus”, așa cum botezasem noi sfârșitul, era o chestiune de timp, sau mai bine zis de rezistență fizică și morală a fiecăruia.

Nu-l mai vedeam pe procuror. Brațele erau în aer, se scanda „asasinii”. Ne îmbulzisem spre ei. Zona de siguranță se micșorase.

Dacă atunci ar fi izbucnit o împușcătură, ne-am fi repezit orbește, cu mâinile în ei, cu mâinile goale și am fi murit cu unul de beregată.

Dar nu s-a întâmplat așa. A intervenit cel care își păstrase pesemne ochiul și sângele rece. În câteva secunde, peste o sută de oameni, înainte chiar de a ne secera, am fi fost peste ei.

„Primul”¹ s-a aplecat la urechea directorului și i-a șoptit ceva. Intervenția Șapcaliului a fost hotărâtoare. Fără să fie vorba de o retragere generală a autorității, direcția ne-a întrebat care ne sunt doleanțele, invitându-ne să alegem un comitet.

- Vreau să le aud acum, dar nu vorbiți toți! Care sunt cele mai importante, mă auziți?

Căuta să domine situația sau să câștige timp?

- Apă, mâncare și legătura cu familia. Să nu ne mai fure dreptul comun din porții. Vrem reprezentanți la bucătărie, se auzi norodul rostindu-și doleanțele.

- Prea multe vreți!

Procurorul intrase în tăcere.

Directorul continuă.

- Să vorbesc cu comitetul vostru, dar mai mult de 1 leu și 25 de bani pe zi nu vă pot da. Țasta e regulamentul.

- Dar pachetul și scrisorile?!, strigă mulțimea.

- Am să încerc, am să fac referat la Direcția Generală, dar voi știți că aveți regim special și n-o să se schimbe regulamentul după voi.

Aleserăm în grabă un comitet care... era de mult timp pregătit. Se producea în el o deplasare de nume; generalul a dorit să fie primul. Urmau coloneii Grigorescu, Hălălău și apoi profesorul Paulian și Sergiu Mandinescu. Comitetul fu poftit să-l urmeze pe director și Procuratura în curtea I, pentru încheierea tratativelor.

¹ Primul gardian, șeful gărzii penitenciarului (n.a.).

Rămăsesem acum singuri în curte. Zidul cenușiu al milițienilor dispăruse, sentimentele însă păreau împărțite. Unii credeau că i-am pus cu botul pe labe, că-n fine și-au dat seama că nu e bine să te joci cu mulțimea ajunsă la disperare. Alții, moderați, își exprimau îndoiala nu în reușita noastră, care părea evidentă, ci în durata ei.

- O să vedeți domnilor, zicea Robu, eu îi cunosc bine, acumă fiindcă i-am prins pe picior greșit, fără forțe în interior, au acceptat condițiile noastre - în fond nici nu știam cât primiseră din punctajul nostru. Ne vor da câteva boabe de fasole în plus, o strachină de apă mai mult, dar se vor simți iarăși stăpâni, vor uita totul și-o vor lua de la capăt.

Ultimii, puțini, e drept, și care de altfel nu-și manifestaseră adeziunea față de greva noastră, erau de-a binelea pesimiști: „Nu am făcut nimic, i-am întăritat, și-o să vedeți, că la foame și sete or să mai adauge și bătaia”.

Se făcuse ora două după amiază. Din cerul acid ne picurau parcă stropi mari de otravă pe creștet. Pâlcuri-pâlcuri așteptam delegația noastră.

La un moment dat poarta de acces s-a deschis, a apărut primul gardian, singur, cu fluierul pe buze. După fluierătură, i-am auzit vocea clară și răspicată: „Deținuți, aveți zece minute pentru evacuarea curții penitenciarului. Dacă nu, suntem obligați să evacuăm curtea cu forța, conform...” făcu o pauză „regulamentului vechi și nou!”

Ne-am uitat unii la alții, și dintr-o dată a răzbit întrebarea. „Unde sunt delegații noștri?”

- Au sosit în celule, puteți să-i vedeți.

Într-adevăr, la fereastra celulei sale, generalul ne confirma prezența.

Consultările se fac rapid. Sunt consultați „vechii”: Becheanu, Predoaica, Robu. „Ce facem? Ne retragem? Sau rămânem în continuare stăpâni pe curtea penitenciarului? Ce prevede regulamentul vechi și nou?”

Suntem lămurii pe loc. În caz de blocare și ocupare a vreunui compartiment al penitenciarului, regulamentul prevede, la noi, ca și aiurea, somarea și pe urmă tragerea în plin.

Acum nu mai avem de ales și nici nu mai avem cu cine să murim de gât. Vor putea trage în noi ca după iepuri. De sus, de pe ziduri, de la șapte metri înălțime, din turelă sau pur și simplu din ferestrele celulelor. Le-am oferit ocazia nesperată, chiar de lichidare totală și imediată, cu acoperirea perfect legală.

Consimțim și, în câteva minute, tropăim din nou de-a lungul celularului, auzind cum drugii se închid în urma noastră. Batem în pereți, vorbim cu delegații noștri. Direcția Închisorii a acceptat toate punctele, minus acela care viza corespondența cu familia și pachetul cu alimente lunar sau la trimestru. A fost un chiot de bucurie, ne-am îmbrățișat, ne-am adus aminte de profesorul Marineanu. Îl transportasem în celulă și-și revenise. Primele lui cuvinte au fost la antipodul bucuriei generale. „Ce păcat că m-am trezit! Dacă ați ști cât de ușor se crapă!” M-am uitat peste fața lui, peste ochii lui mari și l-am îmbrățișat, spunându-i că am reușit. Parcă nu înțelegea și-și aducea aminte cu regret de firul vieții ce-l trăsesese din nou îndărăt spre noi.

Seara am primit o ciorbă în care bucățile de cartofi păreau mai multe, iar lichidul în care fierseseră avea vagi urme de unsoare. Oricum, pentru cei care își păstraseră pâinea, masa a părut de-a dreptul copioasă. Iar apa ne-a venit mai târziu, permițându-ne spălarea gamelei și depozitarea lichidului prețios. În noaptea aceea parcă mi s-a părut că s-a cântat.

A doua zi am aflat că delegatul nostru la bucătăria penitenciarului va fi colonelul Grigorescu. Îl și vedeam pe

comandantul Regimentului 10 Grăniceri, cu ochi de Argus peste cioroi bucătăriei, calculându-le și, eventual certându-se pentru noi cu magazia mereu deficitară a instituției de reeducare olteană.

La prânz, surpriza a fost totală: mâncare de fasole, după limbajul aiudean, pe care se putea juca cu picioarele (de groasă ce era).

- Ei, vedeți, domnilor, au început optimiștii, vedeți ce înseamnă să riști, înseamnă să câștigi!

- Să nu săltăm chiar în cer, replica moderată. Astăzi ne-au dat mai mult, mâine își vor aduce aminte că au economii și le vor trage de la noi. Iar cât despre poimâine, să nu mai vorbim... Așa e în România, toate lucrurile bune durează cel mult 24 de ore.

Ultimii, scepticii, negau chiar și realitatea din gamelă. „A băgat nea Petrică (Grigorescu) un hârdoi de la comun, chiar pe sub nasul lor, și avem și noi acum o gamelă plină. Dar mâncarea nu-i a noastră, după cum nici celularul nu e pentru dreptul comun. O să vedeți voi deseară ce va fi”. Dar la cină gamelele se umplură.

Surpriza cea mare a fost însă apariția lui Vasilescu. Era însoțit de director și inspecția căzu ca un trăznet. Din mutrele lor întunecate și mai ales din cuvinte. „Ce faceți mă, bandiților, revoltă? Vi s-a urât cu binele? Am eu ac de cojocul vostru! Comitet, ai? Vă-nvăț eu ce-nseamnă comitet!”

Amenințările căzură ca un duș rece peste entuziasmul nostru încins. Se făcuse noapte târziu când, după ultimul ivăr tras la ultima celulă, liniștea se așternu în potcoava celularului, iar noi încercăm să cântărim evenimentele.

După un pachet de constatări, Becheanu trase concluziile:

- A intervenit Securitatea peste ei, nu cred că Vasilescu va accepta îmbunătățirea regimului nostru. Totul cred că a fost gândit până la ultima păstaie de fasole aruncată în blidele noastre.

- Deci, a conchis Paulian, cu voce stinsă, să nu ne bucurăm, am câștigat o piesă, dar partida e a lor.

Se petrecuse ceva ce ne adusese la suprafață, din adâncul unde zăcusem de la condamnare. Greva, chiar dacă nu izbutise în obiectivele pe care ni le propuseserăm, realizase un lucru imens: solidaritatea noastră. Faptul că în imensa majoritate hotărâserăm și acceptaserăm riscul de a-i înfrunta pe temnicheri era mai mult decât o victorie, era o dovadă că ei sunt lașii, temătorii, dar că unindu-ne forțele, cu riscul vieții, îi puteam sili să ne considere, măcar pentru o perioadă, capabili de ripostă.

Și se mai petrecuse un fapt ce ne încălzea inimile și ne sporea curajul: participarea celor de afară, solidarizarea familiilor noastre cu noi, trecând peste toate primejdiile și consecințele ce și le asumaseră.

Zilele au trecut. Puține. Până când, într-o dimineață colonelul Grigorescu n-a mai fost poftit în bucătăria penitenciarului. La prânz n-a mai venit gamela consistentă, iar în aceeași noapte, după stingere, s-au auzit lacătele descuindu-se. Când gardienii s-au oprit în fața celei noastre și conul de lumină a năvălit pe vizetă, nu mai era nevoie să se mai rostească ordinul de îmbrăcare. Profesorul Paulian era deja echipat pentru drum. Împreună cu el, și în fruntea lor, generalul Carlaonț¹ mergea pe ultimul drum, ce rostise o ultimă comandă. Revolta nu eșuase cu totul, totuși, pentru două-trei zile reușisem să urcăm câteva grade peste zero absolut.

¹ Generalul Carlaonț a fost mutat în luna septembrie 1949 în celula de pedeapsă (regim special la Zarcă) de la Aiud; i se scot ferestrele în ianuarie-februarie 1950 și moare de congestie pulmonară. Colonelul Grigorescu, mutat în septembrie 1949 la Aiud, în celulele cu regim special, moare în martie 1950, face o ocluzie intestinală, nu i se acordă nici un ajutor medical. Colonelul Hălălău, mutat în septembrie 1949 la Aiud, stă 16 luni în celulele cu regim special, supraviețuiește, fiind eliberat în 1952, după ce „face” Canalul; moare în 1954. Sergiu Mandinescu stă 6 luni la Aiud, este trimis apoi la Pitești, în 1950, la reeducare; eliberat în 1961, trimis în domiciliu forțat în Bărăgan, până în 1963 toamna, moare în februarie 1964 (n.a.).

TRANSPORTUL 173

Din înaltul cerului coborau, peste grădinile pline de rod, perdele de nori ce-și schimbau fața de la o zi la alta. În primele zile ale lui septembrie, după cuptorul zilelor de vară, începură ploile. La început timide și scurte, pe urmă lungi, monotone. Curios, pânzele de apă ce cădeau în ropot de-a lungul zăbrelelor și care inundau orizontul cenușiu de sub noi nu ne mai despărțeau de oraș sau oameni. Aveam sentimentul, confirmat și mai târziu, că dimpotrivă, șuvoaiele ce măturau orașul și pătrundeau până-n bolțile celularului sunt și rămân martori ai aceleiași existențe, că prin ele, prin milioanele de picături, ne regăseam ca oameni, ca indivizi, purtați de aceleași destine. Era parcă elementul cel mai palpabil care ne unea peste zidurile înalte, turele și sârmă ghimpată, cu suflarea orașului, cu familiile noastre, cu tot ceea ce credeam noi că mai palpita alături de noi.

Totuși, toamna a fost lungă și frumoasă. Și-ncetul cu încetul, vântul și răcoarea, frigul și ploaia devastară pomii și frunzișul. Încă reușeam să ne ridicăm din când în când la ferestre, acum, însă cu infinite precauții, și să scrutăm de acolo, de sus, mișcările orașului.

Câteodată mă trezeam în miez de noapte. Nu mă interesa cine sau ce rupsesse firul somnului. Vreun răcnet la schimbul de noapte sau vreun zăvor deschis pe alături. Îmi agăţam degetele de butucii drevelor şi aşteptam ivirea zorilor, şi clopotul de deschidere ca şi cum el mi-ar fi adus în acea zi eliberarea.

Priveliştea oraşului era, în general, aceeaşi. Fumuri opace, ţipătul locomotivelor sau şerpilor scânteietori ce fulgerau pe braţele şinelor.

Totuşi se schimbaseră ceva, şi încă, în fond, mai puţin larmă, mai puţine glasuri. Dispăruseră acea vioaie însoţită de cântece care ne marca, cert, Ziua Domnului. Acele chefuri sau agape, mici petreceri de cartier ce adunau mahalagiii în jurul unei mese. Şi acum norodul se cununa, se strângea la botez, bocea la înmormântări, ca să se bucure apoi la noii-născuţi.

Dar toate acum se făceau parcă pe furiş. Coborâse un zăbranic peste oraşul ce ne înconjura şi de la omul care trecea grăbit de-a lungul uliţei până la cei care serbau ceva sau pe cineva, sub bolta verde a grădinii, se simţea prezenţa unui ochi mare deschis, atotcuprinzător şi vigilent, mereu supărat şi mahmur, peste orice manifestare de solidaritate umană.

La începutul lui septembrie, cu primii proaspăt sosiţi între zidurile celularului, am aflat şi cele mai noi ştiri. Pe lângă ele, de altfel cam vechi de circa două-trei luni, ne-am interesat cu toţii de ecoul produs în urbe de greva noastră.

Cu o compoziţie eterogenă, cu predominanţe de ţărani, aşazi şi chiaburi, alături de moşieri cu care Securitatea catadicsise să mai stea de vorbă după ultima expropriere, lotul prezenta şi câteva uniforme: erau ceferişti, majoritatea localnici, „trădători ai clasei muncitoare” ce urmau să-şi ispăşească prin ani grei de temniţă demnitatea profesională şi conştiinţa de român. Prin ei am aflat desfăşurarea în paralel, *extra muros*, a evenimentelor.

L-am agățat în careul plimbării pe cel mai dispus parcă să-mi evoce ziua cea mai fierbinte din viața noastră celulară. Impieगत la Regionala Craiova, Moș Vasile al nostru mi-a relatat cu lux de amănunte ceea ce aflase din vecini. Stătuse pe Vasile Alecsandri, îmi cunoștea familia și casa. Știrile au fost directe și surprinzător de detaliate. „Domnule, când dumneavoastră ați pornit cu iureșul, s-a adunat Craiova ca la bălci. Sute de oameni au venit în fața penitenciarului, iar mama dumneavoastră și doamna Miron (profesoară la liceu, fiul său Miron căzuse cu Gigi Ionescu) erau în fruntea lor. S-a adunat și lume care căsca gura și toți târgoveții în drum spre Piața Mare. O băgaseră pe mânăcă cu atâtea muieri, bocete și țipete. Mă mir că nu ați auzit nimic. De aceea, vă zic eu, s-au purtat cu mânuși cu dumneavoastră. Erau prinși între două focuri. S-au dus în delegație la director și au vorbit și cu maiorul ăsta, care ne-a întins oasele; toți au promis, au dat din gură, femeile s-au retras după masă când nu s-au mai auzit țipete din celular. Că la început urletele și huiduielile mergeau până spre țară și se auzeau până-n Podișor și tot orașul credea că vă omoară și de aceea a fost atâtea zurbă. Pe urmă s-au mai liniștit. Da’ zile-ntregi tot cu gândul la dumneavoastră am fost și înjuram de mama focului pe toți diavolii ăștia.”

Bătrânul era o comoară. Avea sacul plin și zile de-a rândul ne-a înveselit cu tot ce știa de la serviciu; și câte blestemății nu ni le-a așternut, din târg, de pe la piață, din mahala. Nu credea în război, cum nu credea în americani. Suferințele noastre de acum erau prețul pentru păcate văzute de el și ajunse acum la scadență. „Ăștia vor pleca și se vor duce în fundul Gheenei numai atunci când noi vom fi mai curați.”¹

¹ Peste ani și ani, într-o viziune bolșevică însă, sinistrul comandant criminal al Penitenciarului Aiud, col. Gheorghe Crăciun spunea și el că „deținuții trebuie să-și ardă în pușcărie toată zgura și murdăria sufletelor lor” (cf. CAS III, p. 63) (n.a.).

23

NOAPTE ȘI CEAȚĂ

Nu există loc mai propice ca temnița pentru a-ți aduce aminte de trecut, fie el cel neguros, al primilor pași și al fețelor dintâi care te-au înconjurat cu duioșie, fie al clipelor legate de trecutul apropiat.

Se scursese un an din sorocul timpului de când libertatea mă părăsise în chip brutal, iar îndoiala îmi stăruia mereu în minte. Făcusem eu în acea noapte de 20 septembrie tot ceea ce îmi sta în putință pentru a-mi acoperi jurământul dat luptei noastre împotriva ocupantului și a năimiților săi din țară?

Ce s-ar fi petrecut dacă, fără să mai țin cont de prezența mamei mele, aș fi fugit și m-aș fi pierdut în noaptea orașului, acceptând chiar pierderea ființei care mă născuse? Aș fi rămas oricum liber până la capăt, chiar dacă aș fi picat răpus într-o ambuscadă pe Valea Cernei, în Retezat sau Parâng ori Făgăraș.

Și cât mă mistuia dorul piscurilor încețoșate și vrâstăte de zăpadă, al văilor însorite și tapisate de trupurile verzi ale brazilor, de nestematele tăurilor de munte, de iarba aspră pe care o călcam din zori până în aprinsul stelelor, de oamenii pe care îi aflasem, cu căutătura lor de munteni. Mă obișnuisem cu gândul, împărtășit

altminteri de mai toți, că viața noastră aici intrase pe alt făgaș, ca și cum cineva ar întoarce la un macaz un alt sens decât cel inițial.

Coborâsem de la suprafață și intrasem în imersiune, iar cu cât ne duceam noi la fund, cu atât chipurile oamenilor, așa cum le cunoșteam noi, deveneau mai rare.

Încetul cu încetul, simțeam că din *zona pelagică* vom coborî, odată cu anii, în cea abisală, unde numai întunericul va fi desăvârșit.

Toamna anului 1949 bătuse la poarta temniței mai devreme. Despuiati de hainele călduroase după operația de deparazitare din vară, post-răzmeriță, arătam cu toții ca niște fantome și, fiindcă frigul și ploaia ne împresurau zilnic în cursul aceluia sfert de oră de plimbare circulară și intens supravegheată, eu refuzam deseori să mai cobor cele trei etaje.

Totul intrase într-un ritm perfect: scularea la cinci dimineața, spălarea dușumelelor, ceaiul (mai bine zis lăturile încălzite), lunga așteptare până la amiază, cele câteva minute sortite înghițirii polonicului de arpacaș sau de varză, vărsat cu zgârcenie în fundul gamelei, urmat de ritualul spălării recipientului, de marea așteptare până către seară, ce se încheia cu aceeași inumană rație, închiderea numărătoare și coborârea în noapte.

Zi de zi, lună de lună, programul-tipar ne croise într-un arhetip: deținutul politic, sub regimul comunist, viețuind într-o altă lume, într-o realitate de care nu se putea despărți. În fond, stăpânii noștri, torționarii noștri, guvernânții noștri reușiseră, chiar mai bine decât își propuseseră, să ne aducă la un numitor comun. Și dacă ar fi știut că ne mai rămăsese o portiță unde ei nu ne puteau controla, s-ar fi străduit să o suprimă și pe aceea, fiindcă odată cu închiderea pleoapelor ne năpădeau visele și toate erau, printr-o selecție inexplicabilă, din libertate. Da! Toate visele

noastre, plăsmuirile noastre de noapte erau majoritatea de dinainte de pierderea libertății sau ancorate într-o libertate virtuală.

În jurul nostru totul părea că amuțise. Rareori, pentru câteva secunde, când ne urcam la fereastră și scrutam, prin perdelele ploilor, gândurile ce deversau din zidurile temniței, nu mai zăream pe nimeni. Dispăruse și fata cu semnale, pieriseră și gospodarii care aprindeau cu grijă gătejele de toamnă din livezile lor. Câteodată, peste ropotul ploii se suprapunea un țipăt de locomotivă, uruitul cadențat al trenurilor care ne aducea aminte că mai departe de noi, mai exista o lume de care ne despărțisem definitiv.

Brusc, la mijlocul lunii noiembrie, într-o noapte, au bubuit ușile grele de fier, iar la fierăria penitenciarului s-au potcovit oameni. Aflaserăm de la legionarii bătrâni un lucru: cu cât ai mai multă pedeapsă, cu atât numărul zalelor de la lanțuri este mai mic, asta ca nu cumva să-ți treacă prin minte să încerci o evadare. Mai mult chiar, începuse să se împământenească obiceiul unui adaos, al „jucăriei”, adică o bilă care ți se atașa la lanț, în acest fel făcându-ți mersul aproape imposibil. Dar asta numai la viețași (meseviști/m.s.v. - muncă silnică pe viață).

În noaptea aceea au fost culeși de la parter și etajul I circa 20 de legionari, în frunte cu prietenii mei: Nelu Becheanu, Marin Predoaica și... șeful de gară din Slătioara. Am crezut cu toții, întrucât calfele lui Vulcan au bătut nicovalele toată noaptea, că s-a încărcat o dubă întreagă.

A doua zi, la parter, mi s-a confirmat cu multă precauție știrea: fuseseră ridicați mai toți legionarii judecați și cu pedepse de peste cinci ani. Ținta: Aiudul.

Câte nu auzisem prefirate de-a lungul anului de temniță despre Aiud! Ridicate în secolul trecut de către atotputernica Împărăție Chezaro-Crăiască, Aiudul și surata sa, Gherla, adăpostiseră pe atâția români purtați de idealul național al Reîntregirii. Adaptat și transformat în timpul regimului lui Carol al II-lea și al areșalului Antonescu, Aiudul se transformase într-un mormânt pentru tinerii Mișcării Legionare.

Comuniștii îl preluaseră întărindu-i zidurile și declarându-l „închisoare cu regim închis”.

Termenul îl aflasem de la jovialul meu anchetator, fost subofițer de Aviație, care mă anchetase câteva săptămâni cu un an înainte:

- Cred că știi, băiete, că orice ai face, orice ai scrie, de acum încolo te așteaptă pușcăria cu regim închis!

Mai târziu am aflat ce înseamnă acest regim închis: fără legături cu familia, fără corespondență, fără pachet cu alimente, fără acces al organelor de control abilitate, într-un cuvânt temniță controlată în exclusivitate de M.A.I. și Securitate, cu nimic mai prejos comparativ cu marile lagăre născocite de Hitler și Himmler, unde au murit de-a valma milioane de evrei, oameni ai rezistenței din țările ocupate de naziști și, nu în cele din urmă, dizidenții celui de-Al Treilea Reich.

Nu știam atunci ce înseamnă „T” sau Zarca Aiudului. Nu știam atunci că aceasta - loc de pedeapsă și izolare completă - vor muri comandanții mei: generalul Carlaonț și colonelul Petre Grigorescu, cum nu știam și nici nu aveam motiv să bănuiesc că Dumnezeu îmi va hărăzi un destin care mă va duce timp de aproape 12 ani către cealaltă mare temniță a României, și ea îmbibată de „tradiție” și oroare: Gherla.

Ultimele zile ale lunii noiembrie ne-au adus omătul și frigul în celule. Binevoiseră la 1 decembrie, călăii noștri, să ne arunce câte o pătură, dacă putea fi numită așa o zdreanță sură, găurită ca o plasă, cu miros de cal și aspect rugos. Am vrut să le aruncăm afară, dar ne-am dat seama curând că le-am fi făcut un mare serviciu, oferindu-le un pretext pentru a începe regimul de totală exterminare.

Ziua, din cauza frigului, parcurgeam în celulă kilometri întregi, foindu-ne dintr-o parte într-alta a zidurilor. Era o mișcare aparent demonică, având singura grijă de a nu ne ciocni unii de alții. Deși colții frigului mi se mai înfipseseră adânc în oase, cred că atunci am suferit cel mai mult. Dar asta, poate pentru că eram tânăr și simțeam mai aprig frigul, foamea, izolarea.

Ziua de 4 decembrie a fost ștearsă și anodină ca și celelalte predecesoare, nimic nu ne păruse ieșit din comun; aceeași apă încălzită, drept ceai, același frig pătrunzător, apoi chei în broască, druguri trase, reflectoare aprinse, ropot de pași pe culoarele de acces, strigăte, nume, înjurături, lovituri, icnete, „Marș, marș!”, „Spune-ți bă, numele!”, „Popescu, Vasilescu, Ionescu”, „Fă-ți bagaje!”, „Încolonează-te”, „Gura, gura!”, „Nici o șoaptă!”. Ușa de fier a celulei noastre a zburat și ea, trasă violent, iar în cadrul ei, figura ȣiganului prim-gardian cu o listă în mână, însoțit de un grefier și de Oancă. Era el, în carne și oase.

Trecuseră câteva luni bune de când nu-l mai văzusem pe patibularul căpitan Oancă, ridicat în grad după potolirea răzmeriței noastre. Parcă se îngrășase și mai mult. Peste mutra-i tâmpă îi flutura vizibil un zâmbet de satisfacție: „E, cu ăștia am terminat! Îi trimit acolo de unde știi bine că nu o să se mai întoarcă!”

Mi-am auzit numele, poarta a rămas întredeschisă, iar pe semiîntuneric mi-am îmbrățișat camarazii, adunându-mi puținele obiecte pe care le mai aveam. Peste câteva minute, conul de lumină a revenit și am fost împins pe coridor:

- Ia pe doi și ține aproape!

Ne-am încolonat și am coborât scările către Poarta 2 a celularului. Acolo, verificare, confruntare cu dosarul. În unghi deschis, stăteau smirnă, cu pistoalele automate după gât, circa 20-30 de milițieni. Printre ei l-am recunoscut, cu Mauserul la șold, pe Călin, cunoștința mea. Naidin și Franțuzul dispăruseră. Mi-am încrucișat pentru o secundă privirile cu el. Nu cred că m-a recunoscut. Slăbisem oare atât de mult?

În Poarta 1, grefa prezentă, vrafuri de dosare ce urmau să ne însoțească.

- În genunchi, mă, în genunchi, Paștele mamei voastre de bandiți!

Lumina *a giorno*, reflectoarele ținându-ne mereu. A urmat numărătoarea cu capul în jos. Atunci mi-am dat seama că afară plouă și că deja sunt făcut learcă.

Am mai stat în Poarta 1 încă o oră.

Între timp, ploaia se înălțase și fluturi mari de zăpadă se lipeau pe trupurile noastre. Pe la miezul nopții s-a format careul; din metru în metru, pe toate părțile, circa 60 de milițieni ne-au condus, trap-trap, la gară. Din fericire, distanța era mică și a fost parcursă pe străzi dosnice în mai puțin de jumătate de oră. Gara Craiova, vechea gară, adăpostea pe stânga un mic platou. Acolo am rămas până spre patru dimineața când, înconjuțați de un dublu cordon, am intrat pe peron, în așteptarea vagonului-dubă. Ninge de-a binelea și bătea un vânt hain.

Milițienii, roată, își scosese ră Mauserele din tocurele de lemn, tropăind în jurul nostru.

Atunci s-a consumat o clipă pe care de zeci de ori am regretat-o și m-am blestemat că nu i-am dat curs și șansă. Soarta mă așezase pe latura lungă a convoiului, chiar pe marginea lui.

Când garnitura a tras pe peron, mecanicul a dat, cred și acum, intenționat, drumul la aburi. Pentru câteva secunde tot platoul a fost cuprins de ceață. Ani de-a rândul mi-am acuzat lășitatea, inerția, teama de moarte. Puteam să fug, puteam să ies din cordon, să-mi recâștig libertatea. Pentru asta trebuia să fac un singur pas, restul venea de la sine. Eram tânăr, cunoșteam orașul, și poate m-aș fi topit în el. Mult mai târziu, când am simțit umbra lui Dumnezeu aproape de mine, am aflat că cel la care ar fi urmat să poposesc în acea noapte, trecuse deja în tabăra dușmană. Și dacă, printr-un noroc, aș fi reușit să ajung acolo de unde coborâsem în noaptea de septembrie din anul trecut, aș fi împărțășit și eu, inevitabil, în timp, ca și ceilalți camarazi ai mei, același destin tragic pe văile Carpaților. De aceea, cred nestrămutat că Dumnezeu în acea noapte mi-a pus plumb în picioare.

*

Aburii s-au împrăștiat sub poala vântului și unul după altul am urcat pe o podișcă, purtați cu grijă în vagonul-dubă.

Ne-am întrebat de-a lungul anilor dacă vreun scriitor cu venin în vârful peniței a putut cuprinde evocativ ce înseamnă un vagon-dubă menit să-i ducă și să-i aducă pe deținuți. Era, în fapt, o mini-pușcărie pe roți, cu un minim personal de pază și supraveghere, care asigura nu numai circulația „clienților”, dar și evidența lor.

De afară poți oricând crede că ai de-a face cu un vagon de poștă. De ce? Pentru că este împărțit literalmente în două: o jumătate a vagonului este compactă, fără ferestre și uși, iar cealaltă, cu ferestre mici, zăbrelete, cu o singură ușă de acces, aduce perfect cu un banal vagon poștal. Un ochi avizat, însă, poate surprinde cu ușurință faptul că totul este încetluit în fier, gros de circa un centimetru.

Pe dinăuntru, ușile sunt ferecate cu drugi masivi, iar compartimentarea trasează dintru început rolul acestei instituții-fantomă. Zic așa întrucât vagonul-dubă are un regim special și puțini dintre ceferiștii arestați mi-au mărturisit că au văzut vreunul.

Mai târziu am aflat că numărul lor era de 41, dintre care în funcțiune nu erau decât 12.

Având un regim special de circulație, ele erau plasate, de cum soseau într-o gară, sub autoritatea, supravegherea și răspunderea organelor de Securitate, care organizau în mod discret, unul sau două cordoane de protecție. Îndeobște, erau expediate pe liniile secundare și cât mai departe. Evident că populația nu avea acces în zona cantonărilor, iar dacă am reușit să strecur pe sub geam câteva răvașe către „lumea de dincolo”, nu am avut niciodată certitudinea că au ajuns la destinație.

Ferestrele mici, de circa 60/40 cm, prezentau însă o particularitate, un deliciu al noilor temniceri-călăi. Părându-li-se că mutrele deținuților ar putea fi recunoscute, o nouă Securitate, într-un elan de umanism, placase pe întreaga suprafață un sistem de bare-evantai care obstrucționa complet vederea directă, lăsând celor dinăuntru posibilitatea de a respira printr-o succesiune de fante de circa un centimetru și jumătate, prin care aerul putea intra

în încăperile blindate. Sistemul fusese perfect conceput și realizat tehnic, dând cele mai bune rezultate.

Dar, în afară de mijloc cu grad înalt de siguranță, duba-vagon devenise, cu timpul, și cel mai cumplit mijloc de tortură. Pentru asta se cuvine să coborâm, *ad inferos*, acolo unde în celule de 1/1 m erau înghesuiți, cu patul puștii, patru-cinci oameni sau în încăperea-centrală, unde 40-50 oameni cu bagajele lor erau îngrămădiți claie peste grămadă.

Cine își mai poate imagina cum oameni și nu dobitoace erau împinși în aceste celule unde, în lipsa spațiului, rămâneai ore întregi într-un picior sau se suprapuneau trupurile pentru a smulge un pic de odihnă. Încetul cu încetul, ochiul atent, perfid și atotștiutor al Securității descoperise vagonul-dubă ca pe unul dintre instrumentele cele mai perfecte ale regimului său. Dar pentru a-l transforma în vagon al morții întâmplătoare, al accidentelor inerente unui transport de oameni, fie bolnavi, fie bătrâni, trebuia modificat ceva. Acel ceva era orarul și traseul.

Cum distanța între București și Gherla sau București și Aiud, în mod normal, cu personalul - căci bandiții nu meritau să călătorească cu trenurile rapide - putea dura 12, dar și 120 de ore, în răstimpul acesta, cu staționări care se făceau prin diferite gări secundare, cu zeci de ore de așteptare, decesele se transformau în asasinate, iar itinerariile în drumuri ale morții.

Cât se vor căzni cronicarii temniței românești să descrie viața celor 100-200 de oameni închiși sub clopotul de fier al unei dube... Ce scriitură ar putea împrumuta vipiile adunate în cuptorul unde zăceau și se chinuiau cei condamnați pentru a se fi împotrivit regimului popular al dictaturii comuniste!?

După o „expunere” în miez de vară, când afară temperatura depășea mult 40°C la umbră, vagonul se încingea ca o plită.

Evident, călăii, care știau scopul staționării, petreceau departe, rămânând numai garda care, cred, înjurându-ne vizibil, câteodată, ținea la depărtare pe orice curios, fie el chiar și personalul ceferist. Și de câte ori, mai târziu, nu ne-a fost dat în astfel de „excursii”, să scoatem morții, în general bătrâni cu probleme de circulație sanguină, la sfârșitul unei zile toride... Ba, mai mult, auziserăm că pentru recalcitranți, pentru cei care aveau curajul să se revolte, exista acest mijloc sigur de a-i reduce la tăcere, trecându-li-se în dosar sancțiunea de 10, 12, 14 zile de „plimbat” cu duba. Atunci însă, în noaptea aceea, la Craiova, pe rampa triajului, nu știam decât că suntem „vărsați” la altă pușcărie, unde ne vom ispăși pedeapsa.

De multe ori în viață o privire, un semn, o vorbă sau o frază trunchiată chiar poate să schimbe cursul drumului tău. Intrasem în celula cea mare și, de frig, stăteam ca niște pinguini pe banchiză. În jurul meu se adunase lotul elevilor din „Frățiile de Cruce”: Ion Ionescu - elev, ultima clasă - cu privire de copil neștiutor; Meianu Gheorghe - oltean dintr-o familie de pe Valea Amaradiei, deștept, vioi, spontan; Georgescu Ion - de o înălțime medie, cu privirea caldă și naivă ascunsă în spatele ochelarilor; alți elevi pe care memoria i-a înfundat în uitare.

Înainte de a ne potoli foamea cu praz și pâine - un praz gros de un deget, cu gust abominabil - însoțit de o curea de slănină, în care ne-am înfipt dinții imediat după plecarea trenului, discuția s-a centrat, cum era firesc, pe destinație. Unde mergem? Copiii, cum le ziceam eu, cu doi ani mai în vârstă decât ei, aflaseră că urma să se ajungă la penitenciarul Târgșor, via Jilava, pușcărie menită să adăpostească între zidurile ei pe minori. Noi, cei „bătrâni” aveam un alt drum de făcut și, după toate probabilitățile, stația-terminus

era pușcăria din Pitești, rezervată studenților, zidită în timpul guvernării Armand Călinescu.

Chiar dacă afară era ger, înăuntru tinerețea ne încălzise sufletul. Eram încrezători în noua întorsătură a relațiilor americano-sovietice și, mai ales, în alegerea lui Eisenhower ca președinte al S.U.A. Prezența unui general, făuritorul debarcării din 6 iunie 1944, ne întârea convingerea că America este hotărâtă „să dea peste bot” lui Stalin și, dacă va fi nevoie, chiar să declanșeze A Treia Conflagrație Mondială. Entuziasmul nostru era într-atât de dospit încât, dacă cineva dintre noi ar fi îndrăznit să ne contrazică, l-am fi acuzat imediat de defetism, de pierderea speranței ori, mai rău, chiar de antiromânism, sau, poate chiar ne-am fi îndoit de el ca bun creștin.

În consecință, aruncând anii la coș, ne certam pe luni, într-o febră a războiului unde declanșarea lui devenea, *ipso facto*, o banalitate de mult timp prevăzută și știută.

Drumul de la Craiova la Pitești ne-a luat o zi. La Piatra-Olt, nod de cale ferată, am stat pe „margine”, izolați, peste zece ore.

Frigul și foamea mușcau din noi când dihania neagră a vagonului-dubă s-a oprit în triajul Piteștilor. Ne-am îmbrățișat, pe rând, cu lacrimi în ochi. Pentru toți, gândul că s-ar putea să nu ne mai vedem, stăruia ca un vis ucis.

Când m-am îmbrățișat cu elevul Georgescu l-am auzit șoptindu-mi:

- Domnule Ciuceanu, faceți tot posibilul și veniți la Târgșor, nu rămâneți la Pitești.

A făcut o pauză și s-a uitat în ochii mei rugător:

- Nimeni nu vă va controla că nu mai sunteți elev. Treceți-vă o clipă peste mândrie, fiindcă acolo pușcăria are ziduri mici.

Aduceți-vă aminte, când veți păși în Pitești, de acest îndemn al meu.

Cuvintele elevului, însă mi-au intrat pe o ureche și mi-au ieșit pe amândouă. Eram emoționat. Îmi luam rămas-bun de la cel cu care împărțisem turtoiu, frigul, foamea, ploșnițele și căldura din una dintre cele mai temute închisori ale Republicii Populare Române.

Am fost coborâți cu același sprijin la Pitești în triaj. Să tot fi fost 10-11 noaptea. De la început, zidul gardienilor mi se părea mai strâns, iar tăcerea era de mormânt. Ne-au trecut la mijlocul careului și ne-am încolonat câte cinci. Zăpada scârțâia sub picioarele noastre și întunericul începuse să ne învăluie din toate părțile. Am mers drept sau pe căi ocolite, nu știu. După aproape o oră de marș, în fața noastră a apărut o clădire înaltă, dublată în față de un corp administrativ. Se părea că am ajuns la destinație. Pe urmă, unul câte unul am intrat într-o încăpere lungă unde, dezbrăcați la piele, am prezentat bagajele. Aveam o singură emoție, să nu-mi găsească în căptușeala pantalonilor iconița mea de argint cu Maica Domnului, strecurată de mama la proces. Mâinile dibace ale sergentului-major Georgescu, o namilă cu mutră de asasin sadic, mi-au dibuit-o:

- Ce e asta, mă?

Am răspuns candid:

- Iconiță, domnule sergent!

- Paștele mamei tale de bandit! Mă crezi prost? Eu nu văd? Da' ce cauți la tine? Ce crezi, că pușcăria e biserică și noi slujim aici?

Dintr-un pumn dat în față, m-a dat jos:

- Bă, aici nu e la Craiova... cu pachete și Procuratură. Aici suntem numai noi. Noi facem legea, iar voi trebuie să ascultați de ea! Strânge-ți bagajele, m-a îndemnat rânjind, și ia-o înainte!

Primirea mi se părea sub așteptări. Mă consolam cu gândul că am dat peste o brută care-și avea menirea să impresioneze dintru început pe noii veniți.

Coastele începuseră să mă doară mai abitir decât fața. Mi-am adunat cu repeziciune efectele și, cu ele în brațe, am luat-o pe un culoar mărginit, din doi în doi metri, de câteva figuri întunecate.

Ne-am strâns toți la capătul lui, în semiîntuneric.

Deodată, în încăperea-hangar s-au aprins zeci de lumini puternice. Atunci am văzut, pentru prima oară, ce înseamnă o temniță modernă... clădită pe mai multe etaje, cu interiorul spart și scăldat în lumină, cu plase între etaje.

Pe loc, inima mi s-a strâns și mi-am zis că viața mea a intrat pe un alt făgaș.

LISTA ABREVIERILOR

Adm.	administrat
al.	alineat
A.R.L.U.S.	Asociația Română pentru Legături Culturale cu Uniunea Sovietică
art.	articol
B.M.	Baza de Materiale (Triaș Craiova)
C.E.K.A.	<i>Ru.</i> ЧК – Чрезвычайная Комиссия (Comisia Extraordinară); denumire întreagă: <i>ru.</i> Всесоюзная Чрезвычайная Комиссия по Борьбе с Контрреволюцией и Преступлениями по Должности (Comisia Extraordinară pe Întreaga Rusie pentru Combaterea Contrarevoluției, Speculei și Abuzului de Putere)
C.F.R.	Căile Ferate Române
C.P.	Cod Penal
C.J.M.	Codul Justiției Militare
comb.	combinat
DKV/DKW	<i>Germ.</i> Dampf-Kraft-Wagen (mașină cu motor cu aburi), marcă germană de mașini și de motociclete
D.L.	Decretul-Lege

kmp	kilometri pătrați
lit.	litera, literele
locot.	locotenent
M.N.R.O.	Mișcarea Națională de Rezistență din Oltenia
m.s.v.	muncă silnică pe viață
n.a.	nota autorului
n.ed.	nota editorului
N.K.V.D.	<i>Ru.</i> Narodnyi Komissariat Vnutrennyh Del (Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne)
nr.	număr
p., pp.	pagina, paginile
P.C.d.R.	Partidul Comunist din România
P.M.R.	Partidul Muncitoresc Român
P.N.L.	Partidul Național Liberal
P.N.Ț.	Partidul Național Țărănesc
p.p.	prevăzută și penalizată
Pr.	Procedură
Pt.	Partea
R.C.	Regulator de circulație
U.A.E.R.	Uniunea Asociațiilor Elevilor din România
U.N.S.R.	Uniunea Națională a Scriitorilor din România

PUBLICAȚII ÎN COLECȚIILE INST

„Arhivele Totalitarismului”

Nr. 1-4/1993, Nr. 1-2/1994, Nr. 3/1994, Nr. 4/1994, Nr. 1/1995, Nr. 2/1995, Nr. 3/1995, Nr. 4/1995, Nr. 1/1996, Nr. 2-3/1996, Nr. 4/1996-1/1997 – ediție internațională, Nr. 2-3/1997, Nr. 4/1997, Nr. 1/1998, Nr. 2-3/1998, Nr. 4/1998, Nr. 1-2/1999, Nr. 3-4/1999, Nr. 1-2/2000, Nr. 3-4/2000, Nr. 1-2/2001, Nr. 3-4/2001, Nr. 1-2/2002 – ediție internațională, Nr. 3-4/2002, Nr. 1-2/2003 – ediție jubiliară „Un deceniu de activitate”, Nr. 3-4/2003, Nr. 1-2/2004, Nr. 3-4/2004, Nr. 1-2/2005, Nr. 3-4/2005, Nr. 1-2/2006, Nr. 3-4/2006, Nr. 1-2/2007, Nr. 3-4/2007, Nr. 1-2/2008, Nr. 3-4/2008, Nr. 1-2/2009, Nr. 3-4/2009, Nr. 1-2/2010, Nr. 3-4/2010, Nr. 1-2/2011, Nr. 3-4/2011, Nr. 1-2/2012 – Ediție internațională, Nr. 3-4/2012, Nr. 1-2/2013, Nr. 3-4/2013, Nr. 1-2/2014, Nr. 3-4/2014, Nr. 1-2/2015, Nr. 3-4/2015, Nr. 1-2/2016, Nr. 3-4/2016, Nr. 1-2/2017, Nr. 3-4/2017, Nr. 1-2/2018, Nr. 3-4/2018, Nr. 1-2/2019, Nr. 3-4/2019, Nr. 1-2/2020, 3-4/2020.

Colecția «Biografii»

■ Ion Constantin • *Cazul Ryszard Kukliński. Un Pacea al Poloniei?*, 2009.

■ Toma Rădulescu • *Ștefan Ciuceanu. Un Profesor pentru Eternitate*, 2019.

Colecția «Dezbateri»

■ Ana-Maria Cătănuș (coord.) • *Sfârșitul perioadei liberale a regimului Ceaușescu: Minirevoluția culturală din 1971*, 2005.

■ Dan Cătănuș (coord.) • *România și „Primăvara de la Praga”*, 2005.

- Felician Duică (coord.) • „Solidaritatea” – Revanșa poloneză, 2007.
- Corneliu Beldiman (coord.) • *Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului – 20 de ani de activitate (1993-2013). Fenomenul totalitar: realități istorice și abordări istoriografice. Conferința internațională aniversară a INST, București, 26-27 septembrie 2013*, 2015.
- Natalia Lazăr, Alexandru-Cristian Voicu (ed.), *România în secolul XX. De la Marea Unire la totalitarism, Conferința: „Centenarul Marii Uniri. Credință, rezistență și istorie românească”, Negrești-Oaș, 8-9 august 2018, Muzeul Țării Oașului, INST - Editura Cetatea de Scaun, București/Târgoviște*, 2018.

Colecția «Dictionare»

- Paul Caravia (coord.), Virgiliu Constantinescu, Ștefan Iloaie • *Mărturisitorii de după gratii. Slujitori ai Bisericii din temnițele comuniste*, INST – Arhidiecezana Cluj, 1995.
- Alesandru Duțu, Florica Dobre • *Eroi români pe Frontul de Răsărit 1941 – 1944*, vol. I, INST – Editura Eminescu, 1995.
- Paul Caravia (coord.), Virgiliu Constantinescu, Flori Stănescu • *Biserica întemnițată. România 1944 – 1989*, 1998.
- Paul Caravia (coord.), Virgiliu Constantinescu, Flori Stănescu • *The Imprisoned Church. Romania 1944 – 1989*, 1999.
- Octavian Roske (coord.) • *Mecanisme represive în România 1945 – 1989. Dicționar biografic*, vol. I. A – C, 2001.
- Octavian Roske (coord.) • *Mecanisme represive în România 1945 – 1989. Dicționar biografic*, vol. II. D – G, 2003.
- Octavian Roske (coord.) • *Mecanisme represive în România 1945 – 1989. Dicționar biografic*, vol. III. H – L, 2004.
- Octavian Roske (coord.) • *Mecanisme represive în România 1945 – 1989. Dicționar biografic*, vol. IV. M, 2005.
- Octavian Roske (coord.) • *Mecanisme represive în România 1945 – 1989. Dicționar biografic*, vol. V. N – O, 2006.
- Octavian Roske (coord.) • *Mecanisme represive în România 1945 –*

1989. *Dicționar biografic*, vol. VI. P, 2007.

■ Octavian Roske (coord.) • *Mecanisme represive în România 1945 – 1989. Dicționar biografic*, vol. VII. Q – R, 2008.

■ Octavian Roske (coord.) • *Mecanisme represive în România 1945 – 1989. Dicționar biografic*, vol. VIII. S – Ș, 2009.

■ Octavian Roske (coord.) • *Mecanisme represive în România 1945 – 1989. Dicționar biografic*, vol. IX. T – Z, 2011.

Colecția «Documente»

■ Florian Tănăsescu (coord.), Dumitru Costea, Ion Iacoș, Gheorghe Neacșu, Marin C. Stănescu, Nicolae Tănăsescu • *Ideologie și structuri comuniste în România*, vol. I. 1917 – 1918, 1995.

■ Ioan Scurtu (coord.), Cristian Troncotă, Natalia Tampa, Dragoș Zamfirescu, Ion Bucur • *Totalitarismul de dreapta în România. Origini, manifestări, evoluție*, vol. I. 1919 – 1927, 1996.

■ Radu Ciuceanu (responsabil), Ioan Chiper, Florin Constantiniu, Vitalie Văratie • *Misiunile lui A. I. Vișinski în România. Din istoria relațiilor româno-sovietice 1944 – 1946. Documente secrete*, 1997.

■ Florian Tănăsescu (coord.), Dumitru Costea, Ion Iacoș, Gheorghe Neacșu, Marin C. Stănescu, Nicolae Tănăsescu • *Ideologie și structuri comuniste în România*, vol. II. 9 decembrie 1918 – 31 decembrie 1919, 1997.

■ Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu • *Rezistența armată din Bucovina*, vol. I. 1944 – 1950, 1998.

■ Radu Ciuceanu, Octavian Roske, Cristian Troncotă • *Începuturile Mișcării de rezistență în România*, vol. I. 11 aprilie 1945 – 31 mai 1946, 1998.

■ Adrian Brișcă • *Rezistența armată din Bucovina*, vol. II. 1 octombrie 1950 – 10 iunie 1952, 2000.

■ Dan Cătănuș, Octavian Roske • *Colectivizarea agriculturii în România. Dimensiunea politică*, vol. I. 1949 – 1953, 2000.

■ Florica Dobre, Alesandru Duțu • *Distrugerea elitei militare sub regimul ocupației sovietice în România*, vol. I. 20 august 1944 – 28 decembrie 1946, 2000.

■ Ioan Scurtu (coord.), Cristian Troncotă, Natalia Tampa, Dana Beldiman • *Ideologie și formațiuni de dreapta în România*, vol. II. 25 iunie 1927 – 2 ianuarie 1931, 2000.

■ Vitalie Văratîc • *Preliminarii ale raptului Basarabiei și nordului Bucovinei*, 1938 – 1940, I.N.S.T. – Editura Libra, 2000.

■ Dan Cătănuș • *Cadrilaterul. Ideologie cominternistă și iredentism bulgar 1919 – 1940*, 2001.

■ Radu Ciuceanu, Octavian Roske, Cristian Troncotă • *Începuturile Mișcării de rezistență în România*, vol. II. 1 iunie – 18 noiembrie 1946, 2001.

■ Radu Ciuceanu • *Mișcarea Națională de Rezistență din Oltenia*, vol. I. 1947 – 1949, 2001.

■ Radu Ciuceanu • *Regimul penitenciar din România 1940 – 1962*, 2001.

■ Florica Dobre, Alesandru Duțu • *Distrușgerea elitei militare sub regimul ocupației sovietice în România*, vol. II. 1 aprilie 1947 – 27 iulie 1964, 2001.

■ Cristina Păiușan, Radu Ciuceanu • *Biserica Ortodoxă Română sub regimul comunist*, vol. I. 1945 – 1958, 2001.

■ Florian Tănăsescu (coord.), Dumitru Costea, Ion Iacoș, Gheorghe Neacșu, Marin C. Stănescu, Nicolae Tănăsescu • *Ideologie și structuri comuniste în România*, vol. III. 1 ianuarie 1920 – 3 februarie 1921, 2001.

■ Ioan Scurtu (coord.), Dana Beldiman, Natalia Tampa, Corneliu Beldiman, Tiberiu Tănase, Cristian Troncotă • *Ideologie și formațiuni de dreapta în România*, vol. III. 5 ianuarie 1931 – 7 iunie 1934, 2002.

■ Mioara Anton, Ioan Chiper • *Instaurarea regimului Ceaușescu. Continuitate și ruptură în relațiile româno-sovietice*, INST – I.R.S.I., 2003.

■ Radu Ciuceanu • *Mișcarea Națională de Rezistență din Oltenia*, vol. II. 1949 – 1952, 2003.

■ Radu Ciuceanu, Corneliu Mihail Lungu (coord.), Florin Constantiniu (responsabil volum), Sever Catalan • *Stenogramele ședințelor conducerii P.C.R. 23 septembrie 1944 – 26 martie 1945*, INST – A.N.R., 2003.

■ Cristina Păiușan, Radu Ciuceanu • *The Romanian Orthodox Church under the Communist Regime*, vol. I. 1945 – 1958, 2003.

■ Ioan Scurtu (coord.), Corneliu Beldiman, Natalia Tampa, Tiberiu Tănase, Cristian Troncotă, Puiu Dumitru Bordeiu • *Ideologie și formațiuni de dreapta în România*, vol. IV. 7 iulie 1934 – 30 martie 1938, 2003.

■ Adrian Brișcă • *Rezistența armată din Banat*, vol. I. 1945 – 1949, 2004.

■ Dan Cătănuș, Octavian Roske • *Colectivizarea agriculturii în România. Represiunea*, vol. I. 1949 – 1953, 2004.

■ Dan Cătănuș • *Între Beijing și Moscova. România și conflictul sovieto-chinez*, vol. I. 1957 – 1965, 2004. Premiul Fundației Naționale pentru Știință și Artă a Academiei Române, 2004; Premiul „Eudoxiu Hurmuzachi” al Academiei Române, 2006.

■ Radu Ciuceanu • *Mișcarea Națională de Rezistență din Oltenia*, vol. III. 1953-1980, 2004.

■ Marian Cojoc • *Rezistența armată din Dobrogea*, 1945 – 1960, 2004.

■ Cristian Troncotă, Alin Spânu • *Documente S.S.I. privind spațiul sovietic*, 22 august 1939 – 23 august 1944, 2004.

■ Adrian Brișcă • *Jurnalul unui partizan: Vasile Motrescu și Rezistența armată din Bucovina*, 2005.

■ Constantin Buchet • *Social-democrația încarcerată. Evoluții politice interne și reacții internaționale*, 1946 – 1969, 2005.

■ Dan Cătănuș, Octavian Roske • *Colectivizarea agriculturii în România. Dimensiunea politică*, vol. II. 1953 – 1956, 2005.

■ Radu Ciuceanu • *Jurnalul unui om liniștit*, Nume de cod: Artistul, vol. I. 1963 – 1970, 2005.

■ Camelia Ivan Duică • *Rezistența anticomunistă din Maramureș. Gruparea Popșa*, 1948 – 1949, 2005.

■ Dana Honciuc Beldiman • *Statul Național Legionar. Septembrie 1940 – ianuarie 1941. Cadrul legislativ*, 2005.

■ Cristian Troncotă, Florin Pintilie, Alin Spânu • *Documente S.S.I. despre poziția și activitățile politice din România în perioada regimului autoritar. 6 septembrie 1940 – 23 august 1944*, 2005. Premiul „Aurelian Sacerdoțeanu”, acordat de Romanian International Bank S.A. în cadrul Premiilor oferite de Fundația Culturală „Magazin Istoric”.

■ Adrian Brișcă, Gabriel Ciuceanu • *Rezistența armată din Bucovina*, vol. III. 1952 – 1958, 2006.

■ Radu Ciuceanu • *Jurnalul unui om liniștit. Nume de cod: Cucu*, vol. II, 1970 – 1989, 2006.

■ Ioan Scurtu (coord.), Corneliu Beldiman, Tiberiu Tănase, Badea-Florin Pintilie, Puiu Dumitru Bordeiu • *Ideologie și formațiuni de dreapta în România*, vol. V. 30 martie 1938 – 6 septembrie 1940, 2006.

■ Cristian Troncotă, Alin Spânu, Florin Pintilie • *Documente S.S.I. despre poziția și activitățile grupurilor politice din România. 6 septembrie 1940 – 23 august 1944*, vol. II, 2006.

■ Adrian Brișcă, Puica Buhoci • *Rezistența armată din Munții Apuseni. Gruparea maiorului Nicolae Dabija*, 1948 – 1949, 2007.

■ Adrian Brișcă, Radu Ciuceanu • *Rezistența armată din Munții Făgăraș: Grupul Ion Gavrilă-Ogoranu*, 1949 – 1968, 2007.

■ Radu Ciuceanu • *Mișcarea Națională de Rezistență din Oltenia*, vol. IV. 1945 – 1976, 2007.

■ Radu Ciuceanu, Puica Buhoci • *Mișcarea Națională de Rezistență din Oltenia*, vol. V. 1948 – 1952, 2007.

■ Octavian Roske, Dan Cătănuș, Florin Abraham • *Colectivizarea agriculturii în România. Cadrul legislativ, 1949 – 1962*, 2007.

■ Ioan Scurtu (coord.), Corneliu Beldiman, Dana Honciuc, Tiberiu Tănase, Badea-Florin Pintilie, Puiu Dumitru Bordeiu • *Ideologie și formațiuni de dreapta în România*, vol. VI. Septembrie 1940 – februarie 1941, 2007.

■ Gavriil Preda, Petre Opreș • *România în Organizația Tratatului de la Varșovia, 1954-1968*, vol. I, 2008.

■ Gavriil Preda, Petre Opreș • *România în Organizația Tratatului de la Varșovia, 1954-1968*, vol. II, 2009.

■ Pavel Moraru • *Momente din activitatea serviciilor secrete ale armatei române pe Frontul de Răsărit, 1941 – 1944*, 2009.

■ Ioan Scurtu (coord.), Corneliu Beldiman, Puiu Dumitru Bordeiu, Dragoș Zamfirescu, Florin-Răzvan Mihai, Badea-Florin Pintilie, Vasile Ciobanu, Tiberiu Tănase, Pavel Moraru, Florin Șandru • *Ideologie și*

formațiuni de dreapta în România, vol. VII. Ianuarie 1941 – februarie 1943, 2009.

■ Vasile Ciobanu, Sorin Radu, Nicolae Georgescu • *Frontul Plugarilor. Documente, vol. I, 1944 – 1947, 2011.*

■ Camelia Moraru, Constantin Moraru • *Stenogramele ședințelor Biroului Politic și ale Secretariatului Comitetului Central al P.M.R., vol. V, 1953, 2012.*

■ Vasile Buga • *O vară fierbinte în relațiile româno-sovietice. Convorbirile de la Moscova din iulie 1964, 2012.*

■ Emil Rus • *Delictul de opinie. Procesul ziariștilor, 1945, 2012.*

■ Ion Bălan • *Colectivizarea în regiunea București, 1950-1962, 2012.*

■ Dan Cătănuș, Vasile Buga (editori) • *Gh. Gheorghiu-Dej la Stalin: Stenograme, note de convorbire, memorii, 1944-1952, 2012.*

■ Vasile Ciobanu, Sorin Radu, Nicolae Georgescu • *Frontul Plugarilor. Documente, vol. II, 1948 – 1951, 2012.*

■ Andrei Șiperco (ed.) • *Confesiunile elitei comuniste. România 1944-1965: Rivalități, represiuni, crime... Arhiva Alexandru Șiperco, vol. I, 2015.*

■ Camelia Moraru, Constantin Moraru • *Stenogramele ședințelor Biroului Politic și ale Secretariatului Comitetului Central al P.M.R., vol. VI, August-decembrie 1953, 2015.*

■ Andrei Șiperco (ed.) • *Confesiunile elitei comuniste. România 1944-1965: Rivalități, represiuni, crime... Arhiva Alexandru Șiperco, vol. II, 2016.*

■ Andrei Șiperco (ed.) • *Confesiunile elitei comuniste. România 1944-1965: Rivalități, represiuni, crime... Arhiva Alexandru Șiperco, vol. III, 2018.*

■ Florian Tănăsescu (coord.), Gheorghe Neacșu, Marin C. Stănescu, Nicolae Tănăsescu • *Ideologie și structuri comuniste în România, vol. IV. 6 februarie 1921 – 29 noiembrie 1922, 2018.*

■ Andrei Șiperco (ed.) • *Confesiunile elitei comuniste. România 1944-1965: Rivalități, represiuni, crime... Arhiva Alexandru Șiperco, vol. IV, 2019.*

Colecția «Enciclopedii»

■ Octavian Roske (coord.) • *România 1945-1989. Enciclopedia regimului comunist. Represiunea*, vol. I, A-E, 2011. Premiul „Nicky Chrissoveloni” acordat de familia Chrissoveloni în cadrul Premiilor oferite de Fundația Culturală „Magazin Istoric”, 2012.

■ Octavian Roske (coord.) • *România 1945-1989. Enciclopedia regimului comunist. Represiunea*, vol. II, F-O, 2012. Premiul „Nicolae Iorga” acordat de Besta Group în cadrul Premiilor oferite de Fundația Culturală „Magazin Istoric”, la Banca Națională a României, 29 aprilie 2013.

■ Dan Cătănuș (coord.) • *România 1945-1989. Enciclopedia regimului comunist. Instituții de partid, de stat, obștești și cooperatiste*, 2012.

■ Octavian Roske (coord.) • *România 1945-1989. Enciclopedia regimului comunist. Represiunea*, vol. III, P-R, 2016.

■ Octavian Roske (coord.) • *România 1945-1989. Enciclopedia regimului comunist. Represiunea*, vol. IV, S-Ș, 2021.

Colecția «Memorii»

■ Radu Ciuceanu • *Memorii*, vol. II. *Potcoava fără noroc*, INST – Meridiane, 1994. Premiul „Liviu Rebreanu” acordat de Centrul Internațional Ecumenic

■ Lucian Plapșa • *Memorii*, vol. I. *Soarele de la nord*, INST – Editura Helicon, 1996.

■ Gheorghe Jurebie • *Memorii*, vol. I. *Pe frontierele identității*, 1998.

■ Constantin Pantazi • *Cu Mareșalul până la moarte. Memorii*, INST – Editura Publiferom, 1999.

■ Andrei Bontaș • *Cronica pierdută a unui om regăsit*, 2001.

■ Radu Ciuceanu • *Memorii*, vol. III. *Pecetea diavolului*, 2002.

■ Lucian Plapșa • *Memorii*, vol. II. *Popas în iad*, INST – Editura Artpress, 2004.

■ Mihai Marcu • *Cincinalul unui primar comunist (1975 – 1979)*, 2005.

- Mihai Timaru • *Memorial din cotul Carpaților...*, 2005.
- Șerban Milcoveanu • *Vârf de lance. Secolul XX. Depoziții de martor al epocii și relatări de participant la evenimente*, 2006.
- Constantin Lățea • *Memorii pe trei fronturi*, 2007.
- Vasile Velisaratu • *Destine de artiști în secolul XX*, 2007.
- Ion Brichiuș • *Strajă la Nistru*, 2009.
- Ion Pavel • *Dincolo de aparențe*, 2010.
- Gherasim Țic • *Tinerețe furată*, 2010.
- Alexandru Budișteanu în dialog cu Flori Bălănescu • *Între istorie și judecata posterității*, 2010.
- Ion Baurceanu • *O viață ratată: un deținut politic în România: 1951 – 1964*, 2010.
- Alexei Vakulovski • *În gura foamei – Mărturii ale supraviețuitorilor*, 2011.
- Gabriel Țepelea • *Întâlniri la răscrucea unor destine*, 2011.
- Radu Ciuceanu • *Memorii*, vol. IV. *Prea mult întuneric, Doamne!*, 2012.
- Ion Baurceanu • *O viață ratată: un deținut politic în România: 1951 – 1964*, Ediția a doua revizuită, 2013.
- Alexandru Budișteanu • *Sub patru regimuri pe toate continentele*, 2014.
- Radu Ciuceanu • *Memorii*, vol. V. *La taină cu diavolul*, 2015.
- Ion Baurceanu • *O viață ratată: un deținut politic în România: 1951 – 1964*, Ediția a treia revizuită și adăugită, 2016.
- Radu Ciuceanu • *Memorii*, vol. VI. *Thalassa! Thalassa! Thalassa!*, 2017.
- Nicholas Dima • *Mărturii dedicate eroilor și martirilor noștri (O sută de ani de frământări: 1918-2018)*, 2018.
- Florian Tănăsescu • *Adevăruri neștiute despre o altfel de istorie*, Editura Artemis – INST, 2018.

- Nicholas Dima • *Maratonul Vieții*, 2019.
- Octavian Roske, Gheorghe Anghelescu, Ion Constantin, *Generalul Titus Gârbea. O viață în slujba țării*, 2021.
- Radu Ciuceanu • *Intrarea în tunel*, ediția a doua print revăzută și adăugită, 2021.
- Radu Ciuceanu • *Intrarea în tunel*, ediția a doua digitală revăzută și adăugită, 2021.
- Radu Ciuceanu • *Potcoava fără noroc*, ediția a doua print revăzută și adăugită, 2021.
- Radu Ciuceanu • *Potcoava fără noroc*, ediția a doua digitală revăzută și adăugită, 2021.
- Radu Ciuceanu • *Pecetea diavolului*, ediția a doua print revăzută și adăugită, 2021.
- Radu Ciuceanu • *Pecetea diavolului*, ediția a doua digitală revăzută și adăugită, 2021.

Colecția «Sinteze»

- Mioara Anton • *Ieșirea din cerc. Politica externă a regimului Gheorghiu-Dej*, 2007.
- Vasile Buga • *Apusul unui imperiu: URSS în epoca Gorbaciov: 1985 – 1991*, 2007.
- Ion Constantin • *Polonia în epoca „Solidarității”: 1980 – 1989*, 2007.
- Pavel Moraru • *Urmașii lui Felix Dzerjinski. Organele Securității Statului în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească 1940 – 1991*, 2008.

Colecția «Studii»

- Dumitru Șandru • *Reforma agrară din 1945 în România*, 2000.
- Petre Țurlea • *8 Noiembrie 1945*, 2000.
- Dana Beldiman • *Armata și Mișcarea Legionară 1927 – 1947*, 2002.
- Cristian Troncotă • *Istoria Securității regimului comunist din România*, vol.

I. 1948 – 1964, 2003.

■ Florin Abraham • *Transformarea României: 1989 – 2006. Rolul factorilor externi*, 2006.

■ Dan Cătănuș, Vasile Buga (coord.) • *Putere și societate. Lagărul comunist sub imperiul destalinizării*. 1956, 2006.

■ Liu Yong • *Sino-Romanian Relations: 1950's – 1960's*, 2006.

■ Corneliu Beldiman, Dana Honciuc • *„Ostaș credincios Țării și Regelui”. Aspecte ale relațiilor dintre Armată și Mișcarea Legionară (1927 – 1947)*, INST – Editura Pro Universitaria, 2007.

■ Ion Constantin • *Polonia în secolul totalitarismelor, 1918 – 1989*, 2007.

■ Gheorghe Onișoru • *Operațiunea Tămădău: Desființarea Partidului Național Țărănesc (1947)*, 2008.

■ Pavel Moraru • *La hotarul românesc al Europei. Din istoria Siguranței Generale în Basarabia, 1918 – 1940*, 2008.

■ Radu Ciuceanu, Ion Constantin • *Masacrele de la Katyń*, 2008.

■ Dumitru Șandru • *Reforma agrară din 1945 și țărănimea germană din România*, 2009.

■ Minodora-Maria Cioban Someșanu • *Epurări în Universitatea Clujeană, 1944 – 1958*, 2010.

■ Dan Cătănuș • *Tot mai departe de Moscova... Politica externă a României în contextul conflictului sovieto-chinez, 1956 – 1965*, 2011.

■ Brândușa Costache • *Activitatea României în Consiliul de Ajutor Economic Reciproc. 1949-1974*, 2012.

■ Aurel Lup • *40 de ani de agricultură în Dobrogea (1949 – 1989)*, INST – Editura Ex-Ponto, 2012.

■ Alexandru-Murad Mironov • *Vremea încercărilor. Relațiile româno-sovietice: 1930-1940*, 2013.

■ Vlad Mitric-Ciupe • *Arhitecții români și detenția politică: 1944-1964. Între destin concentraționar și vocație profesională*, 2013.

■ Vasile Buga • *Pe muchie de cuțit. Relațiile româno-sovietice: 1965 – 1989*, 2013.

■ Ana-Maria Cătănuș • *Vocația libertății. Forme de disidență în România anilor 1970-1980*, 2014. Premiul „Nicolae Bălcescu” acordat de Academia Română, 2016.

■ Gheorghe Onișoru • *Pecetea lui Stalin. Cazul Vasile Luca*, Editura Cetatea de Scaun – INST, Târgoviște, 2014. Premiul „Mitiță Constantinescu” al Fundației Culturale „Magazin Istoric”, 2015.

■ Ion Constantin • *Problema Basarabiei în discuțiile româno-sovietice din timpul Războiului Rece 1945-1989*, 2015.

■ Vasile Buga • *Sub lupa Moscovei. Politica externă a României 1965 – 1989*, 2015.

■ Iuliu Crăcană • *Dreptul în slujba puterii. Justiția în regimul comunist din România 1944 – 1958*, 2015.

■ Cristina Diac (coord.) • *Dezintegrarea U.R.S.S.: cauze și consecințe. Materialele simpozionului din 2011*, INST - Editura Universității din București, 2015.

■ Alesandru Duțu • *Armata Română în vremuri de cumpănă 1945 – 1965*, 2016.

■ Dan Cătănuș • *Comuniștii români și „Devierea de dreapta”. Istoria unei afaceri de partid, 1940-1968*, 2018.

■ Ana Vădeanu • *Frământări în Spania secolelor al XIX-lea – al XX-lea*, Editura Academiei - INST, 2019.

■ Vasile Buga • *Lumini și umbre. Relațiile economice româno-sovietice 1965 – 1989*, 2019.

În afara colecțiilor

■ Florin Constantiniu, Dalila-Lucia Aramă, Dan Cătănuș (coord.) • *Un destin și o viață. Omagiu profesorului Radu Ciuceanu la 75 de ani*, 2003.

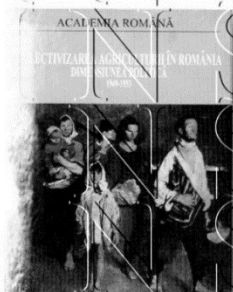
■ Florin Constantiniu, Dalila-Lucia Aramă, Dan Cătănuș (coord.) • *Un destin și o viață. Omagiu profesorului Radu Ciuceanu la 75 de ani*, Ediția a doua revăzută și adăugită, 2004.

■ Anca Beatrice Todireanu (coord.) • *Civilizația Epocii Brâncovenesti*, INST – Monitorul Oficial, 2014.

Publicațiile editate de Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului pot fi comandate la telefon 021-230 6992, fax. 021-230 7682 sau pe adresa de e-mail: inst.academia@gmail.com.

Volumele comandate sunt expediate prin poștă cu plata ramburs.

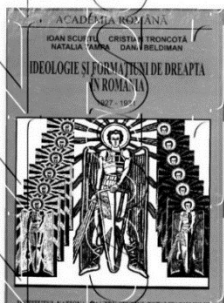
Publicațiile pot fi achiziționate și de la sediul Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului: Str. Arh. Grigore Cerchez Nr. 16, Sector 1, 011876 București.

INSTITUTUL NAȚIONAL PENTRU STUDIUL TOTALITARISMULUI

INSTITUTUL NAȚIONAL PENTRU STUDIUL TOTALITARISMULUI

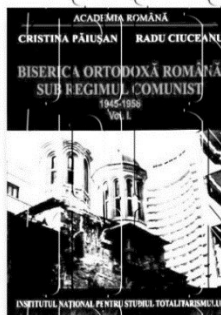
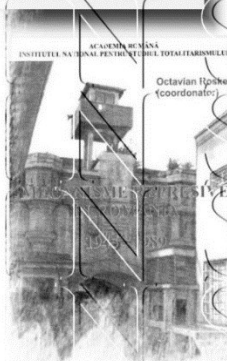
INSTITUTUL NAȚIONAL PENTRU STUDIUL TOTALITARISMULUI

INSTITUTUL NAȚIONAL PENTRU STUDIUL TOTALITARISMULUI

INSTITUTUL NAȚIONAL PENTRU STUDIUL TOTALITARISMULUI

INSTITUTUL NAȚIONAL PENTRU STUDIUL TOTALITARISMULUI

